

PROVINCIE FLEVOLAND

Programmabegroting 2026

Aan Provinciale Staten van Flevoland

Dit is de Programmabegroting 2026, het jaar waarin onze prachtige provincie 40 jaar bestaat, de derde begroting van deze bestuursperiode waarin we onze ambities en de Perspectiefnota 2026-2029 hebben uitgewerkt in concrete resultaten en budgetten.

Deze begroting geeft inzicht in de keuzes die we voor 2026 maken, bijvoorbeeld ten aanzien van de woningbouwopgave, de regionale economie, de toekomst van het landelijk gebied, de energietransitie en digitaliseringsopgave. Ook zijn de doelen en resultaten die we voor 2026 nastreven op de andere programma's uitgewerkt. Wij gaan graag met de opgaven en vraagstukken aan de slag. Dat doen we zelfbewust en voortvarend (en wachten niet altijd op de antwoorden uit Den Haag). Dat kunnen en willen wij niet alleen. Samen met onze inwoners en ondernemers, het Rijk, onze zes gemeenten en het waterschap, maatschappelijke organisaties en instellingen en uw Staten werken we samen aan de toekomst van het nieuwe land. Dat doen we in het belang van, voor en door Flevoland. Op die manier kijken we niet alleen naar het komende jaar maar denken we ook na over de ontwikkeling van Flevoland en de toekomstige generaties die daar zullen gaan wonen werken en recreëren.

Ook deze begroting willen wij open en constructief met u in gesprek gaan over de voorstellen die we hebben uitgewerkt in deze Programmabegroting voor 2026.

De structurele effecten van de herverdeling provinciefonds zijn nog niet definitief bekend en onderwerp van gesprek. Vlak voor het zomerreces hebben we u over een tussenstap geïnformeerd. In deze begroting hebben we de afgesproken kortingen uit deze tussenstap voor de jaren 2026 en 2027 incidenteel verwerkt en kunnen opvangen. Dat kan doordat we, anders dan in voorgaande jaren, op basis van tusseninformatie van het IPO en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), een voorschot kunnen nemen op de Septembercirculaire 2025. Gedurende de zomer hebben het IPO, het ministerie van BZK en de belastingdienst gezamenlijk gewerkt aan de verbetering van de informatievoorziening aan provincies (over de belastingcapaciteit) en de uitwerking van enkele onderwerpen die de financiële positie van de twaalf provincies sterk beïnvloeden. Het gaat daarbij om de uitwerking van belasting- en compensatiemaatregelen ten aanzien van de MRB (uit eerdere belastingplannen) en de verwerking van de tussenoplossing inzake de herijking van het provinciefonds. Wij hebben vertrouwen in deze gegevens en hebben ze daarom opgenomen in de begroting. Zodat we niet achteraf correcties hoeven te doen en u staat gesteld wordt op basis van de meest actuele gegevens deze begroting te beoordelen en uw afwegingen te maken.

Deze begroting geeft een positief beeld, de vooruitzichten voor Flevoland zijn ten opzichte van de laatste perspectiefnota verbeterd. Ook het meerjarenperspectief. De bij de Perspectiefnota voorziene onttrekkingen aan de 'Algemene reserve' zijn geëlimineerd. In afwachting op de uitkomsten van aanvullende onderzoeken die voor de zomer 2026 moeten zijn afgerond en een plek moeten krijgen in een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds, stellen we voor om middelen toe te voegen aan de stelpost voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.

Wij hebben hard gewerkt aan een duidelijke en leesbare begroting. De programma's zijn opgedeeld in programmaonderdelen, die we om de leesbaarheid te vergroten anders hebben vormgegeven. Waar dat mogelijk is hebben we beoogde resultaten zo concreet mogelijk opgeschreven. Ook zijn de bijdragen van verbonden partijen gekoppeld aan de programmaonderdelen en doelen waar ze direct aan bijdragen.

U kunt de Programmabegroting vinden op www.flevoland.nl/loket/financien. Een toegankelijke digitale webversie kunt u raadplegen via <https://flevoland.begroting-2026.nl>.

Gedeputeerde Staten van Flevoland,

De secretaris,

de voorzitter,

Inhoudsopgave

I Hoofdlijnen	6
I. Financiën	7
II. Weerstandsvermogen	9
III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten	10
IV. Leeswijzer	11
V. Transitieopgaven.....	14
II Programmaplan.....	15
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling.....	16
Inleiding.....	17
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	21
1.2 Totale lasten en baten	25
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans.....	26
Inleiding.....	27
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	36
2.2 Natuur	38
2.3 Water	41
2.4 Totale lasten en baten.....	44
3 Bloeiende economie.....	45
Inleiding.....	46
3.1 Economische ontwikkeling	49
3.2 Gebiedsopgaven	53
3.3 Totale lasten en baten.....	57
4 Vitale Samenleving en Aantrekkelijk Flevoland	58
Inleiding.....	59
4.1 Recreatie, toerisme en sport.....	63
4.2 Cultuur en erfgoed.....	65
4.3 Vitale samenleving	67
4.4 Totale lasten en baten.....	69
5 Toekomstbestendige Energie en Klimaat	70
Inleiding.....	71
5.1 Energie	74
5.2 Milieu.....	77
5.3 Klimaat.....	79
5.4 Totale lasten en baten.....	80
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	81
Inleiding.....	82
6.1 Openbaar vervoer	85
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	87
6.3 Infrastructuur.....	89
6.4 Totale lasten en baten.....	91

7 Eigentijds bestuur	92
Inleiding	93
7.1 Bestuur	97
7.2 Provinciale Staten	100
7.3 Totale lasten en baten	103
Inleiding	105
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	107
8.2 Bedrijfsvoering	110
8.3 Overhead	112
8.4 Totale lasten en baten	114
9 Reserves	115
Inleiding	116
9.1 Reserves	117
9.2 Totale lasten en baten	121
III Paragrafen	122
1 Lokale heffingen	123
1.1 Beleid ten aanzien van heffingen	123
1.2 Kwijtscheldingsbeleid	124
1.3 Overzicht tarieven	124
1.4 Lokale lastendruk	125
1.5 Opbrengst van de lokale heffingen	126
2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	127
2.1 Algemeen	128
2.2 Risicobeleid en risicomanagement	129
2.3 Risicoprofiel	130
2.4 Weerstandsvermogen	133
2.5 Toelichting op de risico's	135
2.6 Niet financiële risico's	146
2.7 Financiële kengetallen BBV	148
3 Onderhoud kapitaalgoederen	150
3.1 Algemeen	150
3.2 Beleidskader ten aanzien van het onderhoud	150
3.3 Middelen	154
4 Financiering	156
4.1 Algemeen	156
4.2 Ontwikkelingen	157
4.3 Treasurybeleid	158
4.4 Uitvoering treasurybeleid	160
4.5 Renteschema	161
5 Bedrijfsvoering	162
5.1 Algemeen	162

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering.....	164
6 Verbonden partijen.....	168
6.1 Algemeen.....	168
6.2 Overzicht verbonden partijen.....	169
7 Grondbeleid	184
8 Openbaarheidsparagraaf Woo	185
IV Financiële begroting	186
1 Overzicht baten en lasten	187
1.1 Financieel overzicht.....	187
1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd	195
1.3 Incidentele baten en lasten.....	195
2 Uiteenzetting financiële positie	197
2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2026.....	197
2.2 Gepronosticeerde begin- en eindbalans.....	198
2.3 Bijdrage EMU-saldo	199
2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen.....	199
2.5 Investerings in vaste activa	200
2.6 Financiering.....	201
2.7 Reserves en voorzieningen	201
Bijlagen	204
A. Verwerking Perspectiefnota 2026-2029.....	205
B. Overzicht reserves en voorzieningen	213
C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden.....	229
D. Specificatie van incidentele baten en lasten.....	232
E. Afkortingenlijst	239

I Hoofdlijnen

Voor provincie Flevoland wordt 2026 een bijzonder en feestelijk jaar. Op 1 januari barst het lustrumjaar los en vieren we op meerdere momenten en manieren ons veertigjarig bestaan. Wij Flevoland. Gevormd uit de zee en gebouwd met lef. In provincietermen zijn we als veertigjarige nog steeds een jonkie (met een eeuwenoude historie), maar de voorbije decennia hebben we meer dan eens laten zien wat de kracht van Flevoland is: wij zijn pioniers met innovatieve ideeën en blijven steeds in beweging. Daar zijn we trots op.

Het begrotingsjaar 2026 is het derde jaar van deze bestuursperiode, het laatste volledige jaar. Als college zijn we goed op weg. We blijven koersvast, met oog voor wat er speelt in de samenleving en met ruimte voor nieuwe inzichten. Deze begroting weerspiegelt onze ambities én onze verantwoordelijkheid: om te blijven investeren in wat werkt, bij te sturen waar nodig en samen met onze partners te bouwen aan een sterke, veerkrachtige provincie.

Zoals het pioniers betaamt, denken wij niet in beperkingen, maar zoeken we altijd naar mogelijkheden en kansen. Met de maatschappelijke uitdagingen die op ons bordje liggen, komt die eigenschap beter van pas dan ooit. Taaie dossiers als het woningtekort, stikstof en netcongestie spelen ook in 2026 nadrukkelijk op en vergen van een ieder een lange adem. Het zijn voorbeelden van opgaven waarvoor geen eenvoudige oplossing bestaat.

Factor van belang daarbij is dat we in het derde jaar van de Statenperiode 2023-2027 opnieuw zijn geconfronteerd met politieke onzekerheid vanuit Den Haag. Bij het schrijven van deze Programmabegroting 2026 zijn de nieuwe Tweede Kamerverkiezingen aanstaande. Hoewel na de val van het kabinet Schoof slechts enkele onderwerpen controversieel zijn verklaard, is evident dat de demissionaire status de voortgang in tal van dossiers in de weg staat.

We zetten ons desondanks onverminderd in voor een mooier Flevoland. Uiteraard doen we dat niet alleen. Vanuit Samen maken we Flevoland zijn we gewend om gezamenlijk op te trekken met onze regionale partners. Voor de integrale uitvoeringsaanpak landelijk gebied slaan we de handen daarom ineen met medeoverheden, terreinbeherende organisaties én agrarische organisaties. We zoeken nadrukkelijk de samenwerking over de volle breedte. Datzelfde geldt voor de nieuwe Omgevingsvisie. In 2026 leggen we een ontwerp-Omgevingsvisie voor aan Provinciale Staten die niet louter vanuit het provinciehuis is geschreven, maar in verschillende fasen is besproken met andere overheden, maatschappelijke partners en onze inwoners. Flevoland en de Flevolandse verdienen deze wederzijdse betrokkenheid. Het is ook een logisch uitvloeisel van het coalitieakkoord. Een van de opdrachten die dit college vanuit het coalitieakkoord opgelegd heeft gekregen is immers het vertrouwen terugwinnen van de kiezer, onze inwoners. Dat kan alleen door elkaar op te zoeken en naar elkaar te luisteren.

Vanuit onze ontstaansgeschiedenis zijn wij gewend bij te dragen aan maatschappelijke opgaven. Daar willen we onverminderd mee doorgaan. De komende 25 jaar komen er in onze provincie minimaal 100.000 huizen bij (woningvoorraad nu: 188.000). Zoals wij altijd benadrukken, creëren we met het bouwen van huizen alleen geen vitale samenleving. Daarvoor hebben we voldoende banen en opleidingsmogelijkheden nodig, een goede bereikbaarheid, recreatiemogelijkheden, natuur en voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn in zowel de stad als het landelijk gebied.

Als grootste *man made*-land ter wereld zit innoveren en experimenteren in het Flevolandse DNA verankerd. Wij zijn gewend om oplossingen te bieden voor landelijke uitdagingen. Wij kunnen en willen de proeftuin en groeimotor zijn van Nederland op het gebied van economie en energie. Onze oproep aan het nog te vormen kabinet is dan ook helder: Investeer in onze fysieke en digitale infrastructuur en geef ons experimenteerterruimte, dan ontwikkelt Flevoland de oplossingen voor de grote knelpunten waardoor de maatschappelijke transitie vastlopen. Al veertig jaar geldt: Als het ergens kan, is het in Flevoland!

I. Financiën

De Programmabegroting 2026 is gebaseerd op het financiële kader, de jaarschijf 2026 en de daarop doorgevoerde begrotingswijzigingen, inclusief de Zomernota 2025. Vervolgens zijn de autonome ontwikkelingen, effecten uit de Perspectiefnota 2026-2029, de Meicirculaire 2025 en nieuwe ontwikkelingen in deze begroting verwerkt. Anders dan andere jaren nemen we - ingegeven door flinke financiële effecten - een voorschot op de septembercirculaire. Dit doen we op basis van tusseninformatie die we van het IPO en ministerie van BZK hebben ontvangen. Structurele mutaties vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn (zie tabel 1.11 in onderdeel 'IV Financiële begroting' van deze begroting). De wijzigingen ten opzichte van het vastgestelde financiële kader zijn in de begroting van een toelichting voorzien. In deze programmabegroting wordt een sluitend (meerjaren) beeld gepresenteerd.

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	10.107	10.364	9.749	9.260	9.152	9.065
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	17.694	27.157	22.794	23.148	18.587	15.561
3 Bloeiende economie	8.629	15.347	15.601	14.845	10.071	7.380
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	11.768	12.685	13.194	12.577	12.142	11.446
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	8.480	10.575	10.257	10.232	9.005	9.005
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	76.400	89.090	91.239	86.605	87.583	88.462
7 Eigentijds bestuur	6.091	6.360	6.254	5.855	5.136	5.136
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-184.137	-147.725	-152.358	-151.987	-149.998	-149.460
Saldo (- = voordelig saldo)	-44.967	23.852	16.730	10.534	1.678	-3.405
Storting in reserves	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
Onttrekkingen reserves	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
Saldo reservemutaties	34.376	-23.852	-16.730	-10.534	-1.678	3.405
Geraamd resultaat (- = overschot)	-10.592	0	0	0	0	0

x € 1.000

Autonome ontwikkelingen ten opzichte van het financieel kader zijn in deze begroting verwerkt, en ook de structurele mutaties vanuit de Perspectiefnota 2026-2029 en de Zomernota 2025. Naast deze effecten zijn bij het nader uitwerken van de Programmabegroting 2026 overige voor- en nadelige effecten ontstaan. Deze effecten zijn, volgens de bestendige gedragslijn, verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Onderstaand is het saldo van stelpost 'Nieuw Beleid' weergegeven, inclusief de binnen deze stelpost nog aanwezige oormerken. Voor een nadere specificatie van de stelpost 'Nieuw Beleid' wordt verwezen naar tabel 1.11a (onderdeel 'IV Financiële begroting').

		Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2026	A	10.004	9.055	18.332	16.176
Bestaande oormerken, waarvan:					
A. Oormerken Coalitieakkoord 2019-2023		103	1.191	1.191	1.116
B. Overig		9.156	7.156	16.407	14.356
Totaal nog geoormerkt	B	9.259	8.347	17.597	15.472
Vrije ruimte stelpost 'Nieuw Beleid' in begroting 2026	A -/- B	743	709	736	705

x € 1.000

De resterende vrije ruimte in deze stelpost bedraagt € 0,7 mln. in 2026. In onderdeel 'IV Financiële begroting' is een toelichting op de mutaties in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen, als ook een uiteenzetting van de financiële positie.

II. Weerstandsvermogen

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft een overzicht van de belangrijkste risico's van de provincie. Het risicoprofiel is in de Programmabegroting 2026 is toegenomen ten opzichte van de Jaarstukken 2024 (met € 2,3 mln.). De weerstandscapaciteit is eveneens toegenomen (van € 24,6 mln. tot € 28,8 mln.). Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk met 1,9. Deze bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,1 tot 2,0, zoals vastgelegd in de 'Nota Risico- en Weerstandsvermogen 2021'.

III. Samenstelling college van Gedeputeerde Staten

De samenstelling van het college (inclusief bijbehorende portefeuille) is als volgt:

Naam	Portefeuille
Dhr. A.J. (Arjen) Gerritsen <i>Commissaris van de Koning</i>	Voorzitter Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten en lid van de Kring van commissarissen van de Koning met in portefeuille: Rijkstaken, Burgemeesterszaken, Aangelegenheden Koninklijk Huis, Koninklijke onderscheidingen en predicaten, Integriteit, Bemiddelingsverzoeken, Bezwaar en beroep, Openbare orde en veiligheid, Ondernijning, Veiligheid/Crisisbeheersing, Veiligheidsregio Flevoland, Coördinatie interbestuurlijk toezicht (IBT), Archiefinspectie, Lobby & Communicatie, P&O (inclusief Bestuurlijke adviescommissie werkgeverszaken), Participatie en Portefeuillehouder Bestuurlijke Contact Groep 'Samen maken we Flevoland' en Bestuur MRA.
Dhr. J. (Jan) Klopman	Gedeputeerde met in portefeuille: Landbouw (Agrofood en Landbouw meerdere smaken), Visserij, Maritieme strategie (Flevokust haven, Kornwerderzand en Conference of Peripheral Maritime Regions), Provinciaal Programma Landelijk gebied (PPLG), Coördinerend portefeuillehouder Stikstof, Vitaal Platteland (Fonds vitaal Platteland), Lelystad Airport incl. OMALA, ICT en digitale zaken (waaronder digitalisering), Europa (Comité van de Regio's, vertegenwoordiger EU-netwerken en Huis Nederlandse Provincies), Het Flevolands Archief en IPO Bestuurlijke adviescommissie Landelijk Gebied (Hulpstructuur NPLG). 1e loco commissaris van de Koning.
Mevr. E.T.M. (Ellentrees) Müller	Gedeputeerde met in portefeuille: Ruimtelijke Ordening (Inpassing nieuwe ontwikkelingen / coördinatie Rol in de Ruimte, Wonen, Landschap en Verhaal van Flevoland (landschapsvisie)), Omgevingsvisie (Omgevingswet, Ruimte voor initiatief en Opgavegericht werken), Mobiliteit en OV (Openbaar vervoer, inclusief spoor, Verkeersveiligheid, IJsseldelta Zuid, Smart mobility en Mobiliteits & Infrastructuur Test Centrum (MITC)), Infrastructuur, Fonds Verstedelijking Almere (Programmaliijn 5: Vernieuwend Wonen) en IPO Bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving en Infrastructuur en Bereikbaarheid. 2e loco commissaris van de Koning.
Dhr. A.J.A. (Toon) van Dijk	Gedeputeerde met in portefeuille: Economie (Ruimtelijk-economisch beleid, Topsectoren en mkb, Werklocaties, Horizon, Lelystad Airport Businesspark, OMALA, EFRO en Interreg), Human Capital Agenda (Hoger onderwijs), Almere 2.0 (RRAAM, Schaa sprong Almere, Handelingsperspectief Almere), Fonds Verstedelijking Almere (Coördinerend portefeuillehouder, Programmaliijn 1: Hart van de Stad, Programmaliijn 2: Leer- en werkomgeving, Programmaliijn 3: Circulaire economie en energie), Lelystad Next level, Algemene Vergadering Metropoolregio Amsterdam, Coördinatie regio Zwolle, Coördinatie regio EHPZ, Facilitaire zaken en Inkoop en aanbesteding en IPO Bestuurlijke adviescommissie Economie & Cultuur. 3e loco commissaris van de Koning.
Dhr. H.J. (Harold) Hofstra	Gedeputeerde met in portefeuille: Natuur (Nationaal Park Nieuw Land, Natuurbeheer (inclusief Natura 2000), Natuurontwikkeling Oostvaardersoever, Afronding Nieuwe Natuur) Gemeenschappelijk landbouwbeleid en Plattelandsontwikkeling (POP3), Milieu (Vergunningsverlening, toezicht en handhaving (inclusief regelgeving/toezicht experiment kringlooplandbouw) en Omgevingsdienst), Financiën (Financieel toezicht gemeenten, Deelnemingen en Rijksvastgoedbedrijf (RVB)), Sport, Recreatie, Toerisme & gebiedspromotie (Verhaal van Flevoland (gebiedspromotie)), Coördinatie duurzaamheid, Energietransitie (Energiebesparing, Warmtetransitie, Windenergie en Zonne-energie (inclusief op land)), Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF), Fonds Verstedelijking Almere (Programmaliijn 4: Cultuur, toerisme en sport en Programmaliijn 6: Groen en waterrijke identiteit), IPO bestuurlijke adviescommissies: Klimaat & Energie, Landelijk Gebied, Financiën en Openbaar Bestuur. 4e loco commissaris van de Koning.

Naam	Portefeuille
Dhr. J.N. (Sjaak) Simonse	Gedeputeerde met in portefeuille: Bodem & Water (Drinkwaterbescherming, Kaderrichtlijn Water, Kaderstelling Waterschap, Markermeer-IJmeer en Bestuurlijk platform IJsselmeergebied, Actieplan bodem en water en IBT Waterschap Zuiderzeeland), Vitale samenleving (Gezondheid en zorg en Fonds Krachtige samenleving), Kwaliteit openbaar bestuur (Bestuurlijke zaken, Bestuur Interprovinciaal Overleg (IPO)), Klimaat (Coördinatie klimaatakkoord en Klimaat adaptatie Flevoland (KAF)), Afvalzorg, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland en Cultuur en erfgoed (Musea, Landschapskunst en Verhaal van Flevoland (cultuur)) en IPO bestuurlijke adviescommissies: Ruimte en Leefomgeving, Klimaat & Energie, Financiën en Openbaar Bestuur en Regionale Economie & Cultuur. 5e loco commissaris van de Koning.
Dhr. D.J. (Hans) Tijl	Provinciesecretaris/algemeen directeur.

Gedeputeerde Staten van Flevoland verrichten naast hun bestuurlijke functie een aantal nevenfuncties. Zie voor een volledig overzicht: www.flevoland.nl.

IV. Leeswijzer

Doelstelling programmabegroting

De programmabegroting is een belangrijk instrument voor Provinciale Staten (PS). Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen die de provincie ter beschikking staan. Deze keuzes worden op grond van het budgetrecht door PS gemaakt. De keuzes houden verband met de doelstellingen en resultaten van de provincie. De programmabegroting is daarmee een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de kaderstellende rol van PS.

Plaats programmabegroting in de planning en control cyclus

In de *programmabegroting* wordt vastgelegd wat de provincie wil bereiken, wat daarvoor wordt gedaan en welke financiële middelen daarvoor beschikbaar worden gesteld. Dit document wordt door PS vastgesteld. In de *productenraming*, die door GS wordt vastgesteld, is een nadere detaillering van de geraamde budgetten opgenomen.

Tussentijds kunnen plannen worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. Dat kan als onderdeel van de reguliere planning en control cyclus gebeuren via de *perspectiefnota (PN)* en de *zomernota (ZN)*, maar ook incidenteel op basis van door PS en GS genomen besluiten. Deze bijstellingen krijgen hun financieel beslag via begrotingswijzigingen die door PS worden vastgesteld (of in mandaat door GS, volgens de financiële verordening). In 2025 is een perspectiefnota opgesteld. Structurele mutaties vanuit de Perspectiefnota 2026-2029 zijn verwerkt voor zover deze voldoende concreet zijn (zie tabel 1.11 in onderdeel IV van deze begroting).

In de *jaarstukken* wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de ambities, zoals verwoord in de programmabegroting en eventueel bijgesteld bij de perspectief- en zomernota of separate voorstellen. Er wordt aangegeven in welke mate de doelstellingen zijn gerealiseerd en er wordt verantwoording afgelegd over daarvoor uitgevoerde resultaten en de inzet van financiële middelen. Dit document vormt de basis voor de controlerende rol van PS.

Structuur programmabegroting

De structuur van de programmabegroting wordt bepaald door wettelijke en niet-wettelijke voormissen.

Wettelijke voormissen: het BBV

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) bevat voormissen voor de programmabegroting. Deze dient de volgende onderdelen te bevatten:

- het *programmaplan*, waarin per beleidsprogramma expliciet wordt ingegaan op de beoogde maatschappelijke effecten en de wijze waarop zal worden getracht deze te verwezenlijken en de betrokkenheid van de verbonden partijen hierbij. Het geheel wordt gecompleteerd met de raming van de baten en lasten. Een programma is een samenhangend geheel van resultaten om de beoogde maatschappelijke effecten te bereiken. Ook zijn in het programmaplan de verplicht voorgeschreven BBV-beleidsindicatoren opgenomen;

- de *paragrafen*, bedoeld als nadere toelichting op onderwerpen die van wezenlijk belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. Zij geven de beleidsuitgangspunten van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen weer. De wettelijk verplichte paragrafen zijn: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen Grondbeleid en Woo. Daarnaast kan besloten worden om additionele paragrafen op te nemen, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt;
- een *overzicht van baten en lasten*, dat alle baten en lasten van de in het programmaplan opgenomen resultaten bevat, ter ondersteuning van de autorisatiefunctie van PS;
- een *uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting daarop*, waarin speciale aandacht wordt geschonken aan investeringen, financiering, reserves en voorzieningen;
- de bijlage met het *overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld* en de *specificatie van incidentele lasten en baten*.

De drie laatste onderdelen vormen samen de Financiële begroting. Deze ondersteunt niet alleen de autorisatiefunctie van PS, maar vormt ook de basis voor de verantwoording na afloop van het boekjaar (inclusief de controle van het getrouwe beeld van de jaarrekening door de externe accountant).

Niet-wettelijke vormen

Ieder hoofdstuk uit het programmaplan begint met een inleiding met daarin de doelenboom en de indicatoren horende bij het programma. Dit wordt gevolgd door de programmaonderdelen waarbinnen aandacht is voor de doelstellingen en resultaten, zoals deze voortvloeien uit het Coalitieakkoord 2023-2027.

De volledige portefeuilleverdeling van het college is opgenomen in de leeswijzer van de begroting. Om inconsistenties met dit overzicht te voorkomen, maar ook omdat programmaonderdelen (meer dan in voorgaande bestuursperiodes) niet één-op-één aan portefeuillehouders zijn toe te wijzen, zijn de portefeuillehouders niet per programmaonderdeel opgenomen.

Uitwerking in 2026

- In de eerste helft van 2023 is het Coalitieakkoord 2023-2027 'Toekomst voor het nieuwe land; Van, voor en door Flevoland' opgesteld. De structuur en inhoud (waaronder de doelen en resultaten) van deze begroting sluiten zo goed als mogelijk hierbij aan.
- De kwaliteit en relevantie van de huidige doelen en indicatoren worden regelmatig ter discussie gesteld. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2024 (op 8 november 2023) hebben PS in een motie GS opgedragen te werken met SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden) geformuleerde doelen in de programmabegroting. Daarnaast is gevraagd om logische indicatoren te verbinden aan de SMART geformuleerde doelen. Zo kunnen PS volgen of en in welke mate de doelen zijn behaald. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2026 is verder invulling gegeven aan deze motie. Anders dan voorgaande jaren zijn de doelen per programmaonderdeel gebundeld opgenomen. Daaronder staan de resultaten die bijdragen aan de realisatie van de daarvoor genoemde doelen. De resultaten kunnen bijdragen aan al deze doelen. Het raamwerk van doelen (doelenboom met de doelen van de Programmabegroting 2025) is daarvoor als basis gebruikt. Daarnaast zijn de indicatoren zijn, evenals bij de Programmabegroting 2025, raadpleegbaar op de website van 'Feitelijk Flevoland'. In de voorliggende begroting is per programma is een link naar dit dashboard toegevoegd: <https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/programmabegroting>. Deze aanpak biedt de mogelijkheid aan te sluiten bij doelen en indicatoren van de 'Monitor Brede Welvaart' die voor Flevoland in ontwikkeling is. De 'Beleidsindicatoren BBV' zijn overigens verplicht voorgeschreven zijn daarom niet aangepast.
- Bij de indicatoren is zoveel mogelijk getracht zinvolle streefcijfers op te nemen. Op deze manier wordt inzichtelijk of de indicatoren zich in de juiste richting ontwikkelen, en of doelstellingen gehaald worden. Streefcijfers zijn echter alleen opgenomen wanneer deze redelijkerwijs onderbouwd en beredeneerd kunnen worden. Bijvoorbeeld doordat ze als doelstelling zijn opgenomen in bestaande programma's, of door bijvoorbeeld vergelijkingen met het landelijk gemiddelde.
- Ook de in de Perspectiefnota 2026-2029 opgenomen voorstellen die in 2026 een bijdrage leveren aan de beoogde maatschappelijke effecten, zijn verwerkt in het programmaplan.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2026 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarin) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Dit overeenkomstig de Perspectiefnota 2026-2029. Daarnaast hebben een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel 'IV Financiële begroting').

- Zoals in de perspectiefnota is beschreven hebben we relevante transitieopgaven als rode draad opgenomen. Daarmee wordt inzicht geboden in de inzet die over de volle breedte op deze grote vraagstukken wordt gepleegd.
- Onderwerpen uit het coalitieakkoord met een structureel begrotingseffect zijn in deze begroting verwerkt, als besteding van deze middelen voldoende concreet is. Onderwerpen met een incidenteel effect, waarvoor al dekking beschikbaar is vanuit bestaande bestemmingsreserves zijn vooralsnog geormerkt binnen de desbetreffende reserves.
- De stelpost 'Nieuw beleid' bevat de vrij besteedbare middelen (het begrotingssaldo 2026 en volgende jaren). De stelpost (en de diverse oormerken daarbinnen) is ingezet om enkele autonome begrotingseffecten te dekken. Daarnaast heeft een aantal zaken - op basis van bestaand beleid - effect gehad op het begrotingssaldo (zie tabel 1.11a onderdeel 'IV Financiële begroting').
- De budgetten 2026 en verder zijn (waar van toepassing), overeenkomstig de Perspectiefnota 2026-2029, gecompenseerd voor prijsontwikkelingen, ten laste van de daarvoor beschikbare stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling'.

Autorisatie programmabegroting

PS hebben een kaderstellende en controlerende rol. In de Provinciewet is opgenomen dat PS de begroting (inclusief programmaplan, paragrafen en financiële begroting) vaststellen. Het financiële autorisatieniveau van de programmabegroting ligt per programmaonderdeel op het totaal van lasten en baten. Dit houdt in dat GS per programmaonderdeel niet meer mogen besteden dan het voor dat onderdeel geraamde totaal van de lasten. Dit bedrag is per programmaonderdeel weergegeven in de programmabegroting. Dit bedrag kan – meestal op grond van een voorstel van GS - via begrotingswijziging door PS worden gewijzigd. Uiteraard dient de besteding te passen binnen de door PS vastgestelde doelen en resultaten. In de jaarrekening verantwoordt wij in hoeverre wij binnen het geautoriseerde bedrag blijven.

Mandaatverlening

Door eerdere besluitvorming van PS zijn er uitzonderingen ontstaan op de algemene lijn zoals hiervoor beschreven. Deze uitzonderingen hebben betrekking op gedelegeerde reserves en gemandateerde begrotingswijzigingen.

1. Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egaliseringsreserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

2. Specifieke mandaten/delegaten

Naast het algemeen mandaat, zoals hierboven beschreven is er een aantal specifieke mandaten/delegaten door PS aan het college verleend, te weten enkele oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid', die gemandateerd zijn aan het college. Bij de vaststelling van de Programmabegroting 2018 - op 8 november 2017 - hebben PS-mandaat verleend aan GS om specifieke begrotingswijzigingen vast te stellen die nodig zijn om projecten in uitvoering te nemen. Daartoe zijn in de 'Brede Bestemmingsreserve' en de stelpost 'Nieuw Beleid' bedragen geormerkt. Aanvullend zijn bij de Najaarsnota 2020 ook dergelijke besluiten genomen.

3. Gemandateerde begrotingswijzigingen

PS hebben – via de 'Financiële verordening provincie Flevoland 2024' – het college gemandateerd om de onderstaande begrotingswijzigingen door te voeren. Dit heeft tot doel om het aantal begrotingsmutaties dat in de loop van een begrotingsjaar via een begrotingswijziging ter vaststelling aan PS wordt voorgelegd, te verlagen. In veel gevallen gaat het om technische (detail)wijzigingen of wijzigingen waarbij de provincie geen beïnvloedingsmogelijkheden heeft. Het gaat daarbij om de volgende typen wijzigingen:

- doorgeven bijdragen van derden met specifiek doel;

- al genomen Statenbesluiten;
- gedelegeerde onttrekkingen aan reserves (zie hierboven);
- begrotingsvoordelen uit lagere uitgaven en/of hogere inkomsten.

Om PS volledig op de hoogte te stellen van de gemandateerde begrotingswijzigingen, stellen wij haar van gemandateerde wijzigingen in kennis (via de besluitenlijst). Door middel van een kwartaalrapportage (vanuit GS) heeft PS per kwartaal inzicht in deze begrotingswijzigingen.

Peildatum

De Programmabegroting 2026 kent als peildatum 17 juli 2025 (vaststelling Zomernota 2025). Dit houdt in dat in de ramingen rekening is gehouden met de structurele financiële doorwerking van alle besluiten van PS die tot en met die datum vastgesteld zijn, inclusief de Perspectiefnota 2026-2029 en de Zomernota 2025. Ook is in de ramingen rekening gehouden met de volgende zaken:

- effecten van de Meicirculaire 2025;
- effecten van het Voertuigenoverzicht Motorrijtuigenbelasting (MRB) per 1 juli 2025;
- actualisatie van de benodigde stelpost voor loon- en prijsontwikkeling;
- resultaatbestemming Jaarstukken 2024;
- overige autonome ontwikkelingen voor zover bekend;
- de effecten uit het Coalitieakkoord 2023-2027.

In afwijking op bovenstaande uitgangspunt en peildatum hebben we in deze begroting een voorschot genomen op de septembercirculaire 2025. Gedurende de zomer hebben het IPO, het ministerie van BZK en de belastingdienst gezamenlijk gewerkt aan de verbetering van de informatievoorziening aan provincies (over de belastingcapaciteit) en de uitwerking van enkele onderwerpen die de financiële positie van de twaalf provincies sterk beïnvloeden. Het gaat daarbij om de uitwerking van belasting- en compensatiemaatregelen ten aanzien van de MRB (uit eerdere belastingplannen) en de verwerking van de tussenoplossing inzake de herijking van het provinciefonds. De vooruitzichten voor provincie Flevoland zijn ten opzichte van de laatste perspectiefnota verbeterd.

Verklaring verschillen per programmaonderdeel

Bij de toelichting op de middelen geven wij volgens de vereisten in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) – als van toepassing - een verklaring bij het verschil tussen de nieuwe begrotingsraming en het financieel kader. Volgens de bestendige gedragslijn zijn alle verschillen groter dan € 100.000 van een verklaring voorzien. Hiermee krijgen PS inzicht in de aard en achtergrond van wijzigingen die in deze begroting zijn doorgevoerd. Door afronding in duizendtallen kunnen kleine afrondingsverschillen ontstaan in en tussen de verschillende tabellen.

V. Transitieopgaven

Als samenleving staan we voor een aantal transitieopgaven: **woningbouw & brede welvaart**, **landelijk gebied**, **energie** en **digitalisering en digitale economie**. Deze opgaven komen voort uit Europese en nationale afspraken, en vormen het kader voor onze reguliere beleidstaken. Alle bestuurslagen moeten bijdragen aan het realiseren van de doelen die voortvloeien uit de transitieopgaven. Dat is vastgesteld in nationaal en internationaal beleid, maar er is ook ruimte voor de eigen provinciale inkleuring en de verbinding van regionale belangen. De opgaven zijn niet los van elkaar te zien en we moeten ze ook in samenhang oppakken. Het kenmerk van de transitieopgaven is dat er geen meerjarige routekaart is, die ons bij het einddoel brengt. Die route bepalen we samen met de Flevolandse inwoners, ondernemers en overheden.

De Flevolandse staan centraal in de opgaven. We maken nu keuzes voor het Flevoland van de toekomst. De vraag is dan ook: hoe ziet het Flevoland van de toekomst eruit? Vanuit dat perspectief moeten we keuzes maken voor de instrumenten die komende jaren worden ingezet.

II Programmplan

1. Fijn Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling

Inleiding

In 2026 bestaat provincie Flevoland 40 jaar. Al die jaren hebben we ruimte gemaakt om te leven, te groeien, te dromen en te doen. Die ruimte is echter niet onbeperkt. De open structuren in ons landschap, de ruimte in het landelijk gebied, de groene steden en dorpen en de strakke lijnen zijn elementen in Flevoland die we koesteren en voor toekomstige generaties willen behouden.

Nieuwe opgaven zijn er voor wonen, werken, leren, maar ook voor recreatie, landbouw, veiligheid (defensie), natuur, en de beschikbaarheid van energie en (drink)water. We willen het allemaal, maar feit is dat niet alles overal kan. We zullen keuzes moeten maken en slim combineren. De Omgevingswet geeft de provincie hierin een ruimtelijk regisserende rol die we de komende jaren gaan vormgeven door actiever te sturen op de fysieke inrichting van onze provincie.

Omgevingsvisie en Omgevingswet

In de nieuwe Omgevingsvisie leggen we in 2026 het perspectief en de kaders voor de ontwikkelrichting van Flevoland vast. Daarmee geven we sturing aan de ruimtelijke keuzes voor de lange termijn. Veel keuzes hangen met elkaar samen en elke keuze heeft ruimtelijke gevolgen. Het uitgangspunt hierbij is het bewaken van de balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving, met het oog op een duurzame ontwikkeling van Flevoland. Bij ruimtelijke keuzes moet goed worden gekeken naar het behoud en herstel van kwaliteiten en moeten publieke belangen worden afgewogen tegen de belangen van individuele bedrijven en inwoners. Enerzijds maken we nieuwe ontwikkelingen mogelijk en vangen we ruimtevragende functies op, terwijl we anderzijds toezien op zorgvuldig ruimtegebruik en zorg voor ruimtelijke kwaliteit. In de Omgevingsvisie komen sectorale belangen bij elkaar om tot een integraal perspectief te komen. Voor de verdere uitwerking en doorwerking hiervan worden vervolgens de Omgevingsprogramma('s) en omgevingsverordening aangepast. Provinciaal beleid en regelgeving voor de fysieke leefomgeving wordt in samenhang gebracht. Zo wordt de komende jaren het nieuwe beleidshuis voor het omgevingsbeleid opgebouwd. Het 'Platform Omgevingswet Flevoland' helpt ons het werken als één overheid binnen Flevoland verder vorm te geven.

Doorwerking provinciaal belang

We zorgen dat de provinciale 'Lijst van gevallen van provinciaal belang' actueel is en uitvoerbaar blijft. We adviseren in formele en informele stadia van ruimtelijke planontwikkeling om zo het provinciaal belang te beschermen en waar mogelijk kansen te benutten vanuit de 'ja, mits'-benadering. Waar nodig wordt inzet van het ruimtelijk provinciaal instrumentarium uit de Omgevingswet ingezet. Daarnaast is de provincie onderdeel van diverse regionale overlegstructuren die de procesgang over initiatieven en planontwikkeling efficiënt houdt.

Interbestuurlijke gebiedsagenda's

De provincie zoekt actief de samenwerking met andere overheden, zowel binnen als buiten de provinciegrenzen. In de samenwerkingsverbanden werken we aan grensoverstijgende onderwerpen op het gebied van infrastructuur, energie en natuur daar waar er gezamenlijke belang is. Samenwerkingsverbanden waar wij deel van uitmaken zijn een viertal NOVEX-gebieden (Lelylijn, Metropoolregio Amsterdam, Schiphol en Regio Zwolle). Daarnaast werken we met andere overheden aan het IJsselmeergebied, het Deltaplan Noord-Nederland en de Samenwerking EHPZ (Ermelo, Harderwijk, Putten, Zeewolde).

Met de samenwerking met gemeenten en waterschap in 'Samen Maken We Flevoland' richten we ons op gezamenlijke Flevolandse belangen. Hierin blijven we investeren om ook een sterke positie te kunnen innemen in de dialoog met het Rijk. Enerzijds doen we dit met de 'Strategische Agenda Flevoland' en de bijbehorende uitvoeringsagenda, waarin de Flevolandse belangen centraal staan. Anderzijds werken we met het Rijk aan een tweede generatie van het Ruimtelijk Arrangement, als schakel tussen de nationale en provinciale Omgevingsvisie. Daarin zetten we in op een gezamenlijke aanpak voor nationale opgaven waarvoor een plek in Flevoland wordt gezocht.

Woningbouw en brede welvaart

Het Rijk, de decentrale overheden, corporaties en marktpartijen hebben elkaar meer dan ooit nodig om de woningbouwopgave vorm te geven en de regie op de volkshuisvesting te versterken. Tot en met 2030 is de bouw van ongeveer 40.000 woningen in Flevoland vastgelegd in twee Woondeals. Voor de jaren na 2030 zijn er nog geen harde afspraken, maar we streven naar de bouw van 100.000 woningen tot 2050. Van alle

nieuwbouwwoningen moet ca. 1/3 sociaal zijn en 2/3 betaalbaar (combinatie van huur en koop). We voeren periodiek overleg aan versnellingsstafels om de woningbouw in Flevoland te bevorderen en afspraken te maken over wat en voor wie we bouwen. In het bijzonder voor de aandachtsgroepen. Hierbij is tot en met 2030 met name beschikbaarheid van energie een kritische succesfactor. Daarom werken we aan netbewust bouwen.

Waar water er altijd in overvloed was, komen de grenzen van ons watersysteem in zicht. Onder andere door veranderingen in het klimaat en processen als bodemdaling is het soms is het te droog, dan weer te nat. Door de toename van het aantal woningen en economische ontwikkelingen groeit de behoefte aan (drink)water. Het aanbod van water groeit niet. Hoe snel de grenzen van ons water- en bodemsysteem worden bereikt, hangt ook af van de (ruimtelijke) keuzes die we nu maken. Daarom willen we bij de keuzes voor de inrichting en benutting van ons gebied goed rekening houden met de effecten op de Flevolandse waterhuishouding op langere termijn. Het uitgangspunt daarbij is dat de draagkracht van ons bodem- en watersysteem medebepalend is voor de ruimtelijke en economische wikkeling. Dit onderwerp wordt nader uitgewerkt in programma 2.

Bij de uitbreiding van het aantal woningen willen we de kwaliteit van de leefomgeving behouden of verbeteren. Daarom zullen we aandacht besteden aan onderwerpen als luchtkwaliteit, geluidsoverlast, externe veiligheid en de aanwezigheid van chemische stoffen. In programma 5 gaan we hier nader op in.

Daarnaast kunnen we niet meer blijven bouwen zoals we al decennia gewend zijn. Nieuwe biobased en herbruikbare materialen worden gaandeweg de norm. We stimuleren pilots en opschaling van bouwen met deze materialen. Met een consortium verkennen we welke vezels in Flevoland kunnen worden geteeld en verwerkt tot bouwmaterialen. Hierbij is nadrukkelijk aandacht voor een ketenaanpak. We willen een Flevolandse bouwindustrie ontwikkelen en doorlopende leerlijnen ontwikkelen om de bouwvakkers van de toekomst (en architecten, vergunningverleners enz.) op te leiden. Dat geldt ook voor scholing op het gebied van netbewuste en (drinkwater)bewuste woningbouw.

Door onze bijdrage aan de Nationale woningbouwopgave zal het aantal inwoners van Flevoland in nog geen dertig jaar toenemen van ruim 450.000 nu tot pakweg 650.000. Hierbij willen we blijvend werken aan het bouwen en versterken van onze samenleving. Immers we stapelen geen stenen, maar we bouwen aan een vitale samenleving, zodat het fijn wonen, werken, ondernemen en recreëren blijft in Flevoland. De groei van het aantal woningen is daarom onlosmakelijk verbonden met een forse uitbreiding van scholing, werkgelegenheid, bereikbaarheid, voorzieningen, zorg e.d.. Hierin moet een goede balans worden bewaakt in combinatie met een bezinning op het groeitempo.

De prioritaire economische clusters worden gekoppeld aan ecosysteem- en campusontwikkeling en scholing. Investeren met het Rijk in goed onderwijs, van basis tot en met universitair, zowel kwalitatief als kwantitatief, heeft hierbij prioriteit. Bij brede welvaart hoort ook een zorginfrastructuur die op orde is. We vragen hier voortdurend aandacht voor bij de verschillende overheden en andere instanties, zodat voor alle Flevolandse goede en volwaardige zorg beschikbaar is. Er vinden investeringen plaats in een groene leefomgeving zodat het nog prettiger wonen wordt in Flevoland. Met behulp van de Monitor Brede Welvaart bespreken we met onze partners en met Provinciale Staten (PS) hoe dit een basis voor gezamenlijke activiteiten en investeringsstrategieën kan worden. In de eerste helft van 2026 leveren we een Sociale Agenda op waarin brede welvaart centraal staat.

Stedelijke ontwikkeling

In het programma 'Almere 2.0' brengen de provincie, de gemeente en het Rijk de Almeerse voorzieningen en leefomgeving tot een hoogwaardig niveau. Almere is een bloeiende stad vol potentie. Vanuit het Fonds Verstedelijking Almere, gefinancierd door de gemeente, het Rijk en de provincie, worden projecten voor Almere 2.0 mogelijk gemaakt die een meerwaarde hebben voor zowel de stad als de regio. Het fonds biedt financiële middelen en expertise om projecten te realiseren op het gebied van o.a. Leren & Werken, Cultuur, Toerisme en Sport, Duurzaamheid en Ecologie. Door de ontwikkeling van Almere te steunen dragen wij niet alleen bij aan de ontwikkeling van de stad Almere, maar ook aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. Op basis van het meerjarenprogramma 2025-2029 wordt jaarlijks een programma aan PS voorgelegd

Met 'Lelystad Next Level' (LNL) zetten het Rijk, de provincie en gemeente Lelystad zich in voor de verdere groei van Lelystad naar 120.000 inwoners. Maar wel een groei in balans, in kwaliteit en met aandacht voor de bestaande stad en haar inwoners. In april 2024 heeft de gemeenteraad van Lelystad een nieuw

Uitvoeringsprogramma 2024-2027 besproken. Hierin zijn acht programmalijnen opgenomen. Op basis van dit programma gaat Lelystad in gesprek met Rijk en provincie, om in 2026 tot concrete nieuwe samenwerkingsafspraken te komen.

Volkshuisvesting - voorbereiding op de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting

Als ook de Eerste Kamer instemt met het wetsvoorstel, treedt in 2026 de nieuwe “Wet versterking regie volkshuisvesting” (Wvrv) in werking. De bedoeling van de wet is dat er meer grip en snelheid ontstaat op hoeveel, waar en voor wie er wordt gebouwd.

De inwerkingtreding van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wvrv) geeft ons als provincie de taak om een provinciaal volkshuisvestingsprogramma op te stellen, volkshuisvesting op te nemen in de Omgevingsvisie en woningmarktregio's vast te stellen voor de verdeling van urgent woningzoekenden. Ook biedt de wet de mogelijkheid tot het opnemen van instructieregels in de omgevingsverordening voor gemeenten. We krijgen een coördinerende taak in het verankeren van de verplichte voorrang voor en verdeling van urgentiegroepen over de gemeenten. Het volkshuisvestingsprogramma wordt hiervoor de beleidsmatige basis. Binnen nader door de regering te bepalen tijd na inwerkingtreding van de wet moeten we invulling hebben gegeven aan onze nieuwe taken. Ook de woondeals worden hierop geactualiseerd.

Afstemming Landelijk Gebied

Ruimtelijke ontwikkeling en wonen hebben ook hun weerslag in het landelijk gebied. Ons perspectief is een toekomstbestendig leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken en voedsel produceren. Met als hoofddoelen het realiseren van een toekomstbestendige landbouw en herstel van de biodiversiteit.

Landbouw en wonen zijn de pijlers waarop Flevoland ooit is gebouwd. Het is ons als innovatieprovincie op het lijf geschreven om die fundamenten uit het verleden verder door te ontwikkelen naar de toekomst. Waar een deel van Flevoland ooit is ontworpen voor de voedselvoorziening van Nederland, dienen zich vanuit de woningopgave nieuwe kansen en mogelijkheden aan. We denken bijvoorbeeld dat de bouwsector een belangrijke nieuwe afzetmarkt kan worden voor onze agrariërs. Als provincie willen we kijken hoe we dit zogenaamde biobased bouwen verder kunnen aanjagen.

In 2026 zetten we vanuit de opgaven 'Wonen' en 'Landelijk gebied' gezamenlijk in op het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan de leefbaarheid van het landelijk gebied. Daarbij kijken we naar ontwikkelingen als huisvesting van arbeidsmigranten en andere aandachtsgroepen en wonen op erven.

Migratie en integratie

De asiel- en vluchtelingenketen in Nederland staat onder druk en de gevolgen zien we met regelmaat in het nieuws. Binnen de keten zijn diverse organisaties actief die met een eigenstandige rol, taak en bevoegdheid werken aan de opgaven die zich in deze keten voordoen. Om in Flevoland tot een goede invulling van de opgave voor opvang en huisvesting van vluchtelingen te komen voeren we hierop regie via de Provinciale Regietafel; we stemmen opvangopgaven af met partners en zorgen voor kennisdeling, monitoring, overleg en signalering richting het Rijk. Centraal staat een evenwichtige uitvoering van taakstellingen voor asielzoekers, Oekraïense ontheemden en vergunninghouders.

Maatschappelijk effect

Een duurzame verdere ontwikkeling van ons stedelijk en landelijk gebied met versterking van het gevarieerde aanbod van de woon-, werk- en leefomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met partners uit de regio.

Effect van ons beleid

Ruimtelijk- (-economische) ontwikkelingen zijn zorgvuldig ingepast met oog voor de ruimtelijke (en landschappelijke) kwaliteiten van onze provincie.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren met betrekking tot het programma 'Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling' wordt verwezen naar '[Dashboard - Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling - Flevoland \(feitelijkflevoland.nl\)](https://feitelijkflevoland.nl)'

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
1. Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle, EHZ en het IJsselmeergebied
		1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet
		1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland
		1.1.4 We werken met gemeenten, het waterschap en het Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt

---

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart' en 'Landelijk gebied'.

Doelen (2023-2027)

- 1.1.1 We investeren blijvend in de constructieve samenwerking met gemeenten en waterschap, en nemen vanuit onze (gezamenlijke) doelen ook actief deel aan samenwerkingsverbanden met partijen buiten de provinciegrenzen zoals MRA, Regio Zwolle, EHZ en het IJsselmeergebied.
- 1.1.2 We richten ons instrumentarium en onze manier van werken in, passend bij de intentie van de Omgevingswet.
- 1.1.3 We leveren onze bijdrage aan de landelijke woningbouwopgaven, waarbij we niet alleen focussen op aantallen woningen, maar werken aan een evenwichtige volwaardige, leefbare en duurzame gebiedsontwikkeling in Flevoland.
- 1.1.4 We werken met gemeenten, het waterschap en het Rijk aan evenwichtige stedelijke ontwikkeling, die bijdraagt aan Flevoland als aantrekkelijke provincie om te wonen, werken en leven. De internationale concurrentiepositie van de Noordvleugel van de Randstad is verbeterd door verdere ontwikkeling van Almere, waarbij de woningbouwopgave van Almere is bepaald en er zicht is op realisatie. We verkennen de kansen die New European Bauhaus voor Flevoland biedt.

Resultaten 2026

Ruimte en Landschap

1. We stellen de nieuwe Omgevingsvisie voor Flevoland vast; dit doen we mede op basis van een OmgevingsEffectRapportage.
2. We starten met de uitwerking van de visie in Omgevingsprogramma's. Daarbij zorgen we voor een samenhangend beleidshuis voor de fysieke leefomgeving, inclusief de inrichting van periodieke monitoring en evaluaties volgens de beleidscyclus.
3. We richten een Omgevingslab omgevingsbeleid in, daarmee versterken we ruimtelijk en ontwerpelijk onderzoek om nieuw beleid te maken of bestaand beleid voor de leefomgeving te verbeteren. We zetten hierbij digitalisering in om complexe ruimtelijke opgaven beter strategische aan te pakken, met inzet van data, digital twins, samenwerking in een Digital Experience Center en een gedeelde data-infrastructuur.
4. We werken samen met Rijk en regio's aan ruimtelijke opgaven en behartigen Flevolandse belangen in landelijke overleggen. Dit doen we in de regio aan de hand van de 'Strategische Agenda Flevoland'. Met het rijk bereiden we een vernieuwde versie van het Ruimtelijk Arrangement voor, die in 2026 wordt vastgesteld in het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL).
5. We ontwikkelen binnen de NOVEX gebieden MRA, Regio Zwolle, Lelylijn en Schiphol gezamenlijke ruimtelijke strategieën voor bovenprovinciale gebiedsontwikkeling. Dit doen we samen met provincie Gelderland en inliggende gemeenten ook voor EHPZ en met diverse overheden en organisaties ook voor het IJsselmeergebied.
6. We leveren een evaluatie op over de beleidsregel voor ontwikkelingen op erven en stellen nieuw beleid voor ontwikkelingen op erven in het landelijk gebied vast in het Omgevingsprogramma.
7. We geven uitvoering aan het programma 'Landschap van de Toekomst'. Met kennis, (ontwerpelijk) onderzoek, monitoring en uitvoering werken we aan duurzame en slimme ruimtelijke oplossingen. We maken nieuwe ontwerpprincipes voor nieuw beleid en dragen praktisch bij aan projecten om de belevingswaarde en gebruikswaarde van het landschap te versterken. Hierdoor blijven onze gekoesterde kwaliteiten zichtbaar, terwijl we belangrijke opgaven faciliteren in het landschap. Het landschap van Flevoland is blijvend mooi en in beweging.
8. We reiken de Vernieuwend Initiatief Prijs (VIP) Flevoland uit aan een plan dat een bijzondere bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit van Flevoland. Daarbij zetten we in op meer begeleiding in de ontwerpkracht.

9. We rapporteren elk kwartaal aan PS over wijzigingen in de lijst van gevallen van provinciaal belang en passen deze tussentijds aan als dat nodig is.
10. We leveren een evaluatie op van de 'GS-PS Samenwerkingsafspraken Omgevingswet'. In september 2024 hebben PS de 'GS-PS Samenwerkingsafspraken Omgevingswet' vastgesteld. Onderdeel van het besluit is dat de afspraken na twee jaar door de werkgroep worden geëvalueerd. De samenwerkingsafspraken geven invulling aan de onderlinge samenwerking bij besluitvormingsprocessen van de verschillende instrumenten van de Omgevingswet.
11. We stellen de tweede herziening van de Omgevingsverordening provincie Flevoland vast. Daarin borgen we onder andere het 'Vorbereidingsbesluit Behoud test- en oefenruimte (on)bemande luchtvaartuigen bij het MITC' en het 'Afwegingskader grootschalige energieopslag'.

Wonen en samenleving

12. We voeren de vastgestelde Woondeals uit en actualiseren ze in 2026, zodat er sneller en voor alle doelgroepen gebouwd wordt die een woning nodig hebben.
13. We stellen een provinciaal volkshuisvestingsprogramma op dat richting geeft aan woningbouw en woonbeleid voor alle doelgroepen in Flevoland.
14. We leggen een voorstel voor met scenario's en keuzes voor nieuwbouw en bestaande woningen, inclusief beleid voor aandachtsgroepen.
15. We ondersteunen gemeenten en partners bij het toepassen van het 'Convenant Toekomstbestendig Bouwen' en geven zelf het goede voorbeeld in onze eigen projecten.
16. We bereiden de indeling van woningmarktregio's voor en stellen deze vast, met het oog op regie voor aandachtsgroepen.
17. Op basis van de Brede Welvaartsmonitor, de inwonerspeiling 2024, de voorzieningenmonitor en de vertaling hiervan naar een 'Flevolandse Sociale Agenda' hebben we een bijdrage geleverd aan de gemaakte afspraken in de 'Strategische uitvoeringsagenda Rijk Regio Flevoland 2026-2027' – ontwikkelpijler 1 'Vitale steden en dorpen'. In het bijzonder afspraak 1 – 'Tijdig realiseren voorzieningen in een samenleving met groeiende dynamiek'.
18. We coördineren en faciliteren het traject Wonen, welzijn en zorg, waarbij we samenwerken met gemeenten, corporaties, zorgpartijen en zorgkantoor. We maken actief de verbinding tussen de sector zorg & welzijn en de opgave wonen. Ook stimuleren we vergroening in wijken, een gezonde leefomgeving en gebruiken de voorzieningenmonitor om te beoordelen of het voorzieningenniveau nog passend is bij de groei.
19. We voeren regie op de opvang van vluchtelingen via de Provinciale Regietafel, stemmen opvangopgaven af met partners en zorgen voor kennisdeling, monitoring, overleg en signalering richting het Rijk.
20. We behouden het reguliere aantal van 3.700 opvangplekken voor asielzoekers en voeren de bestuurlijke overeenkomst met het Rijk uit. Ook verkennen we een regionale doorstroomlocatie voor vergunninghouders in Lelystad.
21. We coördineren de opvang van Oekraïense ontheemden met als doel 4.333 plekken, en verzorgen informatievoorziening, communicatie en afstemming met gemeenten. Daarnaast ontwikkelen we beleid voor terugkeer of permanent verblijf van Oekraïners via onderzoek en overleg in de Provinciale Regietafel en voeren dit samen met gemeenten uit.

Ruimtelijke economie

22. We maken een eerste opzet voor een omgevingsprogramma dat richtlijnen geeft voor digitale infrastructuur en werklocaties die passen bij een toekomstbestendige Flevolandse economie.
23. We stellen samen met gemeenten en partners een programma op voor voldoende en toekomstbestendige werklocaties, afgestemd op de behoeften van ondernemers en bedrijven in Flevoland.
24. We hebben instrumenten en subsidies operationeel om bedrijventerreinen, kernen en binnensteden te verduurzamen en werklandschappen van de toekomst te ontwikkelen.

25. We stellen afspraken vast voor regionale programmering van werklocaties en vervangen het RO-beleid door een ruimtelijk-economisch omgevingsprogramma.
26. Binnen het 'Meerjarenprogramma Fonds Verstedelijking Almere 2025-2029' worden sleutelprojecten gefinancierd en gerealiseerd die voor de groei van de stad essentieel zijn. Het jaarprogramma van 2026 zal de invulling ervan en de resultaten beschrijven.
27. We stellen het 'Jaarprogramma FVA 2027 vast, zodat we ook na 2026 aan de groei van Almere kunnen blijven werken.

Water en ruimtelijke vraagstukken

28. We werken aan een toekomstbestendige drinkwatervoorziening door deel te nemen aan nationale trajecten, drinkwater te besparen en het regionaal actieplan Drinkwaterbeschikbaarheid uit te voeren.
29. We brengen de belangen van Flevoland in in het Nationaal Waterprogramma via onze bijdrage aan de verschillende Deltabeslissingen.
30. We adviseren over de inrichting en waterbeschikbaarheid van het IJsselmeergebied en nemen actief deel aan samenwerkingen in de regio.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	12.244	10.593	9.979	9.489	9.238	9.088
Baten	-2.137	-230	-230	-230	-86	-22
Saldo	10.107	10.364	9.749	9.260	9.152	9.065
Kader (saldo voor PN 26-29)		10.000	9.641	9.133	9.081	9.079
Zomernota 2025		364	14	14	14	14
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		10.364	9.654	9.147	9.094	9.093
Verschil t.o.v. kader			95	113	58	-27
1 Programma 'Landschap van de Toekomst'			110	210	105	70
Overig			-15	-97	-47	-97

x € 1.000

Toelichting

1. Programma 'Landschap van de Toekomst'

Het programma 'Landschap van de Toekomst' wordt uitgevoerd met inzet op kennis, actie en zichtbaarheid. De Vernieuwend Initiatief Prijs Flevoland draagt bij aan het stimuleren en communiceren van ruimtelijke kwaliteit. Uit evaluatie blijkt dat aanvullende begeleiding en ontwerpkracht noodzakelijk zijn om de ruimtelijke kwaliteit te versterken en een groter publiek te bereiken. Verder wordt gewerkt aan het versterken van de kernkwaliteiten van Flevoland. Hiervoor faciliteren wij ontwerpend onderzoek naar nieuwe opgaven, met nadruk op de gebruiks- en beleefkwaliteit van de woonomgeving. Dit gebeurt in samenwerking met gemeenten en andere partners in het gebied. Doel is het behoud en de verdere ontwikkeling van de kernkwaliteiten van het Flevolandse landschap, terwijl gelijktijdig ruimte wordt geboden aan nieuwe maatschappelijke opgaven. De uitvoering wordt gedekt vanuit de 'Brede Bestemmingsreserve', met het oormerk 'Landschapsvisie'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
1.1.1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	2.406	-130	2.277
1.1.2 Almere 2.0	6.901	-100	6.801
1.1.3 Lelystad Next Level	179	0	179
1.1.4 Flevoland bouwt aan Nederland	492	0	492
Totaal	9.979	-230	9.749

x € 1.000

1.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	Lasten	12.244	10.593	9.979	9.489	9.238	9.088
	Baten	-2.137	-230	-230	-230	-86	-22
	Saldo	10.107	10.364	9.749	9.260	9.152	9.065
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	Lasten	12.244	10.593	9.979	9.489	9.238	9.088
	Baten	-2.137	-230	-230	-230	-86	-22
	Saldo	10.107	10.364	9.749	9.260	9.152	9.065

x € 1.000

2. Landbouw, Visserij, Water en Natuur in balans

Inleiding

We werken in Flevoland aan een toekomstbestendig landelijk gebied waar het goed wonen, werken, recreëren en voedsel produceren is. Met als hoofdoelen toekomstbestendige landbouw en herstel van de biodiversiteit. Tegelijk staan we als provincie ook voor de belangen van de mensen die hier wonen en werken én voor de (internationale) betekenis die Flevoland heeft als landbouw- en natuurgebied.

Transitie Landelijk Gebied

De samenleving staat voor een aantal grote maatschappelijke uitdagingen, waaronder de toekomst van het landelijk gebied. We moeten als overheid samen met de samenleving antwoorden vinden voor deze uitdagingen. Om onze ambities en doelen te realiseren, werken we daarom aan een integrale regionale uitvoeringsaanpak. De ontwikkeling van de Flevolandse landbouw, de natuur- en stikstofopgave, de urgentie om anders om te gaan met ons bodem- en watersysteem en de noodzaak om de uitstoot van broeikasgassen sterk te verminderen grijpen dusdanig in elkaar in, dat we deze in onderlinge samenhang moeten aanpakken. Dat doen we opgabegezicht, integraal en op basis van vrijwilligheid.

De integrale regionale uitvoeringsaanpak landelijk gebied beschrijft hoe de provincie samen met gebiedspartijen, medeoverheden, ondernemers en andere organisaties, werkt aan het realiseren van de doelen voor landbouw, natuur, water, bodem en klimaat. Dat doen we, omdat we samen meer impact kunnen bereiken door krachten te bundelen. Daarnaast bezit de provincie zelf geen erven, geen natuurterreinen beheert en niet of nauwelijks grond in bezit heeft. De uitvoeringsaanpak wordt daarom ook vormgegeven in samenspraak en samenhang met maatregelen van medeoverheden, andere organisaties en de samenleving en met een rollende agenda: niet alles kan tegelijk. Daarom verkennen we, in lijn met de integrale regionale uitvoeringsaanpak waar we de verschillende doelen voor het landelijk gebied geografisch nader kunnen duiden om zo als noodzakelijk vanuit efficiëntie en effectiviteit prioriteiten te kunnen leggen.

De participatieve, themagerichte en gebiedsgerichte aanpak blijft het vertrekpunt om de ambities in en voor het landelijk gebied te realiseren. We staan als provincie open voor initiatieven van buiten en gaan het gesprek aan. De integrale regionale uitvoeringsaanpak is daarmee zowel inhoudelijk als procesmatig integraal: inhoudelijk doordat maatregelen in samenhang worden ontwikkeld en uitgevoerd, zodat oplossingen elkaar kunnen versterken. En procesmatig, doordat we gebiedsgericht en thematisch werken, in nauwe samenwerking met partners met de doelen uit het ambitiedocument en de visie op landbouw voor ogen.

We continueren onze regierol in de bodemdalingsgebieden, Nationaal Park Nieuw Land, de Oostkant van Dronten en de Oostrand Noordoostpolder.

Verder continueren we de inzet van de gehonoreerde rijksmiddelen voor maatregelpakketten (koploperprojecten). Daarbij zoeken we verdere afstemming met middelen uit onze eigen begroting en met Europese geldstromen, waaronder het GLB. We stemmen de openstellingen van de GLB-interventies af binnen de gebiedsgerichte aanpak en geven deze een plaats in de uitvoeringsaanpak.

Doelen en ambities Flevolands landelijk gebied

We werken verder aan het realiseren van onze ambitie voor het landelijk gebied: een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren.

PS hebben in 2025 het Ambitiedocument Landelijk Gebied en de Visie op landbouw vastgesteld. Beide documenten komen samen in de integrale regionale uitvoeringsaanpak die in 2026 bestuurlijk vastgesteld wordt en leidend is voor de uitvoering. De basis voor dit document én ons handelen wordt gevormd door de gedachte 'wat wél kan' de kern van onze ambitie, en daarmee van onze uitvoering, is het versterken van de samenhang tussen een sterke, innovatieve landbouw en een rijke, veerkrachtige natuur.

Daarbij richten we ons op twee hoofdoelen: toekomstbestendige landbouw en herstel van biodiversiteit, omdat deze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Toekomstbestendige landbouw

De landbouw in onze provincie speelt een belangrijke rol. De landbouw is beeldbepalend voor ons landschap. De provincie is ontworpen voor de voedselproductie en heeft landbouwgronden van wereldklasse. We lopen voorop met zowel innovatieve als biologische landbouw. Onze landbouwsector is een speler van

wereldformaat. Tegelijkertijd staat de landbouw voor een groot aantal uitdagingen en zien we dat veel van de opgaven in het landelijk gebied vooral in de agrarische sector landen. We werken daarom samen met (agrarische) ondernemers en betrokken (agrarische) organisaties aan een landbouwsector met voldoende verdienvermogen, die past binnen de draagkracht van het natuurlijk systeem. We investeren in onder meer innovatie, verduurzaming, kringlooplandbouw en kennisontwikkeling, het verder terugdringen van stikstofuitstoot en vermindering van gebruik van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, zodat Flevoland ook op de lange termijn kan bijdragen aan de voedselzekerheid en de landbouw in balans blijft met haar omgeving. Dat doen we via de integrale regionale uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied. De focus ligt op het verder met de sectoren stimuleren van innovaties, van maatregelen die de biodiversiteit in agrarische gebieden bevorderen, het experimenteren met doelsturing, kennisontwikkeling en het bijeenbrengen van partijen, zonder daarbij op de stoel van de ondernemers te zitten of een voorkeur te hebben voor een teeltmethode. Speerpunt is het samen met de melkveesector ontwikkelen van een aanpak met geborgde maatregelen met de melkveesector om de stikstofuitstoot te voorkomen en/of verder terug te brengen om zo ruimte te creëren voor de PAS-melders.

Herstel biodiversiteit

Voor ons is de natuur niet het sluitstuk. Integendeel. Bij nieuwe ontwikkelingen wegen we alle belangen af, inclusief die van de natuur (flora én fauna), op zoek naar een balans tussen ecologie en economie. De natuur staat zowel binnen als buiten natuurgebieden onder druk. Daar ligt een aantal oorzaken aan ten grondslag, ook van buiten onze provincie. Binnen onze grenzen en vanuit onze rol werken we aan natuurbeleid en maatregelen die bijdragen aan herstel van biodiversiteit, onder meer door het verlenen van subsidies ter verbetering van de natuurkwaliteit en het geven van vergoedingen voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer. We maken daarbij gebruik van eigen middelen en van nationale en Europese fondsen, waaronder middelen die worden ingezet voor ecologisch beheer van bermen en dijken door de medeoverheden en voor het versterken van de droge (groene) dooradering. Met water-, milieu- en bodembeleid en daarop gebaseerde maatregelen werken we eveneens aan de water- en bodemkwaliteit mede om de biodiversiteit te versterken.

Gebiedsgerichte aanpak en samenwerking

Daar waar initiatieven zijn ontstaan of de fysieke situatie in het veld daarom vraagt, dagen we partijen - agrariërs, gemeenten, waterschap, terreinbeheerders, inwoners, ondernemers - verder uit, stimuleren hen en helpen ze om tot gezamenlijke plannen te komen. Daarbij werken we vanuit de menselijke maat, de eigenheid en kwaliteit van Flevoland en de betekenis van Flevoland, zowel binnen en buiten onze landsgrenzen, als landbouw- en natuurgebied van wereldklasse. We stimuleren en faciliteren initiatieven in het veld. Samen met agrariërs, inwoners, (maatschappelijke) organisaties en anderen gaan we aan de slag met het realiseren van integrale oplossingen die bijdragen aan onze ambities. We continueren onze rol in de bodemdalingsgebieden, Nationaal Park Nieuw Land, de Oostkant van Dronten en de Oostrand Noordoostpolder.

Doelsturing

De opgave in het landelijk gebied is complex. Juist omdat er met zoveel verschillende partijen wordt samengewerkt en de provincie niet de uitvoerende rol heeft maar partijen in het veld wel, willen we meer werken aan doelsturing. Doelsturing is een manier van werken waarbij je het bereiken van afgesproken doelen centraal stelt, in plaats van precies voor te schrijven hoe die doelen behaald moeten worden. Daarom is het van belang om de doelen voor het landelijk gebied nader geografisch uit te werken. Voor een verkenning en vervolgstappen met doelsturing in de praktijk wordt in de Uitvoeringaanpak Landelijk Gebied samen met ongeveer 100 agrariërs geëxperimenteerd. De experimenten bestaan vooral uit praktijkgerichte steun aan deelnemende agrariërs. Daartoe wordt geld ingezet dat via de perspectiefnota is verkregen. In de komende twee jaar wordt een bedrag van € 0,25 mln. per jaar gereserveerd waarbij het de intentie is om dit bedrag ook in 2028 en 2029 in te zetten. Een evaluatie in 2027 is voorzien om te verkennen of verlenging met twee jaar daadwerkelijk nodig is.

Visserij

Net als de landbouw zit de visserij in de genen van Flevoland. Ooit was Flevoland immers zee. In de loop van die lange historie heeft de visserij de nodige veranderingen ondergaan en diverse klappen geïncasseerd. Zowel landelijk als regionaal staat de visserij onder druk. Wij willen deze bedrijfstak voor Flevoland behouden, in balans met de natuur en we willen dat de Flevolandse visserijsector een duurzame toekomst heeft en dat ze (inter-)nationaal leidend blijft.

In ons land is Urk een plaats waar de visserijsector een belangrijke drager van de lokale en regionale economie vormt. De visserij en de aan visserij gerelateerde bedrijvigheid zorgen voor veel werkgelegenheid en een belangrijke bijdrage aan de economie van Flevoland. Gemeente Urk heeft een vooraanstaande positie in de blauwe economie. Met een groot aandeel in de Nederlandse vissersvloot en een visverwerkingsindustrie van wereldformaat heeft Urk zich ontwikkeld tot een belangrijk centrum voor de Noord-Europese visserij. In verband met de voedselveiligheid zijn de korte ketens op Urk erop gericht om voedsel vanaf het schip met een korte doorlooptijd te verwerken.

De visserijsector zit in een transitie naar een kleinere, duurzamere, flexibelere en meer diverse vloot. En daarbij versterking en doorontwikkeling van de visverwerkende industrie. De uitdaging is om de sector stevig te houden, zodat er een gezond toekomstperspectief is en tegelijk wordt voldaan aan de groeiende vraag naar diverse, verse vis in het Noordwest-Europa voedselsysteem. Zie hoofdstuk 3.2 Gebiedsopgaven voor resultaten.

Duurzaam en verdienstelijk werken met vis, van schip tot schap. Het gaat daarbij om het aanpassen van vismethodieken maar ook om het inspelen op nieuwe innovatieve ontwikkelingen rond werken met vis. Dit doen we samen met de partners in het gebied onder andere binnen het Visserij ontwikkelplan en het actieplan Toekomstbestendige IJsselmeervisserij. Drinkwater- & energievraagstukken worden opgepakt vanuit hoofdstuk 3.2 (zie actieprogramma drink- en proceswater) en hoofdstuk 2.4 (energie). Daarbij zal waar mogelijk gebruik worden gemaakt van (Europese) fondsen voor een financiële bijdrage aan de beoogde resultaten.

Landbouw

Voedsel en landbouw gaan hand in hand, zeker in Flevoland. Eten wordt geproduceerd en geconsumeerd. We zijn trots op de Flevolandse landbouwproducten die wereldwijd gewaardeerd worden en streven naar een stijgende waardering van eten uit eigen regio, met duurzame en toekomstbestendige voedselketens en een goede verbinding tussen de consument en boer. Samen met partners uit de hele provincie (en daarbuiten) werken we aan een innovatief, duurzaam en gezond voedselsysteem in Flevoland.

Landbouw

In 2026 heeft provincie Flevoland de transitie naar een toekomstbestendige landbouw ondersteund door het realiseren van gebiedsgerichte transitieprojecten, het faciliteren van agrariërs in verduurzaming via advies of subsidie, en het versterken van de verbinding tussen landbouw, natuur en water in de regio.

Voedsel

In 2026 geven wij verder uitvoering aan de 'Gebiedsagenda Voedsel', waarbij we onder andere een extra impuls geven aan voedselonderwijs in geheel Flevoland naar het voorbeeld van de Lelystadse Boer.

We gebruiken de beïnvloedende kracht van chefs om de prachtige producten van Flevoland bij de consument onder de aandacht te brengen. Hiervoor richten we een chef netwerk op in samenwerking met Voedsel Verbindt. Daarnaast worden koksopleidingen verrijkt met kennis over lokaal, seizoensgebonden en gezond koken, geïnspireerd op het EAT-Lancet-rapport en in samenwerking met de agrarische opleiding zodat jonge chefs en jonge boeren elkaar kunnen vinden. De zichtbaarheid en waardering voor Flevolandse voedselondernemers wordt vergroot door in samenwerking met Horizon Flevoland jaarlijks de beste Flevolandse voedselondernemers te nomineren op basis van criteria zoals landschaps- en bodembeheer, Flevolandse identiteit en toepassing van innovatie & technologie. En er wordt een Flevoland Food Festival georganiseerd om Flevolandse boeren en producenten in contact te brengen met de consument.

Boerderij van de Toekomst

De Boerderij van de Toekomst (BvdT) wil zich met innovatieve fieldlabs richten op de Flevolandse agrarische sector en stelt de regionale opgaven en uitdagingen centraal. De fieldlabs richten zich op een integrale regionale aanpak voor Flevoland, inclusief diverse teeltsystemen, landschapsvarianten, biologische landbouw en concrete praktijknetwerken. De BvdT wil daarbij o.a. een verbeterde participatie en innovatieve praktijktoepassing door lokale boeren actiever te betrekken en ook de bloembollenteelt meer te integreren in de gewasrotatie met terugdringen van gewasbeschermingsmiddelen en aandacht voor pootgoedkwaliteit, lokaal geteeld en toegespitst op Flevolandse omstandigheden. Voor de komende twee jaar wordt hiervoor een bedrag van € 0,2 mln. per jaar gereserveerd met de intentie om dit bedrag ook in 2028 en 2029 beschikbaar te stellen. Een evaluatie in de loop van 2027 is voorzien om te verkennen of verlenging met twee jaar daadwerkelijk noodzakelijk is. De bereidheid tot financiering door derden zal daarbij meewegen.

Nationaal Park Nieuw Land

Onder regie van de provincie werken we samen met de partners van Nationaal Park Nieuw Land (NP Nieuw Land) - op basis van het 'Handvest NP Nieuw Land' - aan het behoud en de verdere ontwikkeling van het park, dat zich kenmerkt als vogelparadijs van internationale betekenis en dat ook als zodanig kan worden beleefd. Voor de ontwikkeling van NP Nieuw Land wordt de 'Ontwikkelingsvisie Nationaal Park Nieuw Land' (2019) als inspiratiedocument en richtinggevend perspectief gebruikt.

De acht partners werken in verschillende projecten, rollen en samenstellingen samen, waarbij in het Handvest is bepaald dat de focus ligt op de volgende drie opgaven:

- versterken en verbinden van natuur: de natuurwaarde is de drager van het nationaal park;
- vergroten en versterken van natuurbeleving: mensen zijn van harte welkom en voelen zich welkom op die plaatsen waar de natuur dat dragen kan;
- verbinden van natuur en samenleving: versterken van de betrokkenheid van de samenleving bij en realiseren van draagvlak voor de natuur. Het park zit in het hart van mensen.

De inzet van de provincie is met name gericht op het beleefbaar(der) maken van natuur binnen het park waar de natuur dat kan dragen en op het versterken van de verbinding tussen natuur en samenleving voor een Nationaal Park als vogelparadijs van wereldklasse en als vrijetijdsbestemming in Flevoland. Eén van de doelstellingen is dat het Nationaal Park Nieuw Land een groeiend aantal bezoekers trekt die de rijkdom aan vogels en andere natuur in het park komen beleven. In veel projecten die bijdragen aan deze doelstellingen neemt de provincie een initiërende en/of regisserende rol in de samenwerking. Bij het versterken en verbinden van de natuur ligt het initiatief primair bij de gebiedseigenaren en heeft de provincie (die geen gebieden binnen NP Nieuw Land bezit) veelal een faciliterende rol door inzet van capaciteit en/of middelen. Een belangrijke uitzondering hierop is het project 'Oostvaardersoevers', dat het Markermeer verbindt met de Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen en integraal deel uitmaakt van de ontwikkeling van bijdraagt aan het versterken, verbinden en beleven van de natuur in NP Nieuw Land. Flevoland is samen met Rijkswaterstaat initiatiefnemer van Oostvaardersoevers en heeft een trekkende rol voor het omgevingsmanagement.

Stikstof

Wat betreft het provinciale stikstofbeleid houden we vast aan de Flevolandse Aanpak Stikstof (FAS) en de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn). Het hoofddoel van onze stikstofaanpak is het vinden van een nieuwe balans tussen economie en ecologie. Concreet betekent dit dat wij niet strenger dan het Rijk zullen zijn en dat we, in lijn met de Wsn, het jaar 2035 als stikstofdeadline hanteren. We geven daarbij prioriteit aan de PAS problematiek en het weer op gang brengen van de vergunningverlening welke sinds 2019 stagneert.

Door de melkveesector en de provincie wordt gewerkt aan het gebiedsbod stikstof.

Dit bod om te komen tot een pakket geborgde maatregelen om ruimte te krijgen voor PAS-melders is een van de sporen waarmee het college de stikstofopgave in de provincie volgens de door Provincie Staten vastgestelde FAS een stap verder wil brengen in samenspraak en met uitvoeringskracht van de samenleving, en specifiek met de agrarische sectoren.

Het bod bestaat uit het opstellen en met 150 melkveehouders uitvoeren van een emissiereductieplan om te komen tot en uitvoeren van een pakket geborgde maatregelen en ruimte te krijgen voor PAS-melders. Vanuit het budget 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied' wordt een bedrag van € 1,0 mln. gereserveerd. Het volgende moet hierbij worden opgemerkt. Met besluitvorming over de perspectiefnota hebben PS besloten om een extra bedrag van € 4,0 mln. op te nemen ten behoeve van de uitvoering van de integrale regionale uitvoeringsaanpak landelijk gebied. Daarbij is ons college verzocht om een klankbordgroep vanuit PS samen te stellen en deze mee te nemen in de procesvorming van het tot stand komen van de uitvoeringsaanpak. Omdat ook verzocht is om PS te informeren over de voorgenomen inzet van (een deel van) de middelen, inclusief een andere onderbouwing en een voorstel voor uitvoering, stelt het college voor om het traject om te komen tot het gebiedsbod stikstof, in afstemming met de klankbordgroep ieder vanuit haar eigen rol en verantwoordelijkheden verder vorm te geven.

Daarnaast gaan we verder met de gebiedsgerichte aanpak Oostrand Noordoostpolder waarbij we met betrokken agrariërs, medeoverheden en terreinbeheerders verdere stappen zetten met als resultaat een pakket op het gebied van waterkwaliteit, groenblauwe dooradering, agroforestry en stikstof. De benodigde middelen komen uit het budget 'Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied' die in het kader van de perspectiefnota beschikbaar zijn gekomen. Voorzien wordt dat middelen noodzakelijk zijn om zowel de procesgang als uitvoeringsmaatregelen te bekostigen. Daartoe wordt een bedrag van € 0,25 mln. ingezet.

Natuur

De ambitie voor 2050 is een natuurinclusieve Flevolandse samenleving. Het bestaande Natuur Netwerk Nederland (NNN) inclusief Natura 2000 vormt het fundament voor behoud van de (internationale) natuurwaarden. Het behalen van de (internationale) natuurdoelen is echter niet alleen afhankelijk van de Natura 2000- en NNN-gebieden. De andere natuur in Flevoland is minstens zo belangrijk voor het behalen van die doelen en voor biodiversiteitsherstel. De trend in de daling van soorten in natuurgebieden stabiliseert, maar in de stad en het agrarisch gebied is nog steeds sprake van een afname. Werkelijke biodiversiteitswinst is alleen te behalen als we de natuurwaarden in het agrarisch gebied, de stad en in de randen van de natuurgebieden omhoog krijgen. Het uitgangspunt is dat maatschappelijke en economische ontwikkelingen zo vorm krijgen dat ze de ecologische ontwikkelingen niet belemmeren, maar versterken.

Natuurnetwerk Nederland(NNN)

In 2026 is het Natuurnetwerk Nederland binnen de provincie volledig aangewezen en voor zo ver mogelijk gerealiseerd, met het uitvoeren van passende maatregelen in de Natura 2000-gebieden, concrete verbeteringen in ecologische samenhang, waterhuishouding en biodiversiteit. Knelpunten in het netwerk zijn geïdentificeerd en er is gestart met gebiedsgerichte herstelmaatregelen.

Voor de Bossenstrategie maken we een volgende slag in de bosrevitalisatie overeenkomstig de bossenstrategie. Daarnaast doen zich in gebiedsprocessen kansen voor om ook in 2026 in lijn met de Bossenstrategie bos aan te leggen, al dan niet in combinatie met agroforestry.

Natuur buiten NNN

In 2026 is de natuur buiten het Natuurnetwerk Nederland in Flevoland versterkt: door het realiseren van natuurinclusief ingerichte landbouw- en landschapselementen, de aanleg van landschapsecologische verbindingsstructuren, en de uitvoering van gebiedsgerichte maatregelen voor biodiversiteit, bodem- en waterkwaliteit in kansrijke overgangsgebieden tussen natuur en landbouw in samenwerking met partners in en rond de stad.

Natuurwetgeving

In 2026 voldoet provincie Flevoland aantoonbaar aan haar wettelijke verplichtingen op grond van de Omgevingswet door het actief laten handhaven op groene wetgeving en het tijdig en zorgvuldig afhandelen van vergunningaanvragen en ontheffingen. De stikstofdepositie uit Flevoland op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden buiten Flevoland zijn aantoonbaar verminderd waarbij ingezet wordt op legalisatie van PAS-melder door het Rijk.

Aan bestaande programma's, subsidieregelingen, Omgevingsvergunningen voor natuur-activiteiten, en opgaven wordt verder uitvoering gegeven. Dat doen we onder meer via de integrale regionale uitvoeringsaanpak landelijk gebied waarbij we verkennen of en zo ja hoe onze programma's en subsidieregelingen beter kunnen aansluiten op de doelen van het landelijk gebied, initiatieven uit het veld en te stellen prioriteiten

Water

Waar water er altijd in overvloed was, komen de grenzen van ons watersysteem in zicht. Soms is het te droog, dan weer te nat, de behoefte aan (drink)water groeit en het aanbod niet. De waterkwaliteit staat onder druk en er doen zich nieuwe risicovolle verontreinigingen voor, zoals PFAS. De deadline om de waterkwaliteit op orde te krijgen is 2027 en we stellen met onze gebiedspartners alles in het werk om de doelen te realiseren, onder andere via de integrale regionale uitvoeringsaanpak landelijk gebied. Onder meer door veranderingen in het klimaat en processen als bodemdaling wordt het steeds moeilijker om de hoeveelheid en kwaliteit van het water te beheersen. Hoe snel de grenzen van ons water- en bodemsysteem worden bereikt, hangt ook af van de (ruimtelijke) keuzes die we nu maken. Daarom willen we bij de keuzes voor de inrichting en benutting van ons gebied goed rekening houden met de effecten op de Flevolandse waterhuishouding op langere termijn. Het uitgangspunt daarbij is dat de draagkracht van ons bodem- en watersysteem medebepalend is voor de ruimtelijke en economische wikkeling. Daarmee is water een belangrijke opgave voor de thema's 'Landelijk gebied', 'wonen' en 'economie'.

Waterprogramma

Zoetwaterbeschikbaarheid, bodemdaling, de kwaliteit van (grond)water en drinkwatervoorziening zijn de komende jaren belangrijke thema's die spelen in provincie Flevoland. Het beleid voor deze thema's is vastgelegd in het waterprogramma. In 2025 hebben we het huidige waterprogramma geëvalueerd en zijn we

gestart met het opstellen van een nieuw Waterprogramma. In 2026 wordt een ontwerp waterprogramma vastgesteld. Het nieuwe waterprogramma bevat de wettelijk verplichte beleidskaders voor waterkwaliteit, grondwater, drinkwater en zwemwater. Als mogelijk integreren we ook de kaders voor bodem, veiligheid, wateroverlast en waterbeschikbaarheid. Het waterprogramma wordt in 2027 definitief vastgesteld en loopt vervolgens van 2028 tot 2033.

Waterkwaliteit

In 2027 is de deadline voor het behalen van een goede kwaliteit van oppervlaktewater en grondwater, zoals we zijn overeengekomen in de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In 2026 geven we samen met het Waterschap, gemeenten en agrariërs een impuls aan het verbeteren van de waterkwaliteit. De provincie zal de acties realiseren waar de provincie voor verantwoordelijk is. Daarnaast geven we samen met het Waterschap en de agrarische sector een vervolg aan het 'Actieprogramma Bodem en Water', met specifieke aandacht voor het realiseren van de doelen van de KRW. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de verantwoording over het doelbereik van de KRW én ook op de volgende periode van de KRW.

Wateroverlast

In 2026 stellen we de nieuwe kaders voor het voorkomen van wateroverlast vast. Deze geven richting aan de inrichting en het beheer van het watersysteem door het waterschap. We gaan uit van een watersysteem dat robuust, veilig en schoon is. Hiermee dragen we bij aan onze ambities en de maatschappelijke opgaven op het gebied van samenlevingsopbouw, energie en landelijk gebied. We wegen daarbij de verschillende belangen in het gebied af. In gebieden met bovengemiddelde bodemdaling en toenemend risico op wateroverlast ondersteunen we agrariërs en waterschap met het vinden van mogelijkheden om bodemdaling te vertragen. Zie hiervoor ook het gebiedsproces bodemdaling.

Toekomstbestendig drink- en proceswatersysteem

Drinkwater wordt ook voor Flevoland schaars. Deze schaarste leidt tot beperkingen in de ontwikkeling van woningbouw en economie, soms al op korte termijn. Samen met omliggende provincies (Utrecht, Overijssel, Gelderland) en Vitens werken we aan een lange termijnstrategie voor drinkwater. Deze strategie zal onderdeel zijn van het nieuwe waterprogramma. Voor vraagstukken op het gebied van drink- en proceswater, - die op korte termijn spelen (ca 2 à 3 jaar vooruit) - starten we een 'Actieprogramma drink- en proceswater', dat focust op het tot stand brengen van (ultra)korte termijn oplossingen en innovaties op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater, hergebruik en afvalwater (zie hiervoor ook hoofdstuk 3.2). We verkennen wat we kunnen doen om watergebruik te verminderen. Speciale aandacht besteden we aan dat deel van de grondwatervoorraad dat tot de nationale reserve behoort. Uit het budget voor de 'Uitvoeringsaanpak landelijk gebied' die via de perspectiefnota beschikbaar zijn gekomen wordt hiervoor € 0,3 mln. beschikbaar gesteld. Een apart voorstel voor aanvullende middelen wordt aan PS voorgelegd met betrekking tot een toekomstbestendig drink- en proceswatersysteem.

Bodem

Bodemdaling, klimaatverandering en intensief grondgebruik leiden samen tot achteruitgang in de kwaliteit van het bodem- en watersysteem en de biodiversiteit in het landelijk gebied. Integraal werken aan bodem en water is een belangrijke basis voor de beleidsthema's 'water', 'klimaat', 'biodiversiteit' en 'toekomstbestendige landbouw'. Daarbij is het van belang om recht te doen aan de specifieke eigenschappen van de Flevolandse bodems.

We werken in 2026 aan een discussienotitie 'Vitale bodem' waarin we actuele en toekomstige beleidsontwikkelingen (zoals de EU-bodemmonitoringsrichtlijn, vertaling water en bodem medebepalend) nader uitwerken. Daarbij sluiten we aan bij de integrale regionale uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied. In 2025 zijn we gestart met de pilots voor Bodemdaling. In de pilots willen we samen met de agrariërs en het Waterschap ervaring en kennis opdoen wat het effect is van mogelijke maatregelen om bodemdaling te vertragen. In 2026 gaan we verder met de uitvoering samen met de partners in dit proces.

Maatschappelijk effect

Onze ambitie is een toekomstbestendig, leefbaar en gezond landelijk gebied waar mensen goed kunnen wonen, werken, recreëren en voedsel produceren.

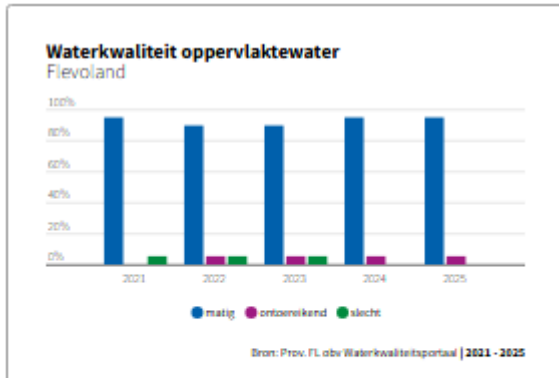
Effect van ons beleid

De sociaal-economische ontwikkeling van het landelijk gebied is verbeterd, de natuurwaarden en recreatieve waarden zijn toegenomen. De internationale natuurwaarden zijn voldoende beschermd. Het robuuste, veilige en schone (drink-)watersysteem is behouden.

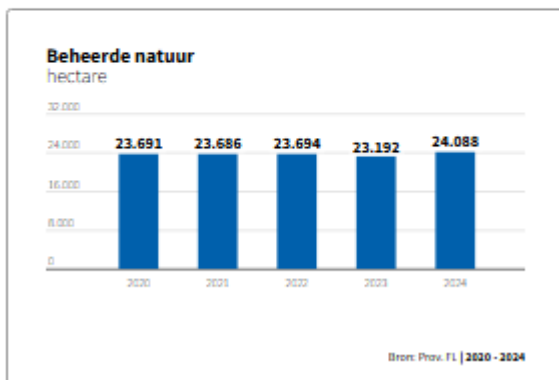
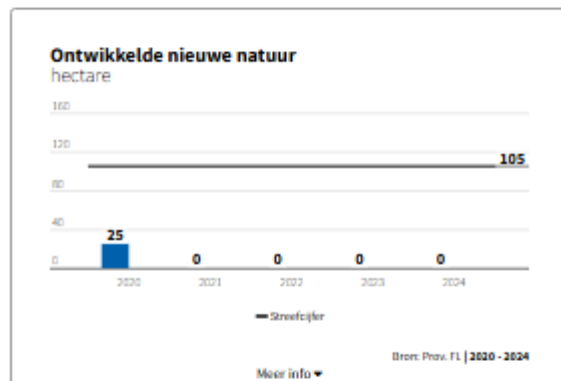
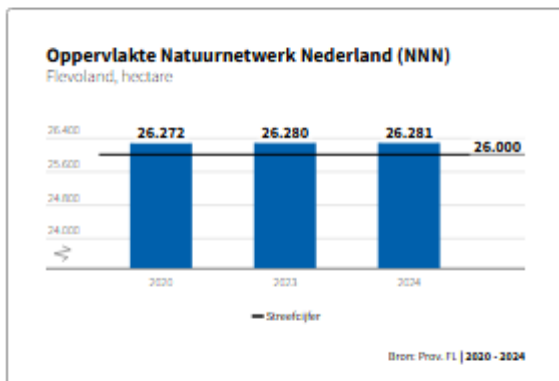
Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren met betrekking tot het programma 'Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling' wordt verwezen naar '[Dashboard - Landbouw, visserij, water en natuur in balans - Flevoland](#)'.

Beleidsindicatoren BBV

Vanuit de Kadernrichtlijn Water (KRW) is het verplicht om in 2027 een goede toestand van de oppervlaktewateren te hebben bereikt. De waterkwaliteit wordt beoordeeld via het 'one out, all out' principe. Hierdoor voldoet momenteel 0% van de waterlichamen aan een goede kwaliteit. Vanwege de van nature aanwezige verhoogde gehalten van een aantal stoffen (bijvoorbeeld ammonium) in het grondwater is met de huidige systematiek een score van 'matig' de hoogst haalbare score voor oppervlaktewateren in Flevoland. De eindscore "matig" betekent dus dat de slechtste beoordeling op één of meerdere KRW parameters matig is en dat overige parameters in datzelfde waterlichaam zijn beoordeeld als "goed".

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
2. Landbouw, visserij, water en natuur in balans	2.1 Landbouw & visserij	2.1.1 De provincie zet in op een toekomstbestendige en innovatieve landbouw
		2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen
		2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik
		2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw
		2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan
		2.2 Natuur
	2.2.1 De laatste projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw	
	2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, Provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040	
	2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoevers	
	2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen	
	2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het Plattelandsontwikkeling Programma (POP) en het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren, de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken	

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
		2.2.6 <ul style="list-style-type: none"> • De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. we anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming • De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme
	2.3 Water	2.3.1 Het watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de doelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het herstel van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem 2.3.2 We hebben ook in de toekomst voldoende drink-, proces- en oppervlaktewater van goede kwaliteit. Hiervoor hebben we perspectieven en beleid vastgesteld. We geven helderheid over de risico's op wateroverlast

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Landelijk gebied'.

Doelen (2023-2027)

- 2.1.1 De provincie zet in op een toekomstbestendige en innovatieve landbouw.
- 2.1.2 Met behulp van 'Proefprojecten' en 'Kennisnetwerken innovaties' is de agrofoodsector landbouw verder geïnnoveerd, verduurzaamd en meer circulair geworden. We hebben stappen gezet in het promoten van streekproducten, het verkorten van de ketens richting de consument en het hergebruik van restproducten binnen de landbouw en gaan zo ook voedselverspilling tegen.
- 2.1.3 De bodemkwaliteit is verbeterd als basis voor een toekomstbestendige en duurzame landbouw, waarbij nadrukkelijk aandacht is voor bodemdaling en meervoudig ruimtegebruik.
- 2.1.4 Voedselinnovaties op basis van Flevolandse producten zijn ongoing en bekend bij verschillende groepen en dragen bij aan een toekomstbestendige landbouw.
- 2.1.5 De Urker IJsselmeervisserij is geherstructureerd, in samenhang met de herstructurering van de overige IJsselmeervisserij op schubvis, waarbij de vangstrechten worden afgestemd op het niveau dat het ecosysteem duurzaam kan genereren en er een duurzaam ontwikkel- en arbeidsmarktperspectief blijft bestaan.

Resultaten 2026

Landelijk gebied

1. De integrale regionale uitvoeringsaanpak voor het landelijk gebied is samen met partners als medeoverheden, agrariërs, en TBO's opgesteld en vastgesteld waarbij het Ambitiedocument landelijk gebied en de Visie op Landbouw bouwstenen zijn en het uitgangspunt 'wat wel kan' gehanteerd is.
2. Als onderdeel van de integrale regionale uitvoeringsaanpak zijn de provinciale maatregelen uitgevoerd die bijdragen aan het doelbereik op het gebied van natuur, stikstof, water, bodem en klimaat; deze maatregelen zijn opgenomen in de betreffende onderdelen van de programmabegroting.
3. In ten minste vijf gebieden zijn initiatiefnemers ondersteund met inzet van kennis, middelen en organisatiekracht, als onderdeel van de uitvoeringsaanpak. Initiatieven buiten deze gebieden zijn, waar mogelijk en als gewenst, begeleid.
4. Een faciliterende rol is vervuld bij het opstellen en indienen van subsidieaanvragen in het kader van de gebiedsgerichte aanpak.
5. De doelen voor het landelijk gebied zijn zo specifiek mogelijk regionaal uitgewerkt.
6. Een verkenning is uitgevoerd of en zo ja hoe onze programma's en subsidieregelingen die relevant zijn voor het landelijk gebied beter kunnen aansluiten op de doelen van het landelijk gebied, initiatieven uit het veld en te stellen prioriteiten.

Landbouw en voedsel

7. Voedselprojecten zijn uitgevoerd op basis van de gebiedsagenda Voedsel ter stimulering van bewustwording, kennisoverdracht en versterken boer/burger relatie in samenwerking met partners zoals Flevocampus en Horizon.
8. In het kader van de gebiedsgerichte aanpak zijn Grond- en vastgoedtransacties uitgevoerd volgens gemaakte afspraken, waaronder aankoop van stikstofruimte en gronden.
9. Met de melkveesector is een gebiedsbod stikstof uitgewerkt en in uitvoering en met (de klankbordgroep van) PS besproken.

10. Kennisinstelling op het gebied van landbouw waaronder de 'Boerderij van de Toekomst' zijn gefaciliteerd en met overheden en marktpartijen verder met elkaar verbonden.
11. Met doelsturing als werkwijze van en voor (agrarische) ondernemers en andere partijen om een bijdrage te leveren aan de realisatie van de doelen uit het ambitiesdocument landelijk gebied is geëxperimenteerd.
12. Via de kennishub is de informatie over het landelijk gebied, over de voortgang van de realisatie van de doelen en over maatregelen in het landelijk gebied inzichtelijk gemaakt voor externe partijen.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	845	1.381	2.571	678	223	223
Baten	-122	-80	-10	-32	0	0
Saldo	723	1.301	2.561	646	223	223
Kader (saldo voor PN 26-29)		1.301	126	126	23	23
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		1.301	126	126	23	23
Verschil t.o.v. kader			2.435	520	200	200
1. Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied			2.350	450	200	200
Overig			85	70	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied

In de Perspectiefnota 2026-2029 is aan PS een bedrag van € 6 mln. gevraagd voor de uitvoeringsaanpak landelijk gebied, met het voorstel hiervoor een oormerk in te stellen binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'. In deze begroting wordt hiervan € 2,35 mln. geraamd voor gebiedsgerichte en themagerichte initiatieven. Dit budget wordt ingezet voor de transitie van het landelijk gebied. De provincie werkt hierbij samen met medeoverheden, gebiedspartijen en ondernemers aan een integrale uitvoeringsaanpak, waarin de opgaven op het gebied van landbouw, natuur, water, bodem en klimaat in samenhang worden opgepakt. Omdat de provincie zelf beperkt beschikt over gronden of terreinen, ligt de nadruk op regie, samenwerking en het bundelen van middelen. De uitvoeringsaanpak is gebiedsgericht, thematisch en participatief. De prioriteiten worden gefaseerd ingevuld, in aansluiting op de regionale opgaven en beschikbare middelen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.1.1 Landbouw en visserij	33	-10	23
2.1.2 Floriade	0	0	0
2.1.3 Leefbaarheid landelijk gebied	2.538	0	2.538
Totaal	2.571	-10	2.561

x € 1.000

2.2 Natuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Landelijk gebied'.

Doelen (2023-2027)

- 2.2.1 De laatste projecten van het 'Programma Nieuwe Natuur' zijn in uitvoering en dragen bij aan het verbinden van stad en landelijk gebied, de combinatie natuur en recreatie, het natuurnetwerk en aan biodiversiteit van het landelijk gebied en daarmee aan een toekomstbestendige landbouw.
- 2.2.2 In samenwerking met de acht partners (Flevo-Landschap, Staatsbosbeheer, Gemeenten Almere en Lelystad, Waterschap Zuiderzeeland, Natuurmonumenten, provincie Flevoland en Rijkswaterstaat) van Nationaal Park Nieuw Land (NPNL) wordt uitvoering gegeven aan projecten die bijdragen aan de realisatie en beleefbaarheid van een vogelparadijs van internationale waarde in 2040.
- 2.2.3 Positieve besluitvorming over de realisatie van Oostvaardersoevers.
- 2.2.4 In het Markermeer-IJmeer zijn natuur- en recreatiemogelijkheden ontwikkeld als onderdeel van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) en ontstaan er kansen voor ruimtelijk-economische ontwikkelingen.
- 2.2.5 De financieringsmogelijkheden van het 'Plattelandsontwikkeling Programma' (POP) en het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid' (GLB) zijn optimaal benut als instrument om de agrarische sector te stimuleren en te verduurzamen, de bodem en waterkwaliteit te verbeteren en de lokale en sociale netwerken op het Flevolandse platteland te versterken.
- 2.2.6
  - De natuurwaarden zijn behouden en zo mogelijk versterkt, de beleefbaarheid van natuurgebieden is toegenomen en de economische activiteiten in natuurgebieden ondersteunen een succesvol beheer zonder de natuurwaarden te bedreigen. We anticiperen met ons natuurbeleid op de veranderingen in het klimaat. De activiteiten van het programma dienen te voldoen aan de vereisten van de Wet Natuurbescherming;
  - De kwaliteit van de natuur en de biodiversiteit in het landschap is verbeterd, waarbij combinaties worden gezocht met natuurinclusieve landbouw en met recreatie en toerisme.

Resultaten 2026

Goed functionerend Natuurnetwerk Nederland

1. Het Natuurnetwerk in Flevoland is volledig aangewezen en grotendeels aangelegd en beheerd. Partijen die natuur- en waterkwaliteit en biodiversiteit herstellen zijn gefaciliteerd en gestart is met het oplossen van knelpunten in het netwerk.
2. Het Natuurnetwerk in Flevoland is onderzocht en hiaten zijn in beeld gebracht. Op basis hiervan is voor de zomer een actieplan opgesteld voor het aanpakken van knelpunten en kwaliteitsverbetering.
3. Het beleidskader voor de Oostvaardersplassen is voor overgrote deel uitgevoerd en de uitkomsten van de wetenschappelijke review zijn waar nodig vertaald met maatregelen voor natuur, dier en landschap.
4. Onze eigen compensatie voor natuur of bos, is volledig gerealiseerd volgens de regels en afspraken.
5. Gestart is met het programma Natuur en we faciliteren initiatiefnemers van ten minstens tien projecten om de natuurkwaliteit te verbeteren.
6. De beheermaatregelen in Natura 2000-gebieden zijn in opdracht van de provincie uitgevoerd en de effecten met het monitoringsprogramma 'Natuur Flevoland' zijn gevolgd.

Natuur buiten NNN versterkt

7. In lijn met de bossenstrategie zijn partijen gestimuleerd en gefaciliteerd om bos, bomen en struiken aan te leggen en voeren jaarlijks een actieprogramma uit voor groen-blauwe dooradering waaronder agroforestry. Daar waar mogelijkheden zich voordoen op eigen gronden leggen wij zelf bos, bomen en struiken aan.

8. We maken bindende afspraken over natuurinclusief werken en ondersteunen anderen via een vervolg op het actieplan biodiversiteit. We voeren biodiversiteitsmaatregelen uit voor ecologisch bermbeheer en droge dooradering.
9. We verbeteren het leefgebied van akkervogels door het agrarisch natuurbeheer effectiever in te zetten en via natuurinclusieve plannen en samenwerking met ketenpartijen. Daarbij betrekken we welke gebieden het meest kansrijk zijn.
10. We begeleiden juridische procedures actief en zorgen voor goede dossiervorming en ondersteuning bij bezwaar en beroep.

Natuurwetgeving

11. We stellen een uitvoeringsaanpak op en voeren de Natuurherstelverordening zorgvuldig uit.
12. Met de melkveesectoren is een gebiedsbod stikstof opgesteld dat bestaat uit een emissiereductieplan om te komen tot en uitvoeren van een pakket geborgde maatregelen om ruimte te krijgen voor PAS-melders.
13. We behandelen minimaal 95% van de aanvragen voor Natura 2000-activiteiten zonder stikstofemissie binnen de wettelijke termijn.
14. We behandelen minimaal 95% van de aanvragen voor flora- en fauna-activiteiten binnen de wettelijke termijn.
15. We stellen in 2026 een nieuw uitvoeringsprogramma invasieve exoten en een subsidieregeling op.

Nationaal Park Nieuw Land

16. We dragen bij om samen met partners in Nationaal Park Nieuw Land-projecten te realiseren die bijdragen aan een beleefbaar vogelparadijs van internationale waarde en bereiden de realisatie van Oostvaardersoevers voor.
17. We dragen bij aan het vergroten van de naamsbekendheid en herkenbaarheid van NPNL.
18. We dragen bij aan de realisatie van diverse NPNL-projecten, zoals bebording, uitkijkpunten, natuurbeleving bij fiets- en vaarroutes, ecologische analyses om de herkenbaarheid en toegankelijkheid van het Nationaal Park te vergroten.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De risico's voor de uitvoering van de projecten uit het voormalig 'Programma Nieuwe Natuur' maken onderdeel uit van de afspraken in de realisatieovereenkomsten. Er is geen sprake meer van risico's voor het programma. Daarom is de programmasturing beëindigd en vindt de verdere uitvoering en afwikkeling plaats aan de hand van de gesloten realisatieovereenkomsten.

De realisatie van het TBES is vanwege de natuurlijke omstandigheden niet volledig te garanderen. Daarom monitoren verschillende partijen de effecten van maatregelen zoals Marker Wadden en de kwaliteit van het Markermeer-IJmeer.

Faunaschade

In de afgelopen jaren is gebleken dat de faunaschade per jaar enorm kan fluctueren. Zo bedroeg de faunaschade in 2022 € 0,22 mln. en in 2023 € 0,61 mln. Een toename van maar liefst 111%. Hetgeen veroorzaakt werd door schade op twee percelen met biologische bonen. Gelet op deze ontwikkelingen zal vanaf 2025 het beschikbare faunaschadebudget € 0,3 mln. per jaar begroten.

Verbonden partij(en)

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur en water. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden en een robuust watersysteem te behouden.

Middelen

2.2 Natuur	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	20.058	25.749	18.486	21.063	17.645	15.119
Baten	-3.469	-3.208	-50	0	0	0
Saldo	16.589	22.541	18.436	21.063	17.645	15.119
Kader (saldo voor PN 26-29)		21.381	16.985	20.712	17.421	14.895
Zomernota 2025		1.161	161	161	161	161
Perspectiefnota 2026-2029		0	1.000	0	0	0
Kader		22.541	18.145	20.872	17.581	15.055
Verschil t.o.v. kader			291	191	64	64
1 Subsidieplafond vermaatschappelijking			100	0	0	0
2 Decentralisatie-uitkeringen meircirculaire 2025			191	191	64	64

x € 1.000

Toelichting

1. Subsidieplafond vermaatschappelijking

Het subsidieplafond voor de 'Nadere regel Vermaatschappelijking' voor 2026 was nog niet verwerkt in de begroting. De lasten worden gedekt vanuit de reserve 'Flevoland Natuurinclusief'.

2. Decentralisatie uitkeringen meircirculaire 2025

In de meircirculaire 2025 zijn de nieuwe decentralisatie-uitkeringen (DU) voor 2025 en verder opgenomen, dit betreffen voor dit programmaonderdeel:

- 'DU Verbeterprogramma VHR' ten bedrage van € 0,1 mln., is bedoeld om de monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit in Nederland te verbeteren en;
- 'DU Nationale Databank Flora en Fauna' (NDFF) van € 0,1 mln. is bedoeld om de transitie en het beheer van de databank mogelijk te maken.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.2.1 Natuurbeheer	14.456	0	14.456
2.2.2 Nationaal Park Nieuw Land	855	0	855
2.2.3 Nieuwe Natuur	0	0	0
2.2.4 Europese programma's: landbouw (POP)	136	0	136
2.2.5 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)	3.039	-50	2.989
Totaal	18.486	-50	18.436

x € 1.000

2.3 Water

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart' en 'Landelijk gebied'.

Doel (2023-2027)

- 2.3.1 Het bodem- en watersysteem is beter toekomstbestendig en draagt bij aan de hoofddoelen van het landelijk gebied: Toekomstbestendige landbouw en het herstel van de biodiversiteit. We zetten daarbij in op het versterken van het bodem- en watersysteem.
- 2.3.2 We hebben ook in de toekomst voldoende drink-, proces- en oppervlaktewater van goede kwaliteit. Hiervoor hebben we perspectieven en beleid vastgesteld. We geven helderheid over de risico's op wateroverlast.

Resultaten 2026

Bodem en water

1. We stellen het ontwerp 'Waterprogramma 2028-2033' vast met duidelijke kaders voor waterkwaliteit, grondwater, drinkwater en zwembadwater, en als mogelijk ook voor wateroverlast, waterbeschikbaarheid, veiligheid en bodem. Daarbij verkennen we ook de mogelijkheden voor een actieplan waterbesparing als voorbereiding op het waterprogramma.
2. We voeren gebiedspilots bodemdaling uit met partners en bereiden ons voor op de uitkomsten. We benutten de ervaringen voor nieuw waterbeleid en vragen inzet van het Waterschap.
3. Samen met het Waterschap vertalen we de thema's van water en bodem die belangrijk zijn bij ruimtelijke processen in Flevoland in een afwegingsmechanisme Water en Bodem. Samen met de Flevolandse gemeenten maken we afspraken over het gebruik van dit afwegingsmechanisme bij ruimtelijke processen.
4. We voeren samen met partners (OFGV, Waterschap) de wettelijke taken voor water en bodem uit, waaronder de nazorg voor de sanering van de boringsvrije zone.
5. We ondersteunen de landbouwsector om hun bijdrage te leveren aan betere waterkwaliteit in de vorm van een vervolg op het 'Actieprogramma Bodem en Water' (als onderdeel van de 'Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied').

Water

6. We bereiden de verantwoording voor van de realisatie van de KRW doelstellingen in 2027. We actualiseren de doelen en het maatregelenpakket voor de volgende periode van de KRW 2028-2033 en nemen dat op in het vierde stroomgebiedbeheersplan en in het waterprogramma. Daarbij stellen we ook doelen vast voor de "overige" wateren (de niet-KRW-waterlichamen).
7. We versnellen samen met het Waterschap en gebiedspartners de uitvoering van de waterkwaliteitsmaatregelen: we passen vergunningen aan en richten natuurvriendelijke oevers in.
8. We maken samen met het waterschap een waterbalans om inzicht te krijgen in waterbeheer en -kwaliteit.
9. We brengen perspectieven voor drinkwater in beeld en werken aan oplossingen voor korte en lange termijn in Noordelijk- en Zuidelijk-Flevoland in samenwerking met Overijssel, Utrecht en Vitens.
10. We stellen nieuwe normen vast voor het wateroverlast. Hiermee geven we sturing aan de inrichting en het beheer van het watersysteem door het waterschap.
11. We werken mee aan de Deltabeslissingen die van belang zijn voor de Flevolandse watervoorziening en de bescherming tegen overstromingen. We leveren input aan het nationale waterprogramma.

Bodem

12. We stellen een discussienota op over vitaal bodembeheer, gebaseerd op provinciale doelen, het coalitieakkoord en (inter)nationale beleidsontwikkelingen (zoals Europese bodemmonitoringsrichtlijn).
13. We stellen een uitvoeringsagenda bodem op voor vier jaar en maken keuzes over bescherming en benutting van de ondergrond.
14. We ontwikkelen met gemeenten en het waterschap een Digital Twin om grond duurzaam en goedkoper te hergebruiken.
15. We voeren de regionale uitvoeringsaanpak voor het landelijk gebied uit met onze partners en experts, met concrete maatregelen en meetbare doelen die bestuurlijk zijn vastgesteld.

Verbonden partij(en)

- De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek geeft uitvoering aan onze wettelijke verantwoordelijkheid voor toezicht en handhaving op het gebied van natuur en water. Zij draagt daarmee bij aan het doel om de natuurwaarden en een robuust watersysteem te behouden.
- De provincie is aandeelhouder van Vitens. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Middelen

2.3 Water	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	1.319	3.785	2.600	2.242	1.521	1.021
Baten	-936	-470	-803	-803	-803	-803
Saldo	382	3.315	1.797	1.439	719	219
Kader (saldo voor PN 26-29)		1.261	995	995	275	275
Zomernota 2025		2.054	504	504	504	4
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		3.315	1.499	1.499	779	279
Verschil t.o.v. kader			298	-60	-60	-60
1 Grondwaterbeheer tariefsverhoging per 1-1-2026			-160	-160	-160	-160
2 Procesgeld gebiedsgerichte trans Water			100	100	100	100
3 Bodemdaling			358	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Grondwaterbeheer tariefsverhoging per 1-1-2026

Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³. Per 1 januari 2026 wordt dit tarief verhoogd naar € 2,40 per 100 m³. Het tarief is sinds 2010 niet gewijzigd of geïndexeerd. Door stijgende kosten en achterblijvende inkomsten is de bestaande voorziening sindsdien geleidelijk ingeteerd, met als risico een negatieve stand. Een negatieve voorziening is echter niet toegestaan en zou moeten worden aangevuld uit de algemene middelen.

De hiermee samenhangende personeelskosten zijn begroot op programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'.

2. We starten een actieprogramma 'Drink- en proceswater'

Met het budget voor de 'Uitvoeringsaanpak landelijk gebied' zetten wij € 0,3 mln. in voor het opzetten van een actieprogramma 'Drink- en proceswater'. Dat actieprogramma focust op het tot stand brengen van (ultra)korte termijnoplossingen en innovaties op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater, hergebruik en afvalwater.

3. Bodemdaling

Het gebiedsproces bodemdaling zou aanvankelijk een looptijd hebben van drie jaar (2021 tot en met 2024). Dit is in 2023 met een jaar verlengd (tot najaar van 2025). In het laatste jaar (2025) is, samen met de gebiedspartners, invulling gegeven aan de uitwerking van de benodigde praktijkproeven (pilots). Deze zijn gericht op het in beeld brengen van waterhuishoudkundige maatregelen voor de korte termijn, onderzoek naar de geschiktheid van gronden in bodemdalingsgebieden voor agrarische en andere functies (methodeontwikkeling) en het met elkaar zoeken naar specifieke functies van (delen) van bodemdalingsgebieden voor de lange termijn. Voor deze uitvoering is een looptijd van drie jaar voorzien (2025 tot en met 2028) en is een plan van aanpak opgesteld. De kosten van deze aanpak worden gedeeld met de partners. Voor het aandeel van provincie Flevoland wordt gebruik gemaakt van het restant van de reserve 'Bodem'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
2.3.1 Waterbeheer en -kwaliteit	1.692	-803	889
2.3.2 Markermeer-IJmeer	50	0	50
2.3.3 Bodem	858	0	858
Totaal	2.600	-803	1.797

x € 1.000

2.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Lasten	845	1.381	2.571	678	223	223
	Baten	-122	-80	-10	-32	0	0
	Saldo	723	1.301	2.561	646	223	223
2.2 Natuur	Lasten	20.058	25.749	18.486	21.063	17.645	15.119
	Baten	-3.469	-3.208	-50	0	0	0
	Saldo	16.589	22.541	18.436	21.063	17.645	15.119
2.3 Water	Lasten	1.319	3.785	2.600	2.242	1.521	1.021
	Baten	-936	-470	-803	-803	-803	-803
	Saldo	382	3.315	1.797	1.439	719	219
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	Lasten	22.222	30.915	23.657	23.983	19.389	16.363
	Baten	-4.527	-3.757	-863	-835	-803	-803
	Saldo	17.694	27.157	22.794	23.148	18.587	15.561

x € 1.000

3. Bloeiende Economie

Inleiding

Flevoland bewijst in 2026 opnieuw dat onze provincie een krachtige motor is voor innovatie en economische groei. Strategisch gelegen tussen de Randstad en Noord-Nederland, vormen wij de verbindende schakel die Nederland sterker maakt. Onze unieke positie biedt ons kansen die wij met beide handen aangrijpen.

Het afgelopen jaar hebben wij de fundamenten gelegd die in 2025 zijn beschreven in ons 'Economisch Programma'. De focus op *mkb-versterking*, de *aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt*, het *toekomstbestendig maken van ons bedrijfsleven* en de *ontwikkeling van de werklocaties van de toekomst* toont nu concrete resultaten. Onze inwoners vinden steeds vaker passend werk dichtbij huis, terwijl ondernemers profiteren van verbeterde toegang tot kapitaal en internationale markten.

Tegelijkertijd zien wij grote veranderingen om ons heen. De wereldwijde aandacht voor technologische innovatie, digitalisering, duurzaamheid en nationale veiligheid opent deuren die eerder gesloten leken. Inzet hierop biedt Flevoland kansen. De geografische ligging van Flevoland, gecombineerd met onze ruimte voor ontwikkeling en ondernemende cultuur, positioneert ons perfect om deze kansen te benutten. Hierbij hebben we aandacht voor de grote opgaven waar Flevoland voor staat op het gebied van vitaal landelijk gebied, de woningbouw en de energieopgave. Wij zijn de provincie waar nieuwe ideeën werkelijkheid worden.

Voor 2026 hebben wij vijf heldere doelstellingen geformuleerd die samen onze ambitie vormgeven. Wij vergroten het verdienvermogen van ons mkb door verbeterde toegang tot internationale markten en durfkapitaal, zodat onze ondernemers zich toekomstbestendig kunnen ontwikkelen. Wij maken mogelijk dat onze beroepsbevolking de vaardigheden krijgt die de economie van morgen vraagt. Onze circulaire economie-aanpak vergroot de strategische onafhankelijkheid van onze economische clusters door slim om te gaan met grondstoffen, energie en water. Samen met onze gemeenten stellen wij een gedragen programma vast voor werklocaties die passen bij de bedrijven van de toekomst. Daarbij besteden we nadrukkelijk aandacht aan energie, water en digitale infrastructuur, omdat deze factoren nu en in de toekomst medebepalend zijn voor de economische ontwikkeling in Flevoland. Voor energie gaan we bijvoorbeeld zoeken naar innovatieve maatwerkoplossingen voor (clusters van) bedrijven, zoals decentrale oplossingen binnen een ontwikkelgebied, om economische ontwikkelingen mogelijk te maken. En wij positioneren Flevoland definitief als hightech-regio, gebaseerd op de sterke pijlers die wij de afgelopen jaren hebben opgebouwd.

Deze ambities krijgen ook vorm door onze regionale economische structuurversterkingsprogramma's, die Flevoland op de kaart zetten als innovatieregio. Het *Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC)* in Marknesse vormt het kenniscentrum voor nieuwe mobiliteit op de weg, op het water en in de lucht en trekt bedrijven aan die werken aan de mobiliteit van morgen. Met de doorontwikkeling van het MITC wordt het Hightech cluster verder uitgebreid en versterkt, en wordt ook de relatie met Defensie versterkt. De *Maritieme Servicehaven* bij Urk en onze inzet om de clusters Urk Maritime en Urk Seafood toekomstbestendiger te maken, versterkt onze positie in de blauwe economie en biedt nieuwe kansen voor de visserijsector en aanverwante bedrijven.

Lelystad Airport ontwikkelt zich als civiele luchthaven voor groothandelsverkeer (vakantievluchten) en het gebruik van het businesspark, waarmee de regio zich ontvouwt als krachtig knooppunt. In Almere ontwikkelen wij een *Hightech Innovatiecampus* en werken wij aan het ontstaan van een instituut voor geavanceerde materialen en metrologie een innovatiecentrum waar bedrijven, onderwijs en onderzoek samenwerken aan baanbrekende technologieën. Parallel hieraan onderzoeken wij de mogelijkheden voor een *Defensie-innovatiehub*, waarmee wij inspelen op de groeiende behoefte aan technologische veiligheidsoplossingen en activiteiten van defensie in Flevoland.

Onze strategische ligging tussen de economische centra van Nederland maakt ons tot de ideale plek voor bedrijven die zowel toegang willen tot de Randstad als tot het noordelijke en oostelijke achterland. Deze positie combineren wij met onze natuurlijke voordelen: ruimte voor ontwikkeling, een jong en dynamisch karakter, en de flexibiliteit om snel in te spelen op nieuwe kansen. Voor onze inwoners betekent dit alles meer keuze in werk en carrière, kortere reistijden door een betere woon-werkbalans, en de zekerheid dat hun kinderen kunnen opgroeien in een provincie vol mogelijkheden. Ondernemers vinden bij ons de ruimte om te groeien, de partners om te innoveren, en de toegang tot markten om succesvol te zijn.

Flevoland schrijft opnieuw geschiedenis door te laten zien hoe strategische ligging, innovatiekracht en samenwerking de sleutels zijn tot duurzame welvaart. Onze provincie wordt het bewijs dat nieuw land ook nieuwe kansen betekent voor heel Nederland.

Maatschappelijk effect

Het economisch, menselijk, sociaal en natuurlijk kapitaal van Flevoland is versterkt; voor een brede welvaart nu en later.

Effect van ons beleid

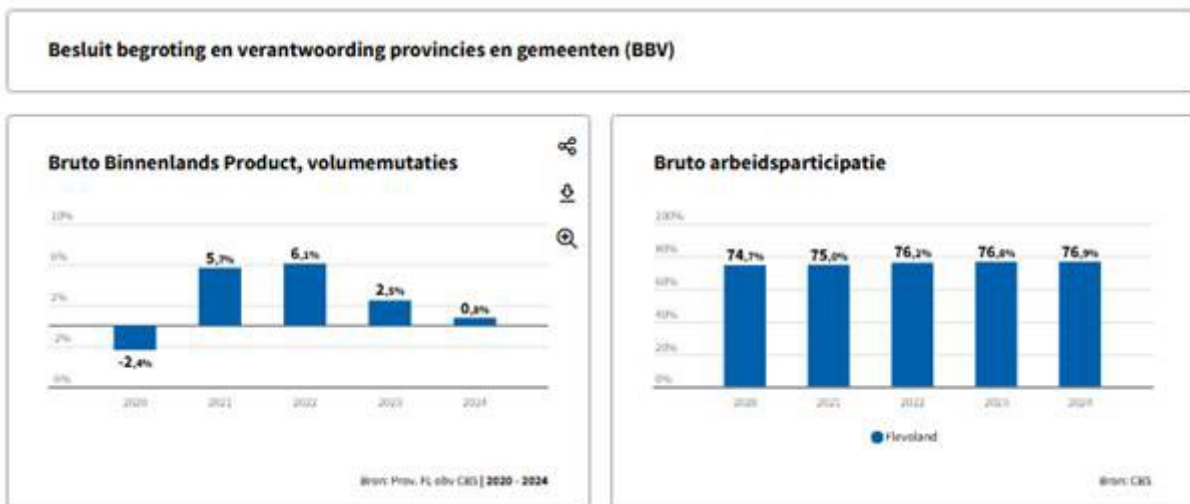
- Het ondernemersklimaat en de verdien capaciteit van Flevoland zijn versterkt en de kansen van circulariteit en duurzaamheid worden benut.
- Het ondernemers- en vestigingsklimaat en daarmee samenhangend arbeids- en opleidingsaanbod zijn versterkt.
- Ondernemers hebben betere toegang tot stimuleringsregelingen voor innovatie, verduurzaming, circulariteit, digitalisering, internationaal ondernemen en tot financiering.
- Binnen de arbeidsmarktregio Flevoland werken onderwijs, arbeidsmarkt en bedrijfsleven gezamenlijk aan (grote) arbeidsmarkt vraagstukken en duurzame inzetbaarheid van (toekomstige) werknemers en werkzoekenden.
- Samen met een duurzame en toekomstbestendige ruimtelijk-economische ontwikkeling zorgt dit voor een regio met een sterke economische structuur, waarin het blijvend goed werken, wonen, leren en recreëren is.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/bloeiende-economie>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
3. Bloeiende economie	3.1 Economische ontwikkeling	3.1.1 Het versterken van het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers
		3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen
		3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt
		3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering
		3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen
	3.2 Gebiedsopgaven	3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken
		3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut
		3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein van Flevokust Haven is geoptimaliseerd, zodat de sociaaleconomische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Ook heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens
		3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum
		3.2.5 De vorming van het Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum (MITC) krijgt in 2026 gestalte: Er is gestart met de aanleg van de faciliteiten van de Rijksdienst Wegverkeer (RDW) en er is gestart met de realisatie van het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie. De voorbereidingen voor een campusgebouw zijn gestart en vormt het hart van MITC City. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstellingen complementair aan bestaande automotieve en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen worden verder uitgebouwd en in 2026 is gestart met een opleiding drone-operator. Daarnaast wordt er gewerkt aan het ontwikkelen van een kennislijn cybersecurity en AI en wordt er een MITC-hackathon georganiseerd waarbij op basis van Use Cases van RDW, NLR en DNW studententeams worden gekoppeld
		3.2.6 Er zijn actuele vraagstukken op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater. Deze schaarste leidt tot beperkingen in de ontwikkeling van woningbouw en economie. Het actieprogramma drink- en proceswater focust op het tot stand brengen van (ultra)korte termijn oplossingen en innovaties op het gebied van drink- en proceswater

3.1 Economische ontwikkeling

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Digitalisering & digitale economie'.

Doelen (2023-2027)

- 3.1.1 Het versterken van het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers.
- 3.1.2 De rol van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Horizon is verbreed naar het gehele mkb met meer aandacht voor kleinere ondernemingen.
- 3.1.3 Versterking aansluiting onderwijs arbeidsmarkt.
- 3.1.4 Flevolandse bedrijven zijn geholpen om toekomstbestendig te worden door in te zetten op verduurzaming en/of digitalisering.
- 3.1.5 Goede regionale afstemming over beschikbare ruimte voor economische ontwikkelingen.

Resultaten 2026

Versterking economische structuur

1. Er is een ecosysteemstrategie (campussen en clusters) opgesteld waarin de sterke toekomstbestendige groeisectoren van Flevoland (MITC, Maritiem Urk, AgriFood, Elektrificatie/Lelystad Airport en Hightech Almere) worden gepositioneerd met aandacht voor de Flevolandse opgaven ('Energie', 'Landelijk gebied' en 'Woningbouw en brede welvaart').
2. De opdracht aan Horizon is aangepast op de Hightech-component van de sterke toekomstbestendige sectoren van Flevoland, zodat deze aansluit op de sterke economische ecosystemen.
3. De Triple Helix organisatie voor regionale economische ontwikkeling is, zowel voor de huidige situatie als voor toekomstige ontwikkelingen, ingericht.
4. De internationaliseringsstrategie Flevoland is vastgesteld en het Flevolands instrumentarium voor internationalisering verder gericht op het versterken van de sterke Flevolandse economische clusters.
5. Het provinciale instrumentarium en de opdracht aan Horizon voor eerstelijns support is ingericht op het toekomstbestendiger maken van het Flevolandse bedrijfsleven.
6. Er is een gedeeld plan van aanpak voor gedeeld aandeelhouderschap Horizon, waarbij wij inzetten op medeaandeelhouderschap van het ministerie van Economische Zaken (EZK) en eventueel andere geïnteresseerden, opgesteld.
7. De herinrichting van het financieringslandschap voor het Flevolandse MKB op gebied van innovatie en groei is afgerond waardoor er een eenduidige en herkenbare financieringslijn is gecreëerd die beter aansluit bij de behoefte van het Flevolandse innovatieve bedrijfsleven.

Human capital

8. De programma's 'Talent kleurt Flevoland' en 'Techkwadraat' zijn verbreed en versterkt om Flevolandse leerlingen, en daarmee de arbeidsbevolking van de toekomst, te enthousiasmeren voor toekomstbestendige opleidingen en skills op gebied van Tech & Transitie (T&T).
9. Met de Flevolandse stimuleringsregelingen, waaronder de provinciale PPS-subsidieregeling, de Regiodeal Noordelijk Flevoland en de Regiodeal Nieuw Land, zijn nieuwe initiatieven ondersteund die geleid hebben tot een aanpassing of het creëren van een nieuwe opleiding, passend bij de behoeften van de Flevolandse economische clusters.
10. Flevolandse zijn door middel van initiatieven, zoals het 'Ontwikkelfonds Flevoland leert' en 'ICT-Tribe', om- en/of bijgeschoold in de vaardigheden die passen bij de behoefte van Flevolandse werkgevers nu en in de toekomst (en daarmee de vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar laten aansluiten).

Toekomstbestendige economie

11. Er is een vastgestelde strategie voor de duurzame (vanuit grondstoffen) ontwikkeling van onze toekomstbestendige groeisectoren van Flevoland (Hightech Almere, MITC, elektrificatie/Lelystad Airport en Flevolandse agro- & maritieme innovatie).
12. Er is een functionerend 'Platform Circulaire Economie' waarin Flevolandse bedrijven, kennisinstellingen en overheden zich actief hebben verenigd rondom de vraag hoe zij zich meer kunnen richten op hergebruik en een minder verbruik van (kritieke) grondstoffen inclusief het circulair bouwcluster.
13. Het Flevolands instrumentarium is herzien om Flevolandse bedrijven toekomstbestendiger te maken door hun grondstoffenpositie te verbeteren.

Bedrijventerreinen

14. Er is samen met de Flevolandse gemeenten een gedragen programma vastgesteld voor voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod nu en in de toekomst van werklocaties passend bij de behoefte van ondernemers & bedrijven.
15. Het provinciaal instrumentarium voor toekomstbestendige werklocaties en de verduurzaming van bedrijventerreinen is operationeel. Als onderdeel van de programmatische aanpak energiehub zijn voor drie bedrijventerreinen slimme energieoplossingen ontwikkeld.

Verbonden partijen

Horizon B.V.

De regionale ontwikkelingsmaatschappij Horizon is een **belangrijke partner** van de provincie in het uitvoeren van 'Economisch Programma 2023-2028'. Dit doet Horizon vanuit drie pijlers, namelijk: **innoveren, internationaliseren en investeren**. Horizon ontvangt een jaarlijkse exploitatiesubsidie (opdracht). Ook het ministerie van EZK verstrekt een jaarlijkse exploitatiesubsidie aan Horizon. Deze subsidies zien toe op de activiteiten innoveren en internationaliseren (**ontwikkelingstak** van Horizon).

- **Versterking economische structuur (resultaten 1-7)**
- Vanuit verschillende kanalen, waaronder de brede mkb-ondersteuning (MKB-schakelteams) identificeert en ontwikkelt Horizon clusters van bedrijven binnen de sterke groeisectoren van Flevoland. In 2026 zal de inzet van Horizon vanuit alle drie de pijlers meer gefocust worden op de Hightech-component binnen deze clusters en de digitalisering van bedrijven. Via hun internationale netwerken werven zij buitenlandse bedrijven die ecosystemen versterken en helpen Flevolandse bedrijven bij export naar nieuwe markten.
- Tegelijk beheert Horizon, namens andere vennootschappen (waaronder TMI Proof of Conceptfonds Flevoland B.V. en Groeifonds Flevoland B.V.), diverse investeringsfondsen (pijler **investeren**) en financieren zij zowel innovatieve startups als het bredere mkb om de complete economische structuur te ondersteunen.
- **Human capital (resultaten 8-10)**
- Horizon draagt indirect bij aan de provinciale doelen en resultaten op gebied van menselijk kapitaal. Vanuit clusterbenadering signaleren zij welke skills en opleidingen nodig zijn in de transitie en geeft dit via Triple Helix-samenwerkingen (o.a. door deelname in de Economic Board Flevoland) door aan onderwijsinstellingen, zodat zij hun programma's kunnen afstemmen op de economische realiteit.
- **Toekomstbestendige economie (resultaten 11-13)**
- Horizon helpt vanuit hun transitieprogramma's op gebied van voedsel en grondstoffen (vooral op gebied van Biobased en/of circulair bouwen) Flevolandse ondernemers met het uitwerken van hun businesscases en hoe zij hun product naar de markt kunnen brengen.
- **Bedrijventerreinen (resultaten 14-15)**
- Horizon heeft een uitvoerende rol in het programma 'Energie in balans' en bij de programmatische aanpak energiehub. Zij ondersteunen bedrijventerreinen bij het creëren van samenwerkingsverbanden en het vinden van passende oplossingen van energievraagstukken op bedrijventerreinen.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Het TMI Proof of Concept Fonds (tegenwoordig handelend onder de naam **Innovatiefonds Flevoland**) investeert in innovatieve bedrijven, waarvan de activiteiten in de provincie plaatsvinden. Deze innovaties bevinden zich veelal in een vroege fase waardoor reguliere financieringsverstrekkers nog geen (volledige)

financiering verstrekken (**marktfalen**). Met het beschikbaar fondskapitaal en de aanvullend verworven middelen uit het EFRO-programma 'Kansen voor West 3' draagt deze verbonden partij direct bij aan het realiseren van het doel om het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers te versterken. Het Innovatiefonds Flevoland maakt onderdeel uit van het herinrichten van het financieringslandschap voor een eenduidige en herkenbare financieringslijn die aansluit bij de behoefte van het Flevolands innovatieve bedrijfsleven (resultaat 7).

Groiefonds Flevoland B.V.

Het Groiefonds Flevoland investeert in innovatieve Flevolandse midden- en kleinbedrijven. Het gaat hierbij om financiering van bedrijven waarbij de innovaties zich bevinden in een later stadia van ontwikkeling of om bedrijven die hun innovaties willen opschalen (de groeifase van een onderneming). Deze ondernemingen hebben vaak wel bewezen businessmodellen maar vinden moeilijk toegang tot groeikapitaal vanwege de specifieke risicoprofielen in deze fase (**marktfalen**). Met het beschikbare kapitaal en de focus op het aantrekken van privaat co-kapitaal draagt deze verbonden partij direct bij aan het realiseren van het doel om het verdienvermogen van Flevolandse ondernemers te versterken. Daarnaast levert het fonds een concrete bijdrage aan het toekomstbestendiger maken van het Flevolandse bedrijfsleven door specifiek in te zetten op digitalisering en verduurzaming van het MKB. Het Groiefonds Flevoland past in zijn huidige vorm in een eenduidige en herkenbare financieringslijn die aansluit bij de behoefte van het Flevolands innovatieve bedrijfsleven (resultaat 7), waarbij het de cruciale schakel vormt tussen vroege innovatiefinanciering en volwassen bedrijfsfinanciering.

Middelen

3.1 Economische ontwikkeling	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	6.646	11.055	8.555	8.349	7.561	6.390
Baten	-684	-969	-315	-148	0	0
Saldo	5.962	10.086	8.240	8.201	7.561	6.390
Kader (saldo voor PN 26-29)		10.081	8.018	8.005	7.391	6.534
Zomernota 2025		5	5	5	5	5
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		10.086	8.023	8.009	7.396	6.538
Verschil t.o.v. kader			217	191	165	-149
1 'Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb'			300	300	300	0
2 Beëindigen programma 'Duurzaam Door'			-60	-60	-60	-60
Overig			-24	-49	-75	-89

x € 1.000

Toelichting

1. 'Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb'

Op 17 juli 2024 hebben PS ingestemd met de kaders voor uitvoering van programmalijn 3 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' van het Economisch programma. Het 'Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb', dat door Horizon zal worden uitgevoerd, richt zich op het vergroten van kennis en bewustzijn rondom digitalisering en het toekomstbestendig maken van het midden- en kleinbedrijf in Flevoland. Binnen het oormerk 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' van de reserve 'Economisch programma' zijn de hiervoor benodigde middelen beschikbaar. Voorgesteld wordt om de begrotingspost 'Ontwikkelings Maatschappij Flevoland' (Horizon) met ingang van 2026 gedurende drie jaren met € 0,3 mln. per jaar te verhogen, ten laste van de binnen het oormerk hiervoor gereserveerde middelen.

2. Beëindigen Programma 'Duurzaam Door Flevoland'

Op 28 januari 2025 hebben Gedeputeerde Staten (GS) besloten om het partnerschap en de provinciale financiële bijdrage aan het programma 'Duurzaam Door Flevoland' per 1 januari 2026 te beëindigen en de

financiële effecten hiervan te verwerken in de Programmabegroting 2026. Daarom wordt voorgesteld om de begrotingspost 'Duurzaamheid' met ingang van 2026 structureel met € 0,06 mln. te verlagen, ten gunste van het begrotingssaldo.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.1.1 Uitvoering economisch programma	7.465	-315	7.150
3.1.2 Europese programma's: economie (KvW/interreg)	1.090	0	1.090
Totaal	8.555	-315	8.240

x € 1.000

3.2 Gebiedsopgaven

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart' en 'Landelijk gebied'.

Doelen (2023-2027)

- 3.2.1 Uit de gebiedsontwikkeling die samenhangt met de opening van luchthaven Lelystad Airport voor groothandelsverkeer, is maximaal rendement voor de regionale economie behaald, waarbij wij een goede inpassing in de leefomgeving bewaken.
- 3.2.2 Het versterken van de leefbaarheid, duurzaamheid en economische netwerkvorming in het gebied op en rondom Lelystad Airport en Lelystad Airport Businesspark (LAB). Daardoor wordt de inpassing van Lelystad Airport in de omgeving geborgd, de overlast beperkt en kunnen kansen worden benut.
- 3.2.3 De samenhang en samenwerking van het binnendijkse bedrijventerrein en het buitendijks gelegen haventerrein is geoptimaliseerd, zodat de sociaaleconomische potentie wordt benut, vraag en aanbod op elkaar aansluiten en vervoer over water een aantrekkelijk alternatief is voor vervoer over de weg. Ook heeft Flevokust Haven een positie in het netwerk van binnenhavens.
- 3.2.4 Door de ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, innovatieve ontwikkelingen en versterking van het maritieme onderwijs heeft het maritieme cluster Urk de mogelijkheid om door te groeien tot een internationaal toonaangevend maritiem centrum.
- 3.2.5 De vorming van het Mobiliteit Infrastructuur Test Centrum (MITC) is in 2027 gerealiseerd: Aan het Koninklijk Nederlands Lucht- en Ruimtevaartcentrum (NLR) en de Duits-Nederlandse Windtunnels (DNW) is de testbaan van Rijksdienst Wegverkeer (RDW) toegevoegd op de locatie in Marknesse en in het kader van de doorontwikkeling zijn de eerste MITC-faciliteiten operationeel. Het nieuwe rijvaardigheidscentrum van de Politieacademie is gerealiseerd. De campus vormt het hart van het MITC. Er is een krachtig, breed cluster van bedrijven betrokken en het MITC faciliteert cross-sectorale samenwerking tussen bedrijfsleven, onderwijs-, kennis- en onderzoeksinstituten complementair aan bestaande automotieve en smart mobility-clusters. We zetten onze betrokkenheid voort en benutten de kansen en mogelijkheden van het MITC voor verduurzaming, innovatie en onderwijs. De bestaande convenanten met onderwijspartijen zijn verder uitgebouwd.
- 3.2.6 Er zijn actuele vraagstukken op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater. Deze schaarste leidt tot beperkingen in de ontwikkeling van woningbouw en economie. Het actieprogramma drink- en proceswater focust op het tot stand brengen van (ultra)korte termijn oplossingen en innovaties op het gebied van drink- en proceswater.

Resultaten 2026

1. De provincie realiseert integrale en grootschalige programma's met een gebiedsgerichte en/of thematische aanpak die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. Door deze gebiedsontwikkelingen versterken we de regionale sociaaleconomische structuur, bevorderen we de brede welvaart en vergroten we de innovatiekracht van Flevoland. Hiermee leveren we een duurzame impuls aan de economische vitaliteit en leefbaarheid van de provincie.

Lelystad Airport

2. Voor de openstelling van Lelystad Airport wordt een bijdrage geleverd aan de stukken voor de besluitvorming van het Rijk. Afhankelijk van de besluitvorming over de openstelling voor groothandelsverkeer en medegebruik door defensie wordt de verdere invulling, inpassing en monitoring bezien.
3. We ronden lopende subsidiestromen af, waaronder de regeling voor isolatie van woningen (eindverantwoording) en de omgeving (subsidies aan partijen), en geven gebiedsadviezen over Lelystad Airport en Defensie.
4. We zijn gestart met 'Lelystad Innovation Airport' (LIA) om Lelystad Airport toekomstbestendig te maken en om ruimte te geven aan nieuwe innovaties binnen de luchtvaart en luchtvaartgerelateerde bedrijvigheid te stimuleren.

5. We geven een verdere uitwerking van het programma toekomstbestendige luchthaven ook in relatie met de aanvraag in het kader van de Regio Deal Nieuw Land en een plan van aanpak voor de motie clusterontwikkeling duurzame luchtvaart.
6. We ronden LAB 1 af en, waarbij ook de rol van Almere wordt bepaald via besluitvorming in GS. Voor LAB 2 wordt een besluit genomen aan de hand van een businesscase en een profilering.

Havenontwikkelingen

7. We zijn in 2025 gestart met de aanbesteding van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. In 2026 wordt contractvorming met een aannemer voorzien.
8. Om het maritieme cluster en het seafood cluster op Urk toekomstbestendig te maken werken we samen met de clusters, bedrijfsleven en kennisinstellingen aan de professionalisering van de governance, aan een Human Capital agenda voor clusters maritiem (inclusief visserij & seafood) en dragen we bij aan een haalbaarheid studie voor de ontwikkeling van een Maritieme en Seafood Campus.
9. We stellen op basis van marktvrage en in afstemming met gemeente Lelystad een verkenning op over de kansen voor de doorontwikkeling van Flevokust Haven.
10. We herstellen verzakkingen op het haventerrein en maken afspraken over beheer en toezicht, zodat Flevokust Haven langjarig verpacht kan worden.

Mobiliteit en Infrastructuur Testcentrum (MITC)

11. We realiseren een RDW-testbaan, een oefenbaan voor de politieacademie en geven het centrumgebied en ecosysteem van MITC verder vorm met onderwijsactiviteiten en (campus)faciliteiten voor start-ups en bedrijfsleven.
12. De eerste faciliteiten in het kader van de doorontwikkeling van het MITC worden gerealiseerd. Daarnaast wordt het ecosysteem en de governance verder vormgegeven.
13. Het onderwijsprogramma voor het MITC wordt verder vormgegeven. Firda start met een opleiding drone-operator. In 2026 worden de leerlijnen voor automotive, cybersecurity en AI uitgewerkt en een MITC-hackathon georganiseerd, waarbij op basis van Use Cases van RDW, NLR en DNW studententeams zijn gekoppeld.
14. We adviseren voor de ontwikkeling van het MITC over luchtruimbepalingen en leveren input voor vergunningen en kaders in de verordening.
15. De door PS vrijgegeven € 6,0 mln. wordt via incidentele subsidies beschikbaar gesteld voor de doorontwikkeling van het MITC en de vorming van een samenhangend hightech cluster.

Actieprogramma drink- en proceswater

16. We vormen vanuit het 'Actieprogramma drink- en proceswater' samenwerkingsverbanden en richten gebiedsprocessen in om acute drink- en proceswaterschaarste aan te pakken met innovatieve, korte termijn oplossingen, in samenhang met het 'Waterprogramma provincie Flevoland' dat zich richt op de lange termijn.
17. We realiseren via FieldLab Waterlab Flevoland opschaalbare innovaties en verbinden industrie en kennispartners via een platform om waterbesparing en efficiënt water gebruik te stimuleren.
18. We nemen in 2026 besluiten over en starten mogelijk met een kortetermijnoplossing voor de watervoorziening van de vis- en voedselverwerkende industrie in Noordelijk Flevoland, met de provincie in een coördinerende rol.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

Uitstel van de (besluitvorming over de) opening van de luchthaven voor groothandelsverkeer vertraagt de ontwikkeling van het bedrijventerrein en activiteiten op het gebied van leefbaarheid, economie, opleidingen

en kennisontwikkeling. Wij zetten in op zo spoedig mogelijke besluitvorming over openstelling voor groothandelsverkeer vanuit het belang van de regio.

De economische en financiële ontwikkelingen en technologische eisen vanuit emissiebeperking leiden tot substantieel hogere prijzen en minder beschikbare opdrachtnemers. Dit levert een risico op dat de aanbestedingsprocedure niet succesvol kan worden doorlopen en dat er niet gegund kan worden. In het businessplan voor de MSNF is een risicoreservering opgenomen.

Verbonden partij(en)

Via onze participatie in de verbonden partijen OMALA N.V. en Airport Garden City C.V. (AGC) hebben wij directe invloed op de ontwikkelingen rondom Amsterdam Lelystad Airport om de sociaaleconomische, infrastructurele, innovatie- en duurzaamheidsdoelstellingen van deze ontwikkeling te realiseren.

Hoofddoelstelling van OMALA is versterking van de sociaaleconomische structuur en bevordering van de werkgelegenheid in Flevoland in samenhang met de ontwikkeling van Lelystad Airport, door het realiseren van een hoogwaardig (duurzaam) businesspark. Daarnaast zijn de volgende ambities geformuleerd:

- De kernkwaliteiten van het gebied optimaal benutten met als doel haar concurrentiepositie als vestigingsplaats voor (inter-)nationale bedrijven te versterken.
- Kansen op duurzame economische groei in haar werkingsgebied (nabijheid luchthaven) te genereren.
- Voor het bedrijventerrein Airport Garden City wordt ingezet op duurzaamheid en innovatie.

Middelen

3.2 Gebiedsopgaven	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	3.672	6.171	8.016	7.299	2.867	1.347
Baten	-1.005	-910	-655	-655	-357	-357
Saldo	2.667	5.261	7.362	6.645	2.510	990
Kader (saldo voor PN 26-29)		5.261	3.267	2.139	524	524
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		5.261	3.267	2.139	524	524
Verschil t.o.v. kader			4.095	4.506	1.986	466
1 Procesgeld Almere 2.0 en overige gebiedsprogramma's			-200	-200	-200	-200
2 Procesgeld Flevokust Haven voor onderzoeken in 2026 en 2027			200	100	0	0
3 Actieplan drink- en proceswater			300	0	0	0
4 Actualisering kapitaallasten			455	466	466	466
5 Subsidie RDW voor MITC			1.040	2.640	920	0
6 Regiodeal IJsselmeervisserij			2.300	1.500	800	200

x € 1.000

Toelichting

1. Procesgeld Almere 2.0 en overige gebiedsprogramma's

Het budget voor procesgeld is bedoeld voor de uitvoering van de specifieke programma's en projecten door de provincie. Dit omvat de inhuur van externe expertise, het laten uitvoeren van onderzoeken, monitoring en evaluaties. We verwachten vanaf 2026 minder kosten te maken voor procesgeld. De middelen komen ten gunste van de daartoe aangewezen reserve 'Procesgeld gebiedsontwikkeling'.

2. Procesgeld Flevokust Haven voor onderzoeken 2026 en 2027

Er zijn verzakkingen geconstateerd op Flevokust Haven. Deze geven beperkingen in de operatie. Om Flevokust Haven volwaardig functioneel te kunnen blijven gebruiken, zullen de verzakkingen hersteld moeten worden. Er is extra budget (procesgeld) nodig om aanvullend onderzoek te doen naar oorzaak van de verzakking en mogelijke hersteloplossingen. Ook wordt er rekening gehouden met juridisch kosten.

3. Actieplan drink- en proceswater

Voor vraagstukken op het gebied van drink- en proceswater, - die op korte termijn spelen (ca 2 á 3 jaar vooruit) - starten we een 'Actieprogramma drink- en proceswater', dat focust op het tot stand brengen van (ultra)korte termijn oplossingen en innovaties op het gebied van de beschikbaarheid van drink- en proceswater, hergebruik en afvalwater. We verkennen wat we kunnen doen om watergebruik te verminderen. Speciale aandacht besteden we aan dat deel van de grondwatervoorraad dat tot de nationale reserve behoort. Uit het budget voor de 'Uitvoeringsaanpak landelijk gebied' wordt hiervoor € 0,3 mln. beschikbaar gesteld.

4. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) voor Flevokust Haven zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2026-2029, die is bijgesteld op basis van gelijkblijvende waarde van de activa en lineaire afbouw van de voorziening. We hebben geen rekening gehouden met de fluctuerende waardering van de haven (op basis van actuele taxaties).

5. Subsidie RDW voor MITC

Voor 2025 was al een begrotingswijziging gemaakt en toegevoegd aan het Statenvoorstel. In deze begroting is de meerjarige besteding en de onttrekking aan de 'Brede Bestemmingsreserve' (oormerk 'MITC') verwerkt.

6. Aanvullende raming Regiodeal IJsselmeervisserij

Onder de Regiodeal Noordelijk Flevoland was het de afspraak dat het Rijk een saneringsregeling voor IJsselmeervisserij uitvoert. Van deze regeling (waarin € 5,0 mln. beschikbaar was) is geen gebruik gemaakt. Eind 2024 heeft het Rijk de middelen die niet benut, volgens de afspraken in de Regiodeal aan provincie Flevoland beschikbaar gesteld. Voor de Programmabegroting 2026 wordt het merendeel van deze middelen geraamd voor de komende jaren ten laste van de reserve 'Regiodeal Noordelijk Flevoland'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
3.2.1 Amsterdam Lelystad Airport/OMALA	185	0	185
3.2.2 Flevokust Haven	787	-357	430
3.2.3 Noordelijk Flevoland	6.644	-298	6.346
3.2.4 Overige gebiedsprogramma's	400	0	400
Totaal	8.016	-655	7.362

x € 1.000

3.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
3.1 Economische ontwikkeling	Lasten	6.646	11.055	8.555	8.349	7.561	6.390
	Baten	-684	-969	-315	-148	0	0
	Saldo	5.962	10.086	8.240	8.201	7.561	6.390
3.2 Gebiedsopgaven	Lasten	3.672	6.171	8.016	7.299	2.867	1.347
	Baten	-1.005	-910	-655	-655	-357	-357
	Saldo	2.667	5.261	7.362	6.645	2.510	990
3 Bloeiende economie	Lasten	10.318	17.225	16.571	15.648	10.428	7.737
	Baten	-1.689	-1.879	-970	-803	-357	-357
	Saldo	8.629	15.347	15.601	14.845	10.071	7.380

x € 1.000

4. Vitale Samenleving en Aantrekkelijk Flevoland

Inleiding

De provincie staat de komende decennia voor een grote woningbouwopgave; een groei van de woningvoorraad met ca. 50% met een doorgroei van ruim 450.000 inwoners naar een geschat aantal van 650.000 inwoners in 2050. Geen enkele andere provincie kent zo'n sterke groei. Dat maakt het juist in Flevoland van essentieel belang om te kijken hoe we kunnen 'groeien in balans'. Voor ons geldt hierbij het adagium: "We bouwen geen huizen, maar we bouwen aan een vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland". Of zoals het coalitieakkoord het kernachtig samenvat: "We gaan voor maximale bloei, niet maximale groei".

Vitale samenleving

Dit betekent dat onze inzet zich richt op een prettige omgeving waar het voor onze inwoners fijn wonen, werken en recreëren is. Werk is niet alleen van belang in financieel-economisch opzicht voor onze inwoners, maar ook belangrijk om mee te doen in de samenleving. Nabijheid en toegankelijkheid van voorzieningen is onlosmakelijk verbonden aan deze prettige omgeving. Wat betreft cultuur, onderwijs en zorg is hier is een inhaalslag te maken. Onze inspanningen richten zich daarnaast ook op het creëren van een samenleving waarin mensen gezond, actief en betrokken zijn. Naast de aandacht voor het stedelijk gebied dient hier ook nadrukkelijk gekeken te worden naar de kansen en mogelijkheden in het landelijk gebied waar we via programmalijn 2 ons ook inzetten op de kwaliteit van water, bodem en natuur.

In 2026 staat de vaststelling en eerste uitvoering van de Sociale Agenda Flevoland centraal; een instrument waarmee wij als provincie een aantal opgaven agenderen die belangrijk zijn voor het bouwen aan een vitale samenleving. De volgende opgaven dienen zich aan en worden het komende jaar opgepakt en nader uitgewerkt (n.b. een definitieve keuze in de opgaven moet nog worden gemaakt).

Gezondheid, welzijn en zorg

Flevolanders ervaren hun gezondheid als minder goed. Tegelijkertijd staat de toegankelijkheid van onze zorg onder druk en komt er een enorme vergrijzingsopgave op ons af waardoor in Flevoland het aantal ouderen nog veel sneller groeit dan in de rest van het land. Flevolanders moeten zich gezond kunnen ontwikkelen met daarbij goede en volwaardige (ziekenhuis)zorg voor iedereen. Zorgvoorzieningen moeten toegankelijk zijn voor iedereen en in het bijzonder voor kwetsbare groepen zoals ouderen en mensen met een beperking. De provincie kan dit niet alleen en trekt hierin samen op met een netwerk van instanties en partners die binnen het een wettelijke taak (beleid en uitvoering) hebben in het zorgstelsel. We denken mee met de verantwoordelijke overheden en organisaties en waar mogelijk leveren we een bijdrage. Om dit te bewerkstelligen is de provincie aangesloten bij de coalitie Zorgzaam Flevoland (opvolger van de Zorgtafel). In samenwerking met alle partners zet de provincie in op de beweging van ziekte en zorg naar preventie en positieve gezondheid.

Sociale cohesie

Flevoland kent relatief een hoog aantal inwoners dat uit regio's buiten Flevoland komt of die familie elders hebben wonen. De Monitor Brede Welvaart toont aan dat Flevoland gemiddeld lager scoort op contact met familie, vrienden en burens. Dit leidt bijvoorbeeld tot extra vraag in de zorg, omdat "het persoonlijke netwerk" onvoldoende capaciteit heeft om problemen zelf op te vangen. Om de sociale cohesie te versterken zetten we in op onder andere recreatie, cultuur en sport om ontmoeting en verbondenheid te faciliteren. Sociale cohesie draagt daarnaast bij aan een veilige en gezonde leefomgeving. In buurten waar mensen elkaar kennen en helpen, is er minder kans op criminaliteit, overlast of sociale isolatie.

Fijne leefomgeving

Inwoners hechten aan een omgeving waar zij zich thuis kunnen voelen. Flevolanders zijn gemiddeld veel minder tevreden met hun woonomgeving dan in de rest van Nederland. De directe leefomgeving is essentieel voor het welzijn van inwoners. Een leefomgeving met mogelijkheden om te recreëren en te sporten is waardevol voor een gezonde leefstijl. Ook de nabijheid en toegang tot culturele voorzieningen en erfgoed dragen in belangrijke mate aan bij ons welzijn. In dit kader is het ook goed de link te leggen met onze uitvoeringsaanpak landelijk gebied met inzet op natuur en schoon water (programma 2) dat bijdraagt aan het prettiger maken van onze leefomgeving,

Inclusie en participatie

Het is belangrijk dat je in Flevoland kan zijn wie je bent. Iedereen telt mee en kan participeren in de maatschappij. We hebben hierbij oog voor de veranderende demografische ontwikkelingen en spelen actief in op de behoeften van de groeiende en vergrijzende bevolking. We stimuleren zelfontplooiing zodat iedereen zijn of haar talenten kan inzetten en blijven groeien – in elke levensfase.

De opgaven die horen bij het werken aan een vitale samenleving zijn natuurlijk brede maatschappelijke opgaven waarbij de provincie optrekt met andere overheden, belangenorganisaties en stakeholders. Flevier is nadrukkelijk onze partner bij de ontwikkeling en uitvoering van activiteiten ten behoeve van een vitale samenleving. In onze aanpak in 2026 zullen wij aangeven wat onze rol hierin is en waar wij als provincie het verschil kunnen maken.

Aantrekkelijk Flevoland

Recreatie, toerisme

Met de uitvoering van het beleidsplan Recreatie & Toerisme Flevoland wordt bijgedragen aan het aantrekkelijker maken van vrijetijdsbestemming Flevoland voor bezoekers (zowel inwoner als bezoeker van buitenaf). Flevoland wil meer bezoekers aantrekken, deze langer in de provincie vasthouden en daarmee bestedingen laten toenemen. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is een grotere bekendheid van Flevoland als unieke en onderscheidende bestemming. Dit doen we via de benoemde programmalijnen ('Watererfgoed', 'Nieuwe Natuur', 'Vernieuwend Ontwerp' en 'Agro&Food') en samen en in afstemming met onze 'partners' als bijvoorbeeld de gemeenten, Visit Flevoland en de vrijetijdsector.

Sport

Via onder andere Sportservice Flevoland en geven we uitvoering aan het Flevolandse sportbeleid. Met deze uitvoering van de Flevolandse sportnota wordt bijgedragen aan een vitale en gezonde Flevolands samenleving met een sterke sportpiramide (breedtesport, talentontwikkeling en topsport) en de Flevolandse sportinfrastructuur (sportaanbod, sportvoorzieningen, sportorganisaties- en aanbieders). Dit doen we samen en in afstemming met onze partners als gemeenten, aanbieders, NOC*NSF en sportbonden, Rijk en collega provincies, vrijetijdssector en aanpalende terreinen als onderwijs, welzijn en gezondheid. Daarnaast lobbyen we actief om grootschalige sportevenementen naar Flevoland te halen.

Cultuur en erfgoed

Cultuur en erfgoed zorgen voor verbinding in de samenleving en maken onze provincie aantrekkelijk(er) voor bedrijven, werknemers, toeristen en natuurlijk voor Flevolandse zelf. Flevoland verdient bijzondere aandacht als het grootste door mensenhanden gemaakte land ter wereld. Het Verhaal van Flevoland wordt op veel manieren verbeeld en verteld, passend bij de huidige tijd. In 2026 werken voor het tweede jaar aan de uitvoering van de 'Cultuurnota 2025-2028, Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland'. Dat doen we langs de drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren met onder elke route een aantal pijlers. Variërend van cultuureducatie en -participatie tot professionele podiumkunst en van crowdfunding tot het faciliteren van instellingen om hun impact te meten. Daarmee blijft de provincie zich in de breedte inzetten voor cultuur en dragen we bij aan een vitale samenleving.

Met het 'Erfgoedprogramma Flevoland, Erfgoed van de Toekomst' bouwen we verder aan het erfgoed van Flevoland. We zetten in op bescherming, publieksbereik en kennisvermeerdering. Bovenal willen we het erfgoed uitdragen en inzetten als inspiratiebron bij nieuwe ontwikkelingen. In 2026 wordt er een voorstel voorgelegd voor de herijking van het erfgoedprogramma op basis van de evaluatie die in 2025 is uitgevoerd. We zijn trots op het erfgoed van onze pioniers en willen dat koesteren en meer bekendheid geven. Het verhaal van Flevoland blijven we op allerlei manieren aandacht geven, waarbij Batavialand een belangrijke partner is om dat verhaal te vertellen. De doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark draagt hier in belangrijke mate aan bij. Met onze inzet voor erfgoed zorgt de provincie voor een aantrekkelijk Flevoland omdat erfgoed identiteit en binding met de omgeving biedt.

Maatschappelijk effect

Flevoland heeft een gezonde en welvarende samenleving waar het goed wonen, werken en recreëren is. Een samenleving waar iedereen meetelt en kan participeren Sport, cultuur en recreatie dragen bij aan de aantrekkelijkheid van Flevoland; niet alleen voor de Flevolandse maar ook voor bezoekers van buiten.

Effect van ons beleid

We hebben een duidelijke agenda die ertoe leidt dat de ontmoeting en verbondenheid tussen Flevolandse toeneemt in prettige en gezonde leefomgeving. Onze inzet zorgt ervoor dat Flevolandse gezond(er) leven, langer fit blijven en als nodig hoogwaardige zorg ontvangen, het liefst dichtbij huis, en daarmee langer zelfredzaam zijn en economisch en sociaal beter deelnemen aan de samenleving. Bij ruimtelijke beslissingen (inrichting van woon- en leefomgeving van inwoners) zijn de thema's 'gezondheid' en 'zorg' volwaardig meegewogen, alsook culturele voorzieningen en het 'Verhaal van Flevoland'.

De kwaliteiten van landschap en erfgoed zijn benut en behouden voor een inspirerende, gezonde leefomgeving die inwoners, ondernemers en gebiedspartners verbindt. De promotie van de culturele en toeristisch-recreatieve voorzieningen heeft geleid tot grotere bekendheid en hogere bezoekersaantallen en meer kansen voor ondernemers.

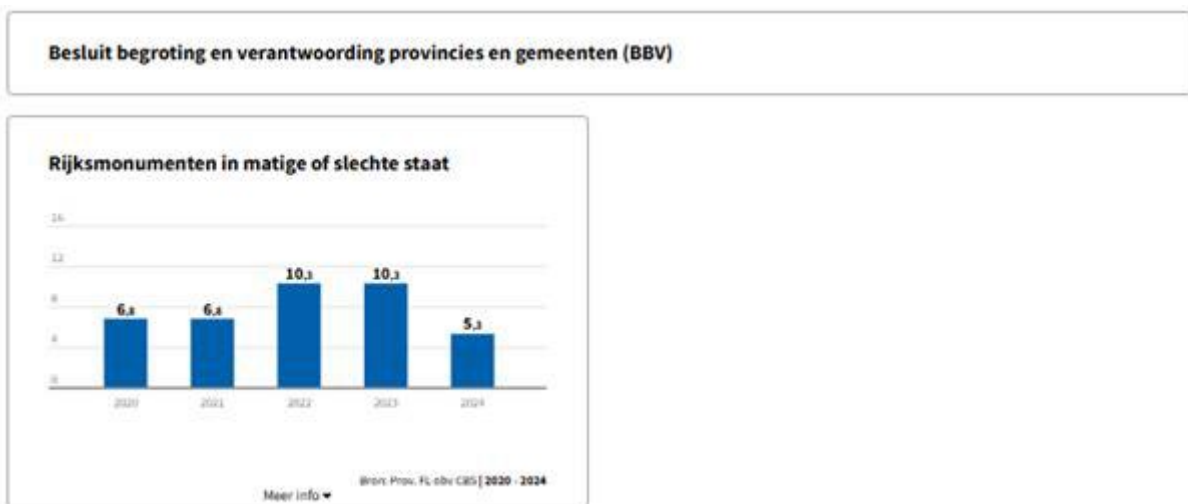

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/vitale-samenleving-en-aantrekkelijk-flevoland>

Beleidsindicatoren BBV

*Dit betreft een (verplichte) beleidsindicator die de staat van Rijksmonumenten (exclusief woonhuizen) weergeeft, gecategoriseerd naar de staat van casco (matig of slecht). Het totale aantal rijksmonumenten in Flevoland is met één monument gewijzigd, vanwege een correctie door Monumentenwacht. Hierbij is één monument heringedeeld van niet-woonhuis naar woonhuis en valt daardoor niet meer onder deze indicator.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
4. Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	4.1 Recreatie, toerisme en sport	4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren
	4.2 Cultuur en erfgoed	4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 'Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland' staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren
		4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'
		4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia
4.3 Vitale samenleving	4.3.1 We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving: De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort	

4.1 Recreatie, toerisme en sport

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Doel (2023-2027)

- 4.1.1 Flevoland is aantrekkelijk als toeristisch-recreatieve bestemming, waarbij het vrijetijdsaanbod en de beleving is toegenomen en de bekendheid van de vrijetijdsbestemming is gegroeid. Samen met natuur en mobiliteit (programmaonderdelen 2.2, 6.2 en 6.3) dragen we bij aan de realisatie een prettige en gezonde leefomgeving 61 door het stimuleren van een beweegvriendelijke openbare ruimte in Flevoland. De natuurlijke en waterrijke omgeving van Flevoland is beleefbaar, toegankelijk en bereikbaar en nodigt inwoners en bezoekers uit te sporten en te recreëren.

Resultaten 2026

Recreatie en toerisme¹

1. We dragen zorg voor de uitvoering van het jaarplan van Visit Flevoland, realiseren daarmee minimaal € 0,5 mln. mediawaarde en bereiken 15 miljoen mensen via gerichte promotie van Flevoland als aantrekkelijke vrijetijdsbestemming. De gebiedsmarketing richt zich met name op het verder verstevigen van de unieke positionering van de verhaallijnen (argo&food, watererfgoed, nieuwe natuur vernieuwend ontwerp) en wandel- en fietsbeleving. Beeld dragers / iconen zoals belevingstuinen, streekwinkels, Batavialand, Schokland, Urk, Nationaal Park en architectonische bouwwerken krijgen daarin een belangrijke plek. Ook wordt deelgenomen aan de start van internationale New Dutch campagnes en 40 jaar Flevoland.
2. We coördineren de ontwikkeling van recreatieve routenetwerken, waaronder knooppuntensystemen voor wandelen, fietsen en varen, langeafstandsroutes, TOP's, doorkijkpanelen en fietspauzepunten, om de toegankelijkheid en beleving te versterken. In 2026 wordt ingezet op de (verdere) ontwikkeling van wandelnetwerken in Flevoland zoals LAW, knooppunten en boerenlandpaden.
3. We versterken de belevingswaarde van vrijetijdsproducten door storytelling, kwaliteitsverbetering en innovatieve concepten, zodat bezoekers langer blijven en meer besteden in Flevoland. Door middel van de subsidieregeling dragen we bij aan ca. 7-10 nieuwe vrijetijdsproducten.
4. We ondersteunen initiatieven die zorgen voor betere randvoorwaarden en aantrekkelijkere waterrecreatie in Flevoland. Zo dragen we bij aan het maaien van de waterplanten en voorzieningen als aan- en afmeerplekken.
5. We stellen een keuzenotitie op die richting geeft aan de inzet voor het versterken van natuurbeleving voor inwoners en bezoekers van Flevoland. Hiermee zetten we ons in voor het wegnemen van knelpunten/zwakke schakels in recreatieve routenetwerken en de inventarisatie van nieuwe recreatieve voorzieningen gericht op een betere beleving van de Flevolandse natuur.

Sport

6. We voeren samen met partners het Flevolands sportbeleid uit door kansen in de beweegvriendelijke openbare ruimte zichtbaar te maken in een kansenkaart, ca. 300 sporttalenten te ondersteunen en minstens zeven gebiedsoverstijgende sportevenementen mogelijk te maken.
7. We versterken de Flevolandse sportpiramide en infrastructuur door samen te werken met gemeenten, sportorganisaties, onderwijs, welzijn en gezondheid, en partners als NOC*NSF, sportbonden, het Rijk en collega-provincies. . We realiseren onder meer 10 kennisbijeenkomsten over actuele thema's, een monitor MTB onderhoudsfonds, onderzoek naar "Onbeperkt in beweging Flevoland", zorgen voor de toegankelijkheid en zichtbaarheid van vraag en aanbod van aangepast sporten (website), publiceren 'Sport & Bewegen' in beeld en cijfers (dataonderzoek).

¹ De uitvoeringsaanpak landelijk gebied (programma 2) versterkt ook de kwaliteit van de omgeving voor recreatie en draagt zo bij aan deze resultaten.

8. We stellen een keuzenotitie op die richting geeft aan de inzet voor het versterken van natuurbeleving voor inwoners en bezoekers van Flevoland.

Verbonden partij(en)

- In de statuten van Visit Flevoland BV is het volgende opgenomen:
  - Het bedienen van de van provincie Flevoland afgeleide publieke taak, strekkende tot bevordering van toerisme (en recreatie), congressen en andere manifestaties binnen Provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide economisch en maatschappelijk belang.
  - De samenwerking kan als verplicht worden bestempeld, gezien de rol van aandeelhouder die toeziet op de continuïteit van de organisatie en als opdrachtgever subsidie verstrekt op basis van een aantal criteria (ASF) en afspraken (beleidsplan Recreatie & Toerisme Flevoland).
- Sportservice Flevoland B.V. geeft uitvoering aan de 'Nota Sportbeleid'. Zij draagt daarmee bij aan het doel: de sport in Flevoland is onderscheidend, draagt bij aan de Flevolandse identiteit en leidt tot grotere bekendheid en aantal bezoekers. Statutaire doelstelling:
  - Het bedienen van de van provincie Flevoland afgeleide publieke taak, strekkende tot bevordering van de sportbeoefening binnen provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide maatschappelijk belang;
  - het deelnemen in, zich op andere wijze interesseren bij, het voeren van beheer over- en het financieren van vennootschappen en andere ondernemingen die een bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van provincie Flevoland, alsook het aangaan en verstrekken van geldleningen en het verstrekken van zekerheden;
  - het verlenen van overige diensten, in het bijzonder maar niet daartoe beperkt, voor de uitvoering en ontwikkeling van projecten op economisch terrein in de provincie en ook al hetgeen met een en ander verband houdt of daarvoor bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.

Middelen

4.1 Recreatie, toerisme en sport	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	2.077	2.786	2.786	2.786	2.786	2.786
Baten	-46	-28	-28	-28	-28	-28
Saldo	2.031	2.758	2.758	2.758	2.758	2.758
Kader (saldo voor PN 26-29)		2.758	2.758	2.758	2.758	2.758
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		2.758	2.758	2.758	2.758	2.758
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2025 en de Perspectiefnota 2026-2029.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.1.1 Recreatie, toerisme en gebiedspromotie	1.683	-28	1.655
4.1.2 Sport	1.103	0	1.103
Totaal	2.786	-28	2.758

x € 1.000

4.2 Cultuur en erfgoed

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Doelen (2023-2027)

- 4.2.1 Provincie Flevoland zet zich in voor cultuur in brede zin. In de Cultuurnota 2025-2028 'Bouwen aan de culturele samenleving in Flevoland' staat de waarde van cultuur voor de samenleving centraal en werken we aan een cultureel klimaat waarvan maker en publiek, maatschappij, economie en ruimtelijke omgeving profiteren. We doen dit langs drie routes: Cultuur beleven, Cultuur maken en Cultuur verankeren.
- 4.2.2 De bescherming van het Flevolands erfgoed is verstevigd en we bouwen verder aan de beleving van en de kennis over het Flevolands erfgoed op basis van het 'Erfgoedprogramma'.
- 4.2.3 Een succesvolle doorontwikkeling van Batavialand tot een toekomstbestendig Nationaal Maritiem Erfgoedpark Batavialand als culturele trekpleister, dat diverse doelgroepen trekt, laagdrempelig is, culturele en ruimtelijke kwaliteit biedt in het hart van het Bataviakwartier, mede door de realisatie van een Nationaal Scheepsarcheologisch Depot (NSD), een multifunctioneel entreegebouw, de integratie van de Bataviawerf en het schip de Batavia.

Resultaten 2026

Cultuur

1. We stellen de eerste beleidskaders vast voor het museumbeleid in Flevoland.
2. We besluiten tot het al dan niet opstellen van een bestuurlijke samenwerkingsconvenant voor landschapskunst om structurele samenwerking en ontwikkeling te stimuleren.
3. We voeren volgens het coalitieakkoord voorstellen uit op basis van de evaluatie van het 'Fonds voor Culturele Ontwikkeling'.
4. We voeren onderdelen uit van het plan 'Cultuurregio Flevoland'.
5. We ontwikkelen een plan van aanpak en kader voor een impactmeting van provinciaal structureel gesubsidieerde culturele instellingen in Flevoland.
6. We leveren de 'Cultuurmonitor 2022–2024' op waarmee we de effecten van het cultuurbeleid in die periode inzichtelijk te maken.
7. We subsidiëren en ondersteunen provinciale ondersteunende organisaties op het gebied van cultuureducatie, cultuurparticipatie, bibliotheken en landschapskunst.
8. We geven uitvoering aan de zorgplicht voor bibliotheken, inclusief interbestuurlijk toezicht volgens de aangepaste bibliotheekwet.

Erfgoed

9. We voeren het 'Erfgoedprogramma' uit langs de lijnen 'behoud & bescherming', 'publieksbereik & ontsluiting' en 'kennisvermeerdering & kennisdeling' (onder andere vergunningverlening, beheer van depot, verlenen van subsidies etc.) In 2026 wordt onder andere gewerkt aan de cultuurhistorische waardenkaart.
10. We leggen een herziening van het erfgoedbeleid bestaande uit het 'Erfgoedprogramma' en het provinciaal archeologiebeleid ter vaststelling aan PS voor.
11. We ondersteunen Batavialand als provinciaal museum met een exploitatiesubsidie, zorgen in 2026 voor een sluitende exploitatie en starten het proces voor de inrichting van een nieuw museumgebouw.

12. We besteden de bouwfase aan voor het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot, een multifunctioneel entreegebouw en de integratie van de Bataviawerf en het schip op land.
13. We borgen de kernkwaliteiten van UNESCO Werelderfgoed Schokland binnen de provinciale regelgeving (Omgevingsprogramma en -verordening) nemen deel aan de siteholdersgroep en dragen bij aan het Werelderfgoedcentrum.
14. Wij vergroten samen met onze partners de bekendheid van polderpioniersverhalen in samenhang met het verhaal van Urk.

Verbonden partij(en)

Het Flevolands Archief heeft tot doel om de belangen van de deelnemers ten aanzien van het goed beheren van de archieven en collecties en alle daarbij behorende werkzaamheden in gezamenlijkheid te behartigen.

Middelen

4.2 Cultuur en erfgoed	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	8.142	9.234	8.123	7.918	7.942	7.246
Baten	-500	-1.045	-10	-10	-10	-10
Saldo	7.642	8.189	8.112	7.907	7.931	7.235
Kader (saldo voor PN 26-29)		8.137	7.597	7.572	7.596	7.233
Zomernota 2025		52	2	2	2	2
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		8.189	7.599	7.574	7.598	7.235
Verschil t.o.v. kader			513	333	333	0
1 Degradatie scheepswrakken			180	0	0	0
2 Decentralisatie-uitkering meicirculaire 2025			333	333	333	0

x € 1.000

Toelichting

1. Degradatie scheepswrakken

De scheepswrakken in Flevoland worden door bodemdaling en wisselende grondwaterstanden als gevolg van klimaatverandering bedreigd. De provincie wil de wrakken behouden volgens het 'Erfgoedprogramma Flevoland'. Hierdoor is het urgent te komen tot een beschermingsprogramma. De middelen in het huidige 'Erfgoedprogramma' zijn onvoldoende voor dit beschermingsprogramma. Voorgesteld wordt om de begrotingspost 'Erfgoedprogramma' in 2026 met € 0,18 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo. De meerjarige financiële effecten zullen worden opgenomen in de Perspectiefnota 2027-2030.

2. Decentralisatie-uitkering meicirculaire 2025

Betreft een ontvangen decentralisatie-uitkering inzake 'Verbreding en vernieuwing provincies' ten bedrage van € 0,3 mln. Deze specifieke uitkering is bedoeld om de culturele infrastructuur in specifieke provincies te versterken en te vernieuwen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.2.1 Cultuur	4.610	0	4.610
4.2.2 Erfgoed	3.512	-10	3.502
Totaal	8.123	-10	8.112

x € 1.000

4.3 Vitale samenleving

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgave 'Woningbouw & brede welvaart'.

Doel (2023-2027)

We bouwen niet alleen huizen, maar ook een samenleving:

De Flevolandse samenleving is gezond, welvarend en betrokken, waarbij iedereen meedoet en erbij hoort.

Resultaten 2026

1. Een eerste versie van de Sociale Agenda Flevoland is vastgesteld en de uitvoering van de geselecteerde thema's is opgestart.
2. De 'Monitor Brede Welvaart' zal als basis dienen voor de 'Sociale Agenda Flevoland'. We zullen de monitor actualiseren op basis van interne en externe input, ook zullen we in het najaar van 2026 een nieuwe inwonerspeiling uitzetten binnen de provincie.
3. We brengen onze bestaande inzet op het gebied van zorg en gezondheid onder in de Sociale Agenda en ondersteunen de sector via het faciliteren van onderzoek en pilots onder de noemer 'vitale samenleving'.
4. We hebben Flever opdracht gegeven om de sector zorg en welzijn te ondersteunen met drie programma's; 'Onderwijs en Arbeidsmarkt', 'Versterken van inwoners' en 'Bouwen aan de samenleving'.
5. We dragen in het kader van diversiteit en inclusie zorg voor de organisatie van activiteiten met betrekking tot preventie en voorlichting, om zo discriminatie tegen te gaan.
6. We faciliteren jaarlijks drie jeugddebatten om jongeren te betrekken bij politiek en democratie: 'het Provinciaal Jeugddebat', 'Op Weg Naar Het Lagerhuis' en 'Model European Parliament'.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

4.3 Vitale samenleving	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	2.107	1.738	2.323	1.911	1.452	1.452
Baten	-12	0	0	0	0	0
Saldo	2.095	1.738	2.323	1.911	1.452	1.452
Kader (saldo voor PN 26-29)		2.238	2.073	1.661	1.452	1.452
Zomernota 2025		-500	250	250	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		1.738	2.323	1.911	1.452	1.452
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2025 en de Perspectiefnota 2026-2029.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
4.3.1 Vitale samenleving	2.323	0	2.323
Totaal	2.323	0	2.323

x € 1.000

4.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
4.1 Recreatie, toerisme en sport	Lasten	2.077	2.786	2.786	2.786	2.786	2.786
	Baten	-46	-28	-28	-28	-28	-28
	Saldo	2.031	2.758	2.758	2.758	2.758	2.758
4.2 Cultuur en erfgoed	Lasten	8.142	9.234	8.123	7.918	7.942	7.246
	Baten	-500	-1.045	-10	-10	-10	-10
	Saldo	7.642	8.189	8.112	7.907	7.931	7.235
4.3 Vitale samenleving	Lasten	2.107	1.738	2.323	1.911	1.452	1.452
	Baten	-12	0	0	0	0	0
	Saldo	2.095	1.738	2.323	1.911	1.452	1.452
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	Lasten	12.326	13.758	13.232	12.615	12.180	11.485
	Baten	-558	-1.073	-38	-38	-38	-38
	Saldo	11.768	12.685	13.194	12.577	12.142	11.446

x € 1.000

5. Toekomstbestendige Energie en Klimaat

Inleiding

We zien dagelijks hoe energie onderdeel is van ons leven. Windmolens, zonnepanelen, en de verduurzaming van woningen – het gebeurt allemaal om ons heen. We staan voor grote uitdagingen. Het elektriciteitsnet is overbelast – de netcongestie in Flevoland duurt extreem lang. Dit remt onze ambities: ondernemers kunnen geen stroom krijgen en de ontwikkeling van nieuwe woonwijken wordt vertraagd. Deze situatie onderstreept de noodzaak om te innoveren en te zoeken naar slimme, toekomstbestendige oplossingen.

Op het gebied van energievraagstukken laat Flevoland zien dat we een innovatieprovincie zijn. We kijken op zowel inhoud als regelgeving naar wat kan of hoe we zaken wel mogelijk kunnen maken: innoveren met ruimte voor experimenteren. Met decentrale oplossingen versnellen we de energietransitie en stimuleren we de duurzame energievoorziening.

Een betrouwbare, betaalbare en toekomstbestendige energiesysteemvoorziening brengt grote uitdagingen met zich mee. Naast technische knelpunten van het stroomnet spelen ook vraagstukken over ruimtelijke en landschappelijke inpassing van de energie-infrastructuur, veiligheid en de impact op de leefomgeving een belangrijke rol.

In dit programma staan de belangrijkste resultaten beschreven waarmee we in 2026 bijdragen aan de ontwikkeling van een toekomstbestendig energiesysteem en het bereiken van de klimaatdoelstellingen.

Netcongestie en decentrale oplossingen

Het elektriciteitsnetwerk is al overbelast en de vraag naar elektriciteit neemt nog steeds fors toe. Dit levert de komende jaren beperkingen op voor grootverbruikers. Ook voor kleinverbruikers is de grens in zicht. Samen met netbeheerders, gemeenten, Horizon, EEF, het Rijk, ACM en het bedrijfsleven kijken we hoe we de impact van netcongestie kunnen minimaliseren. Dit betekent enerzijds efficiënter omgaan met energie of deze op andere momenten gebruiken. Anderzijds vraag het om versnelling van de uitbreiding van het elektriciteitsnetwerk en de inzet op innovatieve decentrale oplossingen. Naast de regierol op bedrijventerreinen en subsidies die we verstrekken voor slimme en innovatieve oplossingen zijn ook aanvullende investeringen of kredietruimte noodzakelijk om extra stappen te zetten ten aanzien van de decentrale oplossingen. Alleen op deze wijze creëren we ruimte op het overvolle stroomnet en bieden we perspectief voor economische ontwikkelingen, woningbouw en maatschappelijke ontwikkelingen.

In 2025 heeft netbeheerder Tennet aangekondigd dat in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland de netcongestie voortduurt tot minimaal 2033. Ook in de Noordoostpolder is netcongestie tot 2031 door Liander op het middenspanningsnet aangekondigd. Daarom werken we samen met netbeheerders en medeoverheden om de benodigde extra uitbreidingen in het elektriciteitsnetwerk geen verdere vertraging te laten oplopen. Door de Energyboard Flevoland houden we de lijntjes kort. In 2026 wordt met de Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda (ISA) landelijk verder invulling gegeven aan de rol van de provinciale Energyboards.

Gelet op het overbelaste energienetwerk is van belang om vraag en aanbod van energie beter op elkaar af te stemmen. Batterijopslag, waterstofnetwerken en energiehubbs kunnen hierbij een belangrijke rol spelen. Energieplanologie zal naar verwachting een grotere rol spelen in 2026. Hiermee worden deze initiatieven nadrukkelijk afgewogen op ruimtelijke kwaliteit. Binnen Flevoland zijn inmiddels meerdere grote en kleinere initiatieven op het gebied van opslag in batterijen, warmte, waterstof en decentrale oplossingen. Zo komen we stukje bij beetje richting een energiesysteem van de toekomst.

Energiebronnen

De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0 uit 2021 vormt de basis voor onze inzet op gebied van hernieuwbare energie en ons aandeel in de landelijke doelstellingen. In 2026 leveren we een concrete bijdrage aan het behalen van onze RES doelstellingen. Hierbij hanteren wij het motto dat het voor inwoners en ondernemers haalbaar en betaalbaar moet zijn en dat er voldoende draagvlak voor maatregelen is. Ten aanzien van zonne-energie richten we ons op het stimuleren van zonnepanelen op daken en, waar dit landschappelijk in te passen is, op dijken en langs infrastructuur. Ons streven is een afgewogen, toekomstbestendige mix van duurzame energiebronnen, daarom zoeken we naar alternatieven naast zon en wind. We stimuleren onderzoek naar bronnen als geothermie en thorium. In de nieuwe Omgevingsvisie brengen we de keuzes over wat voor provincie we willen zijn als het gaat om economische ontwikkeling en leefomgeving in verband met een passend energiesysteem voor de toekomst.

Milieu en Omgevingsdienst

Een veilige, schone en gezonde leefomgeving is onmisbaar voor het welzijn van onze inwoners en draagt bij aan een betere fysieke en mentale gezondheid en vermindert ziektes. Het behoud hiervan is niet vanzelfsprekend. Net als voorgaande jaren voert de provincie hiervoor haar wettelijke taken uit op gebied van milieu, afvalzorg, lucht, geluid en externe veiligheid.

Daarbij voeren de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) en Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) voor de provincie de omgevingstaken uit op het gebied van vergunningverlening voor onder andere milieubelastende activiteiten, het toezicht en de handhaving ervan. Volgens de wens van PS zullen we samen met de andere deelnemende overheden actief sturen op een robuuste, efficiënte en toekomstbestendige Omgevingsdienst die haar taken volgens afspraak uitvoert en daarmee voldoet aan de landelijke criteria.

Er wordt steeds meer bekend over (potentiële) impact van stoffen (bijvoorbeeld 'Zeer Zorgwekkende Stoffen'). (Inter)nationaal wordt het beleid hiervoor aangepast. In 2026 inventariseren we toekomstige (beleids)ontwikkelingen op gebied van milieu, wat de basis vormt voor een voorstel voor aanpassing en actualisatie van beleid voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Klimaat

Eind 2025 wordt het Flevolandse klimaatplan door GS vastgesteld. Het Klimaatplan geeft een overzicht van het vastgestelde klimaatbeleid. In het Klimaatplan is uitgewerkt hoe de provincie bijdraagt aan de klimaatdoelen voor 2050, zoals deze zijn verankerd in nationale en Europese wet- en regelgeving. In 2026 zullen we samen met onze Flevolandse medeoverheden vormgeven aan de uitvoering van dit klimaatplan.

Maatregelen om vermindering van broeikasgas-uitstoot in de veehouderij en mestaanwending terug te dringen worden betrokken bij het gebiedsbod stikstof (zie programma 2).

Maatschappelijk effect

Flevoland is duurzaam voorzien van energie, de kwaliteit van de leefomgeving blijft behouden en ons gebied heeft veerkracht tegen klimaatveranderingen, milieubelasting en natuurrampen.

Effect van ons beleid

- De samenleving zo goed mogelijk van energie blijven voorzien door middel van hernieuwbare energie, onorthodoxe maatregelen, uitbereiding elektriciteitsnetwerk en opslagmogelijkheden.
- Het opwekken van energie wordt ruimtelijk goed ingepast, de markt wordt gestimuleerd om CO₂-neutraal te produceren, we maken de energie -en grondstoffentransitie mogelijk en participatie bij energieopwekprojecten wordt gestimuleerd.
- De provincie stelt volgens landelijk en Europees beleid een provinciaal klimaatplan op.

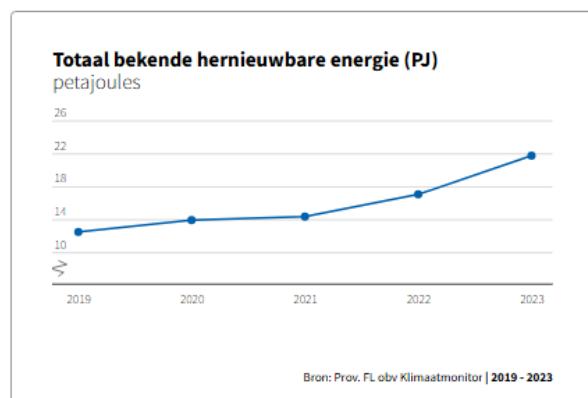
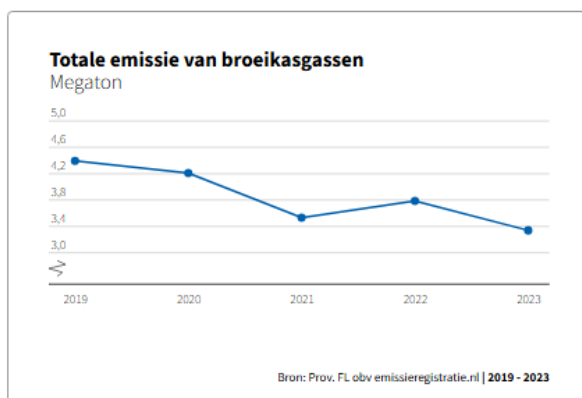

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/toekomstbestendige-energie-en-klimaat>

Beleidsindicatoren BBV

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
5. Toekomstbestendige energie en klimaat	5.1 Energie	5.1.1 Plannen voor duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie) Samen met partners invulling geven aan de energietransitie in Flevoland en stimuleren onderzoek naar de energiemix
		5.1.2 Elektriciteitsinfrastructuur Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie
		5.1.3 Opslag en Smart Energy Hubs Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs
		5.1.4 Energiebesparing Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie
	5.2 Milieu	5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid
	5.3 Klimaat	5.3.1 Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen

---

5.1 Energie

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doelen (2023-2027)

- 5.1.1 *Samenwerken aan duurzame energie in Flevoland (Regionale Energie Strategie)*
Samen met partners de RES 1.0 Flevoland doelstellingen realiseren op weg naar 2030.
- 5.1.2 *Elektriciteitsinfrastructuur*
Een toekomstbestendige elektriciteitsinfrastructuur. Beperken gevolgen netcongestie.
- 5.1.3 *Opslag en Smart Energy Hubs*
Een gebalanceerd regionaal energiesysteem door vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen, met behulp van energieopslag (onder andere batterij, waterstof en warmte) en Smart Energy Hubs.
- 5.1.4 *Energiebesparing*
Overheden, bedrijven en bewoners helpen bij de overgang naar duurzame energie.

Resultaten 2026

Energieinfrastructuur

1. We vertalen het Energieperspectief Flevoland 2050 naar concrete ruimtelijke keuzes door het als bouwsteen te gebruiken voor de Omgevingsvisie en onderliggend instrumentarium.
2. We werken aan de gezamenlijke opgave met de regio (overheden en netbeheerders) aan het ontwikkelen en ontsluiten van 125 MW flexibel vermogen. Hiervoor voeren we regie bij het realiseren van noodzakelijke maatregelen om een aansluitstop voor kleinverbruikers in de FGU (Flevoland Gelderland Utrecht)-regio te voorkomen en waar mogelijk ruimte te vinden voor grootverbruik. Daarnaast zetten we in op het versnellen en faciliteren van infrastructuurprojecten, en het voorkomen van vertraging. Op landelijk niveau nemen we actief deel aan relevante werkgroepen binnen de Landelijke Aanpak Netcongestie (LAN) via het IPO en waar mogelijk dragen wij bij aan de ontwikkeling en uitvoering van landelijke maatregelen.
3. We werken aan de producten die landelijk afgesproken zijn in het 'Integraal programmeren van het Energiestroom'. We evalueren pMIEK (Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat) 2.0, leveren een startnotitie voor pMIEK 3.0 op, monitoren nieuwe ontwikkelingen, identificeren benodigde data voor pMIEK 3.0, stellen een uitvoeringsprogramma op met als basis het energieperspectief en ontwikkelen een dataplatform met infrastructuurprojecten.
4. We zetten in op decentrale energieopslag, slimme netoplossing en energiehubs. We stellen een subsidie voor thuisbatterijen open, waar in 2026 minimaal 700 batterijen mee kunnen worden gesubsidieerd. De subsidieregeling oplossingen netcongestie wordt voortgezet, en op basis van de evaluatie aangepast. Daarnaast werken we een breder maatregelen pakket uit met behulp van de toegekende gelden door PS. In Q3 wordt de voortgang aan PS teruggekoppeld.
5. We borgen het beleid voor grootschalige batterijopslag in de omgevingsverordening.
6. We werken in FGU verband aan de ontwikkeling van een experiment onder de omgevingswet waarin principes voor netbewust bouwen worden toegepast. Daarnaast adviseren we inzake toekomstige mobiliteitsbehoeften in de energie infrastructuur. We beheren de werkgroep integraal programmeren als aanspreekpunt voor voortgang en afstemming.
7. We ondersteunen bedrijven en ondernemers bij het ontwikkelen van energiehubs. Dit doen we volgens de uitgangspunten van het Rijks 'Stimuleringsprogramma Energiehubs'.
8. We zetten in op energiebesparing via directe maatregelen zoals procesoptimalisatie, energieopslag en flexibel energieverbruik. Door energie te besparen is het mogelijk om netcongestie bij afname te reduceren.

Duurzame energie

9. We voeren het programma 'Regionale Energiestrategie' (RES) uit en daarmee dragen we bij aan de 2030 doelstellingen om zon en wind te halen. Hiervoor werken aan een nadere duiding van windenergie op bedrijventerreinen onder de omgevingsverordening en doen vooronderzoek naar een herziend Regioplan Windenergie. Daarnaast ondersteunen de voorbereiding tot realisatie van het 'Zon A6-project'. Dit is een grootschalige zon op land opgave die bijdraagt aan de RES doelstellingen van 1000 hectare zon op land.
10. We starten samen met gemeente Dronten en Lelystad aan het vervolgonderzoek naar specifieke energieconcepten voor het Energielandschap West.
11. We ondersteunen klein maatschappelijk vastgoedeigenaren en kleine en micro MKB-ondernemingen, bij het nemen van verduurzamingsstappen. Dit doen we volgens de uitgangspunten van het Ontzorgingsprogramma voor klein maatschappelijk vastgoedeigenaren en het Ontzorgingsprogramma voor kleine en micro MBK-ondernemingen.
12. Met behulp van lobby zetten we in om duidelijkheid te verkrijgen wanneer en onder welke voorwaarde Flevoland wordt aangesloten op de landelijke waterstofbackbone. Daarnaast faciliteren we diverse waterstofinitiatieven in sectoren als landbouw, mobiliteit en logistiek, met ondersteuning van Horizon Flevoland en de EU.
13. We leveren een onderzoeksrapport op over de ontwikkelingen in de warmtetransitie, en hoe wij als provincie de gemeente daarin kunnen ondersteunen.

Verbonden partij(en)

- Stichting DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland. Deze bijdrage vindt plaats door het financieren van projecten gericht op zowel besparing en/of het duurzaam opwekken van energie, in die delen van de markt welke zich autonoom onvoldoende ontwikkelen.
- De provincie is aandeelhouder van Alliander. Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie belang in deze organisatie.

Middelen

5.1 Regionale energiestrategie	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	4.693	7.887	7.205	7.090	4.988	4.988
Baten	-1.939	-4.042	-3.755	-3.652	-2.672	-2.672
Saldo	2.754	3.845	3.450	3.438	2.317	2.317
Kader (saldo voor PN 26-29)		3.840	2.337	2.322	2.311	2.311
Zomernota 2025		5	5	5	5	5
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		3.845	2.342	2.327	2.317	2.317
Verschil t.o.v. kader			1.108	1.111	0	0
1 Subsidie Thuisbatterijen			1.019	1.019	0	0
Overig			90	93	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Subsidie Thuisbatterijen

Op 9 januari 2026 wordt de subsidieregeling voor thuisbatterijen opengesteld voor inwoners van Flevoland. De regeling is gericht op het verlagen van energielasten, het verminderen van netcongestie en het stimuleren van de aanschaf van thuisbatterijen. Voor de uitvoering en het subsidieplafond zijn middelen in de begroting opgenomen ten laste van de reserve 'Duurzame energie'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.1.1 Energietransitie (incl. DE-ON)	7.205	-3.755	3.450
Totaal	7.205	-3.755	3.450

x € 1.000

5.2 Milieu

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Doel (2023-2027)

5.2.1 De kwaliteit van onze leefomgeving is in Flevoland behouden, zodanig dat gerichte aandacht is besteed aan gezondheid, bodem, water, lucht en geluid.

Resultaten 2026

1. We geven uitvoering aan het opdrachtgeverschap richting OFGV en OD NZKG, onder andere in de jaaropdrachten. Daarbij maken we afspraken met de OFGV over de volgende stappen om te komen tot een robuuste en toekomstbestendige omgevingsdienst.
2. We voeren nazorg uit voor sanering van de boorputten.
3. We starten een programmatische aanpak voor chemische stoffen (waaronder 'Zeer Zorgwekkende Stoffen', 'PFAS'), waarbij we samenwerken met Waterschap, OFGV en de gemeenten.
4. We maken een analyse van toekomstige beleidsontwikkelingen voor milieu (5-10 jaar vooruit) en de betekenis daarvan voor provinciaal beleid.
5. We stellen een lijst op van PFAS-verontreinigde locaties en koppelen dit aan het ambitiedocument Landelijk Gebied en de Visie op Landbouw, in samenwerking met partners in het veld (elders ook).
6. In samenwerking met de OFGV en de gemeente behandelen we de vergunningaanvraag van Afvalzorg voor de uitbreiding van de stortplaats Zeeasterweg, waarbij de gemeente Lelystad een bindend advies geeft ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkeling.
7. Volgens onze wettelijke taak in de Omgevingswet houden we toezicht op de milieu en VTH taken bij gemeenten en waterschap.
8. We stellen de geluidsproductieplafonds (GPP's) vast langs provinciale wegen, geven uitvoering aan het systeem van GPP's en rapporteren over de ontwikkeling van de geluidsbelasting.
9. We adviseren over geluid bij ontwikkelingen rond Lelystad Airport om een gezonde leefomgeving te waarborgen.

Verbonden partij(en)

- NV Afvalzorg: Afvalzorg beheert de stortplaatsen in provincie Flevoland. Provincie Flevoland heeft een belang van 10% in de NV Afvalzorg Holding. Tweemaal per jaar vindt de Algemene Vergadering van Aandeelhouders plaats.
- Het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland heeft als belangrijkste doel om te zorgen dat er voldoende geldmiddelen aanwezig zijn om de nazorg van gesloten stortplaatsen te bekostigen, en ook te waarborgen dat de middelen alleen aan dat doel uitgegeven worden. Het publieke belang is wettelijk vastgelegd en voornamelijk gericht op een milieuvriendelijk en veilig
- beheer van de gesloten stortplaats.

Middelen

5.2 Milieu	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	6.557	7.192	7.306	7.306	7.201	7.201
Baten	-868	-513	-513	-513	-513	-513
Saldo	5.689	6.679	6.794	6.794	6.689	6.689
Kader (saldo voor PN 26-29)		6.675	6.605	6.605	6.500	6.500
Zomernota 2025		4	4	4	4	4
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		6.679	6.608	6.608	6.503	6.503
Verschil t.o.v. kader			185	185	185	185
1 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)			184	184	184	184
Overig			1	1	1	1

x € 1.000

Toelichting

1. Jaarlijkse indexatie kosten OFGV

De provinciale bijdrage aan de OFGV wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de in de gemeenschappelijke regeling vastgelegde prijsindex. Dit is verwerkt in de vastgestelde begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029 van de OFGV.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.2.1 Milieu en leefomgeving	1.038	-473	566
5.2.2 Omgevingsdiensten	6.268	-40	6.228
Totaal	7.306	-513	6.794

x € 1.000

5.3 Klimaat

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Doel (2023-2027)

5.3.1 Een provinciaal Klimaatplan, waarin we aangeven op welke manier de provincie en haar maatschappelijke partners willen bijdragen aan de doelstellingen van het in 2019 vastgestelde nationale Klimaatakkoord, met inbegrip van activiteiten, menskracht en middelen.

Resultaten 2026

1. Wij borgen onze inzet en doelen zoals geformuleerd in het provinciaal Klimaatplan in ons beleid en in onze brede provinciale opgaven en gebiedsprocessen.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

De mate waarin wij kunnen bijdragen aan de doelen van het Klimaatakkoord is sterk afhankelijk van de beleidskaders die het Rijk ontwikkelt.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

5.3 Klimaat	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	37	51	13	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	37	51	13	0	0	0
Kader (saldo voor PN 26-29)		51	0	0	0	0
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		51	0	0	0	0
Verschil t.o.v. kader			13	0	0	0
Overig			13	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2025 en de Perspectiefnota 2026-2029.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
5.3.1 Klimaat	13	0	13
Totaal	13	0	13

x € 1.000

5.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
5.1 Regionale energiestrategie	Lasten	4.693	7.887	7.205	7.090	4.988	4.988
	Baten	-1.939	-4.042	-3.755	-3.652	-2.672	-2.672
	Saldo	2.754	3.845	3.450	3.438	2.317	2.317
5.2 Milieu	Lasten	6.557	7.192	7.306	7.306	7.201	7.201
	Baten	-868	-513	-513	-513	-513	-513
	Saldo	5.689	6.679	6.794	6.794	6.689	6.689
5.3 Klimaat	Lasten	37	51	13	0	0	0
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	37	51	13	0	0	0
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	Lasten	11.288	15.131	14.525	14.397	12.190	12.190
	Baten	-2.807	-4.555	-4.267	-4.165	-3.184	-3.184
	Saldo	8.480	10.575	10.257	10.232	9.005	9.005

x € 1.000

6. Goede Bereikbaarheid en Infrastructuur

Inleiding

Infrastructuur en mobiliteit zijn wettelijke taken van onze provincie. Een goede bereikbaarheid is een basisvoorwaarde voor de (economische) ontwikkeling van een samenleving. Voor Flevoland geldt dit in het bijzonder, gelet op de afhankelijkheid van werkgelegenheid op het vaste land. Het gaat dan met name om de schakelfunctie in de stedendriehoek Amsterdam – Almere – Utrecht, de as Alkmaar – Zwolle en de verbinding met Noord Nederland.

Het op 13 juli 2022 door PS vastgestelde 'Programma Mobiliteit en Ruimte' geldt als richtinggevend kader voor onze inzet, met als beoogd resultaat een slim, schoon en solide mobiliteitssysteem. We richten ons op het realiseren van een duurzame mobiliteitsketen om van deur tot deur te reizen. Door stijging in de kosten staat de verhouding tussen ambitie en middelen onder druk. In 2026 zullen stevige keuzes moeten gemaakt om dit te herstellen. Dit kan zelfs betekenen dat realisatie van projecten niet door kan gaan.

Openbaar vervoer en vraaggerichte mobiliteitsdiensten

Het bieden van openbaar vervoer is een wettelijke taak voor provincie Flevoland. Dit doen we als concessieverlener voor het regionale busvervoer in provincie Flevoland, exclusief Almere. Voor Almere heeft de provincie deze verantwoordelijkheid gedelegeerd naar de gemeente.

We zien onze verantwoordelijkheid voor openbaar vervoer ruimer dan concessieverlening en -beheer. We willen een beschikbaar, toegankelijk en betaalbaar vraaggericht mobiliteitssysteem bestaande uit publieke en private mobiliteitsdiensten die toekomstbestendig zijn en meebewegen met de groei van Flevoland.

Daartoe werken we aan de toekomst van publieke mobiliteit. Daarin worden openbaar vervoer, FlexRRReis (flexvervoer) en nieuw te ontwikkelen deelvervoeroplossingen aan de reizigers als één samenhangend publiek vervoersysteem aangeboden, met MaaS (Mobility as a Service) als digitale facilitator voor plannen, boeken en betalen. Dit bevordert een slimme, duurzame mobiliteitsketen van deur tot deur, wat de bereikbaarheid van (landelijke) gebieden verbetert en een alternatief biedt voor de privéauto. In 2026 maken we de stap naar de eerste provinciale deelvervoeroplossingen.

Rijksinfrastructuur en spoorvervoer

Voor een toekomstbestendig mobiliteitssysteem, passend bij de woningbouwambities, moeten we met het Rijk vervolgspraken maken over realisatie van verbetering van rijksinfrastructuur en spoorverbindingen. Dit gaat onder andere om de IJmeerverbinding, de Lelylijn, verbreding van de A6, A27 en N50 en implementatie van het 'Programma Hoofdfrequent Spoor' (PHS) SAAL. PHS SAAL beoogt het rijden van meer treinen tussen Schiphol, Amsterdam, Almere en Lelystad (SAAL) in 2033. Voor het goederenvervoer gaat het onder andere over een goederencorridor Noordoost Nederland en verbreding van de sluis, bruggen en vaargeulen bij Kornwerderzand.

Provinciale infrastructuur

De provincie is wettelijk verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van provinciale (vaar)wegen, fietspaden en bruggen, calamiteitenmanagement en gladheidsbestrijding en de vergunningverlening (voor werkzaamheden en evenementen).

Voor het beheer en onderhoud hebben PS op 29 mei 2024 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurele kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten en kaders vastgesteld, waarbinnen GS invulling geven aan haar zorgplicht voor het beheer en onderhoud van de bestaande en toekomstige provinciale infrastructuur.

Jaarlijks stellen GS een 'Meerjarenprogramma Beheer en onderhoud en Vervangingsinvesteringen Infrastructuur' (MBVI) vast. Met de uitvoering van dit MBVI wordt bij onderhoudsprojecten invulling gegeven aan participatie, innovatie en resultaatgerichtheid en een integrale belangenafweging. Het MBVI voor de periode 2027-2031 is als bijlage bijgevoegd bij deze begroting.

Investeringsprojecten

Grote aanpassingen aan en investeringen in de provinciale infrastructuur zijn geprogrammeerd in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte'. De aanleg van nieuwe infrastructuur kent doorgaans een lange doorlooptijd. We gaan uit van een voorbereidingstijd van meerdere jaren voor de cyclus van verkenning,

planuitwerking tot realisatie. In 2026 komt één van deze projecten in uitvoering, namelijk de doorrijfietsroute van Almere naar Lelystad.

Jaarlijks wordt een kredietoverzicht over de voortgang van de investeringen uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' als bijlage bij de programmabegroting aangeboden. Sinds de start van het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' zijn de kosten flink gestegen. Hoge inflatie en onverwachte technische eisen zorgen vooral bij dergelijke grote projecten voor financiële problemen. De balans tussen ambitie en middelen, zoals vastgesteld in het 'Programma Mobiliteit en Ruimte', is niet meer houdbaar. Daarom zullen er keuzes moeten worden gemaakt.

Ontwikkelingen op het gebied van veiligheid en doorstroming

We hanteren een proactieve, risicogestuurde aanpak om een 'continu dalende trend in het aantal ernstige verkeersslachtoffers' te bewerkstelligen, met de ambitie om het aantal ernstige ongevallen met 50% te verlagen in 2030, en 'nul verkeersdoden in 2050'. Daartoe stellen we in samenwerking met de gemeenten en maatschappelijke partners een regionaal verkeersveiligheidsplan 2026-2030 op, realiseren we verkeersveiligheidsmaatregelen op de provinciale wegen en fietspaden en voeren we verkeersveiligheids campagnes uit.

Voor een efficiënt gebruik van de infrastructuur werken we aan de doorontwikkeling van verkeersmanagement op basis van de beschikbaarheid van mobiliteitsdata.

Maatschappelijk effect

Flevoland is goed bereikbaar, zowel voor regionaal, inkomend als uitgaand verkeer en via openbaar vervoer. Vlotte en veilige bereikbaarheid draagt bij aan de economie en aan de deelname van Flevolandse burgers aan het maatschappelijke leven.

Effect van ons beleid

De bereikbaarheid van Flevoland (ook via het openbaar vervoer) is op een duurzame manier verbeterd, waardoor betere randvoorwaarden zijn ontstaan voor wonen, werken en recreëren.

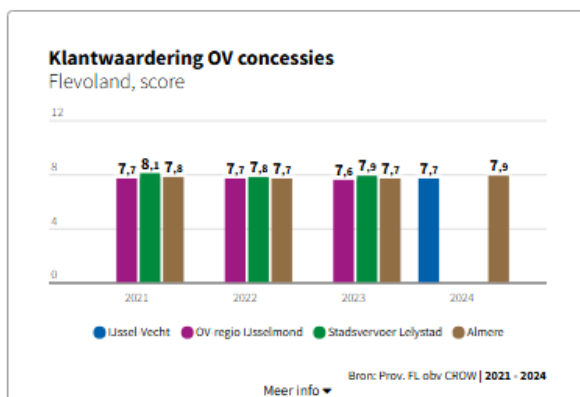

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:
<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/goede-bereikbaarheid>

Beleidsindicatoren BBV

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
6. Goede bereikbaarheid en infrastructuur	6.1 Openbaar vervoer	Vraaggericht, betaalbaar en dekkend OV-netwerk met goede uitvoeringskwaliteit. Logisch OV-netwerk, met goede haltevoorzieningen en knooppunten:
		6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto. Op een aantal verbindingen moet het gebruik van het openbaar vervoer meer groeien dan het autogebruik en de reistijdverhouding niet verslechteren
		6.1.2 Een dekkend netwerk van publieke mobiliteit, waarbij we in gebieden met een lage OV-bezettingsgraad inzetten op vraaggerichte vormen van vervoer (bereikbaar landelijk gebied)
		6.1.3 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen. Het OV moet meegroeien met de groei van Flevoland
		6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking. 80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid. 50% stapt op bij een halte die ook voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid
	6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	6.2.1 Knelpunten binnen Flevoland zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan
		6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan
		6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van Smart Mobility
		6.2.4 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO ₂ -uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof)
	6.3 Infrastructuur	6.3.1 De Flevolandse infrastructuur is veilig en betrouwbaar in stand gehouden binnen de gestelde kaders van het SUP3.0

6.1 Openbaar vervoer

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied' en 'Energie'.

Doelen (2023-2027)

Vraaggericht, betaalbaar en dekkend OV-netwerk met goede uitvoeringskwaliteit. Logisch OV-netwerk, met goede haltevoorzieningen en knooppunten:

- 6.1.1 OV is een aantrekkelijk alternatief voor de auto.
Op een aantal verbindingen moet het gebruik van het openbaar vervoer meer groeien dan het autogebruik en de reistijdverhouding niet verslechteren.
- 6.1.2 Een dekkend netwerk van publieke mobiliteit, waarbij we in gebieden met een lage OV-bezettingsgraad inzetten op vraaggerichte vormen van vervoer (bereikbaar landelijk gebied).
- 6.1.3 Ontsluiten van (nieuwe) ruimtelijk-economische ontwikkelingen.
Het OV moet meegroeien met de groei van Flevoland.
- 6.1.4 Toegankelijk OV ook voor reizigers met een mobiliteitsbeperking.
80% van de reizigers stapt op bij een halte die voldoet aan de eisen van fysieke toegankelijkheid.
50% stapt op bij een halte die ook voldoet aan de eisen van visuele toegankelijkheid.

Resultaten 2026

Een integraal duurzaam vraaggericht systeem van mobiliteitsdiensten

1. Na het afronden van de aanbesteding hebben we een aanbieder voor provinciale deelmobiliteitsproducten.
2. We stellen een toetsingskader op waarmee we kunnen bepalen waar publieke mobiliteit, zoals OV of maatwerkvervoer nodig is, zoals bij nieuwe wijken, toeristische plekken en bedrijventerreinen.
3. Het busvervoer en flexRRReis voldoen aan de contractvoorwaarden en we maken afspraken om waar nodig verbeteringen door te voeren.
4. We verlenen subsidie aan gemeenten om bushaltes toegankelijk te maken met verhoogde perrons en geleidelijnen.
5. De nieuwe OVpay-reisproducten worden ingevoerd die reizen makkelijker maken en abonnementskosten verlagen voor veel gebruikers.
6. We onderzoeken mogelijke nieuwe OV verbindingen en starten een pilot als de verbindingen kansrijk zijn.
7. Wanneer het kabinet een besluit heeft genomen om Lelystad Airport te openen gaat de Airport Express rijden.

Verbonden partij(en)

Op 31 oktober 2018 is de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. De rechtspersoon is een samenvoeging van de organisaties NDOV en DOVA. Het samenwerkingsverband telt 15 leden, waaronder provincie Flevoland. Doel is het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals de informatievoorziening over het openbaarvervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Het uiteindelijke doel van het Samenwerkingsverband DOVA is een beter mobiliteitsbeleid van de Leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.

Middelen

6.1 Openbaar vervoer	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	41.618	45.067	46.731	46.918	47.024	47.024
Baten	-2.064	-3.488	-2.664	-2.794	-2.863	-2.863
Saldo	39.553	41.579	44.067	44.124	44.161	44.161
Kader (saldo voor PN 26-29)		41.580	43.820	43.834	43.871	43.871
Zomernota 2025		-1	-1	-1	-1	-1
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		41.579	43.819	43.833	43.870	43.870
Verschil t.o.v. kader			248	291	291	291
1 Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			276	276	276	276
Overig			-28	14	14	14

x € 1.000

Toelichting

1. Uitbreidingsvergoeding delegatiebesluit OV gemeente Almere 2018-2027

Op 5 juli 2016 hebben GS de bevoegdheden voor het busvervoer in Almere gedelegeerd aan gemeente Almere. PS hebben ingestemd met een aanvullende bekostiging voor de uitbreiding van het busvervoer, dat is de 'uitbreidingsvergoeding'. Uitbreiding was nodig vanwege de stadsuitbreiding, zoals de ontwikkeling van het inwonertal in de betreffende uitbreidingswijken. Voorgesteld wordt om het budget 'Openbaar streekvervoer' met ingang van 2026 (op basis van inwonergroei in 2024) structureel met € 0,28 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingsaldo. Dit in lijn met eerdere besluitvorming bij vaststelling van het delegatiebesluit.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.1.1 Openbaar vervoer	46.731	-2.664	44.067
Totaal	46.731	-2.664	44.067

x € 1.000

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit

Dit programmaonderdeel draagt bij aan de transitieopgaven 'Woningbouw & brede welvaart', 'Landelijk gebied', 'Energie' en 'Digitalisering & digitale economie'.

Doelen (2023-2027)

- 6.2.1 Knelpunten binnen Flevoland zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.
- 6.2.2 Knelpunten buiten Flevoland, die van invloed zijn op de bereikbaarheid van Flevoland, zijn opgelost of er zijn voorbereidingen getroffen voor het oplossen ervan.
- 6.2.3 Bereikbaarheid in Flevoland is verbeterd door de inzet van Smart Mobility.
- 6.2.4 De mobiliteit is verduurzaamd om de CO₂-uitstoot door mobiliteit in Noord-Holland en Flevoland samen te verminderen tot maximaal 4,2 megaton in 2030 en uiterlijk in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit (fijnstof en stikstof).

Resultaten 2026

1. We zorgen dat de Flevolandse belangen zijn bepaald en geborgd in landelijke en regionale plannen en afspraken voor slimme, duurzame mobiliteit en logistiek.
2. We evalueren het 'Programma Mobiliteit en Ruimte' en maken keuzes om de balans tussen ambitie en middelen te herstellen.
3. We gebruiken slimme toepassingen en mobiliteitsdata om verkeersstromen beter te sturen en hinder bij werkzaamheden en evenementen te beperken.
4. We maken vervolgafspraken over realisatie van (verbetering van) rijksinfrastructuur en spoorverbindingen. Dit gaat onder andere om de IJmeerverbinding, de Lelylijn, verbreding van de A6, A27 en N50 en implementatie van het 'Programma Hoofdfrequent Spoor' (PHS) SAAL.
5. We brengen in beeld wat de rol is van de provinciale vaarwegen in relatie tot de lange termijn ontwikkeling van Flevoland.
6. We stimuleren fietsen met campagnes, onderzoek naar fietsbeleving en het aanleggen van plekken om onderweg te pauzeren.
7. Met vijf provincies wordt een toekomstagenda voor een duurzame goederenvervoercorridor in Noordoost-Nederland opgesteld.
8. We verbeteren de doorstroming bij bruggen en sluizen.
9. We monitoren de effecten van de vrachtwagenheffing en mitigeren negatieve gevolgen.
10. We bevorderen het aanbod van duurzame energiedragers zoals waterstof en BIO-LNG en realiseren een Clean Energy Hub.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	2.306	8.427	13.053	7.859	7.859	7.859
Baten	-486	0	0	0	0	0
Saldo	1.820	8.427	13.053	7.859	7.859	7.859
Kader (saldo voor PN 26-29)		8.430	12.956	7.863	7.863	7.863
Zomernota 2025		-3	-3	-3	-3	-3
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		8.427	12.953	7.859	7.859	7.859
Verschil t.o.v. kader			100	0	0	0
Overig			100	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2025 en de Perspectiefnota 2026-2029.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.2.1 Mobiliteit en verkeer	13.053	0	13.053
Totaal	13.053	0	13.053

x € 1.000

6.3 Infrastructuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doel (2023-2027)

6.3.1 De Flevolandse infrastructuur is veilig en betrouwbaar in stand gehouden binnen de gestelde kaders van het SUP3.0.

Resultaten 2026

1. We voldoen aan onze wettelijke zorgplicht door infrastructuur veilig en goed te onderhouden.
2. We bedienen alle bruggen en sluizen volgens de afgesproken tijden en veiligheidsregels.
3. We voeren een kostenefficiënte programmering uit van de beheerplannen volgens het 'Strategisch Uitvoeringsprogramma Infrastructuur' (SUP 3.0).
4. Minimaal 90% van de infrastructuur heeft het vastgestelde onderhoudsniveau B door de uitvoering van de onderhoudsprojecten uit het 'Meerjarenprogramma Beheer & Onderhoud en Vervangingsinvesteringen' (MBVI) voor het jaar 2026 en er is een actueel MBVI voor de periode 2027-2031.
5. We voeren onderhoud en vervanging uit aan oevers volgens het meerjaren oeverprogramma.
6. De nieuwe hoogwaardige fietsroute aan tussen Almere en Lelystad wordt gerealiseerd, aanpassingen voor de fietsroute Urk-Emmeloord-Marknesse worden voorbereid en verkenningen voor twee hoogwaardige fietsroutes worden uitgevoerd.
7. De aanbestedingsprocedure voor de Rondweg Lelystad-Zuid is uitgevoerd, zodat daarna de uitvoering kan starten.
8. Voor Spuiweg Urk wordt het definitieve projectbesluit vastgesteld.
9. We stellen samen met gemeenten en partners een verkeersveiligheidsplan op voor Flevoland voor de periode 2026-2030 en organiseren campagnes om verkeersveilig gedrag te stimuleren bij weggebruikers in Flevoland.

Risico('s) en beheersmaatregel(en)

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is aandacht voor de (financiële) risico's die we lopen op enkele infrastructurele projecten en de daarbij behorende beheersmaatregelen.

Verbonden partij(en)

Niet van toepassing.

Middelen

6.3 Infrastructuur	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	35.832	40.359	34.593	35.095	36.037	36.916
Baten	-805	-1.274	-474	-474	-474	-474
Saldo	35.027	39.084	34.119	34.621	35.563	36.441
Kader (saldo voor PN 26-29)		39.084	34.858	35.014	35.875	35.875
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		39.084	34.858	35.014	35.875	35.875
Verschil t.o.v. kader			-739	-393	-312	567
1 Actualisering kapitaallasten			-739	-393	-312	567

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met de daartoe ingestelde reserve 'Activering kapitaallasten vervangingsinvesteringen' (VVI). De aanvullende hogere kapitaallasten voor het project 'Groot Onderhoud Bruggen en Sluizen' (GOBS) zijn hierin opgenomen.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	7.529	0	7.529
6.3.2 Instandhouding realisatie provinciale infrastructuur	27.064	-474	26.590
Totaal	34.593	-474	34.119

x € 1.000

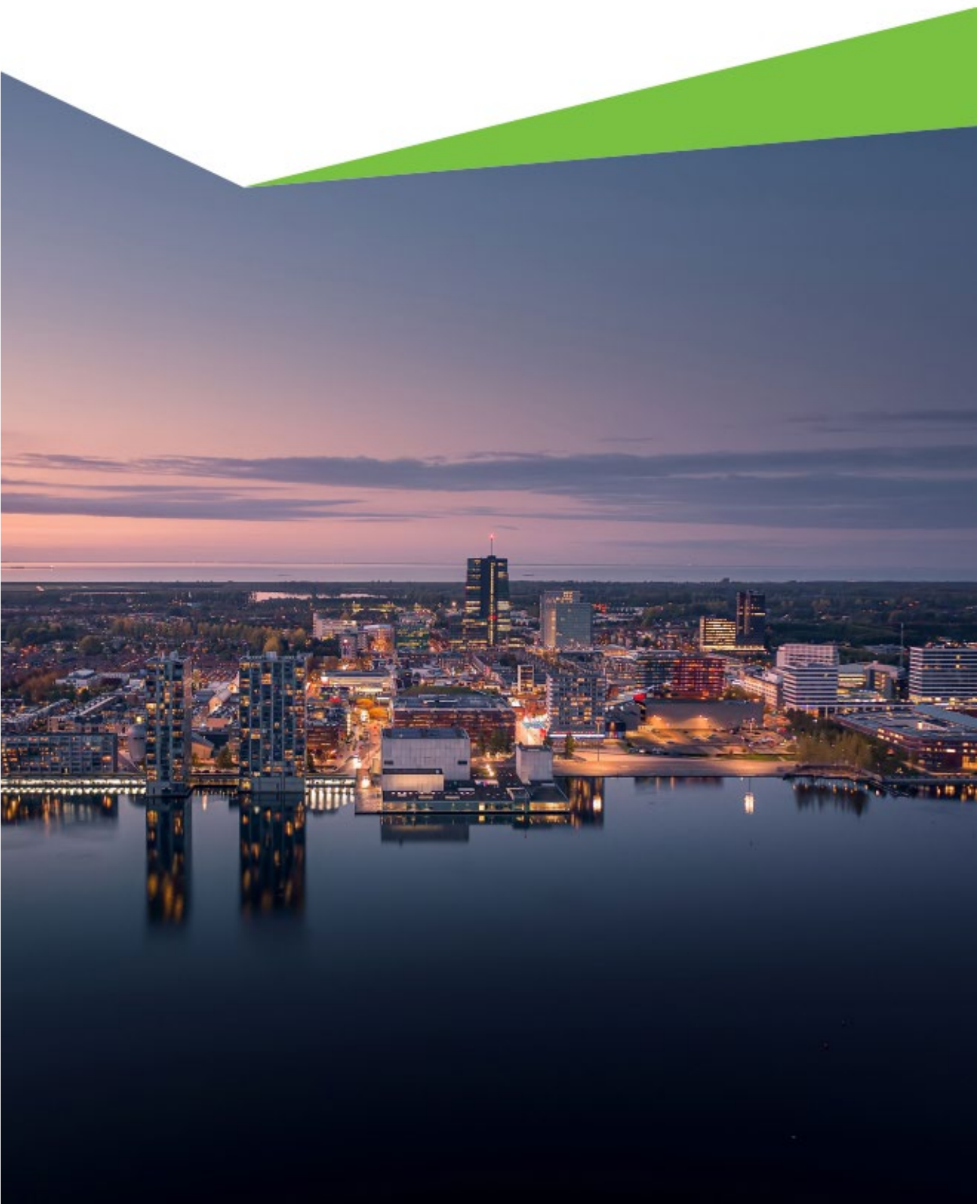
6.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
6.1 Openbaar vervoer	Lasten	41.618	45.067	46.731	46.918	47.024	47.024
	Baten	-2.064	-3.488	-2.664	-2.794	-2.863	-2.863
	Saldo	39.553	41.579	44.067	44.124	44.161	44.161
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit	Lasten	2.306	8.427	13.053	7.859	7.859	7.859
	Baten	-486	0	0	0	0	0
	Saldo	1.820	8.427	13.053	7.859	7.859	7.859
6.3 Infrastructuur	Lasten	35.832	40.359	34.593	35.095	36.037	36.916
	Baten	-805	-1.274	-474	-474	-474	-474
	Saldo	35.027	39.084	34.119	34.621	35.563	36.441
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	Lasten	79.756	93.852	94.377	89.873	90.921	91.799
	Baten	-3.356	-4.762	-3.138	-3.268	-3.337	-3.337
	Saldo	76.400	89.090	91.239	86.605	87.583	88.462

x € 1.000

7. Eigentijds Bestuur

Inleiding

Algemeen

Wereldwijd verschuiven machtsverhoudingen en volgen technologische ontwikkelingen elkaar in hoog tempo op. Oorlogen en conflicten zorgen voor onzekerheid en druk op internationale samenwerking. Ook in Nederland staan democratische waarden en het vertrouwen in instituties onder druk. Deze ontwikkelingen raken verschillende groepen in onze diverse Flevolandse samenleving op uiteenlopende manieren.

Een proces dat al langer speelt is de veranderende relatie tussen overheid en samenleving. Inwoners willen meer invloed op besluiten die hun toekomst raken. Tegelijkertijd speelt de provincie op veel thema's een steeds belangrijkere rol – bij woningbouw, energietransitie, stikstof en defensieruimte. Thema's die Flevolandse direct raken, maar die we niet alleen kunnen oplossen. We werken daarom op allerlei thema's samen, met gemeenten, waterschap, onderwijs en ondernemers.

Toch zien we ook dat de samenwerking tussen decentrale overheden en het rijk soms stevig onder druk staat. De voorgenomen korting op het provinciefonds brengt voor Flevoland veel onzekerheid. Daarnaast zien we binnen de overheid de behoefte aan professionele ruimte en tegenspraak groeien, ontwikkelingen waar we als provincie mee aan de slag moeten.

Daar komt bij dat we te maken hebben met grote veranderingen die vragen om vooruitkijken. Denk aan klimaatverandering, de krapte op de arbeidsmarkt, vergrijzing en kunstmatige intelligentie. Dit dwingt ons om nu al na te denken over hoe we Flevoland leefbaar en sterk houden voor de toekomst.

Al deze ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om te werken aan het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur. De provincie staat voor de opdracht om vertrouwen te versterken, democratische waarden te beschermen en bij te dragen aan bestuurlijke stabiliteit. We richten ons daarbij op vier pijlers: een weerbaar, toegankelijk, samenwerkend en toekomstgericht bestuur.

Pijlers kwaliteit openbaar bestuur

Het versterken van de kwaliteit van het openbaar bestuur is allereerst een gezamenlijke opgave. Op het gebied van kwaliteit van het openbaar bestuur, zijn er twee relevante landelijke kaders: de Code Goed Openbaar Bestuur en de Actieagenda Goed Bestuur 2025. De uitgangspunten van deze kaders – onder andere openheid, participatie, doelgerichtheid en verantwoording, democratische legitimiteit - leiden tot de volgende vier pijlers:

1) Weerbaar bestuur

Een weerbaar bestuur betekent dat bestuurders, Statenleden én de ambtelijke organisatie bestand zijn tegen ondermijnende invloeden zoals desinformatie, intimidatie, cyberdreigingen en corruptie. Maar het betekent ook dat zij in alle veiligheid hun werk kunnen doen. Dat vraagt om juridische en organisatorische borging, maar ook om stevige sociale en morele principes en heldere afspraken.

Bestuurlijke en ambtelijke integriteit is hierin essentieel. Bestuurders vervullen een publieke taak en moeten handelen in het algemeen belang, transparant zijn over hun afwegingen en zich rekenschap geven van hun voorbeeldrol. Dit is vastgelegd in gedragscodes en ook in de 'Flevolandse norm' komt integriteit terug. De provincie heeft daarnaast de taak om toezicht te houden op de uitvoering van wettelijke taken (o.a. financiën en omgevingsrecht) van de zes gemeenten, het waterschap en gemeenschappelijke regelingen.

2) Toegankelijk bestuur

Een toegankelijk bestuur is een bestuur dat dichtbij en benaderbaar is. Inwoners moeten eenvoudig toegang hebben tot onze diensten en informatie, en de mogelijkheid krijgen om mee te praten, mee te denken en – waar mogelijk – mee te beslissen. Dit vraagt om transparantie, begrijpelijke communicatie en inclusieve participatieprocessen. Bij een toegankelijk bestuur hoort ook een bestuursstijl die responsief is: open, aanspreekbaar en ontvankelijk voor ideeën, zorgen en initiatieven uit de samenleving.

Participatie

Provincie Flevoland wil dat alle inwoners die dat willen, kunnen bijdragen aan de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid. Soms neemt de provincie daartoe het initiatief, soms komt het initiatief vanuit inwoners

of maatschappelijke organisaties. Het participatiebeleid beschrijft hoe we deze interactie vormgeven, en welke houding we aannemen bij initiatieven zoals burgerparticipatie of uitdaagrecht. Zo worden Flevolandse mede-eigenaar van de ontwikkeling van hun provincie en ontstaat beleid met breed draagvlak.

Het moet vanzelfsprekend zijn dat we niet alleen de gebruikelijke stemmen horen, maar ook ruimte maken voor andere perspectieven. Daarbij is het belangrijk dat ook groepen die minder vanzelfsprekend betrokken zijn, bijvoorbeeld jongeren, zich gehoord en welkom voelen. Zij weten de weg naar de provincie niet altijd te vinden, maar hun stem is onmisbaar bij het vormgeven van de toekomst van Flevoland. Daarom zetten we in op vernieuwende en digitale vormen van participatie, zodat iedereen – ook wie ons niet vanzelfsprekend weet te vinden – mee kan denken en mee kan doen aan de toekomst van Flevoland.

3) Samenwerkend bestuur

Wij zien regionale samenwerking niet als een doel op zich, maar als een strategisch middel om maatschappelijke opgaven effectief aan te pakken. Ons doel is om inhoudelijk leidend te zijn op provinciale kernthema's en goede relaties te onderhouden met gemeenten, provincies, Rijk, maar ook met maatschappelijke partners, bedrijven en ondernemers. Zo wil Flevoland bijdragen aan gezamenlijke oplossingen voor complexe vraagstukken zoals woningbouw, landelijk gebied en een toekomstbestendige economie.

Samenwerkingsverbanden

Flevoland is actief en volwaardig deelnemer in drie strategische samenwerkingsverbanden:

1. Metropoolregio Amsterdam (MRA) – ruimte, mobiliteit, economie en NOVEX-gebied.
2. Regio Zwolle – met nadruk op brede welvaart, wonen, werken en mobiliteit en NOVEX.
3. EHPZ – een bestuurlijke samenwerking rondom Zeewolde met directe lijnen naar Veluwe-gemeenten.

Daarnaast neemt Flevoland ook nog deel aan samenwerkingsverbanden met een ander karakter, zoals het Interprovinciaal Overleg (IPO) waar alle provincies in vertegenwoordigd zijn, maar ook in het Platform IJsselmeergebied en in het samenwerkingsverband Samen Maken We Flevoland speelt de provincie een belangrijke rol.

Samenwerkingsverbanden vragen om een houding van geven en nemen. Het gaat niet uitsluitend om 'what's in it for us', maar om het gezamenlijk realiseren van maatschappelijke opgaven. Voor PS is het van belang dat zij pro-actief worden geïnformeerd, zodat zij hun kaderstellende en controlerende taak goed kunnen vervullen. Tegelijkertijd moeten samenwerkingsverbanden doelgericht en effectief blijven opereren, met oog voor resultaat, transparantie en wederzijds vertrouwen.

Public affairs

Provincie Flevoland wil zichtbaar en invloedrijk zijn op de plekken waar besluiten worden genomen – in de regio, in Den Haag én in Brussel. Public affairs is daarbij een strategisch instrument om de belangen van Flevoland onder de aandacht te brengen en te zorgen dat onze stem wordt gehoord. Door actief te investeren in relaties, timing en inhoud, versterken we onze positie in het bestuurlijke krachtenveld.

Binnen de organisatie wordt gewerkt aan een vaste lobbyagenda met prioritaire thema's, die periodiek wordt geactualiseerd en besproken met GS. Public affairs is een gezamenlijke opgave waarbij provinciebreed ambtenaren en bestuurders nauw samenwerken. Zo zorgen we voor een samenhangende en effectieve lobbyaanpak, ook in tijden van politieke veranderingen. Door deze inzet draagt public affairs bij aan een bestuur dat strategisch, wendbaar en goed verbonden is met zijn omgeving.

Provincie Flevoland werkt actief samen met Europese partners om invloed uit te oefenen op beleid dat ook onze regio raakt. Op meerdere opgaven – van landbouw tot digitalisering – worden nieuwe Europese voorstellen verwacht. Daarom zetten we in op een stevige lobbypositie, waarbij we al in een vroeg stadium meepraten, voordat besluiten definitief worden. In 2026 zetten we de ingezette professionaliseringsslag op het gebied van public affairs voort, zowel inhoudelijk als procesmatig. We spannen ons extra in om ook na 2027 beschikking te hebben over Europese financiering zoals in het huidige meerjarig financieel kader. We doen dit samen met andere provincies via het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel. Onze inzet sluit aan bij de ambities uit het coalitieakkoord en draagt bij aan het realiseren van Flevolandse transitieopgaven.

Met de bijdragen uit Europese programma's investeren we in de verdere ontwikkeling van Flevoland. Dat doen we niet alleen voor de provincie zelf, maar ook voor gemeenten, ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke partners. We benutten daarbij kansen uit bijvoorbeeld het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en het Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid (GLB).

4) Toekomstgericht bestuur

Toekomstgericht bestuur betekent dat we als provincie niet alleen werken aan de opgaven van vandaag, maar ook oog hebben voor wat er op ons afkomt. Denk aan veranderingen in klimaat, economie, technologie en samenleving. We willen nu al slimme keuzes maken die ook op de lange termijn goed uitpakken voor inwoners, bestuur en organisatie.

Dat vraagt om vooruitkijken, ruimte geven aan vernieuwing en soms ook: durven loslaten wat niet meer werkt. We willen als provincie wendbaar zijn, zodat we kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen, maar ook koersvast blijven: met oog voor onze lange termijndoelen en het publieke belang dat we dienen.

Provinciale Staten/Statengriffie

Met de instelling van het presidium als 'dagelijks bestuur' is een beweging ingezet om Provinciale Staten meer naar de inhoud te bewegen. Daarmee is de ontwikkeling van het presidium nog niet tot een eind gekomen. Enerzijds benadrukt het presidium haar eigen aanspreekbaarheid, anderzijds zet zij zich in voor "Politiek aan het Roer". Dit zien we terug in de experimenten rondom agendavorming door Provinciale Staten en hoe de behandeling van onderwerpen wordt ingericht. Ook de impact van bestaande instrumenten zoals de Lange Termijn Agenda wordt geëvalueerd.

Blijvend punt van aandacht is de informatievoorziening aan Statenleden en inwoners. Gesprekswijzers en politieke dossiers worden doorontwikkeld met de inzet van kunstmatige intelligentie.

Tenslotte wordt gestart met de voorbereidingen voor de komende verkiezingen en de nieuwe bestuursperiode inclusief de herijking van de visie "Politiek aan het roer".

Maatschappelijk effect

Een verbeterde (inter)nationale positie van Flevoland.

Effect van ons beleid

Flevoland wordt goed bestuurd.

Indicatoren Flevoland

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de website Feitelijk Flevoland:

<https://feitelijkflevoland.nl/dashboard/dashboard/bloeiende-economie>

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
7 Eigentijds bestuur	7.1 Bestuur	7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van de provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren
		7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering
		7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning
	7.2 Provinciale Staten	7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda
		7.2.2 Sturend gedurende de opgave
		7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en ander belanghebbenden
		7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij "politiek aan het roer"

7.1 Bestuur

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doelen (2023-2027)

- 7.1.1 De mogelijkheden om, in samenwerking met andere overheden, de belangenbehartiging van provincie Flevoland te versterken zijn benut. De Commissaris van de Koning kan zijn ambt met daarin de rijkstaken adequaat uitvoeren.
- 7.1.2 Doelen van onze inspanningen zijn het beïnvloeden van aanstaande Europese maatregelen en wet- en regelgeving met een zo gunstig (of zo min mogelijk negatief) effect voor Flevoland en het verbinden van Flevolandse investeringsprojecten aan Europese financiering.
- 7.1.3 Een versterkte effectiviteit van het openbaar bestuur en het voorkomen en tegengaan van ondermijning.

Resultaten 2026

Algemeen

- 1. We stellen een beleidskader Kwaliteit Openbaar Bestuur op, met een uitvoeringsagenda en een periodieke monitor.

Weerbaar Bestuur

- 2. We stellen een bestuurlijk protocol agressie en geweld op.
- 3. De uitvoering van de wet Bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur wordt geactualiseerd in een provinciaal Bibob-beleid.
- 4. We werken mee aan een Europees onderzoek over integriteit en corruptie.
- 5. In 2026 treffen we alle voorbereidingen voor de Provinciale Statenverkiezingen van 2027, inclusief draaiboeken, communicatieplanning en ondersteuning van het verkiezingsproces.
- 6. We stellen nieuwe scenario's vast mede in het licht van weerbare samenleving.
- 7. We houden toezicht op gemeenten en GR's op de wettelijk voorgeschreven beleidsdomeinen (huisvesting statushouders, archief- en informatiebeheer, omgevingsbeleid) en beoordelen hun financiële situatie door begrotingen en jaarrekeningen te beoordelen en daarover bestuurlijke overleggen te houden.

Toegankelijk Bestuur

- 8. We stellen een participatieverordening en beleid Uitdaagrecht op.
- 9. We maken een intern plan om jongerenraden, ervaringsdeskundigen en maatschappelijke partners te betrekken bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid.

Samenwerkend Bestuur

- 10. We stellen een visie op samenwerkingsrelaties op, om meer helderheid te geven over de deelname aan de diverse (regionale) samenwerkingsverbanden waar de provincie bestuurlijk aan deelneemt en hoe we zien dat de deelname bijdraagt aan het realiseren aan onze ambities.
- 11. We stellen een 'Samenwerkingsinformatiekaart' op, waarin de informatievoorziening van de verbonden partijen en samenwerkingsverbanden inzichtelijk wordt gemaakt.
- 12. We stellen een plan op om met de 40 jaar Flevoland-activiteiten meer verbinding met de samenwerkende partijen te maken.

Toekomstgericht Bestuur

13. We stellen samen met de Jongerenraad een plan op om de jongerenraad een duurzame plek in de provincie te geven.
14. We ontwikkelen een strategisch plan om onze lobbyactiviteiten in de regio, nationaal en internationaal te versterken, teneinde meer regie te voeren.
15. In 2026 is een stakeholdersmanagementsysteem geïmplementeerd dat inzicht biedt in relaties, belangen en contactmomenten, en wordt actief gebruikt door relevante teams.
16. Flevoland is zichtbaar en effectief gepositioneerd in Brussel: regionale belangen worden actief behartigd via netwerken, lobby, werkbezoeken en bestuurders zijn goed voorbereid. Daarnaast draagt Flevoland bij aan de toekomstbestendige inrichting van Europese structuurfondsen via een actieve rol in adviescommissies.
17. In 2026 is voortgang geboekt in het versnellen van de transities, in het versterken van de samenwerking en duurzame ontwikkeling van het platteland en de natuur, door het benutten van Europese programma's zoals 'GLB/LEADER', 'Interreg' en 'KVVIII'.
18. We versterken de positie van Flevoland als middenbestuur in het nationale ruimtelijke beleid, via bijdragen aan onder andere de 'Nota Ruimte', het 'Ruimtelijk Arrangement' en de 'Ruimtelijk Economische Visie'.

Verbonden partij(en)

De Vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO) is belangenbehartiger op de kerntaken van de provincies richting het Rijk en andere koepelorganisaties. In IPO-verband werken de provincies op diverse onderdelen intensief samen en zorgen voor inbreng in wetgevingsprocessen en profilering van de provinciale belangen op regionaal en (inter)nationaal niveau. Daarnaast zorgt het IPO namens de provincies voor de coördinatie en uitvoering van gezamenlijke projecten en databestanden.

Middelen

7.1 Bestuur	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	4.099	3.750	3.355	2.764	2.341	2.341
Baten	-412	-50	-50	-50	-50	-50
Saldo	3.687	3.700	3.305	2.714	2.291	2.291
Kader (saldo voor PN 26-29)		3.384	3.298	2.707	2.284	2.284
Zomernota 2025		316	12	12	12	12
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		3.700	3.310	2.719	2.295	2.295
Verschil t.o.v. kader			-5	-5	-5	-5
1 Geen Flevolandse ombudsman			-100	-100	-100	-100
Overig			95	95	95	95

x € 1.000

Toelichting

1. Geen nationale ombudsman Flevoland

Na onderzoek bij de Flevolands gemeenten blijkt dat vijf Flevolands gemeenten bij de Nationale Ombudsman zijn aangesloten en dat Almere is aangesloten bij de Gemeenschappelijke regeling ombudsman metropool Amsterdam. Er is momenteel geen Flevolandse ombudsman. Gezien de situatie bij de gemeenten, en in het bijzonder ook de goede naam en goede bekendheid / zichtbaarheid van de Nationale Ombudsman is het voor

de hand liggend om bij de Nationale Ombudsman te blijven. Dit is ook besloten in PS op 11 december 2024. De in het coalitieakkoord geraamde middelen van € 0,1 mln. zijn overeenkomstig voor de boekjaren 2026-2029 niet meer geraamd.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.1.1 Kabinet, openbare orde & veiligheid en toezicht	650	0	650
7.1.2 Bestuurlijke samenwerking	1.479	0	1.479
7.1.3 Gedeputeerde Staten	1.226	-50	1.176
Totaal	3.355	-50	3.305

x € 1.000

7.2 Provinciale Staten

Dit programmaonderdeel draagt bij aan alle transitieopgaven.

Doel (2023-2027)

- 7.2.1 Politiek aan het roer, met de Flevolandse agenda.
- 7.2.2 Sturend gedurende de opgave.
- 7.2.3 Toegankelijke informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden.
- 7.2.4 Passende orde en ondersteuning bij “politiek aan het roer”.

Resultaten 2026

Agenda bepalende Provinciale Staten

Met een pilot ‘agenda bepaling’ wordt gekeken hoe Provinciale Staten eigen speerpunten kan vertalen naar de agenda.

Gedeelde visie samenwerking in de regio

De democratische legitimatie van de samenwerking in de regio tussen raden en Staten wordt verder versterkt aan de hand van een te ontwikkelen gedeelde visie.

Aanspreekbaar dagelijks bestuur

Het presidium communiceert actief over haar besluiten en draagt zorg voor haar zichtbaarheid, vindbaarheid, transparantie en aanspreekbaarheid.

Versterkte dialoog bij de perspectiefnota

Zoals bleek in de Statenconferentie Emmeloord worden initiatieven gewaardeerd die tot meer dialoog rondom de perspectiefnota leiden. Een pilot ‘dialoog rondom perspectief’ maakt ruimte voor gesprek rondom moties en amendementen, door de inzet van deze stateninstrumenten in twee fasen te knippen. Na het indienen van een motie of amendement is er ruimte voor onderlinge dialoog, voor meer zorgvuldigheid en diepgang in het debat.

Impactvolle lange termijn agenda

De impact van de lange termijn agenda wordt onderzocht door onder meer de wijze van samenwerking rondom de lange termijn agenda en het gebruik door Provinciale Staten te evalueren.

De Randstedelijke Rekenkamer in positie voor Provinciale Staten

Creëren van randvoorwaarden voor de Rekenkamer om vanuit haar nieuw te vormen visie en missie Provinciale Staten optimaal te ondersteunen in haar controlerende rol.

Stateninformatiesysteem

Uitvoering geven aan de adviezen zoals besproken in de klankbordgroep informatievoorziening om de vindbaarheid van informatie voor Provinciale Staten en andere belanghebbenden te vergroten.

Co-creatie bij inzet stateninstrumenten vergroten

Bij de inzet van stateninstrumenten worden technische mogelijkheden voor co-creatie vergroot, denk hierbij aan het faciliteren van digitale samenwerkmogelijkheden en bijvoorbeeld het verbeteren van de vindbaarheid van informatie en de mogelijkheid deze te delen.

Gezaghebbende inwonerscommunicatie

Inwoners van Flevoland zijn beter op de hoogte van werkzaamheden, agenda en besluitvorming van Provinciale Staten en de mogelijkheden deze te beïnvloeden. Dit wordt bereikt door het optimaal benutten en uitventen van de informatiekanaalen die Provinciale Staten ter beschikking heeft. Naast de geëigende informatie op stateninformatie.flevoland.nl kan gedacht worden aan informatieontsluiting via o.a. Debatrijk, denkmee.flevoland.nl en (sociale) media.

Gezaghebbende informatie en Provinciale Staten in positie

De in 2025 ingevoerde ‘gesprekswijzer’ wordt verder doorontwikkeld. Inzet van AI-tools maakt maatwerk in dossiervorming voor Provinciale Staten en inwoners relevante onderwerpen mogelijk. Hierbij wordt ook de historie toegankelijk en doorzoekbaar.

Voorbereiding verkiezingen Provinciale Staten 2027

Ter voorbereiding op de verkiezingen van Provinciale Staten, bepalen Provinciale Staten de omvang van de provinciale opkomstbevorderende activiteiten en hoe deze activiteiten door Provinciale Staten worden begeleid.

Voorbereiding nieuwe bestuursperiode: Gedeelde beelden voor een goede start

Het faciliteren van het gesprek om te komen tot een gedeeld beeld op (diverse vormen van) coalitievorming in voorbereiding op de nieuwe bestuursperiode. Onderdeel van dit gesprek is ook het vormen van een gezamenlijke beeld van de sturing op de bestuurlijke agenda die volgt uit een nieuw akkoord.

Facilitering

De Statengriffie faciliteert de volgende gremia in haar rol en activiteiten:

- Provinciale Staten
- Presidium
- Fractievoorzittersoverleg
- Commissie Economie Mobiliteit & Samenleving
- Commissie Ruimte Natuur & Duurzaamheid
- Commissie Planning & Control
- Werkgroep samenwerkingsafspraken GS/PS omgevingswet
- Werkgroep vergroten politieke jongerenparticipatie
- Klankbordgroep Commissaris van de Koning
- Programmaraad van de Randstedelijke Rekenkamer
- Commissie Bestuur en Financiën van de Randstedelijke Rekenkamer
- Rapporteurs van regionale samenwerking
- Politiek (regio) overleg
- Statenconferentie
- Werkgeverscommissie griffier

Herijking van de visie “Politiek aan het roer”

Provinciale Staten heeft in 2023 de visie “Politiek aan het roer” vastgesteld. Deze visie is ook de basis onder de doelen en resultaten in het programmaonderdeel Provinciale Staten in de begroting. Met de ervaring van de huidige statenperiode vindt een herijking plaats van deze visie als kompas voor de volgende statenperiode.

Middelen

7.2 Provinciale Staten	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	2.403	2.659	2.949	3.140	2.845	2.845
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	2.403	2.659	2.949	3.140	2.845	2.845
Kader (saldo voor PN 26-29)		2.590	2.920	3.112	2.817	2.817
Zomernota 2025		69	14	14	14	14
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		2.659	2.935	3.126	2.831	2.831
Verschil t.o.v. kader			14	14	14	14
Overig			14	14	14	14

x € 1.000

Toelichting

Op dit programmaonderdeel zijn er geen verschillen (> € 0,1 mln.) tussen de nieuwe begrotingsraming en het financiële kader van de Zomernota 2025 en de Perspectiefnota 2026-2029.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
7.2.1 Provinciale Staten	2.949	0	2.949
Totaal	2.949	0	2.949

x € 1.000

7.3 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
7.1 Bestuur	Lasten	4.099	3.750	3.355	2.764	2.341	2.341
	Baten	-412	-50	-50	-50	-50	-50
	Saldo	3.687	3.700	3.305	2.714	2.291	2.291
7.2 Provinciale Staten	Lasten	2.403	2.659	2.949	3.140	2.845	2.845
	Baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo	2.403	2.659	2.949	3.140	2.845	2.845
7 Eigentijds bestuur	Lasten	6.503	6.410	6.304	5.905	5.186	5.186
	Baten	-412	-50	-50	-50	-50	-50
	Saldo	6.091	6.360	6.254	5.855	5.136	5.136

x € 1.000

8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering

Inleiding

Algemeen

In dit programma wordt ingegaan op de algemene dekkingsmiddelen (waaronder het provinciefonds en de motorrijtuigenbelasting) en de bedrijfsvoering van provincie Flevoland. Meer informatie over de bedrijfsvoering is terug te vinden in de daarvoor wettelijk voorgeschreven paragraaf 'Bedrijfsvoering'.

We zorgen voor een transparante, structureel sluitende begroting en een organisatie die klaar is voor de toekomst. Zo houden we Flevoland financieel gezond.

Provinciaal Belastinggebied

Vanaf 2026 verandert het belastingregime voor emissievrije en hybride voertuigen aanzienlijk. Elektrische auto's, die tot en met 2024 volledig zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting (MRB), krijgen vanaf 2025 een geleidelijke afbouw van de korting. In 2026 geldt nog een korting van 30%, die in de jaren daarna verder afneemt tot volledige belastingheffing in 2030. Plug-in hybrides verliezen hun korting al in 2026, waardoor zij vanaf dat moment het volledige tarief betalen. Ook voor campers verandert het regime: het huidige kwarttarief wordt per 1 januari 2026 vervangen door een halftarief. Dit betekent een verdubbeling van de MRB voor camperbezitters.

Deze landelijke wijzigingen hebben directe gevolgen voor de provinciale opcenten, die als percentage van de MRB worden geheven. Enerzijds is dat voor ons een voordeel, omdat de kortingen lager zijn dan eerder verwacht. Aan de andere kant is er nog steeds sprake van een korting, waardoor we niet de volledige potentiële belastingopbrengst realiseren. Ter compensatie ontvangt de provincie een aanvullende uitkering via het provinciefonds.

Provincie Flevoland blijft zich inzetten voor een stabiel en toekomstbestendig belastinggebied, waarbij de lasten voor inwoners beheersbaar blijven en de financiële ruimte voor provinciale taken behouden blijft.

Herijking Provinciefonds

Alle provincies ontvangen van de Rijksoverheid, boven op de eigen belastinginkomsten, een uitkering via het provinciefonds als financiële dekking voor hun provinciale taken. De totale omvang van dit fonds wordt door het Rijk bepaald en op basis van een verdeelmodel over de twaalf provincies verdeeld.

Die verdeling van het provinciefonds staat al geruime tijd ter discussie. Het huidige verdeelmodel, dat vooral gebaseerd is op inwonersaantallen, wordt als onvoldoende rechtvaardig en niet toekomstbestendig beschouwd. In opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft onderzoeksbureau Cebeon een nieuw verdeelmodel ontwikkeld, dat beter moet aansluiten bij de kostenstructuur en taken van provincies. Dit model is echter complex en stuit op bezwaren vanwege de beperkte uitlegbaarheid en grote financiële verschuivingen tussen provincies. De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft dit model beoordeeld en benadrukt dat een toekomstbestendige verdeling vraagt om politieke en bestuurlijke keuzes die recht doen aan de eigenheid van provincies.

Om de overgang naar een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds zorgvuldig vorm te geven, hebben de provincies en het ministerie van BZK vlak voor het zomerreces in 2025 een tussenstap afgesproken. Deze tussenstap bereidt de invoering van het nieuwe model per 1 januari 2027 voor en omvat meerdere maatregelen. Zo wordt een ingroeipad uitgewerkt om de financiële effecten voor provincies geleidelijk te laten verlopen. Het verdeelmodel wordt extern gevalideerd op stabiliteit en uitlegbaarheid, en de effecten ervan worden gemonitord door een onafhankelijke partij. Daarnaast worden aanvullende onderzoeken versneld, onder meer naar de verhouding tussen taken en middelen op terreinen als infrastructuur, natuur en openbaar vervoer. Tot slot zijn er afspraken gemaakt over de verevening van overige eigen middelen (OEM), zodat ook verschillen in provinciale belastingcapaciteit worden meegenomen in de herverdeling.

Dit betekent dat de uitkering uit het provinciefonds in 2026 nog via het oude model verloopt, maar met een eerste correctie. Voor onze raming houden we rekening met een incidentele korting van € 6,0 mln. in 2026, die mogelijk oploopt tot € 9,0 mln. in 2027. De exacte financiële impact wordt verwerkt in de Septembercirculaire 2025 van het provinciefonds.

Maatschappelijk effect

We zorgen voor een gezonde positie van het provinciale huishoudboekje (exploitatie en reserves). Zo voorkomen we dat we toekomstige generaties met tekorten opzadelen, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.

Effect van ons beleid

Een gezonde financiële positie vertaalt zich in een structureel en reëel sluitende begroting inclusief meerjarenraming, kostendekkende tarieven, een beperkte verhoging (maximaal 1%) van de provinciale opcenten op de MRB en een weerstandsratio die tussen de 1,1 en 2,0 ligt. We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico's af tegen het strategisch belang van de provincie. We laten financiële ruimte voor initiatieven uit PS en houden een fonds aan ter bestrijding van calamiteiten.

Indicatoren

Voor de indicatoren wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en Risicobeheersing'. Hierin zijn onder andere de weerstandsratio en de financiële kengetallen opgenomen.

Doelenboom

Programma	Programmaonderdeel	Doelen
8 Algemene dekkingsmiddel en en bedrijfsvoering	8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting. Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" toe
	8.2 Bedrijfsvoering	8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting
	8.3 Overhead	8.3.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting

---

Verbonden partij(en)

De provincie is aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

- 8.1.1 Wij staan voor een financieel gezonde provincie met een transparante en structureel sluitende begroting.
Daarbij passen we de financiële afspraken uit het Coalitieakkoord 2023-2027 “Toekomst voor het nieuwe land” toe.

Resultaten 2026

Programmabegroting en perspectiefnota

1. We leveren, op basis van structurele en reële uitgangspunten, tijdig een sluitende begroting op (uit de perspectiefnota). Op basis van de Provinciewet zijn we verplicht om voor 15 november de Begroting te laten vaststellen en die in te dienen bij het ministerie van BZK.
2. We voeren de in de in besluitvormingsprocessen genomen besluiten tot wijziging van de begroting door in de financiële administratie.
3. Op basis van de financiële verordening leveren we voor het zomerreces de perspectiefnota op. De perspectiefnota bevat de inhoudelijke ontwikkelingen en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar en de drie daarop volgende jaren.
4. We bereiden de programma indeling voor gebaseerd op het nieuwe coalitieakkoord en brengen dit in lijn met de deelresultaten van het jaarprogramma.

Kaders financiële huishouding

5. We stellen kaders financiële huishouding op en houden die actueel. Voorbeelden daarvan zijn de ‘Financiële verordening’, de ‘Controleverordening’, het ‘Treasurystatuut’, de ‘Nota Risico en weerstandsvermogen’ en de ‘Nota Reserves en voorzieningen’.

Verbonden partij(en)

De provincie is aandeelhouder van de N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Deze systeembank verzorgt voor de decentrale overheden het betalingsverkeer. Ook het schatkistbankieren loopt via deze instelling.

Middelen

8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	5	6.141	12.654	15.689	33.386	39.654
Baten	-253.327	-225.137	-237.213	-239.665	-255.527	-261.705
Saldo	-253.322	-218.996	-224.559	-223.976	-222.142	-222.050
Kader (saldo voor PN 26-29)		-217.736	-217.962	-217.513	-214.573	-214.860
Zomernota 2025		-1.260	-2.614	-2.494	-2.474	-2.474
Perspectiefnota 2026-2029		0	-400	-400	-478	327
Kader		-218.996	-220.976	-220.407	-217.525	-217.008
Verschil t.o.v. kader			-3.583	-3.569	-4.617	-5.043
1 Storting reserve VVI cf. coalitieakkoord			-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
2 Decentralisatie-uitkeringen meicirculaire 2025			-619	-619	-492	-159
3 Actualisering kapitaallasten			-339	-605	-1.189	-1.812
4 Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere			-276	-276	-276	-276
5 Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)			-184	-184	-184	-184
6 Degradatie scheepswrakken			-180	0	0	0
7 Prijsindexaties voor inkopen van facilitaire diensten			-100	-100	-100	-100
8 Passende MaaS-oplossingen per gemeente			-100	0	0	0
9 Opheffen onttrekking aan 'Algemene Reserve' - oormerk 'Egalisatie resultaat'			0	0	-540	-727
10 Geen Flevolandse ombudsman			100	100	100	100
Overig			116	116	66	116

x € 1.000

Toelichting

1. Storting reserve VVI cf. coalitieakkoord

In het coalitieakkoord 'Toekomst voor het nieuwe land' staat dat voor de benodigde vervanging van infrastructuur vanaf 2024 een structureel extra bedrag beschikbaar wordt gesteld. Wanneer dit niet toereikend is om de benodigde investeringen te dekken, onderzoeken we wat de mogelijkheden zijn van het aanpassen van de afschrijvingstermijnen in het 'Programma Mobiliteit en ruimte'. Hiervoor is in de stelpost nieuw beleid een structureel bedrag van € 2,0 mln. opgenomen. Op basis van het verwachte verloop van de reserve is het nodig om die middelen daadwerkelijk structureel toe te voegen.

2. Decentralisatie-uitkeringen meicirculaire 2025

In de meicirculaire 2025 zijn de nieuwe decentralisatie-uitkeringen voor 2025 en verder opgenomen (zie toelichtingen bij programmaonderdelen 2.2 en 4.2).

3. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2026-2029, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van

investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten. Hiervoor is een egaliseringsreserve gevormd, waarvan de aanvullende storting gedeeltelijk ten laste komt van de stelpost 'Nieuw beleid'.

4. *Uitbreidingsvergoeding delegatie OV gemeente Almere*

Op 5 juli 2016 hebben GS de bevoegdheden voor het busvervoer in Almere gedelegeerd aan gemeente Almere. PS hebben ingestemd met een aanvullende bekostiging voor de uitbreiding van het busvervoer, dat is de 'uitbreidingsvergoeding'. Uitbreiding was nodig vanwege de stadsuitbreiding, zoals de ontwikkeling van het inwonertal in de betreffende uitbreidingswijken. Voorgesteld wordt om het budget 'Openbaar streekvervoer' met ingang van 2026 (op basis van inwonergroei in 2024) structureel met € 0,30 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo. Dit in lijn met eerdere besluitvorming bij vaststelling van het delegatiebesluit (zie programmaonderdeel 6.1).

5. *Omgevingsdienst Flevoland & Gooi- en Vechtstreek (OFGV)*

De provinciale bijdrage aan de OFGV wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de in de gemeenschappelijke regeling vastgelegde prijsindex. Dit is verwerkt in de vastgestelde begroting 2026 en in de meerjarenraming 2027-2029 van de OFGV (zie programmaonderdeel 5.2).

6. *Degradatie scheepswrakken*

De scheepswrakken in Flevoland worden door bodemdaling en wisselende grondwaterstanden als gevolg van klimaatverandering bedreigd. De provincie wil de wrakken behouden volgens het 'Erfgoedprogramma' Flevoland. Hierdoor is het urgent te komen tot een beschermingsprogramma. De middelen in het huidige 'Erfgoedprogramma' zijn onvoldoende voor dit beschermingsprogramma. Voorgesteld wordt om de begrotingspost 'Erfgoedprogramma' in 2026 met € 0,18 mln. te verhogen, ten laste van het begrotingssaldo (zie programmaonderdeel 4.2).

7. *Prijsindexaties voor inkopen van facilitaire diensten*

In de Zomernota 2025 zijn middelen beschikbaar gesteld ter dekking van de exploitatielasten van het Proeflokaal voor het boekjaar 2025. Gezien de structurele inzet van het Proeflokaal als vergader- en werklocatie, zijn deze middelen volgens het voorstel in de Zomernota 2025 meerjarig opgenomen in de begroting.

8. *Passende MaaS-oplossingen per gemeente*

Samen met gemeenten wordt in 2026 ingezet op het uitwerken en implementeren van passende MaaS-oplossingen, waarbij lokaal maatwerk centraal staat. Daarnaast wordt gewerkt aan de betere bekendheid en het gebruik onder inwoners. Hiervoor is in 2026 additioneel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld ten laste van de stelpost 'Nieuw beleid'.

9. *Opheffen onttrekking aan 'Algemene Reserve' - oormerk 'Egalisatie resultaat'*

De prognose van het begrotingssaldo is voor 2028 en 2029 positief. Dit wordt veroorzaakt doordat de verwachting is dat de Septembercirculaire 2025 van het provinciefonds een andere uitkomst heeft dan aangenomen in de perspectiefnota. Hiermee vervalt de onttrekking aan het oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief' (vanuit de 'Algemene reserve') vrij ten laste van de stelpost 'Nieuw beleid'.

10. *Geen nationale ombudsman Flevoland*

Na onderzoek bij de Flevolands gemeenten blijkt dat vijf Flevolands gemeenten bij de Nationale Ombudsman zijn aangesloten en dat Almere is aangesloten bij de Gemeenschappelijke regeling ombudsman metropool Amsterdam. Er is momenteel geen Flevolandse ombudsman. Gezien de situatie bij de gemeenten, en in het bijzonder ook de goede naam en goede bekendheid / zichtbaarheid van de Nationale Ombudsman is het voor de hand liggend om bij de Nationale Ombudsman te blijven. Dit is ook zo besloten in PS op 11 december 2024. De in het coalitieakkoord geraamde middelen van € 0,1 mln. worden overeenkomstig afgeraamd (zie programmaonderdeel 7.1).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	40	-237.213	-237.173
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	12.614	0	12.614
Totaal	12.654	-237.213	-224.559

x € 1.000

8.2 Bedrijfsvoering

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

8.2.1 Voor de doelen van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Resultaten 2026

Voor de activiteiten van dit programmaonderdeel wordt verwezen naar de paragraaf 'Bedrijfsvoering' in het onderdeel 'III Paragrafen' van deze begroting.

Middelen

8.2 Bedrijfsvoering	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	30.541	34.156	33.749	35.078	35.241	35.689
Baten	0	-472	913	-348	-335	-335
Saldo	30.541	33.684	34.662	34.729	34.907	35.355
Kader (saldo voor PN 26-29)		31.451	31.467	31.555	31.168	31.168
Zomernota 2025		2.233	2.398	2.278	2.258	2.258
Perspectiefnota 2026-2029		0	400	400	400	400
Kader		33.684	34.264	34.233	33.826	33.826
Verschil t.o.v. kader			398	496	1.081	1.529
1 Actualisering kapitaallasten			11	110	695	1.242
2 Structurele aanpassing HR budgetten			100	100	100	0
3 Prijsindexaties voor inkopen van facilitaire diensten			100	100	100	100
4 Grondwaterbeheer tariefsverhoging per 1-1-2026			160	160	160	160
Overig			27	27	27	27

x € 1.000

Toelichting

1. Actualisering kapitaallasten

De kapitaallasten (afschrijvingen) voor Batavialand en het provinciehuis zijn geactualiseerd aan de hand van de Activastaat 2026-2029, die is bijgesteld op basis van actuele investeringsprognoses. Als gevolg van een gewijzigde fasering van investeringen treden er verschuivingen op in de kapitaallasten.

2. Structurele aanpassing HR budgetten

Voor de jaren 2026 tot en met 2028 wordt jaarlijks € 0,1 mln. toegevoegd voor het 'Jong Professional Programma'. Dekking hiervoor wordt gevonden in de reserve 'Personeel'.

3. Prijsindexaties voor inkopen van facilitaire diensten

In de Zomernota 2025 zijn middelen beschikbaar gesteld ter dekking van de exploitatielasten van het Proeflokaal voor het boekjaar 2025. Gezien de structurele inzet van het Proeflokaal als vergader- en werklocatie, zijn deze middelen volgens het voorstel in de Zomernota 2025 meerjarig opgenomen in de begroting.

4. Grondwaterbeheer tariefsverhoging per 1-1-2026

Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³. Per 1 januari 2026 wordt dit tarief verhoogd naar € 2,40 per 100 m³. Het tarief is sinds 2010 niet gewijzigd of geïndexeerd. Door stijgende (personeels)kosten en achterblijvende inkomsten is de bestaande voorziening sindsdien geleidelijk ingeteerd, met als risico een negatieve stand. Een negatieve voorziening is echter niet toegestaan en zou moeten worden aangevuld uit de algemene middelen. De dekking is verantwoord op programmaonderdeel 2.3 'Water'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.2.1 Human Relations	30.177	963	31.140
8.2.2 Financiën, communicatie juridische zaken	1.052	0	1.052
8.2.3 Facilitaire zaken	535	-50	485
8.2.4 Informatievoorziening	1.986	0	1.986
Totaal	33.749	913	34.662

x € 1.000

8.3 Overhead

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Om op een eenvoudige manier meer inzicht te geven in de totale kosten van de overhead is in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) voorgeschreven dat in de begroting op een centrale plek de totale kosten van overhead worden opgenomen. De overhead wordt dus niet aan de afzonderlijke programma's toegerekend.

In dit onderdeel in de begroting zijn alle kosten opgenomen die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces, zoals:

- Leidinggevenden primair proces (hiërarchisch);
- Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie;
- Human Resource (HR);
- Inkoop, inclusief aanbestedingen en contractmanagement;
- Interne en externe communicatie met uitzondering van klantcommunicatie;
- Subsidiebehandeling en Juridische zaken;
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning;
- Informatievoorziening en automatisering (ICT);
- Facilitaire zaken en huisvesting inclusief beveiliging;
- Documentaire Informatievoorziening (DIV);
- Managementondersteuning primair proces.

In de paragraaf Bedrijfsvoering (III.5) worden de ontwikkelingen beschreven op het gebied van bedrijfsvoering, waar de overhead deel van uitmaakt.

Middelen

8.3 Overhead	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	42.202	41.471	41.443	39.915	39.906	39.906
Baten	-3.558	-3.884	-3.904	-2.657	-2.670	-2.670
Saldo	38.644	37.587	37.539	37.259	37.236	37.236
Kader (saldo voor PN 26-29)		37.587	37.539	37.259	37.236	37.236
Zomernota 2025		0	0	0	0	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	0	0	0	0
Kader		37.587	37.539	37.259	37.236	37.236
Verschil t.o.v. kader			0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

In deze begroting zijn de lasten van overhead afzonderlijk weergegeven, om te voldoen aan de voorschriften. Deze weergave leidt niet tot financiële effecten, omdat het om een verschuiving gaat van een deel van de kosten voor 'bedrijfsvoering' naar het onderdeel 'overhead'.

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
8.3.1 Overhead	41.393	-3.904	37.489
8.3.2 Vennootschapsbelasting	50	0	50
Totaal	41.443	-3.904	37.539

x € 1.000

8.4 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	Lasten	5	6.141	12.654	15.689	33.386	39.654
	Baten	-253.327	-225.137	-237.213	-239.665	-255.527	-261.705
	Saldo	-253.322	-218.996	-224.559	-223.976	-222.142	-222.050
8.2 Bedrijfsvoering	Lasten	30.541	34.156	33.749	35.078	35.241	35.689
	Baten	0	-472	913	-348	-335	-335
	Saldo	30.541	33.684	34.662	34.729	34.907	35.355
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting	Lasten	42.202	41.471	41.443	39.915	39.906	39.906
	Baten	-3.558	-3.884	-3.904	-2.657	-2.670	-2.670
	Saldo	38.644	37.587	37.539	37.259	37.236	37.236
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	Lasten	72.748	81.768	87.846	90.682	108.533	115.250
	Baten	-256.885	-229.493	-240.204	-242.670	-258.532	-264.710
	Saldo	-184.137	-147.725	-152.358	-151.987	-149.998	-149.460

x € 1.000

9. Reserves

Inleiding

In dit programma zijn de mutaties (toevoegingen en onttrekkingen) in de reserves ten opzichte van het financieel kader toegelicht.

Dit programma leent zich niet voor een nadere uitwerking van het maatschappelijk effect, indicatoren, doelen en verbonden partijen.

9.1 Reserves

Dit programmaonderdeel draagt bij aan 'Instandhouding organisatie'.

Doel (2023-2027)

Zie hiervoor onder programmaonderdeel 8.1.

Resultaten 2026

Bij de jaarstukken geven we een duiding bij de stand van de bestemmingsreserves en de oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Afspraken vanuit het coalitieakkoord:

- We zorgen voor een gezonde positie van de provinciale reserves. Zo voorkomen we dat toekomstige generaties met tekorten worden opgehadeld, maar zorgen we er ook voor dat we onvoorspelbare ontwikkelingen het hoofd kunnen bieden.
- 'Gezond' vertaalt zich in dit verband in een weerstandsratio die tussen de 1,1, en 2.0 ligt, zodat we in staat zijn risico's en calamiteiten financieel op te vangen.
- We gaan terughoudend om met risicodragende investeringen. Per geval wegen we de risico's zorgvuldig af tegen het strategisch belang voor de provincie.
- De komende tijd schenken we bijzondere aandacht aan de zogenaamde stille lasten.

Middelen

9.1 Reserves	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Lasten	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
Baten	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
Saldo	34.376	-23.852	-16.730	-10.534	-1.678	3.405
Kader (saldo voor PN 26-29)		-19.353	-9.297	-5.858	-1.871	2.164
Zomernota 2025		-4.499	-750	-750	-500	0
Perspectiefnota 2026-2029		0	-1.000	0	78	-727
Kader		-23.852	-11.047	-6.608	-2.294	1.437
Verschil t.o.v. kader			-5.683	-3.925	615	1.968
1 A001 Algemene reserve			0	0	540	727
2 B003 Personeel			-100	-100	-100	0
3 B009 Brede Bestemmingsreserve			-3.967	-3.370	-1.225	-270
4 B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling			-100	0	100	100
5 B029 Bodem			-358	0	0	0
6 B033 Activering vervangingsinvesteringen			2.409	2.163	2.107	1.716
7 B037 Mobiliteit			230	244	218	-194
8 B043 Economisch Programma			-276	-251	-225	89
9 B044 Duurzame energie			-1.108	-1.111	0	0
10 B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland			-2.300	-1.500	-800	-200
11 B050 Flevoland Natuurinclusief			-100	0	0	0
12 Overig			-13	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

1. Algemene reserve

De prognose van het begrotingssaldo is voor 2028 en 2029 positief. Dit wordt veroorzaakt doordat de Septembercirculaire 2025 van het provinciefonds naar verwachting een andere uitkomst heeft dan aangenomen in de perspectiefnota. Hiermee valt het oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief' (vanuit deze reserve) vrij ten gunste van de stelpost 'Nieuw beleid' (zie programmaonderdeel 8.1).

2. Personeel

Voor de jaren 2026 tot en met 2028 wordt jaarlijks € 0,1 mln. toegevoegd voor het 'Jong Professional Programma' ten laste van deze reserve (zie programmaonderdeel 8.2).

3. Brede Bestemmingsreserve

Dit verschil wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- Het programma 'Landschap van de Toekomst' wordt uitgevoerd met inzet op kennis, actie en zichtbaarheid. De Vernieuwend Initiatief Prijs Flevoland draagt bij aan het stimuleren en communiceren van ruimtelijke kwaliteit. De uitvoering wordt gedekt vanuit deze reserve, met het oormerk 'Landschapsvisie' (zie programmaonderdeel 1.1);

- Voor 2025 was al een begrotingswijziging gemaakt en toegevoegd aan het Statenvoorstel. In deze begroting is de meerjarige besteding en de onttrekking aan deze reserve (oormerk 'MITC') verwerkt (zie programmaonderdeel 3.2).
- Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied: In de Perspectiefnota 2026-2029 is aan PS een bedrag van € 6 mln. gevraagd voor de uitvoeringsaanpak landelijk gebied, met het voorstel hiervoor een oormerk in te stellen binnen deze reserve. In deze begroting wordt hiervan € 2,35 mln. geraamd voor gebiedsgerichte en themagerichte initiatieven (zie programmaonderdeel 2.1).

4. Procesgelden gebiedsontwikkeling

Het budget voor procesgeld is bedoeld voor de uitvoering van de specifieke programma's en projecten door de provincie. Dit omvat de inhuur van externe expertise, het laten uitvoeren van onderzoeken, monitoring en evaluaties. We verwachten vanaf 2026 minder kosten te maken voor procesgeld. De middelen komen ten gunste van deze reserve (zie programmaonderdeel 3.2).

5. Bodem

Het gebiedsproces bodemdaling zou eerder een looptijd hebben van drie jaar (2021 tot en met 2024). Dit is in 2023 met een jaar verlengd (tot najaar van 2025). In het laatste jaar (2025) is, samen met de gebiedspartners, invulling gegeven aan de uitwerking van de benodigde praktijkproeven (pilots). Voor deze uitvoering is een looptijd van drie jaar voorzien (2025 tot en met 2028) en is een plan van aanpak opgesteld. De kosten van deze aanpak worden gedeeld met de partners. Voor het aandeel van provincie Flevoland wordt onder andere gebruik gemaakt van het restant van deze reserve (zie programmaonderdeel 2.3).

6. Activering vervangingsinvesteringen

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen en het 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI). Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Deze worden (deels) verrekend met deze reserve (zie programmaonderdeel 6.3).

7. Mobiliteit

De kapitaallasten zijn aangepast op basis van de geactualiseerde investeringsplannen. Door wijzigingen in de fasering van projecten ontstaan er verschuivingen tussen de jaren. Dekking van de met de ontwikkelinvesteringen provinciale infrastructuur samenhangende kapitaallasten vindt deels plaats vanuit de reserve 'Mobiliteit' (zie programmaonderdeel 6.3).

8. Economisch programma

Op 17 juli 2024 hebben PS ingestemd met de kaders voor uitvoering van programmalijn 3 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' van het 'Economisch programma'. Het 'Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb', dat door Horizon zal worden uitgevoerd, richt zich op het vergroten van kennis en bewustzijn rondom digitalisering en het toekomstbestendig maken van het midden- en kleinbedrijf in Flevoland. Binnen het oormerk 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' van deze reserve zijn de hiervoor benodigde middelen beschikbaar. Voorgesteld wordt om de begrotingspost 'Ontwikkelings Maatschappij Flevoland' (Horizon) met ingang van 2026 gedurende drie jaren met € 0,3 mln. per jaar te verhogen, ten laste van de binnen het oormerk hiervoor gereserveerde middelen (zie programmaonderdeel 3.1).

9. Duurzame energie

Op 9 januari 2026 wordt de subsidieregeling voor thuisbatterijen opengesteld voor inwoners van Flevoland. De regeling is gericht op het verlagen van energielasten, het verminderen van netcongestie en het stimuleren van de aanschaf van thuisbatterijen. Voor de uitvoering en het subsidieplafond zijn middelen in de begroting opgenomen ten laste van deze reserve (zie programmaonderdeel 5.1).

10. Regiodeal Noordelijk Flevoland

Onder de Regiodeal Noordelijk Flevoland was het de afspraak dat het Rijk een saneringsregeling voor IJsselmeervisserij uitvoert. Van deze regeling (waarin € 5,0 mln. beschikbaar was) is geen gebruik gemaakt. Eind 2024 heeft het Rijk de middelen die niet benut, volgens afspraken in de Regiodeal aan provincie Flevoland beschikbaar gesteld. Door middel van de begroting 2026-2029 worden het merendeel van deze middelen geraamd voor de komende jaren ten laste van deze reserve (zie programmaonderdeel 3.2).

11. Flevoland Natuurinclusief

Het subsidieplafond voor de 'Nadere regel Vermaatschappelijking' voor 2026 was nog niet verwerkt in de begroting. De lasten worden gedekt vanuit deze reserve (zie programmaonderdeel 2.2).

Relatie met de productenraming

De middelen van dit programmaonderdeel zijn opgebouwd uit de onderstaande producten:

Product	Lasten	Baten	Saldo
9.1.1 Mutaties reserves	23.982	-40.712	-16.730
Totaal	23.982	-40.712	-16.730

x € 1.000

9.2 Totale lasten en baten

Hieronder zijn per programmaonderdeel de lasten, baten en saldi opgenomen.

Programmaonderdeel	L/B/H	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
9.1 Reserves	Lasten	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
	Baten	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
	Saldo	34.376	-23.852	-16.730	-10.534	-1.678	3.405
9 Reserves	Lasten	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
	Baten	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
	Saldo	34.376	-23.852	-16.730	-10.534	-1.678	3.405

x € 1.000

III Paragrafen

De indeling van de provinciale begroting is voor een belangrijk deel voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). In de begroting dient een achttal verplichte paragrafen te worden opgenomen. Ook de onderwerpen die in de afzonderlijke paragrafen beschreven moeten worden, zijn in belangrijke mate voorgeschreven in het BBV. In deze paragrafen worden onderwerpen behandeld (als dwarsdoorsnede van de begroting) die van belang zijn voor het inzicht.

Het gaat om de volgende paragrafen:

1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid;
8. Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid (Woo).

1 Lokale heffingen

1.1 Beleid ten aanzien van heffingen

De provincie kent in 2026 de volgende heffingen:

- Algemene heffing: Opcenten Motorrijtuigenbelasting (MRB)
- Bestemmingsheffingen: Leges, Grondwaterheffing en Nazorgeffing

Opcenten Motorrijtuigenbelasting

De provincie heft een opslag (de zogenoemde opcenten) op de motorrijtuigenbelasting. Het Rijk stelt jaarlijks de maximale hoogte vast. Dit maximumtarief wordt jaarlijks geïndexeerd. Het maximumtarief voor 2026 bedraagt 143,9 opcenten. De provincie bepaalt met inachtneming hiervan zelf het tarief. Het tarief voor de opcenten stellen we jaarlijks vast. Met ingang van 1 januari 2026 is het tarief voor Flevoland 84,7 opcenten. De raming van de opcenten MRB is gebaseerd op een jaarlijkse rekenkundige indexering van 1%.

De opbrengst van de opcenten MRB in deze begroting is € 51,1 mln. voor 2026. De zogenoemde onbenutte belastingcapaciteit is € 35,7 mln. Dat is de potentiële extra opbrengst wanneer wij het tarief vaststellen op het wettelijk bepaalde maximale tarief.

Leges

De provincie heft leges voor diverse diensten en producten (op basis van de 'Legesverordening provincie Flevoland'). Bij de tariefstelling in de legesverordening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de leges voor vergunningen, ontheffingen en dergelijke zijn zoveel mogelijk gebaseerd op het gemiddeld tijdsbeslag dat met het verlenen hiervan is gemoeid, vermenigvuldigd met het gemiddelde uurtarief van de daarmee belaste medewerkers;
- bij de berekening van de tarieven wordt maximaal een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd, zodat de ter zake geraamde baten niet hoger zijn dan de geraamde lasten;
- de tarieven worden jaarlijks geïndexeerd (aangepast aan loon- en prijsontwikkelingen);
- naast de indexering van de tarieven wordt er, als dat nodig wordt geacht, aanvullend getoetst op kostendekkendheid.

De provincie heft en int de leges deels zelf en heeft hiervoor deels mandaat gegeven aan Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), BIJ12 en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW).

Grondwaterheffing

De provincie heft een belasting op het onttrekken van grondwater op basis van de 'Grondwaterheffingsverordening'. Deze verordening vindt haar wettelijke grondslag in de Omgevingswet. Deze belasting is een bestemmingsheffing, waarvan de opbrengsten geormerkt zijn ter bekostiging van specifieke uitgaven. De heffing geldt voor onttrekkingen vanaf 20.000 m³ per jaar, waarbij de eerste 10.000 m³ is vrijgesteld. Het tarief wordt enerzijds bepaald op basis van een raming van de lasten van het grondwaterbeheer op de langere termijn en anderzijds op basis van een inschatting van het jaarlijkse onttrekkingsvolume. Sinds 1 januari 2010 bedraagt het tarief € 1,41 per 100 m³. Per 1 januari 2026 wordt dit tarief verhoogd naar € 2,40 per 100 m³. Het tarief is sinds 2010 niet gewijzigd of geïndexeerd. Door stijgende kosten en niet gelijkmatig gestegen inkomsten is de bestaande voorziening sindsdien geleidelijk ingeteerd, met als risico een negatieve stand. Een negatieve voorziening is echter niet toegestaan en zou moeten worden aangevuld uit de algemene middelen. Met de tariefsverhoging per 2026 wordt de grondwaterheffing weer kostendekkend en wordt een gezonde voorziening opgebouwd richting 2030.

Voor zover de gerealiseerde opbrengst uit de grondwaterheffing afwijkt van de daaraan toerekenbare kosten, wordt het verschil toegevoegd of onttrokken aan de voorziening 'Grondwaterbeheer'. Hiervan is in de Programmabegroting 2026 geen sprake, omdat op begrotingsbasis wordt uitgegaan dat de kosten gelijk zijn aan de opbrengsten van de grondwaterheffing. In bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen' wordt het verloop van deze voorziening weergegeven.

Nazorgheffing

De provincie heeft te maken met drie afvalstortplaatsen die vallen onder het Stortbesluit, te weten:

- Het Friese Pad (Emmeloord),
- Zeeasterweg (Lelystad), en
- Braambergen (Almere).

De provincie heeft een 'eeuwigdurende' nazorgplicht voor afvalstortplaatsen die zijn gesloten (afgedicht). Voor dit doel is het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen (hierna Nazorgfonds) opgericht.

De stortplaatsexploitanten dragen de lasten via een jaarlijkse nazorgheffing. Deze heffing wordt door de provincie in het Nazorgfonds gestort. Het college van Gedeputeerde Staten (GS) vormt het bestuur van dit fonds (zie ook de paragraaf Verbonden partijen). Het is de bedoeling dat het fonds op het moment dat de afvalstortplaats wordt gesloten, voldoende financiële middelen heeft om eeuwigdurend het onderhoud aan de stortplaats te kunnen bekostigen. De hoogte van de nazorgheffing is afhankelijk van het benodigde doelvermogen en de beleggingsresultaten van het Nazorgfonds. Het benodigde doelvermogen wordt gebaseerd op de kosten die voortvloeien uit de door de stortplaatsexploitanten ingediende nazorgplannen, waar GS mee dienen in te stemmen. De nazorgheffing is een voorlopige heffing. Voorafgaand aan het afgeven van de sluitingsverklaring wordt de definitieve heffing opgelegd en voldaan, om zeker te stellen dat het doelvermogen is bereikt. Tot het moment van definitieve sluiting ligt het (financiële) risico dus bij de exploitant.

Het Friese Pad is een gesloten stortplaats waarvoor geen nazorgheffing meer wordt ontvangen. Voor Braambergen is het doelvermogen bereikt en wordt geen heffing meer opgelegd. Hoewel hier geen afval meer wordt gestort is deze stortplaats, vanwege deelname aan de landelijke pilot 'Introductie Duurzaam Stortbeheer' (IDS), nog niet gesloten. Hierdoor kan er voor deze stortplaats nog wel een eindheffing plaatsvinden.

Zeeasterweg is nog in bedrijf, daar wordt nog afval gestort. Op basis van het nazorgplan en de RINAS systematiek is de nazorgheffing voor 2026 vastgesteld op € 0,4 mln.

1.2 Kwijtscheldingsbeleid

Voor de lokale heffingen bestaat er geen mogelijkheid tot kwijtschelding. De legesverordening kent een zogenaamde hardheidsclausule. Hierin is geregeld dat het college van GS tegemoet kan komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van de verordening kunnen voordoen.

1.3 Overzicht tarieven

Tabel 1.1: Heffingstarieven

Lokale heffing*	Tarief	2025	2026	2027	2028	2029
Opcenten MRB	per 1-1 (aantal)	83,9	84,7	85,5	86,4	87,3
Grondwaterheffing	per 100 m ³	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
Nazorgheffing (€)	Friese Pad (gesloten)	0	0	0	0	0
	Braambergen (pilot IDS)	0	0	0	0	0
	Zeeasterweg (open)	400.000	400.000	400.000	400.000	400.000

* De individuele legestarieven zijn terug te vinden in de 'Legesverordening provincie Flevoland'.

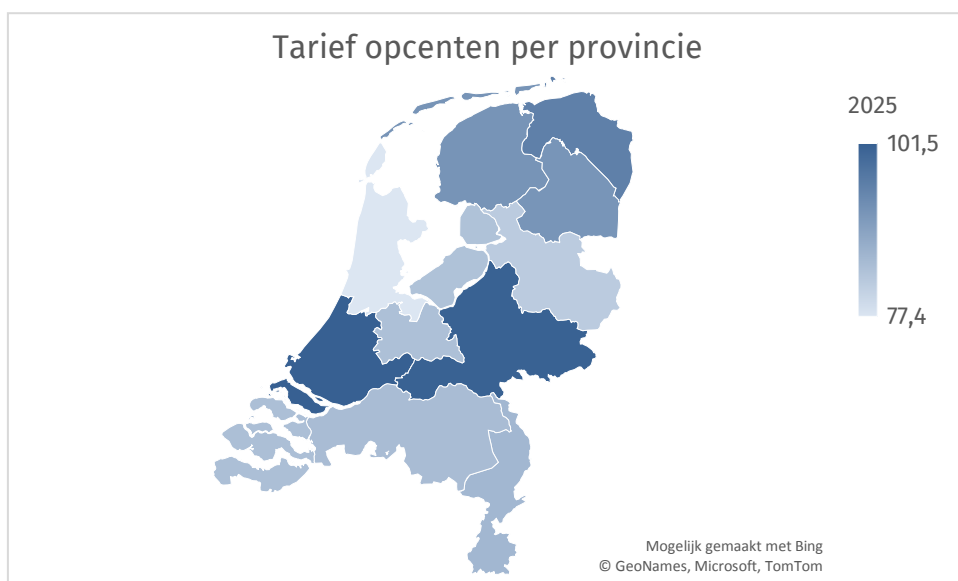
1.4 Lokale lastendruk

Onder lokale lastendruk wordt verstaan hoe de tarieven van de provinciale belastingen en heffingen zich verhouden tot de tarieven in de andere provincies. Voor de opcenten MRB is de situatie in 2025 en 2026 (voorlopige cijfers) weergegeven in onderstaande tabel 1.2.

Tabel 1.2: Provinciale opcenten MRB

Provincie	2025	2026	Stijging in %
Zuid-Holland	101,5	104,4	3%
Gelderland	101,2	98,3	-3%
Groningen	95,7	95,7	0%
Friesland	92,1	94,6	3%
Drenthe	92,0	92,0	0%
Limburg	85,8	88,5	3%
Noord-Brabant	84,9	87,0	2%
Utrecht	84,2	86,4	3%
Flevoland	83,9	84,7	1%
Zeeland	84,4	84,4	0%
Overijssel	82,2	82,2	0%
Noord-Holland	77,4	82,1	6%
Gemiddeld	88,8	90,0	1%

Van hoog naar laag gerangschikt neemt Flevoland in 2026 de 9^e plaats in. Het verwachte landelijk gemiddelde tarief is 90,0 opcenten, afhankelijk van de besluitvorming over de begrotingen van de afzonderlijke provincies.

Voor de grondwaterheffing lopen de tarieven tussen de provincies uiteen van € 0,45 per 100 m³ tot € 3,80 per 100 m³. Het tarief in Flevoland bedraagt per 1 januari 2026 € 2,40 per 100 m³, waarmee Flevoland van laag naar hoog gerangschikt de tiende plaats inneemt. De hoogte van de uiteindelijk opgelegde heffing is niet alleen afhankelijk van de hoogte van het tarief, maar ook van een mogelijk minimum bedrag en vrijstellingen. In Flevoland is geen minimum bedrag vastgesteld en zijn onttrekkingen kleiner dan 20.000 m³ grondwater vrijgesteld van de provinciale grondwaterheffing.

Voor interprovinciale vergelijking zijn alleen de opcenten MRB en de grondwaterheffing relevant vanwege de omvang en/of de hoogte van de heffing. De activiteiten waarvoor leges worden gevraagd (zoals toezending provinciale documenten) verschillen tussen de provincies, waardoor vergelijking niet goed mogelijk is. Gelet op het specifieke karakter van de nazorgheffing is een vergelijking met andere provincies evenmin zinvol.

1.5 Opbrengst van de lokale heffingen

Tabel 1.3: Opbrengst lokale heffingen

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Opcenten MRB	43.494	45.500	51.100	51.350	51.600	52.100
Leges; mandaat OFGV	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat BIJ12	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges; mandaat RDW	27	14	14	14	14	14
Leges; heffing door provincie	43	24	24	24	24	24
Grondwaterheffing	478	470	803	803	803	803
Nazorgheffing	400	400	400	400	400	400
Totaal	44.442	46.408	52.341	52.591	52.841	53.341

x € 1.000

Toelichting opcenten MRB

De ramingen zijn gebaseerd op het voertuigoverzicht per 1 juli 2025. In de raming is vanaf 2026 een indexering toegepast op het tarief van 1% per jaar, in overeenstemming met het Coalitieakkoord 2023-2027.

Toelichting leges OFGV en BIJ12

Volgens afspraak wordt aan de OFGV en BIJ12 een subsidie verstrekt onder aftrek van de legesopbrengst. Deze heffing komt daarom niet in de begroting en jaarstukken van de provincie tot uitdrukking.

Toelichting leges RDW

Van de RDW wordt in het kader van het aan hen gegeven mandaat op grond van artikel 149b 7e lid van de Wegenverkeerswet 1994 jaarlijks een afdracht ontvangen.

Kostendekkendheid leges in 2026

Voor de aan BIJ12 en RDW gemandateerde heffing en inning van leges geldt het tarievenbeleid van BIJ12 respectievelijk RDW, waardoor kostendekkendheid niet bekend is.

Bij de berekening van de overige tarieven wordt in beginsel een percentage van 100% kostendekkendheid gehanteerd. In de jaarstukken leggen wij jaarlijks verantwoording af over de werkelijke kostendekkendheid van de leges, welke sterk afhankelijk is van het daadwerkelijke aantal aanvragen in enig jaar.

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

2.1 Algemeen

De provincie heeft ambities geformuleerd en wil haar doelstellingen realiseren. In een aantal gevallen zijn er risico's en onzekerheden, die ervoor kunnen zorgen dat die doelen niet, niet geheel, of alleen tegen hogere kosten kunnen worden gerealiseerd. Deze risico's hebben wij beschreven in deze Programmabegroting. In deze paragraaf staat in welke mate de financiële positie van de provincie toereikend is om de financiële effecten van de risico's, die de provincie loopt, op te kunnen vangen. Risico's waarvoor voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten, worden in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten.

Er zijn risico's die wij niet in deze paragraaf hebben opgenomen. Het gaat dan om risico's waarvoor al voorzieningen zijn getroffen of waarmee al rekening is gehouden binnen specifieke reserves of stelposten. Ook zijn er risico's die kunnen voortvloeien uit grote (nu nog onbekende) calamiteiten (zogenaamde Black Swans). Een Black Swan is het risico dat voortkomt uit een buitengewone en niet-verwachte situatie. Omdat het niet mogelijk is om daar een inschatting van te maken, kunnen wij die ook niet meenemen in het risicoprofiel.

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' wordt tweemaal per jaar geactualiseerd (namelijk voor de begroting en de jaarstukken).

Korte samenvatting

Het actief toepassen van risicomanagement draagt bij aan het lerend vermogen (risico's worden sneller geïdentificeerd en beter ingeschat) en maakt ook dat er meer aandacht wordt besteed aan het beheersbaar maken en houden van risico's. Deze ontwikkelingen kunnen zowel een opwaarts als een neerwaarts effect hebben op de hoogte van het risicoprofiel. Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Het blijft daarentegen altijd een inschatting.

Deze paragraaf betreft een actualisatie van de versie, die was opgenomen in de meest recent vastgestelde Jaarstukken (voor verwerking van de resultaatbestemming). Vergeleken met de Jaarstukken is het risicoprofiel toegenomen met ca. € 2,3 mln. De weerstandscapaciteit is ook toegenomen van ca. € 24,6 mln. tot ca. € 28,8 mln. Per saldo blijft de weerstandsratio gelijk (1,9) en blijft binnen de door PS vastgestelde bandbreedte is 1,1 tot en met 2,0 (bron: 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021').

In de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021' zijn de uitgangspunten voor het risicomanagement voor komende 4 jaar opgenomen. Deze geactualiseerde nota vormt het vertrekpunt voor de verdere uitwerking in deze paragraaf. De komende maanden wordt een geactualiseerde Nota aan PS aangeboden.

Ontwikkelingen die (onder meer) van invloed zijn op de risico's in het risicoprofiel zijn de prijsstijgingen, een schaarste aan grondstoffen, etc. De loon- en prijsstijgingen worden gemonitord conform de afspraken zoals verwoord in de zomer-/perspectiefnota. Tevens vormt het voorgenomen besluit, om de verdeling van het provinciefonds te herzien, een substantieel risico voor de financiële huishouding van de provincie.

2.2 Risicobeleid en risicomanagement

Risicomanagement maakt integraal onderdeel uit van beleidsvoorbereiding, besluitvorming en uitvoering. Met als uitgangspunt dat risico's op een verantwoorde manier in de besluitvorming worden betrokken. De provincie wil bewust met risico's omgaan en ze dus zo vroeg mogelijk in beeld brengen. Hierbij worden ook de gehanteerde beheersmaatregelen in beeld gebracht.

Voornaamste uitgangspunten van risicomanagement

Begin 2022 hebben PS de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021' vastgesteld. Daarin zijn de voornaamste uitgangspunten en kaders opgenomen:

- Alleen de strategische risico's worden opgenomen. Dit zijn risico's die niet (enkel) binnen de financiële middelen van een beleidsveld kunnen worden afgedekt.
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele risico's.
- Structurele risico's kennen een vermenigvuldigingsfactor van drie. Er wordt voldoende incidentele weerstandscapaciteit aangehouden om, als het risico zich aandient, de financiële effecten daarvan gedurende drie jaar te kunnen opvangen. Indien risico's structurele gevolgen (kunnen) hebben voor de exploitatie/financiële positie, dan wordt er vanuit gegaan dat 3 jaar voldoende tijd is om een oplossing binnen de begroting te vinden om het financieel gevolg te kunnen dekken.
- Ook niet financiële risico's kunnen een onderdeel vormen van de paragraaf 'Risico en weerstandsvermogen'.
- De weerstandsratio bevindt zich tussen de 1,1 en 2,0.
- Om te voorkomen dat de weerstandsratio zich langdurig boven de bovengrens van 2,0 bevindt, wordt deze (indien van toepassing) afgeroomd tot factor 2.
- Als de weerstandsratio kleiner is dan 1,1 wordt de weerstandscapaciteit aangevuld. Er wordt gewerkt conform de watervalssystematiek, waarbij het rekeningresultaat eerst wordt benut om een eventueel tekort in de weerstandscapaciteit aan te vullen.
- Risico's worden primair opgevangen binnen bestaande afdelingsbudgetten en reserves of oormerken binnen de 'Brede Bestemmingsreserve'. Vervolgens wordt beoordeeld of daarnaast bijstelling van ambities of bezuinigingen mogelijk is (integrale afweging). Pas als voorgenoemde mogelijkheden en maatregelen ontoereikend zijn kan een beroep op de weerstandscapaciteit worden gedaan.

Proces

De inventarisatie, actualisatie en uitwerking van risico's vindt plaats in afstemming tussen de risico-eigenaar, controller en risicomanager. Dit vindt (in ieder geval) tweemaal per jaar plaats bij het opstellen van de begroting en jaarrekening. De rolverdeling tussen GS en PS op het vlak van risicomanagement is opgenomen in de 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021'. De nota wordt eens in de vier jaar op actualiteit beoordeeld. Verwachting is dat deze beoordeling eind 2025 door PS wordt behandeld.

2.3 Risicoprofiel

Het risicoprofiel is een actueel overzicht van verschillende strategische risico's die de provincie onderkent. Het is altijd een momentopname, omdat de risico's in de loop van de tijd (kunnen) veranderen. Het geschetste risicoprofiel is een actualisatie van het risicoprofiel uit de voorgaande jaarrekening of begroting.

De omvang van de risico's wordt bepaald door de combinatie van kans en financiële impact, of met behulp van een probabilistische raming (Monte Carlo-methode). Op deze wijze worden de risico's gekwantificeerd, waarna er op basis van omvang een volgorde in de risicolijst wordt aangebracht. Dit leidt tot een opsomming van risico's met een substantiële financiële impact. De kwantificering is een instrument om gewicht te geven aan de genoemde risico's en dit af te zetten tegen de weerstandscapaciteit. Als de risico's zich daadwerkelijk voordoen, zal van geval tot geval worden bezien wat de daadwerkelijke financiële impact is en op welke wijze hiermee wordt omgegaan. Dit kan leiden tot bijstelling van de ambities, het opvangen van de financiële effecten binnen de bestaande budgetten of het inzetten van de weerstandscapaciteit.

In onderstaande tabel 2.1 is de onderverdeling in kanspercentages weergegeven.

Tabel 2.1: Classificatieschema kans

Score kans	Percentage
Zeer klein	10%
Klein	25%
Matig	50%
Groot	75%
Zeer groot	90%

De kwantificering van financiële (maar ook niet financiële) impact van de risico's is gebaseerd op het classificatieschema zoals weergegeven in tabel 2.2.

Tabel 2.2: Classificatieschema impact

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
1 Zeer klein	< € 250.000	Enkele personen binnen de provincie	Openbaar: alle informatie die algemeen toegankelijk is voor eenieder. Er is geen schending van deze classificatie mogelijk.	EHBO	Weinig tot geen vertraging in het proces
2 Klein	≥ € 250.000 – < € 500.000	Gehele provincie	Bedrijfsvertrouwelijk: informatie die toegankelijk mag of moet zijn voor alle medewerkers van de eigen organisatie(s). Vertrouwelijkheid is gering. Schending van deze classificatie kan enige (in)directe schade toebrengen.	Gering letsel	Lichte vertraging in het proces
3 Matig	≥ € 500.000 – < € 3.000.000	Plaatselijke pers	Vertrouwelijk: informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor een beperkte groep gebruikers. De informatie wordt ter beschikking gesteld op basis van vertrouwen. Schending van deze classificatie kan serieuze (in)directe schade toebrengen	Blijvend invalide	Hinderlijke vertraging in het proces

Score impact	Schades (financieel/ juridisch)	Imago (het bereik ervan)	Informatieveiligheid	Veiligheid (letsel)	Proces
4 Groot	≥ € 3.000.000 - < € 7.500.000	Regionale pers	Zeer vertrouwelijk: dit betreft gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan zeer grote schade toebrengen.	Catastrofaal (enkel persoon)	Ernstige vertraging in het proces
5 Zeer groot	≥ € 7.500.000	Landelijke pers	Geheim: dit betreft zeer gevoelige informatie die alleen toegankelijk mag zijn voor de direct geadresseerde. Schending van deze classificatie kan catastrofale schade toebrengen.	Catastrofaal (meerdere personen)	Het proces stopt

In tabel 2.3 zijn de belangrijkste financiële risico's opgenomen. Een nadere toelichting op deze risico's is terug te vinden in paragraaf 2.5.

Tabel 2.3: Risicoprofiel

Omschrijving risico	Financiële impact	Kans	Incidenteel / structureel (factor 3)	Risicobedrag (kans x impact x factor) Jaarstukken 2024	Risicobedrag (kans x impact x factor) Begroting 2026	Opmerking
Maritieme Servicehaven (MSNF)	n.v.t. (MC)	n.v.t.	incidenteel	€ 4,0	€ 4,0	
Batavialand	€ 5,0	75%	incidenteel	€ 0	€ 3,8	(1)
Persoonsgegevens (AVG)	€ 8,6	40%	incidenteel	€ 3,4	€ 3,4	
Informatieveiligheid	€ 10,0	30%	incidenteel	€ 3,0	€ 3,0	
Innovatiepaviljoen	n.v.t.	n.v.t.	incidenteel	€ 1,3	€ 0	(2)
OMALA	€ 1,0	10%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,1	(3)
Informatievoorziening	€ 2,5	10%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
APPA (Algemene Pensioenwet politieke Ambtsdragers)	€ 0,5	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,3	
Nazorgfonds	€ 0,6	50%	incidenteel	€ 0,3	€ 0,4	(4)
Overige risico's						
Totaal				€ 12,9	€ 15,2	

afgerond op € 1 mln.

De weging van de risico's in tabel 2.3 is bepaald door de verwachtingswaarde methode. Uitzondering is 'Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)', die is gebaseerd op een Monte Carlo simulatie. Bij de verwachtingswaarde methode wordt gerekend met de formule: kans x impact. Indien het een structureel risico betreft wordt de uitkomst van de kans x impact vermenigvuldigd met de factor 3, overeenkomstig de vastgestelde 'Nota Risico en Weerstandsvermogen 2021'.

Het actuele risicoprofiel neemt toe met ca. € 2,3 mln.

Mutaties

Mutaties van het risicoprofiel ten opzichte van de Jaarrekening:

1. Toegevoegd is het risico op de garantstelling van Batavialand t.b.v. het verkrijgen van financiering door Batavialand;
2. Het risico Innovatie Paviljoen is komen te vervallen als gevolg van het beleid het Paviljoen komende jaren zelf te gaan exploiteren;
3. Het risico OMALA is afgenomen als gevolg van lagere uitstaande middelen;
4. Risico Nazorgfonds is licht toegenomen.

De post 'Overige risico's' betreft de som van de overige financiële risico's.

Voor risico's, waarop de provincie voldoende invloed heeft, worden passende beheersmaatregelen genomen. Hierbij wordt een afweging gemaakt tussen de mate waarin het risico kan worden beperkt en de kosten hiervan.

2.4 Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de hoogte van de financiële risico's, zoals deze zijn weergegeven in het risicoprofiel.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden, waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Deze is op te delen in incidentele en structurele middelen.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die eenmalig beschikbaar zijn om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken en bestaat uit de 'Algemene reserve' (voor zover niet geoormerkt).

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft inzicht in de middelen, die op structurele wijze beschikbaar kunnen komen om financiële effecten van risico's en onzekerheden af te dekken. Deze bestaat uit de onbenutte belastingcapaciteit en de stelpost voor onvoorziene uitgaven. De onbenutte belastingcapaciteit is de potentiële belastingopbrengst die ontstaat als het opcenten-tarief zou worden verhoogd tot het landelijk gemiddelde tarief.

De weerstandscapaciteit wordt in het begrotingsjaar per 1 januari en in de jaarstukken per 31 december weergegeven.

Tabel 2.4: Weerstandscapaciteit

	JV2021	PB2023	JV2022	PB2024	JV2023	PB2025	JV2024	PB2026
Incidenteel								
Algemene reserve	22,5	24,4	26,3	32,8	26,1	37,3	38,3	34,9
Oormerk 'Autoleasemaatschappijen'	-8,4	-7,9	-8,4	-8,9	-8,9	-8,9	-8,9	0
Oormerk 'Calamiteitenfonds'	0	0	0	-5,0	0	-5,0	-5,0	-5,0
Oormerk 'Egalisering meerjarenperspectief'	0	0	0	-2,2	0	-2,2	-2,2	-4,4
Incidentele weerstandscapaciteit	14,1	16,5	18,0	16,7	17,2	20,9	22,2	25,5
Structureel (jaarlijks)								
Belastingcapaciteit	1,0	1,0	1,8	3,4	1,5	2,5	2,3	3,2
Onvoorzien	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Structurele weerstandscapaciteit	1,1	1,1	1,9	3,5	1,6	2,6	2,4	3,3
Totaal	15,3	17,6	19,9	20,1	18,8	23,5	24,6	28,8

(x € 1 mln.)

De weerstandscapaciteit is ten opzichte van de Jaarrekening 2024 toegenomen van € 24,6 mln. tot € 28,8 mln.

(* In overeenstemming met de Perspectiefnota 2025-2028 (paragraaf 6.2.4 van die nota) is het oormerk 'Autoleasemaatschappijen' vanuit de 'Algemene reserve' vrijgevallen, ten gunste van de 'Brede Bestemmingsreserve'. Daarom is hiervoor geen correctie meer gemaakt voor de berekening van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Door de beschikbare weerstandscapaciteit af te zetten tegen de benodigde weerstandscapaciteit (voor het afdekken van risico's) kan een uitspraak worden gedaan over het weerstandsvermogen. De weerstandsratio bij de Programmabegroting 2026 bedraagt 1,9.

Tabel 2.5 Weerstandsvermogen

	PB2023	JV2022	PB2024	JV2023	PB2025	JV2024	PB2026
Risicoprofiel (A)	8,8	13,9	13,1	12,9	12,8	12,9	15,2
Weerstandscapaciteit (B)	17,6	19,9	20,1	18,8	23,5	24,6	28,8
Weerstandsvermogen (=B-A)	8,9	6,1	7,0	5,9	10,7	11,7	13,6
Weerstandsratio (=B/A)	2,0	1,4	1,5	1,5	1,8	1,9	1,9

(x € 1 mln.)

2.5 Toelichting op de risico's

Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF)

Provinciale Staten (PS) hebben in juli 2017 besloten om de buitendijkse ontwikkeling van de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) risicodragend te ontwikkelen. In december 2018 is het investeringskrediet verhoogd. In het weerstandsvermogen is op basis van een Monte Carlo risicoanalyse een risicobedrag van € 4,0 mln. opgenomen. In juni 2019 hebben PS de Servicehaven een maatschappelijke functie toegekend. In september 2022 is het inpassingsplan voor de MSNF onherroepelijk geworden. De volgende stap in de daadwerkelijke realisatie van de MSNF is het starten van de aanbestedingsprocedure. Hiertoe dient er voldoende investeringskrediet te zijn en een sluitende businesscase met een acceptabele terugverdientermijn. In het vierde kwartaal van 2022 hebben wij een geactualiseerde raming gemaakt. De uitkomst daarvan was dat het investeringskrediet niet toereikend zou zijn. In juli 2023 hebben PS besloten om het investeringskrediet te verhogen. In juni 2024 is bij het vaststellen van de jaarstukken 2023 door PS besloten om in de 'Brede Bestemmingsreserve' € 2,0 mln. te oormerken voor MSNF om mogelijke aanloopverliezen voor de realisatie van MSNF te dekken.

Wij onderkennen een aantal risico's in de ontwikkeling van de MSNF.

De geraamde kosten voor de realisatie van de MSNF zijn de laatste jaren fors zijn gestegen. De geraamde inkomsten (marktconforme canon) zijn weliswaar ook gestegen, maar in absolute zin minder hard dan de kosten. Daarmee is het benodigde investeringskrediet toegenomen en de looptijd van de businesscase langer dan een aantal jaren geleden. Bij de besluitvorming over het investeringskrediet (in juli 2023) is ook ingegaan op de looptijd van de businesscase en de financieringsrisico's. Toen is besloten om de risicoreservering in het weerstandsvermogen onveranderd te laten. Eventuele tegenvallers in de businesscase kunnen opgevangen worden binnen de afspraken van de erfpachtovereenkomst. Om te voorkomen dat de looptijd te lang wordt worden verschillende beheersmaatregelen genomen. In 2025 start de aanbestedingsprocedure. Wanneer die is afgerond zullen wij de risicoberekening actualiseren, omdat het op dit moment nog niet tot betere inzichten leidt.

Vanwege de financiële omvang zullen wij externe financiering nodig hebben. Daardoor krijgen we ook te maken met een renterisico. Wanneer de rente hoger is dan dat wij hebben geraamd zal de terugverdientijd toenemen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
O.b.v. Monte Carlo Analyse	Incidenteel	n.v.t.	€ 4,0 mln.

Beheersmaatregelen

De onderstaande beheersmaatregelen worden (onder meer) getroffen:

Aanbestedingsfase: voorafgaand aan de gunning dient aan de volgende voorwaarden te zijn voldaan:

- Er zijn juridisch bindende grondovereenkomsten met het Rijk, Waterschap en gemeente Urk.
- Met de individuele bedrijven en het consortium MSNF zijn juridische bindende overeenkomsten over langjarige afname gesloten. Er zal niet gegund worden bij een aanbestedingsresultaat dat boven budget is.
- Pas op het moment dat de contracten zijn getekend en de aanbesteding is geslaagd zullen wij de externe financiering daadwerkelijk aantrekken. Daardoor voorkomen wij dat er rentelasten zijn zonder dat die kunnen worden vergoed vanuit de opbrengsten (uit erfpacht).
- Om het renterisico te beperken zijn wij voornemens om de rente zo lang mogelijk vast te zetten, wanneer dat past binnen de businesscase. De tarieven voor langlopende leningen zijn namelijk lager dan voor kortlopende leningen en er is dan ook meer zekerheid over de financieringslast.

Realisatie- en exploitatiefase:

- Begeleiding realisatie door afdeling INFRA en uitvoering binnen de projectbeheerssystemen van deze afdeling.
- Periodieke rapportage over de voortgang van de realisatie van het project 'MSNF' aan GS en PS.
- Voor de monitoring van de voortgang wordt aangesloten bij de reguliere P&C cyclus.

Batavialand

Op 26 februari 2025 hebben Provinciale Staten (PS) besloten om geen wensen en bedenkingen kenbaar te maken op het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten (GS) om een garantstelling van maximaal € 5,0 mln. te verlenen voor de lening tussen Batavialand en Maatschappelijk Financieren. De lening heeft als doel de inhoudelijke doorontwikkeling van Batavialand mogelijk te maken. Ter dekking van het financiële risico dat voortvloeit uit deze garantstelling is gelijktijdig besloten om een bedrag van (maximaal) € 3,75 mln. toe te voegen aan de Algemene Reserve. Deze storting van € 3,75 mln. in de 'Algemene reserve' is al financieel verwerkt. Batavialand werkt momenteel aan het verkrijgen van deze lening en dus ook de garantstelling is formeel nog niet afgegeven. Gezien de gerede kans op het voorkomen van dit risico en dat de storting (ter dekking van dit risico) al heeft plaatsgevonden, is dit risico alvast prospectief opgenomen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
75%	Incidenteel	€ 5 mln.	€ 3,8 mln.

Beheersmaatregelen

Om de risico's te beperken wordt het financiële toezicht vanuit de provincie op Batavialand versterkt. Afspraken hierover worden als onderdeel van de garantstelling uitgewerkt.

Informatieveiligheid

Door de toenemende digitalisering – in de bedrijfsvoering, maar vooral ook steeds meer in de primaire processen - worden de risico's op het gebied van informatieveiligheid groter. Als basisnorm hanteert de provincie de (verplichte) Baseline Informatieveiligheid Overheid (BIO). Deze geldt als integraal kader voor alle overheden. Bovendien wordt op basis van de Europese NIS2 richtlijn verwacht dat vanaf voorjaar 2026 de nieuwe Nederlandse implementatiewet Cbw (=Cyberbeveiligingswet) van kracht wordt. Daarin wordt een zorgplicht, meldplicht en toezicht op naleving van kracht.

Omdat de provincie ook de maatschappijkritische infrastructuur beheert zoals de procesbesturing van bruggen, sluizen en verkeer regelinstallaties, wordt naar verwachting ook de Europese CER richtlijn, middels de nieuwe Nederlandse implementatiewet Wet Weerbaarheid Kritieke Entiteiten (WWKE) van kracht. Ook daarin is een zorgplicht, meldplicht en toezicht op de naleving opgenomen.

Met de komst van nieuwe digitale ontwikkelingen zoals AI, maar ook de nieuwe Archiefwet, is het van belang dat we onze informatie en toegang tot de informatie op een risicogebaseerde manier classificeren zodat we ook de autorisaties op de juiste wijze kunnen implementeren. Ook de kwaliteit en betrouwbaarheid van onze data vraagt aandacht omdat onjuiste of onvolledige informatie direct invloed kan hebben op onze besluiten en maatschappelijke inrichtingskeuzes.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
30%	Incidenteel	€ 10,0 mln.	€ 3,0 mln.

De kans op het voltrekken van het risico handhaven we op 30%. Dit gezien enerzijds de snelle ontwikkelingen, zoals nieuwe Europese wetten op het gebied van cybersecurity alsmede de aanhoudende dreiging van cybercriminaliteit. Ondanks de reeds verrichtte inspanningen voor digitale weerbaarheid handhaven we de financiële impact op hetzelfde niveau. Er is een nieuw risico op een boete op basis van de (vernieuwde) wet Cbw. Feit blijft dat we continu alert moeten blijven op een cyberaanval omdat dit direct kan leiden tot een ernstige verstoring van kerntaken van de provincie. Indirecte kosten kunnen betrekking hebben op extra personele inzet en/of vervanging van IT-apparatuur.

In de rangorde van de risico's in deze paragraaf wisselen de thema's Privacy en Informatiebeveiliging nu van plek (plek 2 en 3), hetgeen recht doet aan de werkelijkheid (het cyber risico is groter dan het privacy risico).

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- (verdere) implementatie van de vernieuwde 'baseline informatieveiligheid overheid' (BIO) rekening houdend met de komende wet Cyberbeveiligingswet (Cbw);
- implementatie van het internationale normenkader ISO 27001;
- uitvoering van risicomangement op de generieke faciliteiten van informatieverwerking;

- uitvoering en implementatie van het uitvoeringsplan Digitale weerbaarheid;
- bewustwording binnen de organisatie vergroten, wat een wettelijke verplichting in 2024 is geworden vanuit de Europese NIS2 directive.

Privacy (Persoonsgegevens)

Alle organisaties moeten aan de AVG ('Algemene Verordening Gegevensbescherming') voldoen. Hierop wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). De maximale boete, bij het niet naleven van de wet, is substantieel en afhankelijk van de omvang van de overtreding, het omzetcniveau en de soort overtreding.

De gegevensverwerkingen, die plaatsvinden binnen de provincie, hebben met name betrekking op eigen medewerkers, aanvragers en verzoekers van provinciale diensten en relaties. De kans op het risico is ongewijzigd gebleven. In 2025 is gebleken dat de borging van privacy nog steeds om aandacht en acties vraagt. Het verbeterplan loopt als onderdeel van het programma 'Digitale Weerbaarheid'.

De financiële impact is gewijzigd op basis van een geactualiseerde interne AVG-compliance analyse. De uitkomsten daarvan zijn gekwantificeerd aan de hand een uitgevoerde self assessment op basis van het boetebesluit 2023 van de Autoriteit Persoonsgegevens ([wetten.nl - Regeling - Boetebeleidsregels Autoriteit Persoonsgegevens 2023 - BWBR0049034](https://wetten.nl/Regeling-Boetebeleidsregels-Autoriteit-Persoonsgegevens-2023-BWBR0049034) (overheid.nl)). Met als gevolg dat de financiële impact is verlaagd van € 8,0 mln. tot € 5,9 mln. Hierdoor neemt het risicobedrag af van € 3,4 mln. tot € 2,4 mln.

Dat betekent dat de inspanningen verricht tussen 2022 (moment van eerdere meting) en nu in 2025, vruchten hebben afgeworpen (o.a. extra interne en externe inzet via project "Privacy geborgd").

De interne audit op de Wet politiegegevens (WPG) laat nog een verhoogd risico zien. Een verbeterplan voor implementatie van deze wet loopt.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
40%	Incidenteel	€ 5,9 mln.	€ 2,4 mln.

Op risicovolle processen wordt een risicoanalyse uitgevoerd, een Data Protection Impact Assessment (DPIA). De meeste DPIA's zijn grotendeels afgerond en voor toekomstige DPIA's is externe capaciteit geregeld. Daarnaast zijn er op het gebied van privacy en gegevensbescherming de volgende stappen gezet:

- Het verwerkingsregister is aangevuld en wordt regelmatig geactualiseerd.
- Voor de implementatie van de Wet politiegegevens is naar aanleiding van een herhaalde externe audit een verbeterplan opgesteld dat nu wordt uitgevoerd
- Implementatie van de EU AI Act inclusief: een algoritme register is gestart.
- Er wordt een integraal camerabeleid opgesteld.
- Het aantal uren van de Privacy Officer is uitgebreid om beter aan de wettelijke taken op het gebied van privacy te voldoen.
- Er is een nieuwe Functionaris Gegevensbescherming aangesteld, die een jaarrapportage over 2025 zal gaan opstellen en opleveren.

De bewustwording met betrekking tot de omgang van persoonsgegevens moet onderdeel zijn van onze dagelijkse werkzaamheden en de projecten met een informatiehuishoudingscomponent. Dit valt onder het ambtelijk vakmanschap/digitale weerbaarheid. In april 2025 is een meerjarige programmatische aanpak gestart, ondersteund door een externe partij. Voor nieuwe medewerkers is dit een verplicht onderdeel in het zogenaamde 'OnBoarding' proces, zoals de wet dat voorschrijft.

OMALA

OMALA N.V. is een verbonden partij van provincie Flevoland. De handelsnaam is Lelystad Airport Businesspark (LAB). De provincie heeft twee financiële belangen, namelijk het verstrekte aandelenkapitaal en de verstrekte leningen voor de financiering van het werkkapitaal. De ontwikkeling van een deel van het bedrijventerrein is in het verleden vertraagd door de latere besluitvorming omtrent het luchthavenbesluit en door de landelijke economische situatie. De ontwikkeling betreft zowel de verwerving als de ontwikkeling en verkoop van gronden.

Wij onderkennen het risico dat er een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij doordat:

- de verkoop van de gronden niet, later of tegen een lagere prijs wordt gerealiseerd;
- de kosten voor de ontwikkeling hoger blijken te zijn dan geraamd.

Wanneer het risico zich voordoet kan het gevolg daarvan zijn dat de waardering van het door de provincie verstrekte kapitaal en de leningen naar beneden moet worden bijgesteld vanwege incurantheid of lagere marktwaarde.

De kans is geschat op basis van de voortgang van de grondexploitatie. Door de verkoop van een grote hoeveelheid grond is de achterstand in de grondexploitatie voor een groot deel ingehaald. Het besluit over het in operationeel gebruik nemen van Lelystad Airport voor groot handelsverkeer heeft alleen invloed op de grondexploitatie Flight District. Voor het overige deel van het gebied is er sprake van een beperkter risico door het aantal verkopen en de verwachting dat de verkoop van gronden niet tegen lagere prijzen zal worden gerealiseerd. Op dit moment zijn er geen openstaande leningen. De financiële impact is verlaagd ten opzichte van de jaarrekening 2024.

Samen met het verstrekte aandelenkapitaal (€ 1 mln.) bedraagt de omvang van de uitgezette middelen € 1,0 mln.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 1,0 mln.	€ 0,1 mln.

Beheersmaatregelen

Om risico's te beperken zijn de volgende beheersingsmaatregelen ingesteld:

- Er zijn concrete beheersingsafspraken gemaakt tussen de betrokken aandeelhouders en afgesproken is welke investeringsbeslissingen vooraf worden goedgekeurd door de aandeelhouders.
- De kosten in de grondexploitatie zijn versoberd, onder andere voor het onderdeel bedrijfsvoering.
- De grondexploitatie wordt periodiek (met behulp van externe deskundigen) geactualiseerd en vervolgens door de bestuurders en aandeelhouders geëvalueerd.
- Voor het verstrekken van leningen is een plafond overeengekomen.
- Per kwartaal wordt er door OMALA gerapporteerd aan de aandeelhouders over de voortgang en de financiële positie. Deze rapportages worden zowel ambtelijk (per kwartaal) als bestuurlijk geëvalueerd en besproken (per half jaar).

SRE heeft een aandeel overgenomen in Flight District, wat leidt tot risicobeperking voor de provincie.

Informatievoorziening

De afgelopen jaren is de informatievoorziening van provincie Flevoland een nieuwe fase ingegaan. In 2024 is de opgave 'Digitalisering' gestart. De 'Informatiestrategie 2024-2028' is tot stand gekomen.

De digitalisering van de samenleving (en de provincie) gaat de komende jaren in snel tempo voort. Het niet tijdig en/of goed aansluiten op de digitale ontwikkelingen zal leiden tot gebrekkige ICT-voorzieningen bij alle opgaven met alle risico's van dien. Bijvoorbeeld onvoldoende dienstverlening (aan bedrijven en ketenpartners), verstoorde (bedrijfsvoering) processen, gebrekkige (kwaliteit van) data en/of inbreuk in systemen.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
10%	Incidenteel	€ 2,5 mln.	€ 0,3 mln.

Digitale afhankelijkheden en ontwikkelingen (zoals datagedreven werken) vragen de benodigde aandacht. Het risicobedrag wordt geschat op € 0,3 mln.

De provincie heeft diverse beheersmaatregelen onderhanden:

- actualisatie en invulling geven aan de Informatiestrategie op de thema's 'informatiebeveiliging',
- 'data en informatie gestuurd werken' middels de nieuw opgestelde Digitaliseringsstrategie;
- verdere doorontwikkeling van digitale kennis en vaardigheden;
- interprovinciale samenwerking op het gebied van digitalisering (AAC Digitalisering);
- continue ontwikkeling (kennis, vaardigheden en capaciteit) van expertiseteam Informatievoorziening (IV).

Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA)

Het risico bestaat dat de middelen in de voorziening 'APPA' (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) niet toereikend zijn om aan de toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen. Jaarlijks wordt door Loyalis een actuariële berekening ten tijde van het opstellen van de jaarrekening van de benodigde middelen in de voorziening 'APPA' ten behoeve van de jaarrekening opgesteld. De onderliggende variabelen zijn onder meer de rente, de levensverwachting van en het aantal bestuurders, de huidige leeftijd van de uitkeringsgerechtigde en het behaalde rendement op de uitzettingen. Omdat deze variabelen constant aan verandering onderhevig zijn fluctueert het benodigde bedrag met als mogelijk gevolg dat er een extra storting moet plaatsvinden in de voorziening 'APPA' om deze op peil te houden. Dit heeft zich in afgelopen jaren meerdere malen voorgedaan.

Kans	Incidenteel/structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,5 mln.	€ 0,3 mln.

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van de Jaarrekening 2023.

Beheersmaatregel

De frequentie van jaarlijkse actualisatie voorkomt dat er in enig jaar te veel of te weinig dekking is voor de betreffende verplichtingen in dit kader.

Nazorgfonds

Op basis van de wet Milieubeheer is de provincie verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen. Via bij de exploitant opgelegde heffingen wordt vermogen opgebracht om deze nazorg te bekostigen. Dat vermogen is ondergebracht in het Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland (Nazorgfonds) en dient voldoende te renderen om de dekking van toekomstige uitgaven zeker te stellen. Het Nazorgfonds heeft (langjarig) een doelrendement van gemiddeld 4,4%. Wij onderkennen een risico dat het werkelijke rendement lager is, waardoor het vermogen van het Nazorgfonds niet toereikend zal zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

Dit risico is tweeledig en ziet toe op de:

1. lange termijn (eeuwigdurend);
2. korte termijn (meerjarige begrotingshorizon tot 5 jaar).

Indien op lange termijn de rendementsdoelstelling niet haalbaar is, moet er een kapitaalstorting plaatsvinden om ervoor te zorgen dat het vermogen over de totale looptijd toereikend is om de onderhoudskosten te dekken. Voor reeds gesloten stortplaatsen (nu alleen Het Friese Pad) is de provincie risicodragend voor dergelijke tekorten. Het uitgangspunt is een gemiddeld rendement van 4,4% over de lange termijn, namelijk een eeuwigdurende beleggingshorizon. Vooralsnog hanteren wij het uitgangspunt dat dit op de (zeer) lange termijn gemiddeld gerealiseerd kan worden, waardoor dit risico niet in onderstaand risicobedrag is meegenomen.

Voor de korte termijn kunnen lagere rendementen leiden tot (tijdelijke) verliezen en daarmee tot een negatief eigen vermogen van het fonds. De rendementsinkomsten zijn dan ontoereikend om de jaarlijkse nazorgkosten en/of de benodigde aangroei van de 'langlopende schulden' (vooruit ontvangen bedragen) te dekken. Als het doelrendement niet kan worden gerealiseerd zal de provincie het eigen vermogen van het Friese Pad moeten aanvullen. Voor het kwantificeren van het risico gaan we uit van het resultaat over 2024 (ongeveer 7,5% positief rendement). Voor de jaren 2025 tot en met 2029 gaan wij uit van een te realiseren rendement van gemiddeld 3% (in plaats van de rekenrente van 4,4%). Dit komt neer op een financiële impact van circa € 0,2 mln. per jaar, waarvan de kans van optreden op 50% is geschat. Ultimo 2029 zou dan het eigen vermogen € 0,8 mln. negatief zijn.

Kans	Incidenteel / structureel	Financiële impact	Risicobedrag
50%	Incidenteel	€ 0,8 mln.	€ 0,4 mln.

Beheersmaatregelen

Het vermogensbeheer is uitbesteed aan een externe vermogensbeheerder (ABN Amro MeesPierson). Samen met deze vermogensbeheerder wordt, binnen de (wettelijke) kaders die gesteld zijn aan het beleggingsprofiel

en risico, gezocht naar een optimale samenstelling van de beleggingsportefeuille, om gegeven de huidige marktomstandigheden een optimaal rendement te realiseren.

Overige risico's

De resterende financiële risico's bedragen circa € 0,1 mln.

Risicovolle ontwikkelingen met (mogelijk) een financiële impact

Onder meer de volgende risicovolle ontwikkelingen kunnen worden genoemd zonder dat deze kunnen of worden gekwantificeerd:

Flevokust Haven

Flevokust Haven is in het derde kwartaal van 2018 in gebruik genomen. Eén terreindeel (B) is voor de middellange termijn verpacht aan een containerterminal bedrijf. Het andere terreindeel (A) is de afgelopen jaren verpacht voor korte periodes aan diverse logistieke bedrijven voor projectladingen, zoals windmolenonderdelen en assemblage.

In 2024 zijn over de gehele haven verzakkingen geconstateerd en er zijn mogelijk ingrijpende herstelwerkzaamheden nodig. Momenteel bevindt een eerste analyse hiervan zich in de afrondende fase. Hierbij wordt tevens onderzocht of de aannemer voor het herstel aansprakelijk is. Indien de provincie de kosten voor herstel op zich moet nemen, dan zal dit – afhankelijk van de oorzaak van de verzakking en de oplossingsmogelijkheden - naar verwachting gaan om aanzienlijke kosten. Zodra er meer informatie beschikbaar is over de oorzaak van de verzakking, verantwoordelijkheidsverdeling en kosten, zullen PS hierover worden geïnformeerd.

De herstelwerkzaamheden hebben ook invloed op de verhuurbaarheid van het terrein. Er is voldoende ruimte nodig om de herstelwerkzaamheden uit te voeren en om met het materieel van de pachter te kunnen schuiven, zodat zij zo min mogelijk hinder van de werkzaamheden ondervinden. Het gevolg hiervan is dat er weinig tot geen opbrengsten zullen zijn uit de verhuur van terreindeel A. Deze tegenvaller zal in de jaarrekening 2025 worden verwerkt.

Grote infrastructurele projecten

De project overstijgende risico's van de infrastructurele projecten met een financiële omvang van meer dan € 20 mln. worden meegenomen in het risicoprofiel op concernniveau. Hieronder is per project ingegaan op de ontwikkeling van het risicobedrag.

Nieuwe projecten vallen of onder Programma Mobiliteit en Ruimte en onderhoudsprojecten onder het Programma Onderhoud. De dekking is bij beide programma's meerjarig ingeregeld, waarbij keuzes qua prioritering en/of planning in de tijd kunnen plaatsvinden. Er is daarom geen sprake van een financieel risico.

Oeverprogramma

In 2024 is het Oeverprogramma gestart met het aanpakken van een deel van de risicolocaties, dit betreft ca. 13 Km. De daadwerkelijke realisatie hiervan is reeds gestart en verloopt volgens planning. Ook zijn andere risicolocaties in voorbereiding om te worden vervangen of hersteld. In 2026 worden de aanbestedingen opgestart om deze werkzaamheden te realiseren. De verwachting is dat de realisatie van deze risicolocaties start in de tweede helft van 2026. Ook wordt onderzocht of de watergangen nog steeds de beoogde diepte hebben en welke invloed de gemeten diepte heeft op de oeverconstructies.

Dossier Stikstof

Juridische en beleidsontwikkelingen

Op 29 mei 2019 verklaarde de Raad van State het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ongeldig als basis voor vergunningverlening. Sindsdien is voor activiteiten die stikstofdepositie veroorzaken in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden een vergunning op grond van de Omgevingswet sinds 1 januari 2024 vereist, waarbij significante effecten moeten worden uitgesloten.

In 2024 heeft de Raad van State meerdere uitspraken gedaan met verstrekken gevolgen:

- **Extern salderen en additionaliteit** (28 februari 2024, ECLI:NL:RVS:2024:834): stikstofruimte mag alleen worden ingezet als wordt aangetoond dat deze niet nodig is voor natuurherstel.

- **Intern salderen vergunningplichtig** (18 december 2024): ook interne saldering is opnieuw vergunningplichtig, met terugwerkende kracht voor projecten uit 2021–2025.

Voor vrijwel alle ontwikkelingen, ook op afstand van Natura 2000-gebieden, is vooraf bewijs vereist dat geen significante effecten optreden.

De landelijke reductiedoelen voor stikstofdepositie (40% in 2025, 50% in 2030, 74% in 2035) blijven in de Wet stikstofreductie en natuurherstel verankerd, maar het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) is door het kabinet geschrapt.

Situatie in Flevoland

Flevoland kent geen stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden binnen de provinciegrenzen, maar draagt wel bij aan de depositie op omliggende gebieden, zoals De Wieden–Weerribben en de Veluwe.

- In de **Flevolandse Aanpak Stikstof (FAS)** wordt gebiedsgericht gewerkt aan reductie: 50% in de oostrand van de Noordoostpolder, 20% in de rest van de provincie.
- Maatregelen richten zich op agrarische emissiereductie, beperking van veldemissies en benutten van meekoppelkansen voor ondernemers.
- Er wordt actief gewerkt aan het aantonen van een dalende trend in stikstofdepositie, wat essentieel is voor het voldoen aan het additionaliteitsvereiste.

PAS-melders (±140 bedrijven in Flevoland) bevinden zich in een kwetsbare positie: zij hebben in het verleden een kleine emissietoename gemeld, maar hebben nu alsnog een vergunning nodig. Legalisatie is alleen mogelijk als het Rijk stikstofruimte verwerft. Het wettelijke legalisatieprogramma PAS-meldingen werd op 28 februari 2022 vastgesteld. Op grond van de Wet natuurbescherming (thans Omgevingswet) moesten de opgenomen bronmaatregelen binnen drie jaar worden uitgevoerd — dus uiterlijk februari 2025. Omdat slechts een heel klein deel van de PAS-melders tot dan toe gelegaliseerd kon worden, heeft het kabinet een wetsvoorstel ingediend bij de Tweede Kamer om de termijn te verlengen tot 1 maart 2028. Dit wetsvoorstel ligt nu bij de Kamer voor behandeling. Provincies, waaronder Flevoland, dringen aan op snelle besluitvorming om juridische onzekerheid en handhavingverzoeken te voorkomen.

De provincie koopt actief stikstofruimte op voor een aparte 'stikstofbank'. Inzet daarvan wordt bemoeilijkt door aantonen additionaliteit.

Overige bedrijven vergunningsvrije periode

Er zijn in Flevoland ook bedrijven die met terugwerkende kracht vergunningplichtig zijn geworden o.a. doordat intern salderen vergunningplichtig is geworden (uitspraak 18 december 2024). Maar er zijn daarnaast ook verschillende andere bedrijven die bijvoorbeeld in de periode van oprichting niet vergunningplichtig waren volgens de destijds geldende wetgeving maar volgens de huidige regels wel vergunningplichtig zijn.

Risico's voor Flevoland

- **Juridische complexiteit:** besluiten zijn kwetsbaar voor beroepsprocedures; landelijke en provinciale regelingen staan onder druk.
- **Financiële onzekerheid:** hoge kosten voor emissiereductie en opkoopregelingen; onduidelijkheid over rijksbijdragen.
- **Politieke instabiliteit en demissionaire status kabinet:** het stikstofdossier ligt landelijk grotendeels stil door het ontbreken van een missionair kabinet. Lopende besluitvorming, budgettoewijzing en wetstrajecten worden uitgesteld, waardoor vergunningverlening, PAS-legalisatie en provinciale projecten vertragen.
- **Verlies van stikstofruimte:** aangekochte ruimte kan vervallen als deze niet tijdig wordt ingezet.
- **Niet halen van reductiedoelen:** door juridische obstakels, conflicterende belangen en beperkte salderingsmogelijkheden.
- **Vergunningenstop:** bij ontbreken van aantoonbare additionaliteit, met directe gevolgen voor economische ontwikkeling en legalisatie van PAS-melders.
- **Projectvertraging:** stagnatie van grote ruimtelijke en infrastructurele projecten in Flevoland, 'Rondweg Lelystad', 'Verbreding A6', 'Oplossen netcongestie'; doordat additionaliteit niet kan worden aangetoond of de benodigde stikstofruimte niet tijdig voorhanden is.
- **PAS-melders:** Het risico dat de PAS-melders (circa 140) worden belemmerd in hun activiteiten, doordat zij niet tijdig worden gelegaliseerd; doordat het Rijk haar planning om het legalisatie programma te verlengen tot 2028 niet waar kan maken.

- **Overige vergunningplichtige ondernemers:** bedrijven die tussen 2021-2025 intern hebben gesaldeerd zijn met terugwerkende kracht vergunningplichtig. Bedrijven die eerder niet vergunningplichtig waren volgens de destijds geldende wetgeving die volgens de huidige wetgeving wel vergunningplichtig zijn. Bedrijven die tijdens de PAS periode meldingsvrij waren zijn nu veelal ook vergunningplichtig. Vergunningverlening is vrijwel niet mogelijk onder andere i.v.m. aantonen additionaliteit.
- **Vergunningverlening:** Mocht vergunningverlening wel op gang komen is er geen capaciteit om de benodigde omgevingsvergunningen te verlenen en juridische procedures te doorlopen.

Beheersmaatregelen

- **Budgetten:** In maart 2020 hebben PS extra budgetten beschikbaar gesteld. Dit betrof een structureel budget voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (circa € 0,3 mln.) en een incidenteel budget voor maatregelen en gebiedsprocessen (€ 2,5 mln.) dat zo nodig wordt opgehoogd. Bij de Perspectiefnota 2023-2026 is incidenteel een aanvullend bedrag van € 2,4 mln. beschikbaar gesteld.
- **Deskundige capaciteit:** structurele en incidentele inzet voor advisering aan GS, rapportage aan PS, deelname aan landelijke en interprovinciale overleggen (IPO, bestuurlijk overleg stikstof), vergunningverlening, juridische capaciteit.
- **Aantonen dalende trend:** versneld werken aan monitoring en rapportage van afnemende depositie op omliggende Natura 2000-gebieden om additionaliteit te kunnen onderbouwen.
- **Actieve verwerving stikstofruimte:** gericht op legalisatie van PAS-melders en mogelijke ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

Openbaar vervoer

Inleiding

De exploitatie van de openbaar vervoer concessie IJssel-Vecht 2023-2035 wordt bekostigd uit twee bronnen: de exploitatiebijdrage vanuit de provincie (circa 60%) en de reizigersopbrengsten, die uiteenvallen in twee groepen:

1. Opbrengsten uit de OV-studentenkaart (een bijdrage van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap – circa 13% (incl. incidentele middelen 'motie Krul');
2. Overige reizigersopbrengsten (verkoop abonnementen, reizen op saldo e.d.) – circa 27% (incl. structurele middelen 'motie Bikker').

Ad 1. Opbrengsten OV-studentenkaart

Het aantal studenten in het OV is als gevolg van de coronapandemie met ruim 20% gedaald en het ministerie van OCW past haar vergoeding aan het vervoerbedrijf voor het recht op gratis of gereduceerd reizen voor studenten hierop aan. In de opbrengstenprognose concessie IJssel-Vecht voor 2026 gaat vervoerbedrijf EBS (hierna: EBS) uit van een structureel lagere opbrengst uit de OV-studentenkaart van circa € 0,80 mln. per jaar (prijspeil 2025) ten opzichte van 2025. Hoe groot de invloed van deze financiële tegenvaller op het uiteindelijk concessieresultaat in 2026 is, valt nog niet te voorspellen.

Beheersmaatregelen

EBS levert in het derde kwartaal van 2025 een ontwikkelplan op voor de periode 2026-2028. Op basis van dit ontwikkelplan gaan de opdrachtgevers (provincies Flevoland, Gelderland en Overijssel) met elkaar en met EBS in gesprek over het (financieel) perspectief van de concessie voor de komende jaren. Binnen de concessie is afgesproken iedere 3 jaar een review te doen om de afspraken en prestaties met elkaar tegen het licht te houden om de ongewenste effecten van disbalans te beperken.

Dekking

Voor 2026 lijkt het risico vooralsnog te overzien, omdat we voor het opvangen van de eventueel wegvallende opbrengsten uit de OV-studentenkaart het instandhoudings-deel van de Bikker-gelden (decentralisatie-uitkering om het OV aanbod te verbeteren en op peil te houden) van circa € 0,83 mln. (prijspeil 2024) nog beschikbaar hebben. Deze zijn voor het begrotingsjaar 2026 e.v. nog niet bestemd.

Belemmeringen vanuit het perspectief

Vergezicht en belemmeringen

De samenleving van gisteren is niet dezelfde als die van vandaag en morgen. Overheden houden zich met deze maatschappelijke veranderingen ontwikkelingen bezig. Als provincie bestaat Flevoland veertig jaar en heeft zij haar relaties en netwerken ontwikkeld. Tegelijkertijd is er sprake van dynamiek in de wereld (ver weg en in de directe omgeving). Deze dynamiek zorgt ervoor dat wij periodiek de vraag moeten beantwoorden hoe

provincie Flevoland haar ambities en doelen verwezenlijkt. Met wie werken we het beste samen? Welke risico's kunnen onze ambities de komende tijd doorkruisen?

In de Perspectiefnota 2026 - 2029 hebben we twee benaderingen gebruikt om zicht te bieden op de veranderde context van Flevoland. Nationale vraagstukken, geopolitieke ontwikkelingen, veranderingen in internationale verhoudingen hebben invloed op de (mogelijke) ontwikkelingsrichting van de samenleving in Flevoland. De besluitvorming en keuzes in Flevoland worden sterk beïnvloed door het schaalniveau:

- Europese en nationale ontwikkelingen (7.6.1)
- Regionale en nationale uitdagingen (7.6.2)
- Flevolandse onzekerheden (7.6.3)

De andere invalshoek die bepalend is voor onze beleidskeuzes zijn de drie inhoudelijke perspectieven. De lagenbenadering (die nauw samenhangt met de drie delen van de monitor brede welvaart) zijn:

- het natuurlijk fundament: waarin veranderingen in biologische- en bodemwaterprocessen en -systemen pas na vele generaties zichtbaar worden;
- de laag van netwerken, (digitale) verbindingen, stromen, dijken en gebiedsinrichtingen. Deze stroomverbindingen gaan soms honderden jaren mee en zijn vaak zichtbaar in het landschap;
- de leeflaag (occupatie), waar mensen wonen, werken, leven en het menselijk ingrijpen direct zichtbaar wordt en de meeste veranderingen niet ouder zijn dan 100 jaar.

Een eerste beheersmaatregel voor de ontwikkeling van Flevoland is dat de provincie een eigen visie heeft, weet wat zij wil, keuzes maakt en hierdoor een duidelijke koers vaart. De eigenheid van Flevoland vereist dat het gebied zelf bepaalt welke ontwikkeling voor het gebied en voor onze inwoners nodig is. Dit verhaal wordt krachtig en is goed gefundeerd wanneer we aansluiten bij de drie pijlers van de SAF (Strategische Agenda Flevoland) en daarbij toetsen aan de effecten op de drie eerdergenoemde lagen.

Voor Flevoland staat 'het bouwen van een samenleving' voorop. De visie op de ontwikkelingsrichting van Flevoland leggen we vast in een nieuwe Omgevingsvisie voor ons gebied. Uitwerking daarvan zien we in de Strategische Agenda Flevoland (SAF)). Daarin hebben de overheden in Flevoland met het Rijk afspraken gemaakt over de ontwikkeling van Flevoland. En de programmering en concretisering daarvan op het gebied van de drie pijlers van de brede welvaart (welzijn, welvaart en de leefomgeving) wordt geformaliseerd in een geactualiseerde Uitvoeringsagenda SAF. Ook in het Ruimtelijk Arrangement zoeken we afstemming met het kabinet over de gezamenlijke aanpak van ruimtelijke opgaven in onze regio. In de Omgevingsvisie, maar ook de samenwerking in de regio en de afstemming met het Rijk hebben we te maken met grote onzekerheden.

Hoe helder het zicht ook is, er is ook altijd verandering. Daarom is een goede risico-analyse en een helder risicoprofiel nodig om te bepalen welke keuzes en oplossingen de voorkeur hebben.

Onzekerheden en politieke afweging:

Op het wereldtoneel heeft Flevoland te maken met mondiale vraagstukken. De besluitvorming over de investeringen in de defensie van ons land en van Europa zijn daarvan een goed voorbeeld. Geopolitieke en economische veranderingen zoals in handel en in veiligheid in het oosten van Europa, het Midden Oosten en het Verre Oosten vragen om een bezinning tot welke krachtenveld provincie Flevoland zich heeft te verhouden. Met dergelijke externe ontwikkelingen zal ook de provincie op het vlak van strategisch risicodenken rekening moeten houden. Het is een keuze van de provincie hoe zij daarin opereert: wachten we af of doen we pro-actief een stap naar voren? En wat betekent de keuze voor het één voor andere ruimtelijke vraagstukken? Met andere woorden: welke risicohouding neemt de provincie in?

Naar meer zelfredzaamheid

In groter verband wordt nationaal en Europees gesproken over meer strategische autonomie. Dit uitgangspunt confronteert ook onze provincie in het maken van ruimtelijk-economische keuzes. En gelet op de opgaven voor de regio zijn strategische investeringen nodig in de economische, ecologische, digitale en sociale infrastructuur. In het kader van regionale 'zelfredzaamheid' kan worden nagedacht wat voor onze regio toereikende maatregelen zijn om de congestie op het gebied van drinkwater en energie tegemoet te komen. Alleen zo kunnen we onze brede welvaart handhaven en meer autonomie ontwikkelen. Immers: niet alles kan (overal) en dus zullen er (ruimtelijke) keuzes moeten worden gemaakt.

Waarneembare onzekerheden

Op het nationale toneel ervaart de provincie concrete onzekerheden. Ook hier is de vraag: wat is de risicohouding van Flevoland? Houden we vast aan eigen koers, zorgen we voor nieuwe wegen of wachten we af tot eventuele betere tijdingen? Enkele lijnen:

- we zochten afstemming op de koers van het kabinet; een nieuw kabinet kan andere prioriteiten aanbrengen
- de beschikbaarheid van rijksmiddelen voor de taken van de decentrale overheden is afgenomen, zo blijkt uit onderzoek, ondanks toegenomen taken
- de afgelopen tijd zijn verwachte investeringen uitgesteld of zijn middelen anders bestemd;
- besluitvorming over landelijke wet- en regelgeving blijft uit of genomen besluiten zijn niet gunstig voor Flevoland
- de democratische waarden en daaraan gekoppelde instituten hebben voortdurende zorg en investeringen nodig
- geopolitieke veranderingen in de wereld leiden tot investeringen op het gebied van defensie om onze samenleving en democratie te beschermen. Daardoor zijn keuzes nodig om de beschikbare middelen ook aan andere doelen te besteden.

Belemmeringen in Flevoland

Dichterbij in de fysieke omgeving van Flevoland kan het "bouwen aan een samenleving" worden gehinderd. De drie lagen brengen dit in beeld in bijvoorbeeld:

- de kwaliteit en kwantiteit van grondwater, zoetwater, drinkwater en bodem;
- de beschikbaarheid van essentiële grondstoffen;
- infrastructurele knelpunten op het gebied van digitalisering, energie, drinkwater gelijktijdig met groeiende vraag
- beperkte middelen voor beheer, onderhoud en nieuwbouw. Dit geldt voor data, voor vervoer per weg, water, lucht
- maatschappelijke en bestuurlijk-politieke belangentegenstellingen kunnen verlamdend werken, terwijl draagvlak bij inwoners en samenwerkingspartners en netwerkverband noodzakelijk is.

Arbeidsmarkt in Flevoland en omgeving

Om te bouwen aan een evenwichtige samenleving is menskracht nodig naast investeringen om het mogelijk te maken. Op dat vlak is er een knelpunt bij de overheid, bij maatschappelijke organisaties, bij het bedrijfsleven. Dit is niet alleen een Flevolands, maar ook een landelijk vraagstuk. In veel sectoren is een tekort aan personeel. Een tekort aan goed gekwalificeerd en toegewijde medewerkers, die ten dienste staat aan de inwoners van Flevoland is een strategisch risico. De ambities zijn hoog en de maatschappelijke opgaven groot. Maar wanneer de provincie deze niet kan realiseren, wordt die kloof eerder groter dan kleiner. De praktijk in Flevoland is dat het aantrekken van het juiste personeel lastig is en soms veel langer duurt dan gepland.

Overige ontwikkelingen

Sinds 2019 onderzoekt het Rijk het verdeelmodel van het provinciefonds. Het doel van het onderzoek is om een nieuwe kosten georiënteerde verdeling te maken, waarbij recht gedaan wordt aan de eigenheid en autonomie van de provincies. Omdat het gaat om de 'verdeling' zal met dit traject niet de omvang van het provinciefonds aanpast worden. Er zullen wel herverdelingseffecten plaatsvinden. Dus waar sommige provincies meer uit het fonds zullen krijgen moeten andere inleveren. De voorziene herverdeeffecten kunnen een omvangrijk gevolg hebben voor de financiële positie van onze provincie. Voor Flevoland is de voorlopige uitkomst van het voorgenomen model negatief, de uitkering uit het provinciefonds zal afnemen. Wij kunnen ons niet vinden in het model van Cebeon, omdat het niet herleidbaar en niet uitlegbaar voor ons is.

BZK heeft het rapport en het model van Cebeon laten beoordelen door de Raad voor het Openbaar Bestuur, met het verzoek daar een advies over te geven. Naar aanleiding daarvan hebben de provincies een tussenoplossing gekozen voor 2026 en 2027. Voor Flevoland betekent dat in 2026 een korting op de uitkeringen van maximaal € 6,0 mln. De komende maanden zullen onderzoeken plaatsvinden om alsnog tot een acceptabel model te komen.

2.6 Niet financiële risico's

Naast de hiervoor beschreven financiële risico's zijn er ook bestuurlijk relevante niet-financiële risico's te identificeren. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2026 zijn deze opnieuw geïnventariseerd.

Beheer grote grazers/dierenwelzijn

De Oostvaardersplassen zijn een internationaal vogelnatuurreservaat. In de Oostvaardersplassen leven ook grote grazers (heckrunderen, konikpaarden en edelherten) ten dienste van het vogelnatuurreservaat. Staatsbosbeheer is als eigenaar van de Oostvaardersplassen belast met de uitvoering van het beheer, waaronder het beheer van de grote grazers. GS zijn – met inachtneming van de regelgeving - verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van dierenwelzijn van de grote grazers.

GS voeren het Beleidskader Beheer Oostvaardersplassen uit, dat in juli 2018 door PS is vastgesteld. Vanaf 2018 zijn – conform het beleidskader – veel stappen gezet en is gewerkt aan de afronding en implementatie van de korte termijn maatregelen (zoals deze in het beleidskader zijn opgenomen en in 2018/2019 in gang zijn gezet): de reset van de grote grazers, het realiseren van beschutting en de moeras-reset.

Aan het einde van het seizoen 2022-2023 zijn PS geïnformeerd over het behalen van de gewenste doelstand Grote grazers. Er lopen nog wel diverse juridische procedure gericht op de grote grazers en inzake (fysieke) maatregelen in het gebied. Regulier beheer van de aantallen grote grazers blijft wel van toepassing vanwege de jaarlijkse aanwas. Afhankelijk van het beschikbare voedselaanbod in de winter en hoe de winter zich ontwikkelt, kan het onderwerp bijvoeren en de aandacht voor deze procedures mogelijk weer leiden tot maatschappelijke onrust. Dit kan leiden tot imagoschade voor het gebied, Staatsbosbeheer en de provincie. De kans op impact is teruggebracht van 25% naar 20%. Inmiddels is de doelstand van 1100 dieren (500 Edelherten en 600 heckrunderen en konikpaarden) bereikt. De verwachting is dat minder grote grazers zal leiden tot meer evenwicht tussen het aantal dieren en het beschikbare voedsel.

Kans	Impact
20%	matig

De onderstaande beheersmaatregelen zijn/worden (onder meer) getroffen:

- Provincie Flevoland zorgt ervoor dat de communicatie ten aanzien van het beleid helder, volledig, tijdig en juist is en wordt afgestemd met Staatsbosbeheer, die communiceert over het beheer.
- Er wordt voortvarend gewerkt aan de verdere implementatie van de nog resterende maatregelen uit het beleidskader.
- Er is door Staatsbosbeheer een meerjarenplan voor het beheer van het Oostvaardersplassengebied (op basis van het beleidskader) vastgesteld.
- De provincie heeft het voorjaar van 2025 de WUR opdracht verleend een wetenschappelijke review uit te voeren. Er wordt dus een kritische wetenschappelijke beoordeling uitgevoerd op het gevoerde beleid. De afronding van de wetenschappelijke review is voor najaar 2025 voorzien.

Informatievoorziening

Zowel op het gebied van privacy (AVG) en informatieveiligheid kunnen zich incidenten voordoen met een gevolg voor de reputatie en dataveiligheid (vertrouwelijke/geheime informatie) van de provincie.

Kans	Impact
30%	Groot

Beheersmaatregelen

Hier wordt verwezen naar de beheersmaatregelen genoemd onder financiële risico's.

Achterstand sociale en culturele voorzieningen

Momenteel wordt gekeken naar het inrichten van een 'voorzieningenmonitor'. Dit is een geleidelijk proces waarin keuzes moeten worden gemaakt welke voorzieningen het eerst 'ingeladen' worden in de monitor. De monitor moet helpen inzichtelijk te maken hoe groot de achterstand in Flevoland is ten aanzien van verschillende voorzieningen (sociaal, cultureel of zorg). En in hoeverre dit afwijkt van andere regio's in

Nederland of wellicht vergelijkbaar is met bepaalde regio's. Op basis van een geobjectiveerd beeld kan vervolgens een risicoprofiel worden opgesteld en eventuele beheersmaatregelen geformuleerd.

Lelystad Airport

Een eventueel verder uitstel of afstel van de openstelling van Lelystad Airport leidt tot risico voor Flevoland. Daarnaast zal het een nadelige invloed hebben op de economische groei in de provincie. Verwezen wordt verder naar programma 3.

2.7 Financiële kengetallen BBV

In dit onderdeel worden aanvullende financiële kengetallen weergegeven, zoals voorgeschreven door het BBV. Deze kengetallen maken inzichtelijk in welke mate de provincie over voldoende financiële ruimte beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of opvangen. Gezien hun karakter maken ze onderdeel uit van de financiële diagnose van de provincie. Vanwege de uniform voorgeschreven berekeningswijze kunnen de waarden desgewenst worden vergeleken met die van andere provincies.

Tabel 2.5: Financiële kengetallen BBV (in %)

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto schuldquote	-24%	18%	3%	36%	47%	45%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-35%	9%	-7%	27%	39%	37%
Solvabiliteitsratio	77%	81%	81%	75%	66%	65%
Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Structurele exploitatieruimte	6%	4%	9%	11%	13%	12%
Opcenten	97%	94%	94%	94%	95%	95%

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Dit kengetal weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen.

Het geeft daarmee aan in hoeverre de provincie in staat is haar schulden terug te betalen (hoe lager, hoe beter). De netto schuldquote van provincie Flevoland bedraagt naar verwachting 3% in 2026. Na correctie voor de verstrekte leningen ligt het percentage op 7% negatief. Naar verwachting stijgt de ratio doordat de komende jaren een groot deel van de eigen liquiditeiten wordt ingezet voor de financiering van grootschalige infrastructurele- en investeringsprojecten. Daarnaast is in de berekening van de netto schuldquote rekening gehouden met toekomstige externe financiering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting.

Solvabiliteit

De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen (reserves) ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Dit weerspiegelt de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter deel van de activa gefinancierd is met eigen middelen. Voor provincie Flevoland ligt het solvabiliteitspercentage met 81% in 2026 in lijn met voorgaande jaren. Een interprovinciale vergelijking op basis van de begrotingen 2025, laat zien dat de gemiddelde solvabiliteit van alle provincies naar verwachting voor de jaarschijf 2026 60% is (mediaan: 70%).

Grondexploitatie

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als 'voorraad' bouwgronden op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Provincie Flevoland voert zelf geen bouwgrondexploitatie uit. Het kengetal heeft daarom de waarde 0. De gronden van provincie Flevoland die op de balans staan, zijn overeenkomstig de verslaggevingsregels opgenomen als materiële vaste activa. Deze zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, welke lager is dan de huidige marktwaarde.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel/meerjarig beleid, om bedrijfsvoeringslasten en kapitaallasten. Stortingen in en onttrekkingen aan reserves zijn in beginsel incidenteel en hebben alleen een structureel karakter wanneer ze bedoeld zijn om structurele lasten te dekken of wanneer de reserve een egaliserende functie of een financieringsfunctie voor investeringen heeft. Uit het kengetal (> 0) blijkt dat de structurele baten in 2026 en latere jaren hoger zijn dan de structurele lasten.

Opcenten

Dit kengetal is het percentage opcenten dat de provincie heft ten opzichte van het landelijk gemiddelde percentage. Het geeft aan hoeveel relatieve ruimte de provincie heeft om de inkomsten uit de opcenten te verhogen om zo de structurele baten te verhogen (onbenutte belastingcapaciteit ten opzichte van het landelijk gemiddelde). Uit het percentage blijkt dat de hoogte van de opcenten van de provincie relatief dicht bij het gemiddelde ligt. Een nadere toelichting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.1 Algemeen

Kapitaalgoederen zijn bezittingen waarin de provincie heeft geïnvesteerd en die een maatschappelijke waarde vertegenwoordigen. Een goed onderhouden infrastructuur is essentieel voor een goede bereikbaarheid en veilige doorstroming en is daarmee een belangrijke voorwaarde voor onder andere de woningbouwopgave, economische ontwikkeling van Flevoland en draagt bij aan een brede welvaart waar het prettig wonen, werken en recreëren is in Flevoland.

De provincie is verantwoordelijk voor het beheer en in stand houden van de provinciale infrastructuur. Deze infrastructuur omvat wegen, fietspaden, kunstwerken inclusief beweegbare bruggen en sluisen, vaarwegen, groen, verkeersregelinstanties en openbare verlichting. De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor deze kapitaalgoederen. Het provinciale areaal is weergegeven in onderstaand overzicht.

Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurale kapitaalgoederen 2024-2027 Flevoland (SUP3.0)

In 2024 hebben PS het 'Strategisch-Uitvoerings Programma beheer en onderhoud infrastructurale kapitaalgoederen 2024-2027' (SUP 3.0) vastgesteld. Het SUP 3.0 biedt een overzicht van het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur, inclusief bijbehorende budgetten. Deze infrastructuur (het areaal of de kapitaalgoederen) omvat wegen, kunstwerken, vaarwegen, groen, openbare verlichting, verkeersregelinstanties en andere objecten. Gezamenlijk vertegenwoordigen deze kapitaalgoederen een aanzienlijke maatschappelijke waarde voor provincie Flevoland.

Om invulling te kunnen geven aan de wettelijke zorgplicht stellen PS vierjaarlijks een SUP vast. Het SUP 3.0 heeft als doel de uitgangspunten en kaders vast te stellen, waarbinnen GS het beheer en onderhoud van de

bestaande en toekomstige provinciale infrastructuur uitvoeren. Binnen de kaders en uitgangspunten van het SUP 3.0 kan op een effectieve en efficiënte manier onderhoud uitgevoerd worden in relatie tot het vastgestelde onderhoudsniveau. Hiermee wordt achterstallig onderhoud en daarmee kapitaalvernietiging voorkomen.

Beheerstrategie

Een belangrijk onderdeel van het SUP 3.0 is de beheerstrategie die gehanteerd wordt voor de instandhouding van de provinciale infrastructuur. Het SUP 3.0 geeft inzicht op welke wijze invulling wordt gegeven aan het beheer en onderhoud en welke doelstellingen provincie Flevoland daarbij hanteert. Provincie Flevoland heeft de volgende doelstelling ten aanzien van haar beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur.

Het veilig en beschikbaar houden van de provinciale infrastructuur, op een (kosten)efficiënte manier.

Onderhoudsniveau

Om te kunnen voldoen aan de doelstelling van het SUP3.0 is het onderhoudsniveau vastgesteld. De Staten hebben met de vaststelling van het SUP3.0, het onderhoudsniveau B vastgesteld. Dit is een algemeen gangbaar onderhoudsniveau. Dit is het niveau dat het meest kostenefficiënt is: de inrichting is functioneel, de technische staat van het areaal is zodanig dat de verkeersveiligheid niet in gevaar komt en de kans op claims of imagoschade is klein. Het onderhoudsniveau B wordt landelijk gezien als rationeel en verantwoord voor beheer en onderhoud. Met dit onderhoudsniveau kiest de provincie voor een evenwichtige vorm van onderhoud aan haar infrastructuur, waarbij balans is tussen het uitvoeren van degelijk onderhoud in relatie tot de kosten.

Prestatie indicatoren

Jaarlijks worden via het jaarverslag en het 'Meerjarenprogramma beheer, onderhoud en vervangingsinvesteringen' (MBVI) de Staten op de hoogte gehouden van de scores op de indicatoren. Er zijn prestatie-indicatoren vastgesteld ten aanzien van: de kwaliteit van de wegen, vaste kunstwerken en oeverconstructies en beschikbaarheid van de Verkeersregelinstantaties, gladheidsbestrijding en de beschikbaarheid van de bruggen en sluisen.

Kwaliteit

<u>Type</u>	<u>Indicator</u>	<u>Norm</u>
Kwaliteit wegen	Onderhoudstoestand wegen	Minimaal 90% van de wegen heeft niveau B of hoger
Kwaliteit vaste kunstwerken	Onderhoudstoestand vaste kunstwerken met uitzondering van duikers	Minimaal 90% van de vaste kunstwerken heeft niveau B of hoger
Kwaliteit oeverconstructies	Onderhoudstoestand oeverconstructies	Minimaal 85% van de oeverconstructies wegen heeft niveau B of hoger

Beschikbaarheid

<u>Type</u>	<u>Indicator</u>	<u>Norm</u>
Beschikbaarheid verkeersregelinstanties (VRI)	Uitval VRI als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de VRI's is minimaal 98%
Gladheidsbestrijding	Uitruk en actietijd gladheidsbestrijding	98% van de gladheidsbestrijdingsacties is uitgevoerd binnen de CROW-norm
Beschikbaarheid bruggen en sluisen	Beperking beschikbaarheid bruggen en sluisen als gevolg van storingen	De beschikbaarheidsgraad van de bruggen en sluisen is minimaal 98%

Toelichting gladheidsbestrijding

Bij preventieve strooiacties, dus bij strooiacties op wegdekken die nog niet glad zijn maar naar verwachting glad worden, wordt de minimale tijd voor uitrukken en strooien bepaald door de zekerheid waarmee voorspeld kan worden wanneer het wegdek glad wordt. Met de huidige stand van de techniek bedraagt de termijn waarop met zeer grote waarschijnlijkheid kan worden gesteld waar en wanneer het wegdek glad wordt twee uur. Afhankelijk van het type gladheid kan deze periode langer zijn. Wanneer een gladheidscoördinator dus met vrij grote zekerheid wil beslissen of hij wel of niet terecht laat strooien, moet ernaar gestreefd worden de uitruk- en actietijden niet langer te laten zijn dan **twee uur**.

Provinciehuis en vestigingen

In 2017 is het Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis (MJOP) voor de periode 2018 tot en met 2021 vastgesteld. Met dit plan wordt gewaarborgd dat het gebouw, en de daarin aanwezige installaties en apparatuur op een goede wijze worden beheerd, geëxploiteerd en onderhouden. In het plan zijn een 3-tal zaken geïnventariseerd, namelijk het jaarlijks onderhoud, het meerjaren ofwel niet-jaarlijks onderhoud en de vervangingsinvesteringen.

Het jaarlijks onderhoud is nodig om de bedrijfszekerheid van het gebouw en de installaties te waarborgen, de veiligheid te kunnen garanderen en de uitstraling van het gebouw in stand te houden. Ook wordt dit onderhoud uitgevoerd om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijvoorbeeld ARBO en NEN) en verzekerd te zijn van ondersteuning van de leverancier (bijvoorbeeld garantiebepalingen).

Het meerjaren onderhoud betreft het niet reguliere en groot onderhoud aan het gebouw, de installaties, apparatuur en inrichting. Dit onderhoud omvat onder andere schilderwerk, vervanging verlichtingsarmaturen, zonwering en dakbedekking. De uitvoering vindt plaats variërend tussen 5 en 20 jaar, afhankelijk van de voorgeschreven vervangingstermijn. De normering die de Rijksgebouwendienst hanteert voor dit type gebouwen is hierbij de leidraad. In 2018 is gestart met de herhuisvesting van een groot deel van het pand. Dit

zal naar verwachting in 2019 worden afgerond. De eventuele gevolgen voor het onderhoud worden meegenomen in de eerstvolgende actualisatie van het onderhoudsplan.

In het MJOP zijn de vervangingsinvesteringen meegenomen. De vervanging is begroot op basis van de economische levensduur (afschrijvingstermijn), maar op het beslismoment van de feitelijke vervanging wordt ook gezien of het investeringsgoed langer mee kan. De afschrijvingstermijnen voor de investeringen zijn vastgelegd in de Financiële verordening provincie Flevoland 2018. Voorbeelden hiervan zijn de vervanging van de audiovisuele installaties, meubilair en apparatuur voor de repro en keuken.

De lasten van het jaarlijks onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie. Het meerjaren onderhoud wordt rechtstreeks ten laste van de daarvoor gevormde voorziening gebracht. Om de voorziening op het juiste peil te houden, worden hieraan jaarlijks middelen toegevoegd. Op basis van het MJOP 2018-2021 wordt jaarlijks € 0,5 mln. toegevoegd aan deze voorziening. Het jaarlijks onderhoud aan het provinciehuis, en ook de jaarlijkse toevoeging aan de voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis', maken onderdeel uit van de kosten van de bedrijfsvoering.

Vestigingen

Bij de Perspectiefnota 2017-2021 is met betrekking tot het onderhoud van de vestigingen in Zeewolde, Dronten en Emmeloord een planmatige aanpak naar analogie van het Provinciehuis vastgesteld. Bij instelling van deze voorziening in 2017 is hier incidenteel een bedrag in gestort (€ 0,75 mln.). Jaarlijks wordt hier € 0,09 mln. aan toegevoegd.

Voor de vestigingen is er in 2016 een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. Dit wordt momenteel uitgevoerd, het meerjaren onderhoud is op dit moment in volle gang. Hieronder vallen zaken zoals het vervangen van daken en overheaddeuren, en ook schilderwerkzaamheden.

Vormalig Nieuw Land Erfgoedcentrum

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln. welke over is gekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,18 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Momenteel wordt door middel van een conditiemeting (NEN2676) inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden opgevolgd door de aannemers. Het doel is om binnen een aantal jaar hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

Flevokust Haven

De provincie heeft in 2016 besloten een deel van het vastgoed van het Nieuw Land Erfgoedcentrum over te nemen van de Gemeenschappelijke Regeling Erfgoedcentrum Nieuw Land. Om de conditie van dit vastgoed te waarborgen is een voorziening gevormd voor het uitvoeren van het niet-jaarlijks onderhoud (voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'). Deze is bij de overname van het vastgoed gevoed met € 0,6 mln., welke over is gekomen uit de hiervoor bestemde voorziening bij de latende partij. Daarnaast wordt jaarlijks € 0,18 mln. aan deze voorziening toegevoegd.

Momenteel wordt door middel van een conditiemeting (NEN2676) inzichtelijk gemaakt wat de status is van het gebouw en de installaties. Eventuele manco's voortkomend uit deze conditiemeting zullen worden opgevolgd door de aannemers. Het doel is om binnen een aantal jaar hetzelfde conditieniveau te creëren als wordt aangehouden voor het provinciehuis.

3.3 Middelen

In onderstaande tabellen is weergegeven welke kosten geraamd zijn voor de instandhouding van de kapitaalgoederen van de provincie, gebaseerd op de daaraan ten grondslag liggende onderhoudsplannen.

Jaarlijks onderhoud

Het jaarlijks onderhoud komt ten laste van de jaarlijks daartoe in de exploitatie opgenomen onderhoudsbudgetten.

Tabel 3.3: Jaarlijks onderhoud (ten laste van de exploitatie)

	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Landwegen	8.889	9.884	10.971	10.971	10.971	10.971
Vaarwegen	3.214	2.586	1.838	1.838	1.838	1.838
Provinciehuis	454	531	546	546	546	546
Vestigingen	109	161	165	165	165	165
NLE	106	144	148	148	148	148
Flevokust Haven	111	280	288	288	288	288
Totaal	12.883	13.586	13.956	13.956	13.956	13.956

x € 1.000

Niet jaarlijks onderhoud (NJO)

Voor de bekostiging van het niet jaarlijks onderhoud wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag toegevoegd aan de onderhoudsvoorzieningen NJO (dotatie). De kosten van het niet jaarlijks onderhoud worden vervolgens volgens het BBV rechtstreeks ten laste van deze voorzieningen gebracht.

Tabel 3.4: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Infrastructuur'

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1/1	15.777	18.897	5.347	2.743	2.194	1.955
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	11.335	11.664	10.864	10.864	10.864	10.864
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-8.215	-25.187	-13.468	-11.413	-11.103	-11.253
Stand per 31/12	18.897	5.374	2.743	2.194	1.955	1.566

x € 1.000

In tabel 3.4 is het verloop weergegeven van de voorziening 'NJO Infrastructuur' op basis van de vastgestelde financiële kaders van de SUP 3.0.

In de SUP 3.0 werd voorzien dat de uitgaven voor Jaarlijks Onderhoud zouden stijgen als gevolg van prijsstijgingen en dat de uitgaven voor Niet-Jaarlijks Onderhoud zouden dalen. In de Zomernota 2025 heeft daarom een overheveling plaats gevonden, waarbij het Jaarlijks Onderhoud werd verhoogd met € 0,8 mln. en de dotatie aan de voorziening verlaagd met € 0,8 mln. Vanaf 2026 is deze lijn doorgezet, zodat de dotatie aan de voorziening meer in lijn komt met de SUP 3.0. Volgens BBV-eisen blijft de dotatie aan de voorziening NJO hiermee gelijkmatig en het saldo van de voorziening in elk jaar blijft positief. Kenmerkend voor projecten infrastructuur is dat ze uitgevoerd worden met tijdsspanne van vaak meerdere jaren. De onderhoudskosten in 2025 zijn hoger dan in de andere jaren. Dit komt omdat bedragen van projecten uit 2024 en daarvoor en die ultimo 2024 nog niet waren afgerond, zijn opgeteld bij de begrote onderhoudskosten 2025. De geprogrammeerde uitgaven voor 2026 en latere jaren hebben ook een kans op een uitloop naar latere jaren.

Tabel 3.5: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Provinciehuis'

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1/1	1.876	1.679	2.146	1.993	1.757	814
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	472	551	551	551	551	551
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-669	-84	-704	-787	-1.494	-770
Stand per 31/12	1.679	2.146	1.993	1.757	814	595

x € 1.000

Tabel 3.6: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud Vestigingen'

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1/1	481	372	310	314	368	419
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	104	104	104	104	104
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-209	-166	-100	-50	-53	-186
Stand per 31/12	372	310	314	368	419	337

x € 1.000

Tabel 3.7: Ontwikkeling voorziening 'Niet jaarlijks onderhoud NLE'

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1/1	420	391	448	520	620	690
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	100	104	104	104	104	104
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	-129	-47	-32	-4	-34	-91
Stand per 31/12	391	448	520	620	690	703

x € 1.000

Tabel 3.8: Ontwikkeling voorziening 'NJO Flevokust Haven'

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Stand per 1/1	334	501	577	710	842	930
Dotatie aan voorziening t.l.v. exploitatie	167	167	167	167	167	167
Onderhoudskosten t.l.v. voorziening	0	-91	-34	-35	-79	-34
Stand per 31/12	501	577	710	842	930	1.063

x € 1.000

4 Financiering

4.1 Algemeen

De Wet Financiering decentrale overheden (Wet Fido) en de ministeriële Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden (Ruddo) stellen voorwaarden aan het financieringsgedrag van provincies. Deze regelgeving is vertaald in het door PS vastgestelde treasurystatuut.

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de treasuryfunctie van de provincie. Treasury is gericht op de financiering van de activiteiten die binnen de provincie worden uitgevoerd ter realisatie van het beleid en de bedrijfsvoering. De belangrijkste activiteit van de treasuryfunctie is het uitzetten van overtollige of het aantrekken van benodigde middelen. De basis hiervoor vormt een (meerjarige) liquiditeitenplanning.

4.2 Ontwikkelingen

Door het jaar heen volgen wij de actuele ontwikkelingen van financiering. Voorbeelden daarvan zijn onze deelname aan het interprovinciale Vakberaad Treasury Provincies en het onderhouden van contacten met verschillende geldmakelaars en vermogensbeheerders. Op die manier staan wij open voor (toegestane) mogelijkheden die zich aandienen.

De ontwikkeling van onze liquiditeitspositie in het verleden en op de huidige kapitaalmarkt maken dat we slecht beperkt geld op deze wijze hebben uitgezet.

De laatste tijd zijn de rentestanden weer gestegen daar waar deze voor die tijd gedurende een langere periode (zo'n 10 jaar) rond de 0% schommelden.

Op het moment van het opstellen van deze tekst bedraagt bijvoorbeeld het tarief in rekening courant bij het schatkistbankieren een kleine 2,0%. De verwachting is dat deze de komende periode gelijk blijft dan wel licht zal dalen. Dit is sterk afhankelijk van wat de ECB doet.

Voor alsnog houden wij de liquide middelen aan op de rekening-courant bij de schatkist. Dit vanwege het attractieve tarief en het gegeven dat er dagelijks over kan worden beschikt.

In het coalitieakkoord zijn grote ambities opgenomen. Als al deze ambities doorgang zullen vinden kan er in de komende jaren een moment komen waarop financieringsmiddelen moeten worden aangetrokken. Zoals het er nu uitziet zal dit in het tijdvak 2026-2029 aan de orde zijn. Wij verwachten dat, in de planningshorizon van onze begroting, externe financiering moet worden aangetrokken in de orde van grootte van € 60 mln. Dit leidt naar verwachting tot extra lasten in onze begroting vanaf 2029 (€ 0,5 mln.). Hiervoor is in deze begroting een stelpost voor te verwachten financieringslasten opgenomen (zie onderdeel IV Financiële begroting).

4.3 Treasurybeleid

Door de te betalen investeringen en het verstrekken van bijdragen in grote projecten verwachten wij dat de beschikbare hoeveelheid middelen de komende jaren daalt. Het voorspellen van de renteopbrengsten in de toekomst is in beperkte mate mogelijk en afhankelijk van de feitelijke ontwikkeling van de rentestand en de liquiditeitsomvang.

Voor de inschatting van het rendement over 2026 zijn we uitgegaan van de volgende aannames en uitgangspunten:

- de gemiddelde omvang van de liquide middelen in 2026 bedraagt € 188,6 mln.;
- begin januari wordt de laatste lening aan een gemeente afgelost en het rendement voor dit jaar wordt dan ook op nihil gesteld, daarnaast is er gemiddeld € 14,1 mln. aan leningen verstrekt vanuit de publieke taak tegen een gemiddeld rendement van 0,04% (waarvan het overgrote deel renteloos);
- de beschikbare liquide middelen zullen worden uitgezet op basis van de liquiditeitsplanning;
- de rentevisie voor 2026 is:
  - 1,65% per jaar voor rente rekening-courant bij de schatkist;
  - 2,15% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 2 jaar;
  - 2,66% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 5 jaar/fixe;
  - 3,21% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/fixe;
  - 2,73% per jaar voor rente Onderhandse Leningen Publieke Sector looptijd 10 jaar/lineair.

Op grond van deze aannames gaan wij voor het jaar 2026 uit van een totaalsaldo aan middelen van € 188,6 mln. en een renteopbrengst van € 38 (leningen aan gemeenten, de laatste lening loopt 05-01-2026 af) en € 5.825 (leningen vanuit publieke taak), gebaseerd op lopende leenovereenkomsten. Daarnaast verwachten wij een renteopbrengst van € 2,6 mln. vanuit de Schatkist.

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de omvang van de middelen en het rendement.

Tabel 4.1: Omvang en rendement middelen (x € 1 mln.)

	2025	2026	2027	2028	2029
Middelen op 31 december	164,0	164,3	P.M.	P.M.	P.M.
Middelen gemiddeld	165,0	188,6			
Opbrengst (prognose)	3,6	2,6			
Rendement (%)	2,2%	1,4%			

Risicobeheer

Het vigerende beleid binnen provincie Flevoland geeft aan dat wij prudent omgaan met de financiële middelen. Wij trekken geen gelden aan om deze tegen een hoger rendement uit te zetten (bankieren). De provincie heeft tot op heden geen leningen aangetrokken en een positief rekening courant saldo bij de schatkist. In het huidige treasurystatuut worden vier risico's onderkend waarbij de volgende maatregelen zijn getroffen:

Tabel 4.2: Risico's en maatregelen

Risico	Omschrijving	Maatregel
Renterisico	De kans dat rentewijzigingen nadelige financiële gevolgen hebben.	<p>Het renterisico is het volume uitstaande schuld, dat in een jaar aan een renteherziening onderhevig is. Dit risico is niet aanwezig, omdat er op het moment van het opstellen van deze tekst er geen leningen zijn aangetrokken.</p> <p>Kasgeldlimiet: 7% van de omvang van de Programmabegroting 2026 bedraagt € 19,6 mln. Kasgeldoverschot: gemiddelde omvang vlottende middelen, dit bedraagt €188,6 mln. Dit bedrag plus de kasgeldlimiet levert een ruimte onder de limiet op van € 208,2 mln. Gezien deze ruimte is er van een risico nagenoeg geen sprake.</p>
Valutarisico	Positieve dan wel negatieve gevolgen van koersschommelingen wanneer er gehandeld wordt met andere munteenheden dan de euro.	Er wordt uitsluitend gehandeld met de euro als munteenheid. Dit risico is dan ook uitgesloten.
Krediet-risico	De kans dat een debiteur de hoofdsom niet terugbetaalt als gevolg van betalingsproblemen en/of een faillissement.	<p>Nagenoeg al onze middelen houden wij aan de schatkist. De enige uitzonderingen daarop zijn het rekening-courant saldo bij de BNG Bank en verstrekkingen in het kader van onderling lenen aan medeoverheden.</p> <p>Het risico van niet terugbetalen schatten wij daarom in als nihil. Voor reguliere debiteuren wordt een adequate incassoprocedure toegepast. Waar zich financiële risico's voordoen worden deze tijdig afgedekt.</p>
Liquiditeit-risico	De kans dat er op korte en/ of lange termijn te weinig liquide middelen voorhanden zijn om te kunnen voldoen aan de betalingsverplichtingen.	Uitgaven en inkomsten worden zoveel mogelijk op elkaar afgestemd (plannen) door een liquiditeitenplanning voor de komende 10 jaren te maken.

4.4 Uitvoering treasurybeleid

De liquiditeitenplanning voor de lange termijn geeft inzicht in de ontwikkeling van de omvang van deze middelen voor de komende periode. Daarbij houden wij rekening met de verwachte uitgaven en inkomsten c.q. voorgenomen investeringen en een gefaseerde uitvoering van de projecten uit de investeringsagenda.

Uitzettingen

Er is een aantal onderhandse leningen verstrekt aan gemeenten met een relatief lange looptijd (8-10 jaar). Met het verstrekken van nieuwe onderhandse leningen zal, mede gezien de verwachte vergoeding in rekening-courant bij de Schatkist, zeer terughoudend worden omgegaan. Leidend hierbij is de ruimte binnen de meerjarige liquiditeitenplanning.

Kasbeheer

Voor de (zeer) korte termijn worden overschotten verplicht op rekening courant geplaatst bij de schatkist.

Cashflow

Vanuit de liquiditeitenplanning voor de lange termijn is onderstaand cashflowoverzicht voor 2026 opgesteld. Hieruit blijkt dat, naar verwachting, onze middelen in 2026 met zo'n € 53 mln. zullen afnemen.

Tabel 4.2: Cashflowoverzicht

	Bedragen (€)
Liquiditeitenomvang per 31-12-2025	200
Bijdrage aan EMU-saldo	-49
Majeure mutaties <u>niet</u> geraamd in EMU-saldo	-14
Planningsoptimisme	10
Liquiditeitenomvang per 31-12-2026	147

x € 1 mln.

Bijdrage aan EMU saldo

De berekening van dit saldo wordt jaarlijks (verplicht) opgenomen in de begroting en geeft een goede indicatie van de verwachte in- en uitgaande geldstromen. Voor 2026 wordt een tekort verwacht van € 49 mln. Voor de berekening van het EMU saldo verwijzen wij naar onderdeel IV 'Financiële begroting'.

Majeure mutaties niet geraamd in EMU-saldo

Hierbij moet worden gedacht aan substantiële, nog niet in de begroting geprogrammeerde, onderdelen van de investeringsagenda en grote mutaties in leningen. Deze schatten wij voor 2025 in op € 14 mln.

Planningsoptimisme

In de praktijk blijken uitgaven, zowel exploitatie als investeringen, doorgaans achter te blijven bij de ramingen. Hoewel vooraf niet precies is aan te geven op welke onderdelen dit zal zijn wordt op basis van globale ervaringscijfers een indicatieve correctie op de uitkomsten toegepast van € 10 mln.

4.5 Renteschema

Volgens voorschriften uit het BBV wordt met onderstaand renteschema inzicht gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoe rekening. Omdat de provincie thans niet over (rentedragende) externe financiering beschikt beperkt dit overzicht zich tot de rentebaten.

Tabel 4.3: Renteschema

Omschrijving	Bedragen	Bedragen
De externe rentelasten over de korte en lange financiering		0
De externe rentebaten (idem)		2,6
Saldo rentelasten en rentebaten		2,6
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	0	
De rente van de projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
De rentebaar van doorverstrekte leningen als daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente		0
Rente over eigen vermogen		0
Rente over voorzieningen		0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		2,6
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		0
Renteresultaat op het taakveld Treasury in 2026		2,6

x € 1 mln.

De berekende rentebate over 2026 bedraagt, op basis van de huidige rentestand, afgerond € 2,6 mln. De omvang is nog wel afhankelijk van de hoogte van de rentevergoeding (deze kan fluctueren) en de omvang van het saldo bij de Schatkist. Wij verwachten dat de omvang van het saldo Schatkistbankieren in de komende jaren zal teruglopen als gevolg van geplande uitgaven.

Externe rentebaten

Het betreft hier rentebaten uit leningen verstrekt aan gemeenten en uit leningen verstrekt vanuit de publieke taak. Daarnaast zijn er de rentebaten vanwege het (verplichte) Schatkistbankieren.

De overige componenten zijn niet van toepassing.

5 Bedrijfsvoering

5.1 Algemeen

Samen met de ambtelijke organisatie werken Gedeputeerde Staten (GS) aan de uitvoering van de opdrachten van Provinciale Staten (PS). De accenten voor deze bestuursperiode zijn verwoord in de afspraken tussen de fracties van de coalitie in *Toekomst voor het nieuwe land. Van voor en door Flevoland*. De inwoners van deze provincie en de opgaven die zij dagelijks in de leefomgeving ervaren, moeten bepalen waaraan politiek, bestuur en organisatie iedere dag mee bezig zijn. Dit vraagt van de organisatie niet alleen dienstbaarheid aan de vragen van vandaag, maar ook lijnen uitzetten en voorstellen doen om de koers te bepalen: dat is de ontwikkelingsrichting voor Flevoland en haar inwoners. Dit vraagt een organisatie die niet alleen in staat is vandaag adequaat te handelen, maar ook om zich te oriënteren op en zich aan te passen aan de vraagstukken, ambities en doelen voor de komende jaren en generaties van Flevoland. College en directie bouwen voortdurend aan z'n organisatie.

Een aantal ontwikkelingslijnen zijn in ieder geval te onderscheiden: enerzijds de manier waarop we ons werk doen, met de Flevolandse als uitgangspunt en met hun actieve betrokkenheid waar dat mogelijk is; anderzijds de inhoudelijke kant: concrete resultaten die we willen realiseren. Deze aspecten weerspiegelen de behoefte in Flevoland – net als elders in Nederland – aan een andere aanpak van de overheid. Daarnaast zien we een ontwikkeling in de wijze van werken, waarbij de provincie niet solitair, maar steeds vaker in samenwerking met partners en in netwerkverband aan de ontwikkeling van Flevoland werkt.

Werken aan maatschappelijke vraagstukken leiden tot andere organisatie

Er is behoefte aan een overheid die haar inwoners en ondernemers serieus neemt, betreft bij beleid en uitvoering, en werkt vanuit het principe: *van, voor en door de samenleving*. Deze oriëntatie op de inwoners sluit aan bij de geest van de Omgevingswet. De toepassing van deze wet is verankerd in de werkwijze van onze organisatie en biedt allerlei toepassingsmogelijkheden in de ontwikkeling en uitvoering van beleid en projecten. Bestuur en politiek bepalen de ruimte en invulling daartoe. Zo bouwen we aan vertrouwen tussen overheid en samenleving – niet alleen bij grote maatschappelijke opgaven, maar ook bij kleinere, alledaagse kwesties. Over participatie hebben PS de afgelopen jaren beleid vastgesteld, dat in 2026 verder wordt doorontwikkeld. Wat deze inzet betekent voor onze manier van werken vraagt de aandacht van bestuur en organisatie. Daarom wordt nagedacht over de veranderingen die op korte en lange termijn hiervoor nodig zijn. En het is bepalend voor de kwaliteiten die moeten worden versterkt binnen de organisatie.

Voor de organisatie betekent dit een fundamentele verandering in denken en doen. Een organisatieverandering kost tijd om te realiseren en is een langdurig traject wat zorgvuldig ingezet moet worden. Niet langer is het leidend wat de provincie traditioneel als haar taak ziet, maar wat de samenleving als urgent beschouwt. Dit kan betekenen dat vertrouwde activiteiten worden afgebouwd ten gunste van andere, urgente opgaven.

Resultaatgericht vraagt ander gedrag van de organisatie en een ander van werken en leidinggeven. De focus ligt meer op welk resultaat leveren we op en welke inzet denkend aan capaciteit en middelen is daarvoor nodig. In 2026 krijgt dit proces nog meer vorm en zal de organisatie zich voorbereiden op de volgende bestuursperiode. We stellen ons de vraag: hoe zien inwoners hun leefomgeving, nu en in de toekomst? Welke opgaven moeten nu worden opgepakt?

Deze sturing op resultaten sluit aan bij het opgabegericht werken. Dat is een manier van werken om als overheid betekenisvol te zijn in een dynamische omgeving. Deze werkwijze betekent:

- Maatschappelijke opgaven vormen het uitgangspunt;
- De provincie werkt samen met relevante partners op basis van gedeelde belangen;
- Er wordt ruimte geboden voor uitvoering, met minder sturing op processen en meer op resultaat;
- De betrokkenheid van de provincie wordt bepaald door haar toegevoegde waarde;
- De sturing richt zich niet op de inzet van mensen en middelen maar heeft de focus op resultaten en maatschappelijke effecten en daarbinnen de toegevoegde waarde van de provincie;
- De provincie is transparant is wat zij doet.

Zoals hiervoor is aangegeven verandert de manier van werken door de vraag van Flevolandse centraal te stellen. **Kwalitatief**, om de verbindende rol goed te vervullen en draagvlak te creëren. **Kwantitatief**, omdat de complexiteit en omvang van het werk toenemen. Dit komt door de groei van Flevoland, mondigere inwoners, en de intensieve samenwerking die veel tijd en inzet vergt. Denk bijvoorbeeld aan de toename van WOO-verzoeken. Door te sturen op opgaven en resultaten werkt de organisatie niet langer sectoraal, maar concernbreed. De programmabegroting voor 2026 is dan ook integraal voorbereid, met gezamenlijke keuzes over wat realistisch en haalbaar is.

Ook wordt gezien dat opgaven steeds vaker in samenwerking of in een netwerkverband op **regionale schaal** worden opgepakt. Niet als doel op zichzelf maar als instrument om ambities te realiseren. Inwoners en het Rijk kijken naar regio's voor concretisering en uitvoering. De Strategische Agenda Flevoland, het Ruimtelijk Arrangement en de fysieke leefomgeving die in een Omgevingsvisie wordt vastgelegd worden steeds meer op regionale schaal uitgewerkt. Dit vraagt om goede kaderstelling, heldere doelen en beoogde resultaten, ruimte en daarmee vertrouwen van de politiek voor uitwerking met partners, ambtelijke en bestuurlijke afstemming, samenwerking en gezamenlijke uitvoering – inclusief toewijzing van menskracht en middelen. Deze manier van werken draagt bij aan draagvlak en realisatiekracht.

Dit vraagt om een meer resultaatgerichte sturende rol vanuit de directie, en andere vaardigheden van het management en op medewerkersniveau een versterking van ambtelijk vakmanschap. Het is een meerjarig traject dat het strategisch vermogen vergroot, professionaliteit en innovatiekracht versterkt, en kwetsbaarheid op sleutelfuncties vermindert.

5.2 Onderdelen bedrijfsvoering

HR

Formatie en kwaliteit op niveau brengen

HR is bezig met een doorontwikkeling van een meer operationeel team naar een team dat adviseert op strategisch en tactisch niveau om de organisatie wendbaar en toekomstbestendig te houden. Hierin worden verschillende activiteiten ingezet om talent aan te trekken, talent te behouden en talent duurzaam te blijven ontwikkelen.

Ook vraagt dit een andere positionering als werkgever op de arbeidsmarkt. Door middel van onderzoek wordt er een werkgeversbelofte gedefinieerd waarop in de komende jaren als organisatie herkenbaar kunnen positioneren om het juiste talent aan te trekken en te kunnen behouden.

Naast het definiëren van een werkgeversbelofte die extern helpt om te positioneren, richten wij ons intern door middel van SPP (strategische personeelsplanning) om in te kunnen spelen op een wendbare manier van werken, en een duurzaam personeelsbestand.

Doorontwikkeling organisatie

De doorontwikkeling van de organisatie behoeft constante aandacht om wendbaar te zijn en te blijven. Waar het naast het behalen van resultaten ook gaat om de manier van werken, kennis en vaardigheden van passend te (blijven) maken voor een veranderende organisatie. Onder de noemer 'Doorontwikkeling organisatie' worden verschillende trajecten uitgevoerd om de organisatie daarvoor beter toe te rusten. Deze richten zich vooral op gedrag, de cultuur en de manier van (samen)werken en het vergroten van de veranderbereidheid van alle medewerkers op alle niveaus.

Diversiteit en inclusie

We willen een organisatie zijn waarin iedereen zich veilig en geaccepteerd voelt. Met dat doel organiseren we regelmatig activiteiten die aansluiten bij wat leeft en nodig is in de organisatie. De Diversity Week is een jaarlijks terugkerend evenement waarin belangwekkende aspecten van diversiteit en inclusie aan bod komen. Gedurende het jaar organiseren we diverse workshops rondom thema's als sociale veiligheid, inclusieve communicatie en werken met een beperking. Daarnaast bieden we maatwerk trainingen aan voor teams die het inclusief (samen)werken willen versterken.

Verduurzaming woon-werkverkeer

We gaan verder met het verduurzamen van het eigen wagenpark. We gaan testrijden met hybride wagens en er komt een proef met twee volledig elektrische pick-ups.

We willen de CO₂-uitstoot van woon-werkverkeer en dienstreizen reduceren. Met een pakket aan gerichte maatregelen stimuleren we medewerkers meer gebruik te maken van het openbaar vervoer, de fiets en deelvervoer. Sinds 2025 houden we een CO₂ registratie bij. Daardoor zijn we in staat de effecten van genomen maatregelen te meten.

Participatiewet (Banenafpraak)

De aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt en de groei van de organisatie leggen een extra druk op het behalen van de wettelijke quotumnorm. Naast extra inspanningen proberen we door het bedenken van creatieve oplossingen nieuwe werkplekken te creëren voor mensen uit de doelgroep.

Regionale samenwerking

Sinds 2020 is er onder de noemer Samen Maken We Flevoland (SMWF) een samenwerking van alle Flevolandse overheden. De Bestuurlijke Contactgroep Samen Maken We Flevoland bestaat uit de acht kroonbenoemde bestuurders in de regio. Deze zorgt voor de bestuurlijke interne en externe afstemming, de bewaking van de voortgang van de SAF, de regionale samenwerking en het samenspel met het Rijk en de betrokkenheid van partners en volksvertegenwoordiging.

Deze samenwerking heeft succesvol samen met het Rijk afspraken vastgelegd in de 'Strategische Agenda Flevoland' (SAF). De geactualiseerde Uitvoeringsagenda 2026/2027 biedt concrete afspraken voor de korte termijn en procesafspraken voor vervolgperiodes. Een Regionale Investeringsagenda (RIA) wordt daaraan gekoppeld en geeft inzicht in de inzet van capaciteit en middelen. Provincie Flevoland en alle regionale partners leveren actief inzet voor het Kernteam Regio Flevoland (KRF). De uitvoering daarvan is ter hand genomen en uitgewerkt in de tweejaarlijkse Uitvoeringsagenda van de SAF. De samenwerking op ambtelijk

niveau om de uitvoering vorm te geven is een groeiproces en krijgt gestalte. Ten behoeve van het Kernteam Regio Flevoland levert de provincie volgens afspraken capaciteit aan de samenwerking.

Andere samenwerkingsverbanden als MRA, Regio Zwolle, IJsselmeergebied en EHPZ, evenals de NOVEX-gebieden (Lelylijn, Schiphol), maar ook het IPO vragen organisatorisch inzet om zowel extern als intern af te stemmen en informatie te delen. Deze inzet vertaalt zich in het actief deelnemen aan ambtelijke en bestuurlijke overleggen en het organiseren van interne coördinatie tussen expertiseteams. Samenwerkingsverbanden zijn inhoudelijk en bestuurlijk complex. Dat vraagt om een goede interne organisatie. Binnen onze organisatie is daarom aandacht voor het delen van informatie en kennis, zodat we goed voorbereid kunnen deelnemen aan overleggen en afspraken kunnen vertalen naar onze eigen praktijk. We werken aan een duidelijke interne structuur dat helpt om snel te schakelen, consistent te blijven in onze inzet en om de verbinding te leggen tussen regionale ambities en lokale uitvoering.

Interne beheersing en rechtmatigheid

Rechtmatigheidsverantwoording

Met ingang van verslagjaar 2023 leggen GS in de jaarrekening een eigen rechtmatigheidsverantwoording (RMV) af. Deze verantwoording geeft inzicht in de mate waarin de baten, lasten en balansmutaties van de provincie voldoen aan wet- en regelgeving. De accountant toetst daarbij de getrouwheid van de RMV, in plaats van zelf een afzonderlijk rechtmatigheidsoordeel af te geven.

De ervaringen die zijn opgedaan bij het opstellen van de RMV over 2024 en 2025 worden benut voor de verdere doorontwikkeling van het proces in 2026. Daarbij ligt de focus op het versterken van de interne beheersing, het verbeteren van de administratieve vastlegging en het vergroten van de bewustwording binnen de organisatie.

De verbijzonderde interne controles (VIC), uitgevoerd in opdracht van GS, vormen de basis voor de onderbouwing van de RMV. In het voorgeschreven verantwoordingsmodel worden baten, lasten en balansmutaties opgenomen die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. Het college verklaart daarbij of het totaal van de afwijkingen als rechtmatig kunnen worden aangemerkt, waarbij wordt getoetst aan de verantwoordingsgrens zoals vastgelegd in de financiële verordening.

In de paragraaf 'Bedrijfsvoering' van het jaarverslag worden alle afwijkingen die in de RMV zijn opgenomen en die de in de Financiële verordening vastgelegde rapportagegrens overschrijden, nader toegelicht. Ook als de rechtmatigheidsafwijkingen onder de verantwoordingsgrens blijven, maar de individuele rapportagegrens overschrijden, worden deze in de paragraaf Bedrijfsvoering vermeld en toegelicht. De toelichting bevat informatie over de aard en omvang van de afwijkingen, de oorzaken, eventuele verklaringen en de maatregelen die zijn of worden genomen om herhaling te voorkomen.

Monitoring uitvoering rekenkamer-aanbevelingen

De onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer worden een aantal jaren gemonitord, waarbij de uitvoering van de aanbevelingen wordt gerapporteerd. Bij het Jaarverslag 2025 wordt deze monitor opgeleverd.

Digitalisering en Informatievoorziening

Een overheid die slagvaardiger, effectiever en transparanter wil zijn, kan niet zonder digitalisering. We moeten de menselijke maat niet vergeten maar digitalisering is randvoorwaardelijk voor onze maatschappelijke opgaven, onze provinciale organisatie en onze wettelijke taken. Tegelijkertijd is veiligheid en cyberweerbaarheid belangrijker dan ooit. Digitalisering is geen technisch ICT vraagstuk meer maar digitalisering is de transformatiekracht die in de kern van onze primaire processen hoort.

We zetten digitalisering in om complexe ruimtelijke opgaven beter aan te pakken, met inzet van data, 'digital twinning' en het faciliteren van de samenwerking in een 'Digital Experience Center'. We dragen zorg voor een gedeelde data-infrastructuur met onze medeoverheden, kennisinstellingen en andere samenwerkingspartners. Door te investeren in digitale competenties, moderne digitale ondersteuning en digitale samenwerking, kan provincie Flevoland haar rol als regisseur van maatschappelijke transitie waarmaken en tegelijkertijd bijdragen aan een toekomstbestendige, inclusieve en transparante overheid.

Als gevolg van de huidige geopolitieke context zijn we ons meer dan ooit bewust geworden van onze digitale afhankelijkheid van andere landen en is de kans op cyberdreigingen niet eerder zo hoog geweest. De alsmaar groter wordende dreiging op zowel onze eigen ICT infrastructuur als onze fysieke infrastructuur vraagt om proactieve maatregelen. We dragen vanuit de systemen zorg voor het zo goed mogelijk beschermen van onze informatie maar moeten de menselijke factor niet vergeten. Gezamenlijk zijn we verantwoordelijk voor het veilig houden van onze provinciale informatie. We onderzoeken hoe 'Informatie Ondersteund werken' de professionals, die aan de lat staan voor de uitvoering van onze wettelijke taken, het realiseren van de

maatschappelijke opgaven en de verantwoording van onze interne organisatie, veilig en efficiënt gebruik kunnen maken van de moderne veilig digitale werkomgeving genaamd 'IOU'. Deze werkomgeving wordt gezamenlijk ontwikkeld en biedt ons allereerst veiligheid maar tegelijk flexibiliteit waardoor we een wendbare organisatie kunnen worden.

Ook onze inwoners en ondernemers verwachten van de overheid een efficiënte en betrouwbare digitale dienstverlening. Het aanvragen en verstrekken van vergunningen en subsidies kan sneller en makkelijker door de technologische ontwikkelingen. Hierdoor kunnen we ook steeds beter inzicht geven in de kwantiteit en kwaliteit van onze elektronische dienstverlening en tegelijkertijd voldoen aan de digitale wet- en regelgeving.

Inkoop en aanbesteding

Provincie Flevoland koopt in volgens de vigerende wet- en regelgeving en ons inkoop- en aanbestedingsbeleid. We zien inkoop ook als een kans om maatschappelijke meerwaarde te creëren en we dragen zorg voor doelmatige en rechtmatige besteding van middelen.

Bij inkopenprojecten wordt ingezet op aspecten van: MVOI (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen), zoals milieubewust inkopen, circulair inkopen, sociaal inkopen, enz.

Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)

Privacy geborgd – uitvoering AVG en UAVG

Provincie Flevoland handelt volgens de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) en de bijbehorende Uitvoeringswet (UAVG). Het zorgvuldig en rechtmatig omgaan met persoonsgegevens is essentieel voor het vertrouwen van inwoners en partners en een randvoorwaarde voor professionele overheidsdienstverlening.

Binnen de organisatie is privacy structureel verankerd in het beleid en de uitvoering. Er is blijvend aandacht voor het verwerken van persoonsgegevens en het naleven van de wettelijke verplichtingen. In 2026 worden trainingen en bewustwordingssessies georganiseerd om kennis van de privacyregelgeving op peil te houden en te versterken. Medewerkers worden daarnaast per casus ondersteund met advies op maat, zodat zij in staat zijn om in de dagelijkse praktijk zorgvuldig om te gaan met privacyvraagstukken.

Deze aanpak draagt bij aan een privacybewuste organisatiecultuur, waarin medewerkers verantwoordelijkheid nemen voor het beschermen van persoonsgegevens – zowel in de interne bedrijfsvoering als bij externe samenwerkingen en informatie-uitwisseling.

Wet open overheid

Provincie Flevoland werkt aan een meerjarig programma om te voldoen aan de Wet open overheid (Woo). Doel is te groeien naar een effectief transparante, goed toegankelijke en informatiebewuste organisatie. De Woo vraagt van iedereen een verandering in houding en werkwijze ten aanzien van het creëren, opslaan en delen van informatie. Dat betekent onder andere: schrijven in begrijpelijke taal, zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens, en het maken van duidelijke afspraken over dataopslag en -uitwisseling. Want zonder betrouwbare data, geen bruikbare informatie. Daarvoor wordt een samenhangend datalandschap ingericht dat de samenleving en de integrale opgaven optimaal ondersteunt. De onderdelen in dit landschap worden goed op elkaar afgestemd.

De invoering van de Woo vindt plaats langs meerdere programmasporen, waaronder:

- **Ambtelijk vakmanschap:** bewustwording, e-learning, en plenaire sessies;
- **Organisatie en beleid:** doorontwikkeling van kaders, richtlijnen en governance, in lijn met de nieuwe Archiefwet;
- **Processen en informatievoorziening:** optimalisatie van processen en sturing op openbaarmaking 'by design', inclusief implementatie binnen de toekomstige digitale werkomgeving. Ook wordt de overdracht van (historisch) analogo archief afgerond in de eerste helft van 2026;
- **Systemen en tooling:** implementatie van anonimiserings tooling, een sjabloongenerator, vervanging van het huidige DMS (Edocs), en aansluiting op het landelijke Woo-publicatieplatform (de Woo-index). De aansluiting op de Woo-index is vertraagd vanwege technische knelpunten. Daarnaast wordt kunstmatige intelligentie ingezet om digitale informatie te verrijken met metadata.

De voortgang wordt gemonitord en bijgestuurd op basis van ervaringen uit de praktijk. Het uiteindelijke doel is een duurzame en toekomstgerichte informatiehuishouding, waarin openbaarheid, privacy en betrouwbaarheid hand in hand gaan.

Wet open overheid: zie verder separate paragraaf Openbaarheid.

Verbouwing huis van de provincie

In 2023 hebben PS een investeringskrediet van € 3 mln. beschikbaar gesteld voor de verbouwing van het provinciehuis. Deze investering is ingebed in de bredere ambitie om het provinciehuis te transformeren tot het 'huis van de democratie'. Hierbij staat bestuurlijke vernieuwing en transparantie centraal. PS hebben kaders vastgesteld voor de manier waarop het provinciehuis in de toekomst moet functioneren als open en toegankelijke ontmoetingsplek voor bestuur, inwoners en partners. De voorbereidingen voor de aanbesteding worden in 2025 afgerond, waarna de daadwerkelijke aanbestedingsfase van start gaat.

Een belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling is de verduurzaming van het provinciehuis. In 2025 worden verdere stappen gezet om het gebouw volledig gasloos te maken. Daarnaast wordt de opwek van duurzame energie vergroot door de realisatie van solar carports op het terrein. Deze maatregel draagt bij aan een gunstiger energieprofiel van het gebouw en ondersteunt de provinciale duurzaamheidsdoelstellingen. Bij de herinrichting van het provinciehuis wordt nadrukkelijk gekozen voor multifunctioneel gebruik. Het gebouw wordt zodanig ingericht dat het niet alleen onderdak biedt aan provinciale medewerkers, maar ook toegankelijk is voor medewerkers van het Rijk, andere overheden en verbonden partijen. Hiermee ontstaat een dynamische werk- en ontmoetingsomgeving waarin samenwerking over organisatiegrenzen heen wordt gestimuleerd.

Tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in eigentijdse voorzieningen die passen bij een moderne manier van (samen)werken. Denk hierbij aan flexibele werkplekken, faciliteiten voor digitaal overleg en ruimten die zijn ingericht voor opgavegericht en gebiedsgericht werken, zoals ateliers of projectruimtes. Deze aanpassingen zijn gericht op het versterken van de samenwerking, kennisdeling en ontmoeting tussen interne en externe partners.

Met deze investeringen zetten PS een volgende stap richting een toekomstbestendig provinciehuis dat duurzaamheid, toegankelijkheid en bestuurlijke vernieuwing verbindt.

Overige provinciale vestigingen

De vestigingen worden verduurzaamd door het verlagen van de energievraag en het vergroten van de opwekcapaciteit. Dit leidt tot een aangename werkklimaat en een verbeterd energielabel, met als minimale ambitie label A. Daarmee geven we invulling aan onze voorbeeldrol als overheid. Daarnaast is het voormalig provinciale paviljoen op de Floriade omgevormd tot Proeflokaal Flevoland. Deze locatie fungeert nu als ontmoetingsplek en wordt actief gebruikt voor werkbijeenkomsten, vergaderingen en andere samenkomsten. Zo dragen we bij aan duurzame huisvesting én versterken we de fysieke ruimte voor samenwerking binnen en buiten de organisatie.

6 Verbonden partijen

6.1 Algemeen

Verbonden partijen zijn publiekrechtelijke (gemeenschappelijke regelingen) of privaatrechtelijke (verenigingen, stichtingen, BV's en NV's) rechtspersonen waarin we een bestuurlijk én een financieel belang hebben. Een financieel belang houdt in dat we financiële middelen ter beschikking hebben gesteld aan een verbonden partij en we deze middelen niet meer kunnen verhalen als de verbonden partij failliet gaat. Een bestuurlijk belang betekent zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

De indeling van de verbonden partijen wordt in lijn met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de notitie Verbonden partijen in vijf categorieën gesplitst. Dit zijn de categorieën: gemeenschappelijke regelingen, vennootschappen en coöperaties, stichtingen en verenigingen, overige verbonden partijen en de organisaties met een maatschappelijk belang.

Visie en beleidsvoornemens over verbonden partijen

PS hebben op 28 mei 2025 de 'Nota Verbonden Partijen Provincie Flevoland 2025' vastgesteld. In deze nieuwe beleidsnota is het beleid uit 2015 geëvalueerd en op enkele punten aangepast.

De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- Het beleid voor rollen, posities en verantwoordelijkheden blijft ongewijzigd. Wel is in de praktijk verduidelijking mogelijk van rollen, bevoegdheden en de daarbij behorende informatievoorziening.
- Eens per vijf jaar wordt de provinciale inzet ten aanzien van verbonden partijen geëvalueerd. Daarbij wordt ook de beleidsnota zelf herzien en waar nodig aangepast.
- In de aansturing van verbonden partijen worden de rol van eigenaar en de inhoudelijke rol op zowel bestuurlijk als ambtelijk niveau van elkaar gescheiden.
- Op basis van de mate van zeggenschap en het ingebrachte financiële belang wordt onderscheid gemaakt tussen twee categorieën verbonden partijen: A en B. Deze indeling bepaalt in principe de mate van inzet en informatievoorziening.
- Voor de beschrijving van de verschillende rollen van Provinciale Staten (PS) en Gedeputeerde Staten (GS) is Bijlage 1 Rollen PS opgenomen. Hieraan is een passende informatievoorziening gekoppeld, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen publiekrechtelijke en privaatrechtelijke verbonden partijen.
- Voor iedere privaatrechtelijke verbonden partij in categorie A wordt onderzocht welke aanvullende afspraken kunnen worden gemaakt over de te leveren informatie en het niveau daarvan. Deze informatie moet adequaat zijn en aansluiten bij de onderscheiden rollen van GS (sturen) en PS (toezien op de sturing).
- Andere vormen van samenwerking, zoals samenwerkingsverbanden en bestuurlijke afspraken, zijn in de huidige tijd belangrijker geworden. Bij elke evaluatie wordt daarom afgewogen of de juridische vorm van een verbonden partij nog steeds de meest geschikte manier is om het doel te bereiken.
- Op basis van deze beleidsnota wordt een praktische aanpak opgesteld om de ambtelijke en bestuurlijke uitvoering van het beleid te bevorderen, te coördineren en te zorgen voor passende informatievoorziening.

Volgens de definities is stichting DE-on formeel geen verbonden partij, echter wordt deze wel opgenomen om PS blijvend te informeren en omdat de provincie momenteel de enige financier is.

In de benadering van verbonden partijen gaan wij uit van de diversiteit aan verbonden partijen. Waar sprake is van een aandeelhoudersbelang is de positie van Flevoland beperkt. Onze invloed in dergelijke partijen is navenant gering en onze inzet is gericht op het uitoefenen van invloed op specifieke maatschappelijke of strategische onderwerpen. In die gevallen waar wij een groot aandeel hebben of alle zeggenschap hebben plegen wij grote inzet, alleen of samen met anderen om te zorgen dat de verbonden partij de opdracht optimaal uitvoert.

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen (GR)
Horizon B.V.	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
Sportservice Flevoland B.V.	Het Flevolands Archief
Visit Flevoland B.V.	Stichtingen en verenigingen
OMALA N.V.	Interprovinciaal Overleg (IPO)
Airport Garden City C.V.	Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.
Afvalzorg Holding N.V.	Overige verbonden partij(en)
Vitens N.V.	Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Organisatie(s) met een maatschappelijk belang
Alliander N.V.	Stichting DE-on
TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.	
GroEIFonds Flevoland B.V.	

Wijzigingen in de lijst van verbonden partijen

Ten opzichte van de Jaarstukken 2024 zijn er geen wijzigingen opgetreden in de lijst verbonden partijen.

6.2 Overzicht verbonden partijen

1

Horizon		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Bevorderen werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/ stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	113	113
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	7.367	7.367
Omvang vreemd vermogen	5.394	5.394
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2024 en het Jaarplan 2025, waarin opgenomen de exploitatiebegroting.

x € 1.000

Aanvullende informatie

Horizon B.V. is door de provincie opgericht en opereert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Het doel van de vennootschap is het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Horizon zet zich in om ondernemers te laten groeien en tegelijkertijd maatschappelijke opgaven te realiseren. Daarbij laat zij zich leiden door voorspoed voor de inwoners van Flevoland. Dit doet Horizon langs drie lijnen, namelijk: 1) innoveren (het ondersteunen van bedrijven die nieuwe verdienmodellen zoeken en het verder uitwerken van innovatieve businesscases), 2) internationaliseren (exportbevordering en acquisitie van nieuwe bedrijven) en 3) investeren (verstrekken van financiering aan Flevolandse bedrijven, daar waar er sprake is van marktfalen). De provincie is enig aandeelhouder in Horizon. De vennootschap is aandeelhouder in een drietal Flevolandse entiteiten: De Aanjager B.V. (100%), het MKB Fonds Flevoland B.V. (81,5%) en het Technofonds Flevoland B.V. (62,5%). Met deze entiteiten worden Flevolandse bedrijven ondersteund. Het Jaarplan 2026, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2026 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Een groot deel van het eigen vermogen van Horizon is belegd in fondsen. Deze fondsen zijn ondergebracht in separate besloten vennootschappen. Vanuit deze fondsen wordt het Flevolandse MKB ondersteund via aandelen of leningen. Horizon vervult de rol van fondsbeheerder voor deze fondsen. Er bestaat een risico dat de bedrijven, waarin wordt geparticipeerd, niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen of failliet gaan. Vanuit de fondsen worden bedrijven zorgvuldig gescreend om de risico's te beperken. Ook tussentijds is de fondsbeheerder nauw betrokken bij de bedrijven die financiering vanuit de fondsen hebben ontvangen. Vanuit de aandeelhoudersrol houdt de directeur van Horizon toezicht op de hierboven genoemde fondsen-B.V.'s. De provincie houdt vanuit de aandeelhoudersrol toezicht op Horizon en daarmee indirect op de fondsen.

2

Sport Service Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.sportflevo.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van sport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/ stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	162	162
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	459	506
Omvang vreemd vermogen	158	228
	2025	2026
Financieel resultaat	17,4	6,2
Dividend	0	0

Jaarrekening 2024, begroting 2025

x € 1.000

Aanvullende informatie

Eind 2018 is Sportservice Flevoland BV opgericht door de provincie. Deze BV voert op gebied van sport activiteiten uit voor de provincie.

Visit Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.visitflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Behartigen van toerisme	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	100	100
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	246	246
Omvang vreemd vermogen	184	184
	2025	2026
Financieel resultaat	3	1
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2023, de Exploitatiebegroting 2024 en de Exploitatiebegroting 2025, waarin ook opgenomen een prognose voor 2026. x € 1.000

Aanvullende informatie

Visit Flevoland B.V. is in 2018 door de provincie opgericht. Het doel van de vennootschap is bevordering van toerisme, congressen en andere manifestaties binnen provincie Flevoland en ondersteuning van het daarmee gemoeide economisch en maatschappelijk belang. De provincie is enig aandeelhouder in Visit Flevoland. De Jaarstukken 2024 zijn ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2026 nog niet beschikbaar.

OMALA N.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	N.V.	
Website		
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	25	25
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	35	35
Omvang vreemd vermogen	485	485
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2024 van OMALA N.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

OMALA N.V. is de enig beherend vennoot van Ontwikkeling Maatschappij Airport Garden City (AGC). Vanaf 2016 handelen OMALA NV en AGC CV onder de handelsnaam Lelystad Airport Businesspark (LAB). Omdat het luchthavenbesluit is genomen kan Amsterdam Lelystad Airport zich ontwikkelen tot luchthaven voor Low Cost Carriers, zakenvluchten, lesvluchten en onderhoudsvluchten. De aanleg van provinciale infrastructuur en de aansluiting van een halve afslag op de A6 versterken de ruimtelijke positionering van het OMALA gebied.

Risico en beheersmaatregelen

Deze deelneming is nauw verbonden met Airport Garden City C.V. Daarom zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen voor beide verbonden partijen van toepassing. Wij onderkennen het risico dat er door vertragingen een negatief resultaat kan ontstaan in de grondexploitatie van de ontwikkelingsmaatschappij. Dit bestaat uit twee onderdelen, namelijk: (a) de verkoop van de gronden wordt niet of later gerealiseerd, en (b) de kosten voor de ontwikkeling blijken hoger dan geraamd. Een groot deel van de gronden is al verkocht, en de verwachting is dat de verkoop van gronden niet tegen lagere prijzen zal worden gerealiseerd. Mede daardoor schatten wij de mogelijke financiële impact van het risico voor de provincie laag in. Zie voor een verdere toelichting op het risico en de beheersmaatregelen de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

5

Airport Garden City C.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	C.V.	
Website	www.lelystadairportbusinesspark.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Ontwikkeling Amsterdam Lelystad Airport	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J. Klopman & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	33,33	33,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	1.000	1.000
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	3.001	3.001
Omvang vreemd vermogen	5.855	5.855
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Jaarrekening 2024 AGC C.V.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De beherend vennoot van Airport Garden City C.V. is OMALA N.V. Voor deze partij zijn dezelfde risico's en beheersmaatregelen van toepassing als bij de verbonden partij OMALA N.V.

6

Afvalzorg Holding N.V.		
Vestigingsplaats	Assendelft	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.afvalzorg.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	10,00	10,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	4	4
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	74.441	75.901
Omvang vreemd vermogen	144.331	154.468
	2025	2026
Financieel resultaat	724	1.460
Dividend	150	150

Prognose o.b.v. begroting 2025 en jaarrekening 2024

x € 1.000

Aanvullende informatie

Het publiek belang van afvalverwerking en milieuzorg komt voort uit de voormalige nutsbedrijven. Zowel bestuurlijk als financieel is er voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

Risico en beheersmaatregelen

De provincies zijn volgens de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de gesloten stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Als de exploitant zijn verplichting niet na kan komen (afdichten van de stortplaats), dan komen deze kosten voor rekening van de provincie. Afvalzorg heeft twee actieve stortplaatsen in Flevoland. Afvalzorg Deponie BV (dochteronderneming Afvalzorg Holding N.V.) dient volgens de vergunningvoorschriften financiële zekerheid te stellen aan provincie Flevoland voor de aan te brengen bovenafdichtingen. De omvang van de te stellen zekerheid bedraagt € 2,27 per gestorte ton afval volgens artikel 12 Stortbesluit bodembescherming. Afvalzorg heeft twee beleggingsrekeningen in onderpand gegeven aan provincie Flevoland als financiële zekerheid voor de aanleg van bovenafdichtingen op stortlocaties Braambergen in Almere en Zeeasterweg in Lelystad. Daarnaast is er zowel bestuurlijk als financieel voor de provincie nauwelijks sprake van risico's anders dan een regulier risico als aandeelhouder in verband met het zeer beperkte aandeel (10%) in het bedrijf. Gezien de beperkte risico's zijn verdere beheersmaatregelen niet aan de orde. De provincie is belast met de nazorg van gesloten stortplaatsen. De kosten hiervan worden door de exploitant (Afvalzorg) van de stortplaats opgebracht door middel van een nazorgheffing en in het provinciale nazorgfonds beheerd. De hoogte van de jaarlijkse nazorgheffing wordt in belangrijke mate bepaald door de gehanteerde rekenrente en de vastgestelde milieuhygiënische maatregelen in het nazorgplan. Op dit moment is er discussie over de te hanteren rekenrente gezien tegenvallende opbrengsten van het vermogen in het nazorgfonds. Door de provincie is besloten om in 2024 en 2025 onderzoek hiernaar te doen en in 2026 de nazorgheffing aan te passen. Een sterke verlaging van de door de Provinciale Nazorgfondsen gehanteerde rekenrente zal afhankelijk van de wijze waarop dit wordt geëffectueerd en de periode waarin eventuele additionele heffingen worden opgelegd, een zeer grote financiële impact hebben op Afvalzorg. De continuïteit van de onderneming zou daarmee mogelijk in gevaar komen.

7

Vitens N.V.		
Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.vitens.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Drinkwatervoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,08	0,08
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	250	250
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	786.000	865.000
Omvang vreemd vermogen	1.866.000	2.110.000
	2025	2026
Financieel resultaat	72.000	79.000
Dividend	12	12

Prognose o.b.v. Jaarrekening 2024 en Financieel jaarplan 2025-2029

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie. De provincie loopt geen substantiële risico's. In de planperiode is de verwachting dat de solvabiliteit rond de 30% zal uitkomen. Jaarlijks zal worden beoordeeld of uitkering van dividend mogelijk is. Vitens wil de solvabiliteit de aankomende jaren laten stijgen naar een minimumniveau van 35% en blijvend voldoen aan de financiële ratio's zoals gesteld door de kredietverstrekkers. Hiervoor zal de aankomende jaren het nettoresultaat moeten worden toegevoegd aan het eigen vermogen.

8

N.V. Bank voor Nederlandse Gemeenten		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.bngbank.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Financiële dienstverlening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,14	0,14
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	572	572
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	4.615.000*	4.721.000**
Omvang vreemd vermogen	107.459.000*	110.819.000**
	2025	2026
Financieel resultaat	254.000***	294.000****
Dividend	120 ***	100

<https://www.bngbank.nl/over-bng-bank/kerncijfers-en-jaarverslagen/jaarverslag-2024>

x € 1.000

Aanvullende informatie

(*) 01-01-2024 (**) 31-12-2024 (***) 2023 (****) 2024 De bank is door de toezichthouder De Nederlandse Bank (DNB) in 2015 aangemerkt als systeembank. De bank voldoet aan de hoogste long-term credit rating (Standard&Poors's AAA, Moody's Aaa en Fich AAA) met, in alle gevallen, een "stable outlook". De aandelen geven een goed rendement en de provincie loopt geen substantiële risico's.

Alliander N.V.		
Vestigingsplaats	Arnhem	
Juridische vorm	N.V.	
Website	www.alliander.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,05	0,05
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	201	201
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	6.432.000	6.797.000
Omvang vreemd vermogen	7.941.000	6.183.000
	2025	2026
Financieel resultaat	394.000	365.000
Dividend	37	37

Prognose o.b.v. halfjaarcijfers 2025

x € 1.000

Aanvullende informatie

Vanwege de wettelijke eis dat de aandelen middellijk of onmiddellijk in handen van de overheid moeten zijn, heeft de provincie een belang in deze organisatie.

Risico en beheersmaatregelen

Zowel bestuurlijk als financieel is er voor provincie Flevoland nauwelijks sprake van risico's anders dan een 'normaal' aandeelhoudersrisico in verband met het zeer beperkte aandeel in de energiematschappij en netwerkbedrijven. Gezien de beperkte risico's zijn specifieke beheersmaatregelen niet aan de orde.

TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V.

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.pocfondsflevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Economische ontwikkeling	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	8.516	8.516
Omvang vreemd vermogen	26	26
	2025	2026
Financieel resultaat	-769	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2024 en het Jaarplan 2025, waarin opgenomen de exploitatiebegroting. x € 1.000

Aanvullende informatie

Sinds 2018 verstrekt TMI Proof of Concept Fonds Flevoland B.V. participaties en/of (achtergestelde) converteerbare leningen aan Flevolandse innovatieve MKB-ondernemingen om op deze wijze innovatie in een vroeg stadium al te ondersteunen. Hierbij is het uitgangspunt dat het fonds minimaal 50% revolverend is. Het fonds heeft tot en met 2023 een toegezegd fondsvermogen van € 13,3 mln., waarvan € 5,3 mln. afkomstig is uit EFRO-middelen (inclusief € 1,3 mln. rijkscofinanciering). De overige € 8 mln. is afkomstig van de provincie. Hieruit worden ook de beheerkosten aan de fondsbeheerder (Horizon B.V.) betaald. De provincie heeft een aandeel van € 1 en is daarmee 100% eigenaar van deze entiteit. Onder het vreemd vermogen van de entiteit zijn opgenomen het al overgemaakte provinciaal fondsvermogen en de vooruitbetaalde EFRO-middelen, inclusief cofinanciering van het Rijk. Zodra het fondsvermogen wordt uitgezet via leningen wordt dit geconverteerd naar het vennootschappelijk eigen vermogen. Het Jaarplan 2026, waarin opgenomen de exploitatiebegroting, is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2026 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Aan de inzet van EFRO-middelen en de daarmee samenhangende rijkscofinanciering zijn voorwaarden verbonden. Hierbij is het risico dat deze middelen niet volledig ingezet kunnen worden in de periode tot en met 2023. Als gevolg hiervan kan er sprake zijn van een terugbetalingsverplichting aan Europa / Den Haag. Om dit risico te mitigeren is een deskundige fondsmanager aangetrokken. Deze fondsmanager is bekend met het Flevolandse financieringslandschap en beheert de bestaande fondsen. Het gaat hier naast het PoC-fonds om het Technofonds Flevoland en het MKB-fonds Flevoland. Na 2023 zijn er vooralsnog geen nieuwe middelen beschikbaar om nieuwe financieringen te verstrekken, tenzij bestaande financieringen worden terugbetaald. Dit laatste wordt voor de komende jaren echter nog niet voorzien. De provincie, als aandeelhouder, en de fondsbeheerder verkennen verschillende mogelijkheden om nieuw kapitaal te verwerven om ook na 2023, naast het beheren van de al bestaande portefeuille, meer innovatief Flevolands MKB te kunnen ondersteunen.

11

Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.ofgv.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Milieu	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	28,50	28,50
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.850	1.395
Omvang vreemd vermogen	4.712	4.712
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. begroting 2026

x € 1.000

Aanvullende informatie

De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) voert taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving voor de deelnemende provincies en gemeenten. Naast de verplichte milieutaken heeft de provincie ook de vergunningverlening-, toezicht en handhavingstaken op een breed terrein van bodem, ontgronding en water ondergebracht bij de OFGV.

12

Het Flevolands Archief

Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling	
Website	www.hetflevolandsarchief.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Archiefbeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Algemeen en Dagelijks bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & J. Klopman	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,00	8,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	227	318
Omvang vreemd vermogen	329	329
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Prognose op basis van jaarstukken 2024 en Programmabegroting HFA 2025-2028 en 2026-2029

x € 1.000

Aanvullende informatie

Sinds 1 juli 2017 bestaat het Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief (hierna: HFA) als opvolger van het Erfgoedcentrum Nieuw Land. Deelnemers zijn de gemeenten Lelystad, Dronten, Zeewolde, Urk, het Waterschap Zuiderzeeland, provincie Flevoland en het ministerie van OCW. HFA voert een deel van de archiefwettelijke taken uit voor haar deelnemers en houdt toezicht op, adviseert en beheert de archiefcollecties van haar deelnemers en uit de regio.

13

Inter Provinciaal Overleg		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ipo.nl / www.bij12.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Samenwerking en belangenbehartiging	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	J.N. Simonse	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	8,33	8,33
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.000	700
Omvang vreemd vermogen	55.222	55.222
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	0	0

Saldo's bepaald op basis van (geconsolideerde) jaarrekening vereniging IPO x € 1.000
2024 gecorrigeerd voor geplande mutaties in de boekjaren 2024-2026
(restituties aan provincies vanuit eigen vermogen en geplande onttrekkingen bestemmingsreserves)

Aanvullende informatie

Het IPO is een vereniging van twaalf provincies. Het is het samenwerkingsverband van twaalf provincies en de belangenbehartiger namens de provincies richting medeoverheden (rijk, gemeenten, waterschappen) en andere partners, maatschappelijke organisaties. Daarnaast vervult het IPO een platformfunctie om kennis te delen. Daarvoor worden het IPO-Jaarcongres, themadagen en denktank bijeenkomsten georganiseerd. Gezamenlijk worden standpunten bepaald en initiatieven ontplooid ter versteviging van de positie van de provincies als middenbestuur en ter verbetering van de interbestuurlijke verhoudingen.

Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A.

Vestigingsplaats	Utrecht	
Juridische vorm	Vereniging	
Website	www.ndovloket.nl - www.dova.nu	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Openbaar vervoer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht ALV	
Betrokken bestuurder(s)	E.T.M. Müller	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	6,67	6,67
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	1.137	1.141
Omvang vreemd vermogen	3.689	3.689
	2025	2026
Financieel resultaat	23	4
Dividend	0	n.v.t

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door het samenwerkingsverband opgestelde Jaarstukken 2024 en de Exploitatiebegrotingen 2025 en 2026. x € 1.000

Aanvullende informatie

De organisaties NDOV en DOVA hebben de handen ineengeslagen en zijn met ingang van 2019 samen verder gegaan. Op 31 oktober 2018 is hiertoe de rechtspersoon Coöperatieve Vereniging NDOV-DOVA U.A. bij notariële akte te Utrecht opgericht. Het samenwerkingsverband telt 15 leden. Elk lid heeft één stem in de ledenvergadering. De coöperatie heeft ten doel het faciliteren en ondersteunen van de leden bij collectieve vraagstukken op het gebied van de exploitatie, infrastructuur en services voor reizigers, zoals informatievoorziening over het openbaar vervoer en andere vormen van collectief vervoer of individueel vervoer. Uiteindelijk doel is te komen tot een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt vervoer voor de reiziger. Jaarlijks maakt het bestuur een jaarplan (activiteiten en begroting), bestuursverslag en jaarrekening op. De vereniging brengt na de jaarlijkse vaststelling van het jaarplan door de algemene ledenvergadering voor het gebruik van het 'NDOV-programma' en het 'Samenwerkingsprogramma DOVA' de daarmee samenhangende kosten bij de leden in rekening volgens de vastgestelde verdeelsleutels.

Provinciaal Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen Flevoland		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Publiek rechtspersoon	
Website	n.v.t.	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Afvalzorg en milieubeheer	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	College vormt Dagelijks- en Algemeen bestuur	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra (Dagelijks Bestuur) / Voltallig college (Algemeen Bestuur)	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	100,00	100
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	971	971
Omvang vreemd vermogen	33.578	34.921
	2025	2026
Financieel resultaat	0	0
Dividend	n.v.t.	n.v.t.

Jaarrekening 2024 (concept) en prognose 2026.

x € 1.000

Aanvullende informatie

De provincies zijn op basis van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor de eeuwigdurende nazorg van de stortplaatsen binnen de provinciegrenzen waar na 1 september 1996 afvalstoffen zijn gestort. Wanneer de stortplaats is volgestort, zorgt de exploitant voor de afdichting van de stortplaats. Na de technische eindinspectie gaat de nazorg, en daarmee de financiering van de nazorg, over naar de provincie (overdracht). Elke provincie heeft daartoe een Nazorgfonds in het leven geroepen. Het Nazorgfonds is op grond van artikel 15.47 van de Wet Milieubeheer een rechtspersoon en heeft een Dagelijks Bestuur, een Algemeen Bestuur en ook een eigen begroting en jaarrekening. GS zijn bij dezelfde wet belast met het beheer van het fonds. Zij vormen het Algemeen Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit twee gedeputeerden met de portefeuilles Financiën, Milieu en Afvalzorg. Het Nazorgfonds heeft 2 doelstellingen: de middelen zo goed mogelijk beheren zodat de eeuwigdurende nazorg bekostigd kan worden en zorgdragen dat de middelen alleen aan dit doel besteed worden. De rentetoevoeging in de voorzieningen is jaarlijks gelijk aan het doelrendement (4,4%), onafhankelijk van het werkelijke rendement op het vermogen. De afgelopen jaren was het werkelijke rendement lager dan het doelrendement, waardoor ingeteerd wordt op het eigen vermogen (de buffer voor schommelingen in het rendement).

Risico en beheersmaatregelen

Financiële risico's: Nadat een sluitingsverklaring wordt afgegeven voor een stortplaats gaat de nazorgfase van start. Als na het afgeven van een sluitingsverklaring blijkt dat in het Nazorgfonds onvoldoende vermogen aanwezig is om de eeuwigdurende nazorg te kunnen bekostigen, komen aanvullende kosten voor rekening van de provincie en is het verhalen op de exploitanten niet meer mogelijk. Ook ontstaat er een financieel risico wanneer het werkelijke beleggingsrendement van het Nazorgfonds lager is dan het doelrendement (rekenrente voor doelvermogen en heffing) of wanneer het op te brengen doelvermogen te laag blijkt te zijn. Voor de provincie speelt dit risico alleen voor de gesloten stortplaats Het Friese Pad. Beheersmaatregelen: Bij het bepalen van de hoogte van de jaarlijkse nazorgheffingen betrekken we het beleggingsrendement van het Nazorgfonds. Bij het afgeven van een sluitingsverklaring stellen we een financiële eindafrekening op om een tekort of overschot ten opzichte van het doelvermogen bij aanvang van de nazorg te kunnen vereffenen op het moment van overdracht van de stortplaats. We berekenen de benodigde doelvermogens volgens het IPO rekenmodel op basis van goedgekeurde nazorgplannen. De nazorgplannen en rekenmodellen voor de nog niet gesloten stortplaatsen zullen worden geactualiseerd aan de hand van de IPO checklist en het rekenmodel RINAS 4.

Stichting DE-on		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	Stichting	
Website	www.eef-flevoland.nl	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Duurzame energievoorziening	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Geen	
Betrokken bestuurder(s)	H.J. Hofstra	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	0,00	0,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	0	0
Financieel belang van de provincie (lening €)	10.095	10.095
Omvang eigen vermogen	-3.007	-3.007
Omvang vreemd vermogen	10.366	10.366
	2025	2026
Financieel resultaat	-119	-18
Dividend	0	0

Prognose o.b.v. Jaarplan 2025

x € 1.000

Aanvullende informatie

Stichting DE-on is formeel geen verbonden partij, maar met PS is afgesproken dat zij wordt behandeld alsof dat wel zo is. DE-on draagt bij aan de ontwikkeling van duurzame energie in Flevoland door het financieren van projecten die gericht zijn op energiebesparing en/of het duurzaam opwekken van energie, met name in marktsegmenten die zich autonoom onvoldoende ontwikkelen. In 2023 is de looptijd van de drie uitstaande leningen met acht jaar verlengd, tot en met 2042. GS hebben bij besluit van 30 augustus 2022 een aanvullende lening van € 6,5 mln. beschikbaar gesteld aan DE-on. In 2024 heeft DE-on € 1,6 mln. opgenomen van deze aanvullende lening.

Risico en beheersmaatregelen

Op basis van leningsvoorwaarden loopt de provincie het risico dat de lening in de toekomst mogelijk (deels) oninbaar is. Jaarlijks wordt over de inzet gerapporteerd. In de subsidievoorwaarden zijn voorwaarden opgenomen voor het tempo van investeringen. Als niet aan de voorwaarden is voldaan kan (een deel van) de lening worden teruggevorderd. Om het risico af te dekken dat de lening niet wordt terugbetaald, is binnen de 'Brede Bestemmingsreserve' een bedrag van € 7,3 mln. geormerkt en voor het negatieve eigen vermogen van DE-on een voorziening getroffen ter grootte van € 3,1 mln.

Groefonds Flevoland B.V.		
Vestigingsplaats	Lelystad	
Juridische vorm	B.V.	
Website	www.horizonflevoland.nl/groefondslevoland	
Openbaar belang dat behartigd wordt	Versterken van de economische structuur en stimuleren werkgelegenheid	
Bestuurlijk belang (zeggenschap)	Stemrecht AVA	
Betrokken bestuurder(s)	A.J. Gerritsen & A.J.A. van Dijk	
	1-1-2026	31-12-2026
Belang/stemrecht van de provincie (aandeel %)	50,00	50,00
Financieel belang van de provincie (aandeel €)	10.700	10.700
Financieel belang van de provincie (lening €)	0	0
Omvang eigen vermogen	19.493	19.493
Omvang vreemd vermogen	18	18
	2025	2026
Financieel resultaat	-394	0
Dividend	0	0

De in de hierboven opgenomen tabel gepresenteerde financiële informatie is herleid uit de door de vennootschap opgestelde Jaarstukken 2024 en de Exploitatiebegroting 2025. x € 1.000

Aanvullende informatie

Groefonds Flevoland B.V. heeft als doel het versterken van de economische structuur en het stimuleren van de werkgelegenheid in provincie Flevoland. Dit doet zij door het participeren in alsook het aangaan en verstrekken van (achtergestelde) geldleningen aan vennootschappen en andere ondernemingen die in de ruimste zin een bijdrage kunnen leveren aan dit doel. De Nederlandse Staat en provincie Flevoland zijn elk voor 50% eigenaar van deze entiteit. De initiële fondsomvang bedroeg € 16,0 mln., waarbij een eerste kapitaalstorting van € 8,0 mln. heeft plaatsgevonden bij de oprichting. Op 23 november 2021 is het aandelenkapitaal met € 5,4 mln. uitgebreid en door beide aandeelhouders (naar rato van ieders belang) volgestort. In december 2023 heeft door beide aandeelhouders een tweede kapitaalstorting van € 8 mln. op het initiële fondsvermogen plaatsgevonden. De Exploitatiebegroting 2026 is ten tijde van het opstellen van de provinciale begroting 2026 nog niet beschikbaar.

Risico en beheersmaatregelen

Door middel van een aandeelhoudersinstructie is de fondsbeheerder opgedragen om voorafgaand aan het verstrekken van financiering aan een ondernemer een berekening te maken van het mogelijk verlies op deze financiering. Daarnaast dient de fondsbeheerder deze berekening jaarlijks te herzien voor de gehele portefeuille. Hierbij heeft de fondsbeheerder de restrictie dat het gehele risico op de portefeuille niet groter mag zijn dan 25%.

7 Grondbeleid

Door de provincie wordt grondbeleid ingezet voor integrale gebiedsontwikkeling, infrastructuur, de ecologische hoofdstructuur en de gebiedsontwikkeling van het landelijk gebied. De provincie acteert daarin enerzijds als grondeigenaar en grondbeheerder (taakgebonden grondbeleid) en anderzijds als gebiedsontwikkelaar (gebiedsgericht grondbeleid).

Het taakgebonden grondbeleid is gericht op de realisatie van nieuwe, dan wel de aanpassing van bestaande, provinciale infrastructuur. Het gebiedsgerichte grondbeleid is gericht op het realiseren van provinciale strategische doelen, zoals vastgelegd in het provinciale beleid.

Kaderdocumenten

Wij hebben het grondbeleid doorvertaald in verschillende provinciale kaderdocumenten, zoals het provinciale beleid, zoals de 'Omgevingsvisie, omgevingsprogramma en de 'Kadernota Grondbeleid'. In deze kadernota zijn zowel het

bestaande beleid als de volgende beleidsuitgangspunten neergelegd:

- Bij de grondverwerving voor infrastructurele werken wordt in samenloop met elke minnelijke onderhandeling ook een aanvang gemaakt met de administratieve fase van de onteigeningsprocedure. Het definitieve besluit om over te gaan tot onteigenen wordt pas genomen als het minnelijke traject niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.
- Per concreet project of programma wordt de inzet van provinciale middelen en de daarbij behorende projectmatige aanpak bepaald.

We beschouwen de regeling van de bouwgrondexploitatie in eerste instantie als een verantwoordelijkheid van gemeenten en private partijen. Als het provinciale belang dit vereist kan - met instemming van PS - van dit uitgangspunt worden afgeweken. Hiervan is voornamelijk nog geen sprake. De provincie kan participeren in de verbonden partijen waarin wel bouwgrondexploitaties plaatsvinden.

Met het provinciale grondbeleid beogen we tegen aanvaardbare prijzen tijdig gronden beschikbaar te krijgen of te laten krijgen voor de realisering van ruimtelijke doelen. Aanvaardbare prijzen zijn in de regel marktconforme prijzen, waarbij we in overleg met andere overheden zodanig opereren dat marktverstoringen (prijsoptocht) zoveel mogelijk worden voorkomen.

Gronden in eigendom (gebiedsgericht grondbeleid)

De provincie heeft een beperkte hoeveelheid grond in eigendom ten behoeve van het gebiedsgerichte grondbeleid (niet zijnde ondergrond van infrastructuur en dergelijke). Omdat deze gronden zich niet in een transformatieproces bevinden en veelal (tijdelijk) een vaste bestemming kennen worden deze in de programmabegroting gepresenteerd als Materieel Vast Actief (MVA). Aan deze gronden wordt geen rente toegerekend.

Gronden 'Flevolands Programma Landelijk Gebied' (FPLG)

Voor de opgave landelijk gebied is het nodig om gronden, terreinen en opstallen aan te kunnen kopen. Die aankopen zijn nodig om voorwaarden te scheppen voor de doelen uit de opgave.

Voorbeelden daarvan zijn aankopen van vastgoed en bedrijven om verplaatsingen mogelijk te maken (ruilgronden) of het verkrijgen van stikstofemissieruimte.

Dergelijke aankopen worden gezien als (tijdelijk) bezit en moeten als zodanig op de balans van de jaarrekening worden gezet, in plaats van als besteding ten laste van een budget uit de programmabegroting.

Beoogde transacties 2026

Voor het jaar 2026 verwachten wij transacties uit te voeren binnen de opgave landelijk gebied. De omvang hiervan is nog niet bekend.

Waardering grond

De gronden worden in de balans gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, bestaande uit de aankoopprijs voor de grond en opstallen, vermeerderd met de kosten voor schadeloosstelling en verminderd met ontvangen bijdragen van derden. Als afwaardering noodzakelijk is, zullen de daaruit volgende kosten ten laste worden gebracht van de rijksmiddelen die voor de uitvoering van de opgave landelijk gebied beschikbaar worden gesteld.

8 Openbaarheidsparagraaf Woo

Algemeen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevat deze programmabegroting een openbaarheidsparagraaf. Hierin wordt aandacht besteed aan de beleidsvoornemens én de uitvoering van de Wet open overheid (Woo). In de paragraaf Bedrijfsvoering zijn de organisatieaspecten van de Woo verder uitgewerkt.

De Woo is op 1 mei 2022 in werking getreden als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). GS hebben in 2021 op basis van een impactanalyse vastgesteld dat de provincie in vier jaar wil doorgroeien naar het ambitieniveau 'Maximaal transparant en maximaal toegankelijk'. PS hebben voor dit traject middelen beschikbaar gesteld.

De uitvoering van de Woo is ondergebracht in het vierjarige programma 'Informatie Open en Transparant', onderdeel van de bredere digitaliseringsopgave. Het programma is opgebouwd uit vier sporen en wordt gerealiseerd via vier plateaus en tien projecten (waarvan een deel inmiddels is afgerond of aangepast).

De eerste fase van het programma richtte zich op het realiseren van 'basaal transparant en basaal toegankelijk'. Daarbij zijn duidelijke stappen gezet. Zo zijn inmiddels 12 van de 17 informatiecategorieën via de website beschikbaar gesteld. In de jaren 2025 en 2026 ligt de focus onder andere op de (wettelijk verplichte) aansluiting op de landelijke Woo-index, volgens planning van het ministerie van BZK. Door landelijke vertraging is de oorspronkelijke planning niet haalbaar gebleken; een nieuwe planning volgt nog.

Vanuit het perspectief van de wet zijn drie hoofdthema's leidend:

1. Actieve openbaarmaking (informatie publiceren uit eigen beweging);
2. Passieve openbaarmaking (informatie verstrekken op verzoek);
3. Een op orde zijnde informatiehuishouding als randvoorwaarde voor beide.

Voor 2026 en verder zijn de volgende doelstellingen en activiteiten belangrijk:

- Implementatie van de sjabloongenerator, noodzakelijk voor het realiseren van archivering en openbaarmaking 'by design';
- Verdere implementatie van Microsoft 365 Copilot ter ondersteuning van efficiënte zoek-, analyse- en ontsluitingsfuncties van overheidsinformatie;
- Uitvoering van de roadmap 'werkplek van de toekomst', met moderne informatie- en archiefbeheerprincipes. De conceptarchitectuur is gereed; een Proof of Concept wordt in 2025 opgestart met externe partijen. Belangrijke applicaties zijn Djuma, DMS/Edocs, SharePoint/Teams en het dataplatform;
- Vervolg van het programma 'Ambtelijk Vakmanschap', gericht op bewustwording en vaardigheden met e-learning en fysieke sessies;
- Structurele verbetering van de informatiehuishouding, in lijn met de nieuwe Archiefwet en de aanbevelingen van de Provinciearchivaris. Hierbij wordt AI ingezet om informatie te verrijken met metadata, met prioriteit voor informatie die bijdraagt aan maatschappelijke impact en wettelijke compliance (zoals aanbevolen door het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding - ACOI).

Door middel van dit programma werkt provincie Flevoland aan een duurzame, toekomstbestendige en transparante informatievoorziening waarin toegankelijkheid, privacy en openbaarheid in balans zijn.

IV Financiële begroting

1 Overzicht baten en lasten

1.1 Financieel overzicht

Overzicht baten en lasten 2026

Het overzicht van baten en lasten is hieronder op programmaniveau weergegeven voor het begrotingsjaar 2026. De programma's zijn onderverdeeld naar programmaonderdelen, een specificatie hiervan vindt u terug in het programmaplan. De autorisatie door PS vindt plaats op het niveau van deze programmaonderdelen.

Tabel 1.1: Saldo van baten en lasten per programma

	Lasten 2026	Baten 2026	Saldo 2026
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	9.979	-230	9.749
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	23.657	-863	22.794
3 Bloeiende economie	16.571	-970	15.601
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	13.232	-38	13.194
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	14.525	-4.267	10.257
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	94.377	-3.138	91.239
7 Eigentijds bestuur	6.304	-50	6.254
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	87.846	-240.204	-152.358
Saldo	266.490	-249.760	16.730
Saldo reservemutaties	23.982	-40.712	-16.730
Geraamd resultaat	290.472	-290.472	0

x € 1.000

Detaillering baten en lasten in meerjarenperspectief

Tabel 1.2: Saldo van baten en lasten per programma meerjarig

Saldo lasten en baten per programma	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	10.107	10.364	9.749	9.260	9.152	9.065
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	17.694	27.157	22.794	23.148	18.587	15.561
3 Bloeiende economie	8.629	15.347	15.601	14.845	10.071	7.380
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	11.768	12.685	13.194	12.577	12.142	11.446
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	8.480	10.575	10.257	10.232	9.005	9.005
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	76.400	89.090	91.239	86.605	87.583	88.462
7 Eigentijds bestuur	6.091	6.360	6.254	5.855	5.136	5.136
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-184.137	-147.725	-152.358	-151.987	-149.998	-149.460
Saldo van baten en lasten	-44.967	23.852	16.730	10.534	1.678	-3.405
Stortingen in reserves	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
Onttrekkingen aan reserves	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
Saldo reservemutaties	34.376	-23.852	-16.730	-10.534	-1.678	3.405
Geraamd resultaat (- = overschot)	-10.592	0	0	0	0	0

x € 1.000

Tabel 1.3: Lasten per programma meerjarig

Lasten per programma	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	12.244	10.593	9.979	9.489	9.238	9.088
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	22.222	30.915	23.657	23.983	19.389	16.363
3 Bloeiende economie	10.318	17.225	16.571	15.648	10.428	7.737
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	12.326	13.758	13.232	12.615	12.180	11.485
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	11.288	15.131	14.525	14.397	12.190	12.190
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	79.756	93.852	94.377	89.873	90.921	91.799
7 Eigentijds bestuur	6.503	6.410	6.304	5.905	5.186	5.186
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	72.748	81.768	87.846	90.682	108.533	115.250
Lasten	227.404	269.651	266.490	262.592	268.066	269.097
Stortingen in reserves	78.637	36.157	23.982	17.592	16.172	15.869
Lasten inclusief toevoegingen reserves	306.041	305.808	290.472	280.184	284.238	284.966

x € 1.000

Tabel 1.4: Baten per programma meerjarig

Baten per programma	Rekening 2024	Begroting 2025 na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-2.137	-230	-230	-230	-86	-22
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-4.527	-3.757	-863	-835	-803	-803
3 Bloeiende economie	-1.689	-1.879	-970	-803	-357	-357
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	-558	-1.073	-38	-38	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-2.807	-4.555	-4.267	-4.165	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-3.356	-4.762	-3.138	-3.268	-3.337	-3.337
7 Eigentijds bestuur	-412	-50	-50	-50	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-256.885	-229.493	-240.204	-242.670	-258.532	-264.710
Baten	-272.372	-245.799	-249.760	-252.059	-266.387	-272.502
Onttrekkingen aan reserves	-44.261	-60.010	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
Baten inclusief onttrekkingen reserves	-316.633	-305.808	-290.472	-280.184	-284.238	-284.966

x € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 1.5: Algemene dekkingsmiddelen (baten)

	2024 Rekening	2025 Na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
a. Provinciefonds	-205.482	-177.791	-182.767	-185.969	-202.581	-208.759
b. Opcenten MRB	-43.494	-45.500	-51.100	-51.350	-51.600	-52.100
c. Dividend	-345	-303	-303	-303	-303	-303
d. Rente	-4.006	-1.542	-3.042	-2.042	-1.042	-542
e. Overig (afwikkelingsverschil)	0	0	0	0	0	0
Totaal	-253.327	-225.137	-237.213	-239.665	-255.527	-261.705

x €1.000

a. Provinciefonds

De uitkering uit het provinciefonds is een vrij besteedbare uitkering die alle provincies van het Rijk ontvangen, voornamelijk bedoeld voor de uitvoering van de wettelijke taken. De hoogte van de uitkering wordt mede gebaseerd op de mogelijkheden die de provincies hebben om zelf inkomsten te genereren (belastingen en vermogensinkomsten). De omvang van het provinciefonds kan in ieder geval drie keer per jaar gewijzigd worden door het Rijk, waarover wij geïnformeerd worden via de circulaire in mei, september en december. Sinds 2024 is het provinciefonds niet meer direct gekoppeld aan de omvang van de Rijksuitgaven, maar groeit of krimpt het fonds in lijn met de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product. De in deze begroting opgenomen uitkeringen voor 2026 en volgende jaren zijn gebaseerd op de 'Meicirculaire provinciefonds 2025' en (enkele inzichten van) de 'Septembercirculaire provinciefonds 2025'.

b. Opcenten motorrijtuigenbelasting (MRB)

Op grond van de Provinciewet heft de provincie een opslag (opcenten) op de motorrijtuigenbelasting (MRB). Het Rijk stelt hiervoor jaarlijks de maximale hoogte vast. Daarbinnen bepaalt de provincie zelf het tarief. De begrotingsraming is gebaseerd op het voertuigenoverzicht per 1 juli 2025. Vanaf 2026 gaan wij uit van een jaarlijkse indexering van 1% op het tarief. Omdat vanaf 2026 elektrische voertuigen verder belast zullen worden, zal de omvang van het belastbare voertuigenbestand toenemen. Het Rijk is voornemens om de vrijstelling van de MRB op elektrische voertuigen

te verlengen tot en met 2030. Omdat ons een compensatie is toegezegd hebben wij in deze begroting nog wel rekening gehouden met de inkomsten van de voertuigen in 2026 en verder.

Meer informatie over de opcenten op de motorrijtuigenbelasting is opgenomen in de paragraaf 'Lokale heffingen'.

c. Dividend

De provincie ontvangt jaarlijks dividend als gevolg van een beperkt aandelenbezit. De dividenduitkeringen van de verbonden partijen over het boekjaar 2024 zijn bekend. Voor de jaren 2026-2029 wordt verondersteld dat die in lijn zullen liggen met de dividenduitkering over voorgaande jaren (exclusief incidentele extra dividenden).

d. Rente (saldo financieringsfunctie)

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat uit twee componenten:

- *rente provincie*: dit is rente die de provincie ontvangt op verstrekte leningen uit hoofde van de treasuryfunctie (aan gemeenten).
- *overige rentebaten*: dit is de rente die de provincie ontvangt op verstrekte overige langlopende leningen vanuit de publieke taak.

Zie voor meer informatie de paragraaf 'Financiering'.

Tabel 1.6: Saldo financieringsfunctie

	2024 Rekening	2025 Na wijziging	2026 Ontwerp	2027 Ontwerp	2028 Ontwerp	2029 Ontwerp
Rente provincie	-3.925	-1.534	-3.034	-2.034	-1.034	-534
Overige rentebaten	-80	-9	-9	-9	-9	-9
Totaal	-4.006	-1.542	-3.042	-2.042	-1.042	-542

x €1.000

Kosten van overhead

Provincie Flevoland verantwoordt alle apparaatskosten (personeel en materieel) op het programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) moet in de financiële begroting een overzicht worden opgenomen van de geraamde kosten van de overhead. Dit betreft de totale apparaatskosten na aftrek van het personeel dat direct aan de taakvelden kan worden toegerekend. De provincie hanteert hiervoor de door de commissie BBV vastgestelde definitie. De kosten voor overhead zijn in tabel 1.7 gespecificeerd.

Tabel 1.7: Geraamde kosten overhead

	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Totaal personeel en organisatie (8.2.1)	57.711	61.008	59.448	58.833	58.733
Af: direct personeel	-27.781	-29.508	-28.754	-28.456	-28.408
Saldo personeel en organisatie indirect	29.930	31.499	30.694	30.376	30.325
Financiën, communicatie en jur. zaken	523	1.052	1.052	1.052	1.052
Facilitaire zaken en Financiële administratie (product 8.2.5)	5.018	5.460	5.558	6.343	6.890
Informatievoorziening (product 8.2.6)	5.234	7.181	7.183	7.182	7.182
Totale kosten overhead	40.706	45.192	44.487	44.952	45.448

x €1.000

Tabel 1.8: Percentage personele overhead

	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Personele lasten indirect (ondersteunend) personeel	20.636	21.635	21.081	20.863	20.828
Personele lasten direct personeel	27.781	29.508	28.754	28.456	28.408
Personele overhead in %	43%	42%	42%	42%	42%

x €1.000

Stelposten, vennootschapsbelasting en onvoorziën

Tabel 1.9: Stelposten

	2025 Na wijziging	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Loon- en prijsontwikkeling	0	1.671	5.252	13.272	20.797
Vennootschapsbelasting	50	50	50	50	50
Onvoorziene uitgaven	140	140	140	140	140
Stelpost onzekerheden	400	800	1.200	1.600	2.000
Stelpost financiering	0	0	0	0	500
Stelpost nieuw beleid	5.562	10.003	9.057	18.334	16.178
Totaal	6.152	12.664	15.700	33.396	39.665

x €1.000

Loon- en prijsontwikkeling

In de begroting is een stelpost opgenomen die bedoeld is voor loon- en prijsstijgingen van salarissen voor provinciepersoneel, inkoop van goederen en diensten en het verstrekken van subsidies aan derden. Bij het opstellen van de Programmabegroting 2026 is een deel van de stelpost ingezet om de begroting en meerjarenramingen op het prijspeil 2026 te brengen. De stelpost is daarna weer meerjarig op niveau gebracht om toekomstige kostenstijgingen ten opzichte van 2026 (prijspeil meerjarenraming) te kunnen dekken. Hiervoor zijn wij uitgegaan van de prijsontwikkelingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan 2025 van het Centraal Planbureau en ook actuele inzichten van de salarisontwikkelingen. Op basis van voorlopige informatie van het CPB, over de indexcijfers, verwachten wij dat het saldo van de stelpost nodig zal zijn voor verdere kostenstijgingen. Het verloop van de stelpost is in tabel 1.10 weergegeven.

Tabel 1.10: Inzet stelpost Loon- & prijsontwikkeling (L&P)

	2026	2027	2028	2029
Beginsaldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' (Programmabegroting 2025):	6.448	11.688	17.981	23.810
Bijstelling prijspeil 2026 in perspectiefnota	1.990	165	910	1.833
Bijstelling prijspeil 2026 in zomernota	-2.124	-2.004	-1.984	-1.984
Overige bijstelling in Programmabegroting 2026	714	727	1.604	2.297
Saldo stelpost 'Loon- & prijsontwikkeling' na bijstelling	7.028	10.576	18.511	25.956
Toegekend aan budgetten:				
- goederen en diensten	-1.477	-1.289	-1.225	-1.215
- subsidiebudgetten	-3.879	-4.036	-4.013	-3.943
Stelpost 'Loon- en prijsontwikkeling' begroting 2026	1.671	5.252	13.272	20.797

x € 1.000

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 zijn overheden onderworpen aan vennootschapsbelasting, als en voor zover zij ondernemingsactiviteiten uitvoeren en daarmee structurele overschotten behalen. Binnen provincie Flevoland is op dit moment één activiteit als belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting aangemerkt, namelijk de participatie in Airport Garden City C.V. (OMALA). Er bestaat nog onzekerheid over de hoogte van de over 2026 af te dragen vennootschapsbelasting, daarom is een stelpost opgenomen van € 0,05 mln.

Onvoorziene uitgaven

De post onvoorzien is bedoeld om in de loop van het jaar in te kunnen spelen op onvoorziene omstandigheden en nog enige flexibiliteit in de besteding van middelen te behouden.

Stelpost onzekerheden

Jaarlijks wordt in de begroting een stelpost 'Onzekerheden' opgenomen. De reden hiervoor is dat er in de programmabegroting rekenkundige aannames worden gedaan, die in de praktijk anders kunnen uitpakken c.q. tot tegenvallers kunnen leiden. Door hiervoor begrotingsruimte te reserveren wordt voorkomen dat dergelijke tegenvallers direct leiden tot een niet sluitende begroting. Het gaat vooral om aannames met betrekking tot de grote inkomstenstromen, zoals de provinciefondsuitkering en de opbrengst uit de opcenten MRB.

Stelpost financiering

Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken. De omvang daarvan zal in de orde van grootte van € 60 mln. zijn. Dit leidt naar verwachting tot extra lasten (rente) in onze begroting in 2029 (€ 0,5 mln.). Daarom is in deze begroting een stelpost voor de verwachte financieringslasten opgenomen.

Stelpost 'Nieuw Beleid'

De stelpost 'Nieuw Beleid' geeft de begrotingsruimte weer. Begrotingsmutaties waarvoor geen alternatieve financiële dekking aanwezig is, bijvoorbeeld naar aanleiding van autonome ontwikkelingen of het coalitieakkoord, worden volgens vigerend beleid verrekend met deze stelpost. Ook zijn in deze stelpost een aantal oormerken opgenomen. Dit betreft gereserveerde middelen voor onderwerpen waar eerst een nadere uitwerking of besluitvorming noodzakelijk is. Hieraan liggen (vooralsnog) geen concrete bestedingsverplichtingen ten grondslag, waardoor als nodig alternatieve inzet van deze middelen mogelijk is. Het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid' is onderstaand op hoofdlijnen weergegeven, evenals de nog aanwezige oormerken.

Tabel 1.11a: Stelpost Nieuw Beleid

Verloopoverzicht stelpost 'Nieuw Beleid' (-/- = verlaging stelpost)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
A. Initiële omvang				
Saldo op basis van begroting 2025	3.810	3.375	4.625	2.442
Slotwijziging 2024	1.111	311	0	1.423
Totaal initiële omvang A	4.921	3.686	4.625	3.865
B. Inzet Perspectiefnota 2026-2029				
Inzet voorstellen Perspectiefnota 2026-2029	-1.800	1.510	1.423	1.043
Totaal inzet Perspectiefnota 2026-2029 B	-1.800	1.510	1.423	1.043
C. Meerjarige effecten Zomernota 2025				
Meerjarige effecten Zomernota 2025	-490	-490	-490	-490
Totaal meerjarige effecten Zomernota 2025 C	-490	-490	-490	-490
D. Wijzigingen in begroting 2026 ten opzichte van kader				
Provinciefonds Meicirculaire 2025	4.198	3.873	4.313	4.498
Provinciefonds Septembercirculaire 2025	4.800	4.800	4.800	4.800
DU Compensatie korting elektrische voertuigen	3.852	4.752	5.940	5.940
Belastbaarheid hybride en elektro	2.200	2.100	1.950	2.100
Actualisatie kapitaallasten	-362	-629	-1.214	-1.836
Actualisatie stelpost 'Financiering'	2.000	1.500	1.500	1.600
Actualisatie stelpost L&P	-729	-741	-1.619	-2.311
Overige bijstelling indexering facilitaire diensten	-100	-100	-100	-100
Opheffen onttrekking 'Algemene reserve' oormerk 'Egalisatie meerjaren perspectief'	0	0	-540	-727
Prognose uitkomst tussenoplossing herijking provinciefonds 2026*	-6.000	-9.000	0	0
Structurele storting voor vervangingsinvesteringen (Coalitieakkoord 2023-2027)	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000

Bijstelling kader 2026 reserve 'Mobiliteit'		24	24	24	24
Uitbreidingsvergoeding delegatiebesluit OV Almere		-276	-276	-276	-276
Aanpassing bijdrage OFGV 2026		-184	-184	-184	-184
Passende MaaS oplossingen per gemeente		-100	0	0	0
Degradatie scheepswrakken		-180	0	0	0
Aanpassing nationale ombudsman Flevoland		100	100	100	100
Bijstellen omvang budget procesgeld Almere 2.0		97	97	97	97
Beëindigen programma Duurzaam Door		60	60	60	60
Verhoging bijdrage HFA		-27	-27	-27	-27
Vernieuwend Initiatief Prijs Flevoland (VIP)		0	0	-50	0
Totaal wijzigingen in begroting 2026	D	7.373	4.349	12.774	11.758
Eindsaldo stelpost 'Nieuw Beleid'	A+B+C+D	10.004	9.055	18.332	16.176

x € 1.000

* De uitkering uit het provinciefonds in 2026 verloopt nog via het oude model, maar met een eerste correctie. Voor onze raming houden we rekening met een incidentele korting van € 6,0 mln. in 2026, die mogelijk oploopt tot € 9,0 mln. in 2027. De exacte financiële impact wordt verwerkt in de Septembercirculaire 2025 van het provinciefonds.

Tabel 1.11b: Resterende oormerken stelpost 'Nieuw beleid' en vrije ruimte

	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo stelpost 'Nieuw beleid' A	10.004	9.055	18.332	16.176
A. Oormerken n.a.v. Coalitieakkoord 2019-2023				
- Infrastructuur - Wegen (kapitaallasten)	0	452	452	452
- Infrastructuur - Fietspaden (kapitaallasten)	103	739	739	664
B. Overig				
- SWUNG (kap. last investering)	106	106	106	106
- Werelderfgoed Schokland	50	50	50	50
- MSNF	0	0	1.250	2.200
- Nieuwe bestuursperiode**	9.000	7.000	15.000	12.000
Totaal geormerkt B	9.259	8.347	17.597	15.472
Saldo vrije ruimte stelpost 'Nieuw beleid' A-B	743	709	736	705

x € 1.000

**Naar verwachting heeft de Septembercirculaire 2025 van het provinciefonds een omvangrijk positief effect op de geraamde omvang van de algemene uitkering uit het provinciefonds. De grootste afwijking komt doordat vanaf 2026 het belastingregime voor emissievrije en hybride voertuigen aanzienlijk verandert. Elektrische auto's, die tot en met 2024 volledig zijn vrijgesteld van motorrijtuigenbelasting (MRB), krijgen vanaf 2025 een geleidelijke afbouw van de korting. Deze landelijke wijzigingen hebben directe gevolgen voor de provinciale opcenten, die als percentage van de MRB worden geheven. Enerzijds is dat voor ons een voordeel, omdat de kortingen lager zijn dan eerder verwacht. Aan de andere kant is er nog steeds sprake van een korting, waardoor we niet de volledige potentiële belastingopbrengst realiseren. Ter compensatie ontvangt de provincie een aanvullende uitkering via het provinciefonds. In deze begroting is dit overschot te gereserveerd, in een oormerk 'Nieuwe bestuursperiode', voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.

Tabel 1.11c: Resterende vrije ruimte in de stelpost 'Nieuw beleid'

Specificatie stelpost en vrije ruimte		Stelpost 'Nieuw Beleid'			
		2026	2027	2028	2029
Saldo	A	10.004	9.055	18.332	16.176
Totaal geormerkt	B	9.259	8.347	17.597	15.472
Saldo vrije ruimte	A-B	743	709	736	705

x € 1.000

1.2 Grondslagen waarop de ramingen zijn gebaseerd

De baten, lasten en financiële positie voor de periode 2026-2029 zijn geraamd op basis van de grondslagen in tabel 1.12.

Tabel 1.12: Rekenvariabelen

	2026	2027	2028	2029
Loon- en prijsontwikkelingen (bron: CEP):				
* Goederen en diensten (inkoop)	2,9%	2,1%	2,2%	2,2%
* Subsidies (instellingen) o.b.v. gemiddelden	5,1%	1,9%	4,5%	3,8%
* Salarissen	3,1%	1,8%	5,1%	4,6%
Rente (gemiddelden):				
* Uitzettingen (schatkistbankieren)	1,65%	1,65%	1,65%	1,65%
* Uitzettingen (leningen gemeenten)	0,41%	nihil	nihil	nihil
* Uitzettingen (leningen uit publieke taak)	0,04%	0,04%	0,04%	0,04%
Overige:				
* Indexering MRB	1%	1%	1%	1%
* Voertuigbestand voor MRB	juli 2025	juli 2025	juli 2025	juli 2025
* Circulaire provinciefonds	mei 2025	mei 2025	mei 2025	mei 2025

De loon- en prijsontwikkelingen zijn gebaseerd op het Centraal Economisch Plan (CEP) 2025 van het Centraal Planbureau (CPB).

De ramingen (percentages) voor de jaren 2026-2029 zijn als volgt tot stand gekomen:

- Voor goederen en diensten op basis van de IMOC;
- Voor salarissen op basis van de prijsoverheidsconsumptie: beloning werknemers (CAO loopt tot en met 2026);
- Voor subsidies 1/3 op basis van de IMOC en voor 2/3 op basis van beloning werknemers.

Voor prijsstijgingen in latere jaren is een stelpost 'Loon- en prijsontwikkelingen' opgenomen.

1.3 Incidentele baten en lasten

Om te bepalen of er in de begroting en meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht dient op grond van het BBV (art. 19) inzichtelijk gemaakt te worden welke incidentele baten en lasten de begroting bevat. Incidentele baten en lasten betreffen posten die het begrotingssaldo incidenteel beïnvloeden en dus een tijdelijk karakter hebben. Onttrekkingen aan en stortingen in reserves hebben op grond van het BBV in principe een incidenteel karakter, tenzij deze reserves zijn ingesteld om een egaliserende werking te hebben op het gebied van investeringen en reguliere provinciale taken. Onderstaand is het overzicht voor 2026 opgenomen. Een nadere detaillering van de incidentele baten en lasten, en ook het meerjarenoverzicht, is opgenomen in bijlage D van deze programmabegroting.

Tabel 1.13: Incidentele baten en lasten

	Incidenteel 2026	Structureel 2026	Totaal 2026
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	929	9.050	9.979
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	8.935	14.722	23.657
3 Bloeiende Economie	9.443	7.128	16.571
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	2.165	11.067	13.232
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	2.604	11.920	14.525
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	8.224	86.153	94.377
7 Eigentijds bestuur	1.068	5.236	6.304
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	12.647	75.199	87.846
Totaal lasten	46.015	220.475	266.490
1 Ruimtelijke ontwikkeling en landschap	-207	-22	-230
2 Landbouw, visserij en natuur in balans	-60	-803	-863
3 Bloeiende Economie	-613	-357	-970
4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	0	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.255	-3.012	-4.267
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-386	-2.751	-3.138
7 Eigentijds bestuur	0	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-1.657	-238.547	-240.204
Totaal baten	-4.178	-245.581	-249.760
Totaal saldo van lasten en baten	41.837	-25.107	16.730
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-19.190	2.460	-16.730
Geraamd resultaat	22.647	-22.647	0

x € 1.000

Op basis van onderstaande tabel kan worden geconcludeerd dat er sprake is van een structureel positief begrotingssaldo en de meerjarenraming dus structureel in evenwicht is. Het overschot op de structurele middelen wordt ingezet ter dekking van de incidentele lasten.

Tabel 1.13b: Presentatie van het structureel begrotingssaldo (cf. BBV)

	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Saldo van baten en lasten (tabel 1.2)	16.730	10.533	1.678	-3.405
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves (tabel 1.2)	-16.730	-10.533	-1.678	3.405
Geraamd resultaat	0	0	0	0
Waarvan incidentele baten en lasten (bijlage D)	-22.647	-27.952	-34.003	-31.415
Structureel begrotingssaldo (- = tekort)	22.647	27.952	34.003	31.415

x € 1.000

2 Uiteenzetting financiële positie

Dit hoofdstuk beschrijft de wijze waarop het financiële begrotingsresultaat 2026 tot stand is gekomen. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk meer gedetailleerd ingegaan op een aantal specifieke onderdelen, waaronder hetgeen is voorgeschreven in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV). Het op grond van het BBV voorgeschreven overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld is opgenomen in bijlage C van deze programmabegroting.

2.1 Uitgangspunten voor de Programmabegroting 2026

De basis voor de Programmabegroting 2026 is het financieel perspectief zoals gepresenteerd in de Perspectiefnota 2026-2029, aangevuld met eventuele effecten van aangenomen moties en amendementen tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2026-2029 door PS op 18 juni jl. Daarbij zijn zeven moties aangenomen, zie bijlage A. van deze programmabegroting. Autonome ontwikkelingen zijn in deze begroting zichtbaar verwerkt en van een nadere toelichting voorzien (als > € 100.000). Dit betreft onder andere de actualisatie van de ramingen voor de uitkering provinciefonds en opcenten MRB.

De structurele effecten van de herverdeling provinciefonds zijn nog niet bekend. Vlak voor het zomerreces hebben we u over een tussenstap geïnformeerd. In deze begroting hebben we de afgesproken kortingen uit deze tussenstap voor de jaren 2026 en 2027 incidenteel verwerkt en kunnen opvangen. Dat kan doordat we, anders dan in voorgaande jaren, (op basis van tusseninformatie van het IPO en BZK) een voorschot nemen op de septembercirculaire 2025. Gedurende de zomer hebben het IPO, het ministerie van BZK en de belastingdienst gezamenlijk gewerkt aan de verbetering van de informatievoorziening aan provincies (over de belastingcapaciteit) en de uitwerking van enkele onderwerpen die de financiële positie van de twaalf provincies sterk beïnvloeden. Het gaat daarbij om de uitwerking van belasting- en compensatiemaatregelen ten aanzien van de MRB (uit eerdere belastingplannen) en de verwerking van de tussenoplossing inzake de herijking van het provinciefonds.

De vooruitzichten voor Flevoland zijn ten opzichte van de laatste perspectiefnota verbeterd. Ook het meerjarenperspectief. De voorziene onttrekkingen aan de algemene reserve zijn geëlimineerd. In afwachting op de uitkomsten van aanvullende onderzoeken die voor de zomer 2026 moeten zijn afgerond en een plek moeten krijgen in een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds, stellen we voor om middelen toe te voegen aan de stelpost voor (onzekerheden in) de nieuwe bestuursperiode.

Daarnaast zijn de structurele financiële effecten van het Coalitieakkoord 2023-2027 in deze begroting verwerkt. Volgens vigerend beleid zijn begrotingsmutaties die ten laste of ten gunste van de begrotingsruimte komen verrekend met de stelpost 'Nieuw Beleid'.

Nieuwe inzichten 2026-2029

De volgende nieuwe inzichten zijn verwerkt in de begroting:

Autonome ontwikkelingen

Het is gebruikelijk dat in de perspectiefnota het financieel perspectief voor de eerstvolgende begroting wordt geschetst. Hierin worden onder andere autonome ontwikkelingen verwerkt, bijvoorbeeld de actualisatie van het provinciefonds op basis van de laatste circulaire en de bijstelling van de opcenten MRB op basis van een actueel voertuigbestand. Daarnaast kunnen autonome ontwikkelingen zijn opgenomen die bijvoorbeeld het gevolg van zijn van wijzigingen in kasritmen van grote projecten of onvermijdelijke lasten als gevolg van gewijzigde wet- en regelgeving. Deze perspectiefnota vormt dan de basis voor de later dat jaar op te stellen programmabegroting.

Verwerking Perspectiefnota 2026-2029

De Perspectiefnota 2026-2029 bestaat uit richtinggevende voorstellen die mede afhankelijk van de uitkomsten van de Algemene Beschouwingen nader zijn uitgewerkt en verwerkt zijn in de Programmabegroting 2026. Dekking van deze voorstellen vindt plaats vanuit de vrije ruimte in de stelpost Nieuw Beleid of het ongeoordeelde deel van de 'Brede Bestemmingsreserve'.

Zie hiervoor de verschillenanalyses (onderdeel 'middelen') van de desbetreffende programmaonderdelen, waar de verschillen > € 100.000 van een nadere toelichting zijn voorzien. Het totale effect van deze mutaties op het begrotingssaldo 2026 bedraagt € 1,8 mln. nadelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in tabel 1.11).

Coalitieakkoord 2023-2027

Na de Statenverkiezingen van maart 2023 heeft zich een nieuwe coalitie gevormd. In het Coalitieakkoord 2023 - 2027 zijn de ambities voor de komende bestuursperiode verwoord. De structurele mutaties uit het coalitieakkoord zijn verwerkt in deze begroting. Een aantal van deze onderwerpen behoeven nog nadere uitwerking en/of besluitvorming en zijn daarom vooralsnog geoormerkt in de stelpost 'Nieuw Beleid' opgenomen.

De incidentele mutaties waarvoor al bestaande dekking aanwezig is, zijn verwerkt door middel van een oormerk in de desbetreffende bestemmingsreserves, danwel in de daartoe ingestelde reserve 'Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027'. De overige voorstellen zullen bij de eerstvolgende perspectiefnota worden betrokken, dan wel via een separaat Statenvoorstel worden voorgelegd.

Begrotingseffecten nieuwe inzichten

In paragraaf 1.1 is een totaaloverzicht opgenomen van het verloop van de stelpost 'Nieuw Beleid'. Deze stelpost is gewijzigd als gevolg van het verwerken van autonome ontwikkelingen en de structurele mutaties uit het coalitieakkoord (zie hiervoor). Daarnaast zijn er ontwikkelingen en nieuwe inzichten die zijn ontstaan bij het opstellen van de Programmabegroting 2026. Voor zover deze geen relatie hebben met bestaande reserves zijn deze van invloed op het financieel perspectief. Dit zijn in de meeste gevallen effecten die voortvloeien uit bestaand beleid en van technische aard zijn, maar die wel effect hebben op de begrotingsruimte en/of aanwezige stelposten. Deze mutaties zijn bij de verschillenanalyse van de desbetreffende programmaonderdelen van een toelichting voorzien (als > € 100.000). De niet resultaat neutrale begrotingsmutaties zijn daarbij volgens vigerend beleid ten laste of ten gunste van de stelpost 'Nieuw Beleid' gebracht. Per saldo is het effect van deze begrotingsmutaties € 7,4 mln. voordelig (zie detail verloopoverzicht 'Nieuw Beleid' in hoofdstuk 1.1).

Eindbeeld

Op basis van de hiervoor genoemde ontwikkelingen kan worden geconcludeerd dat we een sluitende Programmabegroting 2026 kunnen presenteren. Ook de Meerjarenraming 2027-2029 is sluitend.

2.2 Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Op basis van de begrote ontwikkelingen in de investeringen, voorzieningen en reserves is op voorschrift van het BBV onderstaande geprognosticeerde meerjaren balans opgenomen.

Tabel 1.14: Geprognosticeerde balans (meerjarig)

Balans	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029
Materiële vaste activa	287.036	317.402	348.131	422.026	485.446	500.987
Financiële vaste activa	24.813	23.181	22.681	22.681	22.681	22.681
Vlottende activa	208.528	125.215	58.537	5.432	0	0
Balanstotaal activa	520.377	465.798	429.349	450.139	508.127	523.668
Algemene reserve	38.348	35.130	34.920	34.920	34.920	34.920
Bestemmingsreserves	350.682	330.045	313.525	302.991	301.313	304.718
Voorzieningen	31.564	18.535	15.944	15.402	14.386	13.799
Langlopende schulden	0	377	377	25.000	55.000	60.000
Vlottende passiva	99.784	81.711	64.583	71.826	102.508	110.231
Balanstotaal passiva	520.378	465.798	429.349	450.139	508.127	523.668

x € 1.000

Als gevolg van de grote investeringsprojecten in de komende jaren neemt de (boek)waarde van de materiële vaste activa de komende jaren toe. De vlottende activa nemen sterk af, voornamelijk als gevolg van de liquiditeiten die worden ingezet voor de financiering van de investeringen. In de geprognosticeerde balans is rekening gehouden met toekomstige externe financiering. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiering' in deze begroting. De (vlottende) passiva nemen toe als gevolg van de toegenomen investeringen (zie hiervoor de toelichting in de paragraaf 'Lokale heffingen').

2.3 Bijdrage EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven van de collectieve sector (Rijk, medeoverheden en sociale fondsen). Het EMU-saldo wijkt af van het begrip exploitatiesaldo waarmee gemeenten en provincies werken. Het verschil zit onder meer in een andere behandeling van investeringen, afschrijvingen en voorzieningen. Voor de berekening van het EMU-saldo wordt mede gebruik gemaakt van de geprognosticeerde balans, welke is opgenomen in paragraaf 2.2. Over de hoogte van het EMU-tekort zijn binnen Europa afspraken gemaakt. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof) is de Nederlandse uitwerking van de Europese afspraken ten aanzien van de overheidsfinanciën. Deze wet moet de begrotingsdiscipline op nationaal en decentraal niveau waarborgen.

Referentiewaarde EMU-saldo

Het aandeel van de decentrale overheden in het EMU-saldo is macro genormeerd. De Rijksoverheid maakt daarover afspraken met het IPO, de VNG en het UvW. De afspraak is gemaakt dat de ruimte in het EMU-saldo voor de decentrale overheden tezamen vanaf 2024 jaarlijks (maximaal) - 0,5% van het BBP bedraagt. Voor het jaar 2025 bedroeg het aandeel van de provincies daarbinnen - 0,10% (van het BBP). Voor het jaar 2026 is deze EMU-tekortruimte (vooralsnog) niet nader verdeeld over gemeenten, provincies en waterschappen, waardoor voor 2026 geen referentiewaarde op het niveau van de provincie(s) beschikbaar is.

Tabel 1.15: EMU-saldo

	Rekening 2024	Ontwerp 2025	2026	2027	2028	2029
exploitatiesaldo voor mutaties reserves (- = tekort)	44.967	-8.698	-16.730	-10.534	-1.678	3.405
+ afschrijvingen t.l.v. exploitatie	7.851	10.314	10.133	11.485	13.207	14.615
+ dotaties aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	14.202	12.895	12.095	12.095	12.095	12.095
- investeringen vaste activa	-34.269	-35.204	-40.713	-90.430	-84.428	-30.655
+ bijdragen van derden in investeringen	24.198	0	0	5.050	7.800	500
- betalingen t.l.v. voorzieningen	-9.683	-7.893	-14.686	-12.637	-13.111	-12.682
Bijdrage aan EMU saldo (- =tekortverhogend)	47.265	-28.586	-49.901	-84.971	-66.115	-12.722

x € 1.000

2.4 Jaarlijks terugkerende arbeidsgerelateerde verplichtingen

Het BBV schrijft voor dat inzage wordt gegeven in jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, waarvoor geen voorziening is getroffen. Met de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) in 2015 is deze jaarlijks terugkerende verplichting (onder andere vakantiegeld) niet meer aan de orde. De kosten en de uitgaven vallen in hetzelfde begrotingsjaar en zijn opgenomen in programmaonderdeel 8.2 'Bedrijfsvoering'. Hieronder vallen ook de kosten die samenhangen met het persoonlijk opleidingsbudget (POB) van de medewerkers, op basis van de vorig jaar gesloten cao. In afstemming met de accountant worden deze kosten toegerekend aan het jaar waarin de desbetreffende opleiding daadwerkelijk is genoten (er wordt geen voorziening getroffen voor eventueel opgebouwde opleidingsrechten). Gezien de mogelijkheid voor medewerkers tot het opbouwen van een spaarverlof zonder vervaltermijn is voor deze verplichting met ingang van 2017 wel een voorziening getroffen, ter hoogte van het

per balansdatum gespaarde verlofsaldo (zonder vervaltermijn), zie hiervoor ook bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'.

2.5 Investerings in vaste activa

Onderstaande tabel geeft meerjarig inzicht in de boekwaarde van de vaste activa op 31 december van het betreffende jaar.

Tabel 1.16: Boekwaarde vaste activa (meerjarig)

Materiële vaste activa	2025	2026	2027	2028	2029
1. Vaste activa met maatschappelijk nut					
Grond-, weg en waterbouw	285.889	308.041	346.468	376.953	391.059
Totaal vaste activa met maatschappelijk nut	285.889	308.041	346.468	376.953	391.059
2. Vaste activa met economisch nut					
Bedrijfsgebouwen	10.732	14.519	19.526	21.250	20.275
Machines, apparaten en installaties	4.819	9.857	15.614	17.116	14.819
Grond-, weg en waterbouw	15.214	14.979	39.740	69.505	74.270
Overige materiële vaste activa	748	736	679	622	565
Totaal vaste activa met economisch nut	31.513	40.091	75.559	108.493	109.928
Totaal materiële vaste activa	317.402	348.131	422.026	485.446	500.987
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen aan:					
a. Deelnemingen	12.127	12.127	12.127	12.127	12.127
b. Overige verbonden partijen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Leningen aan:					
a. openbare lichamen - art. 1a Wet fido	500	0	0	0	0
b. deelnemingen	277	277	277	277	277
c. overige verbonden partijen	10.095	10.095	10.095	10.095	10.095
d. voorzieningen oninbare leningen	-845	-845	-845	-845	-845
Overige langlopende leningen	27	27	27	27	27
Totaal financiële vaste activa	23.181	22.681	22.681	22.681	22.681
Totaal vaste activa	340.583	370.812	444.707	508.127	523.668

x € 1.000

De boekwaarde wordt beïnvloed door vermeerderingen en verminderingen. De vermeerderingen bestaan uit de (vervangings-)investerings. De verminderingen bestaan hoofdzakelijk uit afschrijvingen, verkoop van activa (bijvoorbeeld grond) en ontvangen aflossingen op verstrekte leningen.

Tabel 1.17: Overzicht per product van vermeerderingen en verminderingen vaste activa

	Vermeerderingen 2026	Verminderen 2026	Vermeerderingen 2027	Verminderen 2027	Vermeerderingen 2028	Verminderen 2028	Vermeerderingen 2029	Verminderen 2029
3.2.3 Noordelijk Flevoland	-	-	27.496	-2.500	33.000	-3.000	5.500	-500
6.1.1 Openbaar vervoer	590	-						
6.3.1 Investering provinciale infrastructuur	20.548	-	31.848	-	26.140	-	13.979	-
6.3.2 Instandhouding en realisatie provinciale infrastructuur	10.400	-	15.772	-	14.481	-	11.176	-
8.2.3 Facilitaire zaken	8.084	-	15.313	-2.550	10.807	-4.800	-	-
8.2.4 Informatievoorziening	1.090	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal mutaties	40.713	-	90.430	-5.050	84.428	-7.800	30.655	-500
Afschrijvingslasten	-	-10.133	-	-11.485	-	-13.207	-	-14.615
Totaal	40.713	-10.133	90.430	-16.535	84.428	-21.007	30.655	-15.115

x € 1.000

2.6 Financiering

Gezien de financiële positie van de provincie worden er op dit moment geen middelen geleend om de uitgaven en investeringen te financieren. Wel worden overtollige middelen uitgeleend volgens het vastgestelde treasurybeleid. Op basis van de cashflow prognose verwachten wij, in de planningshorizon van de begroting, externe financiering aan te moeten trekken (zie hiervoor 'Stelposten' in het onderdeel 'Overzicht baten en lasten' van onderdeel IV van de programmabegroting). In de paragraaf 'Financiering' (onderdeel III van de programmabegroting) zijn het beleid en de verwachtingen ten aanzien van de renteontwikkeling en liquiditeitsomvang uiteengezet.

2.7 Reserves en voorzieningen

In 2026 dalen de reserves per saldo met ongeveer € 16,7 mln. Tegenover een totale toevoeging van € 24,0 mln. staan onttrekkingen van € 40,7 mln. In 2026 neemt de omvang van de voorzieningen af met ongeveer € 2,8 mln.

Bij de voorzieningen gaan de vermeerderingen via de exploitatie (lasten in het begrotingsjaar), de verminderingen (bestedingen) vinden rechtstreeks ten laste van de voorzieningen plaats en lopen dus niet via de begroting van baten en lasten. Bij het vormen van de voorziening wordt namelijk al de besteding ervan in latere jaren geautoriseerd. De voornaamste toevoegingen en onttrekkingen hangen samen met (de egalisatie van kosten van) het niet jaarlijks onderhoud.

In de hiernavolgende tabel zijn de mutaties in de reserves en voorzieningen op hoofdlijnen weergegeven. Voor nadere informatie over het doel van de diverse reserves en voorzieningen wordt verwezen naar bijlage B 'Overzicht reserves en voorzieningen'. Hierin is ook een detaillering van de mutatie per afzonderlijke reserve en voorziening opgenomen, en ook de resterende oormerken. Deze bijlage is gebaseerd op de vigerende 'Nota Reserves en Voorzieningen 2020-2023' en nadien genomen separate besluiten. De aanpassing van de mutaties in de reserve ten opzichte van het financieel kader zijn terug te vinden het programmaonderdeel 9.1 'Reserves'.

Tabel 1.18: Verloopstaat reserves

	Begrote stand 1/1	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	35.130	0	-210	34.920	9.408
Totaal Algemene reserve	35.130	0	-210	34.920	9.408
Bestemmingsreserve					
B008 Monumentenzorg	1.691	324	0	2.015	129
B009 Brede Bestemmingsreserve	94.717	1.753	-12.682	83.788	58.434
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.034	1.000	-1.175	860	0
B029 Bodem	883	0	-358	525	0
B032 Nieuwe Natuur	2.378	0	0	2.378	0
B035 Almere 2.0	123	6.700	-6.750	73	0
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	6.191	0	-3.144	3.047	3.047
B046 Fonds Culturele ontwikkeling	2.202	33	-318	1.917	0
Totaal bestemmingsreserves	109.219	9.810	-24.427	96.604	61.610
Uitvoeringsreserve					
B011 Sport	143	0	0	143	0
B016 Zuiderzeelijngelden	7.848	0	-1.453	6.395	6.395
B027 POP	3.633	0	0	3.633	0
B031 Cofinanciering EU-projecten 2014-2020	3.593	900	-900	3.593	0
B040 Doorgeschoven activiteiten	1.319	0	-100	1.219	925
B044 Duurzame energie	2.685	5.400	-1.108	6.977	6.621
B047 Krachtige Samenleving	350	0	0	350	0
B048 Vitaal Platteland	7	0	0	7	0
B050 Flevoland Natuurinclusief	2.972	0	-100	2.872	0
B052 GLB	9.094	1.654	-2.970	7.777	0
B054 Uitvoering coalitieakkoord	4.188	0	-788	3.400	3.400
B057 Friciekosten Batavialand	700	0	0	700	0
Totaal uitvoeringsreserves	36.532	7.954	-7.419	37.065	17.341
Egalisatiereserve					
B003 Personeel	6.503	921	-619	6.804	0
B017 Technische bijstand Europa	459	0	0	459	0
B033 Activering vervangingsinvesteringen	19.840	2.743	-2.095	20.488	0
B036 Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	0	0	0	0
B037 Mobiliteit	125.907	1.622	-4.700	122.829	5.382
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	9.130	850	0	9.980	0
B043 Economisch Programma	17.174	83	-1.241	16.016	14.153
B049 Informatiestrategie	755	0	0	755	0
B051 Afschrijvingslasten Batavialand	0	0	0	0	0
B053 MSNF	3.000	0	0	3.000	0
B055 Egalisatiereserve Wet open overheid	1.524	0	0	1.524	0
Totaal egalisatiereserves	184.292	6.219	-8.656	181.855	19.535
Totaal reserves	365.175	23.983	-40.712	348.445	107.894

x € 1.000

Tabel 1.19: Verloopstaat voorzieningen

	Begrote stand 1/1	storting	onttrekking	Stand 31/12
V005 Grondwaterbeheer	437	0	0	437
V011 NJO provinciehuis	2.145	551	-704	1.993
V015 Pensioen (oud) leden GS	8.052	305	-348	8.008
V025 NJO Infrastructuur	5.375	10.864	-13.468	2.771
V043 NJO Vestigingen	309	104	-100	313
V044 NJO NLE	447	104	-32	519
V047 Spaarverlof	946	0	0	946
V051 NJO Flevokust Haven	577	167	-34	710
V054 Vitaliteitsverlof	247	0	0	247
Subtotaal Voorzieningen Passiva	18.535	12.095	-14.686	15.944
V035 Oninbare vorderingen	51	0	0	51
V037 Oninbare leningen	3.113	0	0	3.113
V048 Duurz. waardeverm. Flevokust Haven	4.821	0	-196	4.625
Subtotaal Voorzieningen Activa	7.985	0	-196	7.789
Totaal Voorzieningen	26.520	12.095	-14.882	23.733

x € 1.000

Gedelegeerde reserves

De provincie beschikt over een aantal reserves. Het beleid ten aanzien van de vorming en besteding van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de 'Nota Reserves & Voorzieningen 2020-2023' (PS van 13 november 2019). Het besteden van de middelen binnen deze reserves is voorbehouden aan PS. Dit houdt in dat eerst een voorstel aan PS dient te worden voorgelegd, alvorens verplichtingen ten laste van reserves mogen worden aangegaan. Daarnaast is besloten de beslissingsbevoegdheid tot besteding en het aangaan van verplichtingen voor de uitvoeringsreserves en de egaliseringsreserves bij GS neer te leggen om de doelmatigheid en slagvaardigheid van de provincie te vergroten. De besteding van deze reserves vindt plaats in overeenstemming met de doelstellingen die PS daarvoor hebben vastgelegd. De hiermee verband houdende gemandateerde begrotingswijzigingen worden via de reguliere procedure ter kennisneming aan PS aangeboden.

Bijlagen

A. Verwerking Perspectiefnota 2026-2029

1.a Financiële verwerking Perspectiefnota 2026-2029

Financiële verwerking perspectiefnota 2026-2029	2026	2027	2028	2029
Financieel perspectief - Provinciefonds	0	0	0	0
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	1.810	1.573	1.339	1.050
811120 Provinciefondsuitkering	1.810	1.573	1.339	1.050
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	-1.810	-1.573	-1.339	-1.050
812130 Stelpost nieuw beleid	-1.810	-1.573	-1.339	-1.050
Financieel perspectief - MRB	0	0	0	0
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	-3.200	-3.150	-3.150	-3.000
811140 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-3.200	-3.150	-3.150	-3.000
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	3.200	3.150	3.150	3.000
812130 Stelpost nieuw beleid	3.200	3.150	3.150	3.000
Financieel perspectief - Algemene reserve	0	0	0	0
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	0	0	-78	727
812130 Stelpost nieuw beleid	0	0	-78	727
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	78	-727
911110 A001 Algemene reserve	0	0	78	-727
Financieel perspectief - L&P	0	0	0	0
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	0	0	0	0
812120 Loon- en prijsontwikkeling	1.990	166	910	1.833
812130 Stelpost nieuw beleid	-1.990	-166	-910	-1.833
Financieel perspectief - Financiering	0	0	0	0
8.1.1 Algemene dekkingsmiddelen	800	-100	0	0
811160 Batig rentesaldo < 1 jaar	800	-100	0	0
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	-800	100	0	0
812130 Stelpost nieuw beleid	-800	500	1.000	600
812200 Stelpost financiering	0	-400	-1.000	-600
Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied - Perspectiefnota	0	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	0	0	0	0
Subsidieregeling ' thuisbatterij'	0	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	-3.150	0	0	0
911410 B044 Duurzame energie	3.150	0	0	0
Extra middelen uitvoeringskosten GLB 2026	0	0	0	0
2.2.5 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)	1.000	0	0	0
225110 Uitvoeringskosten GLB	1.000	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	-1.000	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	-1.000	0	0	0

911480 B052 GLB	0	0	0	0
Verhoogde cyberdreiging, informatievoorziening en prijsindexaties	0	0	0	0
8.1.2 Onvoorzien en stelposten	-400	-400	-400	-400
812130 Stelpost nieuw beleid	-400	-400	-400	-400
8.2.4 Informatievoorziening	400	400	400	400
824120 Exploitatielasten automatisering	400	400	400	400
Motie 5 - Clusterontwikkeling duurzame luchtvaart	0	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	0	0	0	0
Motie 16 - subsidieregeling voor thuis- en buurtbatterijen	0	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	-2.250	0	0	0
911410 B044 Duurzame energie	2.250	0	0	0
Motie 31 - Extra middelen voor de Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied (ULG)	0	0	0	0
9.1.1 Mutaties reserves	0	0	0	0
911150 B009 Brede Bestemmingsreserve	0	0	0	0
Eindtotaal	0	0	0	0

x € 1.000

1.b Moties en amendementen

Tijdens de behandeling van de Perspectiefnota 2026-2029 in de vergadering van PS van 18 juni 2025 zijn zeven moties aangenomen. Hieronder is de inhoud van de aangenomen moties toegelicht.

Motie 5 - Clusterontwikkeling duurzame luchtvaart

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Een voorstel uit te werken voor het aanjagen en ondersteunen van een duurzaam luchtvaartcluster bij Lelystad Airport; - Dit voorstel uiterlijk eind maart 2026 aan Provinciale Staten voor te leggen; - Voor de uitwerking, onderzoek en uitvoering van het voor te leggen voorstel maximaal € 500.000 te reserveren in het oormerk R009149 "Financiële ruimte initiatieven PS' in de Brede Bestemmingsreserve. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De provincie Flevoland op zoek is naar economische ontwikkelingen die aansluiten bij de verduurzaming van mobiliteit; - Lelystad Airport ruimte en potentie biedt voor innovatieve toepassingen op het gebied van duurzaam vliegen; - eerdere clusterontwikkeling, zoals het composietencluster, mede dankzij provinciale inzet tot succesvolle innovatie-ecosystemen heeft geleid. 	<p>Dit betreft een oormerk van € 0,5 mln. in de 'Brede Bestemmingsreserve'.</p>	<p>Momenteel wordt voorbereid op welke wijze invulling kan worden gegeven aan deze motie. In de eerste helft van 2026 zal een voorstel aan PS worden voorgelegd.</p>

<p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vormen van duurzaam vliegen, zoals elektrisch en waterstofgedreven luchtvaart, zich snel ontwikkelen en vestigingskansen bieden voor innovatieve partijen; - de ontwikkeling van een luchtvaartcluster bij Lelystad Airport, Flevoland kan positioneren als proeftuin voor schone mobiliteit en technologische innovatie; - een provinciale bijdrage de samenwerking tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid sterk kan bevorderen. 		
---	--	--

Motie 16 - Versnelling oplossingen netcongestie en decentrale energieopslag in Flevoland

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het College:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het voorgenomen voorstel voor een subsidieregeling voor thuis- en buurtbatterijen uit te breiden tot een totaalbudget van € 4 miljoen; - Voor dit bedrag een breed maatregelenpakket te ontwikkelen, gericht op innovatieve decentrale oplossingen voor netcongestie, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> o Thuisbatterijen; o Buurtbatterijen en collectieve opslag; o Lokale energiehub's en slimme netoplossingen; o Samenwerkingsmodellen tussen overheden, netbeheerders, bedrijven en bewoners; - Daarbij specifiek te borgen dat de regeling bijdraagt aan zowel het verminderen van netcongestie als het structureel verlagen van de energielasten voor inwoners; - De extra middelen te dekken uit het ongeoormerkte deel van de brede bestemmingsreserve (BBR); - Provinciale Staten hierover te informeren bij de uitwerking en in Q3 2026 terug te koppelen over de voortgang. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Netcongestie in Flevoland grote gevolgen heeft voor inwoners, bedrijven en de energietransitie; - Batterijopslag, energiehub's en andere decentrale oplossingen bijdragen aan het verzachten van netcongestie én aan verlaging van de energielasten; - Er bij inwoners, energiecoöperaties en bedrijven animo bestaat om deze oplossingen versneld toe te passen, maar dat hiervoor extra stimulans en ondersteuning nodig is. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De provincie met gerichte inzet op decentrale energieopslag en slimme netoplossingen direct bijdraagt aan het oplossen van netcongestie; - Een brede aanpak met ruimte voor zowel thuisbatterijen, buurtbatterijen als collectieve 	<p>Dit betreft een oormerk in de reserve 'Duurzame energie'.</p>	<p>Met deze motie is in totaal € 4 mln. beschikbaar gekomen. Per 1 januari 2026 wordt de subsidieregeling voor thuisbatterijen opengesteld. Hiervoor is een bedrag van € 1,75 mln. gereserveerd. Voor de resterende € 3,25 mln. wordt gezocht naar een passende invulling binnen het bredere maatregelenpakket.</p>

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>energiehubs meer impact zal hebben dan een smalle regeling;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extra middelen versnelling en schaalvergroting mogelijk maken. 		

Motie 18 - De N50 weer op de kaart

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zich bij het Rijk, in IPO-verband en op alle andere mogelijke manieren actief en met hernieuwde inzet sterk te maken voor structurele verbetering van de N50; - daarbij specifiek aandacht te vragen voor de doorstroom en verkeersveiligheid van de N50; - Provinciale Staten bij de behandeling van de Programmabegroting van 2026 te informeren over de te nemen acties. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de N50 al jarenlang een knelpunt is voor Flevoland op het gebied van doorstroming en verkeersveiligheid;¹ - regelmatig in de Provinciale Staten van Flevoland aandacht is gevraagd voor de verbetering van de verkeersveiligheid van dit traject; - in een door Arcadis uitgevoerd onderzoek (2022) geconcludeerd is dat 'de N50 op meerdere trajecten aanzienlijke verkeersveiligheidsrisico's kent, veroorzaakt door structurele tekorten in het wegontwerp die leiden tot risicovol rijgedrag en (frontale) ongevallen'; - ondanks eerdere toezeggingen en hoopgevende signalen in de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk géén concrete stappen gezet zijn om het probleem structureel aan te pakken. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de N50 een vitale verkeersader vormt als het gaat om de economie, mobiliteit en leefbaarheid van Flevoland; - de verkeersveiligheid van de N50 tot structurele zorgen leidt bij inwoners en hulpdiensten; - het van belang is dat de provincie Flevoland zich samen met de betrokken gemeentes en provincie actief en zichtbaar blijft inzetten voor verbetermaatregelen op dit traject met betrekking tot doorstroom en verkeersveiligheid. 	Geen.	<p>Provincie Flevoland onderzoekt samen met haar regiopartners – de gemeenten Dronten, Urk, Noordoostpolder, Kampen, de regio Zwolle, de provincie Overijssel – en in samenwerking met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Rijkswaterstaat welke maatregelen op korte termijn noodzakelijk én binnen de kaders haalbaar zijn op drie trajecten van de N50. Sinds juni 2025. hebben diverse activiteiten plaatsgevonden. Zo is het ontwikkelde <i>Position Paper N50</i> gepresenteerd tijdens een ontbijtsessie voor Tweede Kamerleden in Nieuwspoor. Op 1 juli is dit position paper ook als petitie aangeboden aan de commissie IenW van de Tweede Kamer. Tijdens het MIRT-debat op 2 juli 2025 kreeg de N50 veel aandacht. Naar aanleiding hiervan is een tweeminutendebat aangevraagd. Op 1 september vond een werkbezoek plaats, waarbij minister Tieman de N50 heeft bezocht. De N50 staat ook geagendeerd voor het Bestuurlijk Overleg MIRT 2025 voor Landsdeel Oost, waarin de afspraken uit BO MIRT 2024 worden besproken.</p>

Motie 27 - Toekomstige financiële armslag

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Om bij de Programmabegroting 2026 concrete voorstellen aan Provinciale Staten voor te leggen voor het (gedeeltelijk) laten vrijvallen van de jaarlijkse reservering voor de BBR ten gunste van de stelpost nieuw beleid; - Om gelijktijdig een actualisatie van de provinciale reserves en voorzieningen uit te voeren, waarbij kritisch wordt bezien of aanwezige middelen nog in verhouding staan tot de actuele risico's en beleidsprioriteiten; - Om op deze wijze de meerjarige begrotingsruimte te versterken, met het oog op het kunnen inspelen op toekomstige opgaven in een veranderlijke wereld; - Hierover te rapporteren aan Provinciale Staten voorafgaand aan de behandeling van de Programmabegroting 2026. <p>Constaterende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De Perspectiefnota 2026-2029 laat zien dat Flevoland geconfronteerd wordt met toenemende financiële onzekerheden en een meerjarig negatieve begrotingsruimte. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - We leven in een onvoorspelbare wereld waarin geopolitieke spanningen, economische ontwikkelingen en maatschappelijke veranderingen sneller op ons afkomen; - Het huidige en een toekomstig college structurele financiële ruimte moeten hebben om in te spelen op de veranderingen en ontwikkelingen; - Het verstandig is om in te zetten op het realiseren van flexibele en wendbare overheidsfinanciën, waarbij een solide financiële huishouding hand in hand gaat met de ruimte om gericht te investeren; - De actualisatie van reserves en voorzieningen noodzakelijk is om deze beter te laten aansluiten op actuele risico's en prioriteiten; - Door vrijval van de standaard reservering voor de BBR en actualisatie van reserves er meer meerjarige begrotingsruimte ontstaat om structureel in te zetten op provinciale prioriteiten. 	<p>Dit betreft de jaarlijkse storting in de 'Brede Bestemmingsreserve'.</p>	<p>De vrijval van de storting in de 'Brede Bestemmingsreserve' ter verbetering van het meerjarenbeeld achten we, gezien de uitkomsten van de Septembercirculaire van het provinciefonds, op dit moment niet nodig.</p>

Motie 28 - Passende MaaS-oplossingen per gemeente

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samen met gemeenten in te zetten op de uitwerking én implementatie van passende MaaS-oplossingen per gemeente, waarbij lokaal maatwerk centraal staat; 	<p>Hiervoor is in 2026 additioneel € 0,1 mln. beschikbaar gesteld ten</p>	<p>Samen met gemeenten wordt in 2026 ingezet op het uitwerken en implementeren van passende MaaS-oplossingen, waarbij</p>

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>- In gemeenten waar al MaaS-oplossingen bestaan, te zorgen voor betere bekendheid en gebruik onder inwoners;</p> <p>- De Pilots te evalueren, en vast te implementeren (of na aanpassing daarvan);</p> <p>- Provinciale Staten uiterlijk in Q1 2026 te informeren over de stand van zaken per gemeente en het vervolgtraject voor verdere implementatie, als het begrote budget niet toereikend blijkt te zijn een extra financiële bijdrage bij de begroting 2026 te vragen aan de Staten.</p> <p>Constaterende dat:</p> <p>- De provincie werkt aan een integrale mobiliteitsaanpak waarbij ook Mobility as a Service (MaaS) een rol speelt;</p> <p>- Gemeenten als Zeewolde, Dronten, Noordoostpolder en Urk ieder een eigen ruimtelijke structuur en mobiliteitsbehoefte kennen;</p> <p>- In sommige gemeenten al MaaS-initiatieven bestaan, maar deze nog beperkt bekend zijn onder inwoners;</p> <p>- Er nu pilots uitgevoerd worden m.b.v. terug geïnd geld van de OVconcessie.</p> <p>Overwegende dat:</p> <p>- Goed functionerende én toegankelijke mobiliteitsoplossingen per gemeente bijdragen aan bereikbaarheid, leefbaarheid en zelfredzaamheid;</p> <p>- Door Openbaar vervoer goed beschikbaar en bereikbaar te maken de druk op de wegen het autogebruik afneemt,</p> <p>- Het belangrijk is om inwoners bekend te maken met bestaande MaaS-oplossingen waar deze al beschikbaar zijn;</p> <p>- Maatwerk per gemeente nodig is om aan te sluiten op de specifieke lokale behoefte en ruimtelijke context;</p> <p>- Door de landelijke bezuinigingen op het O.V de experimenteerruimte van de Provincie sterk vermindert is.</p>	laste van het begrotings-saldo.	lokaal maatwerk centraal staat. Daarnaast wordt gewerkt aan de betere bekendheid en het gebruik onder inwoners.

Motie 30 - Regioplan laaggeletterdheid 2026-2030

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <p>- Een Regioplan laaggeletterdheid 2026- 2030 te initiëren vanuit de samenwerkingsgedachte met de verschillende regionale partners en daarbij de evaluatie van het Regioplan 2021-2024 te betrekken.</p> <p>Constaterende dat:</p> <p>- laaggeletterdheid een breed maatschappelijk probleem is dat deelname aan onderwijs, werk en</p>	Geen.	Het Regioplan 2021-2024 was met een jaar verlengd, dus tot en met 2025. Momenteel wordt deze periode geëvalueerd in opdracht van centrumgemeente Almere. De arbeidsmarktregio Flevoland (Flevoland werkt!) is bezig om een

<p>samenleving belemmert en het welbevinden van het individu beïnvloedt;</p> <ul style="list-style-type: none"> - verbetering van basisvaardigheden essentieel is voor brede welvaart en economische slagkracht in Flevoland; - de provincie Flevoland heeft geïnvesteerd in het Regioplan Laaggeletterdheid 2021-2024; - de evaluatie van dit Regioplan zojuist is afgerond. <p>Overwegende dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - investeren in taal- en basisvaardigheden de arbeidsmarktkansen van inwoners vergroot en daarmee de concurrentiekracht van de regio versterkt; - de doelstellingen van het actieplan Regioplan goed aansluiten bij de ambities van de Flevolandse Sociale Agenda; - ook nieuwe generaties zullen zijn die extra ondersteuning nodig zullen hebben; - er uit het werkveld en uit de evaluatie van het Regioplan 2021-2024 positieve signalen zijn; - er een structuur zoals een Regioplan wenselijk is voor borging en vooruitgang van activiteiten en resultaten. 		<p>nieuw Regioplan laaggeletterdheid uit te werken voor de komende jaren. Daarbij wordt de evaluatie ook gebruikt. Het is een wettelijke taak voor gemeenten om hieraan uitvoering te geven. Het wordt bekostigd door het Rijk en moet ook voldoen aan door het Rijk gestelde kaders.</p> <p>De provincie zal gesprekken initiëren met gemeenten en bibliotheken om gezamenlijke ambities op te stellen. Wat de provincie verder doet, is gemeenten en regionale partners waar mogelijk ondersteunen op het gebied van laaggeletterdheid. Dit wordt uitgevoerd door Stichting Bibliotheeknetwerk Flevoland, onze provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken. Er wordt vanaf 2026 gekeken hoe daarbij de grootste meerwaarde gecreëerd kan worden. Het doel is dat provincie, gemeenten en regionale partners elkaar zoveel mogelijk kunnen versterken bij de aanpak van laaggeletterdheid.</p>
---	--	--

Motie 31 - Extra middelen voor de Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied (ULG)

Inhoud	Directe fin. consequenties	Toelichting bij de begroting
<p>Verzoeken het college:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In de verdere uitwerking van de Perspectiefnota 2026 een extra bedrag van € 4 miljoen op te nemen ten behoeve van de uitvoering van de ULG, gericht op de ambities verwoord in het ambitiedocument en de visie op landbouw voor het landelijk gebied van Flevoland; - Deze middelen in te zetten voor maatregelen die bijdragen aan een toekomstgericht, duurzaam, innovatief en veerkrachtig landelijk gebied; 	<p>Dit betreft een oormerk in de 'Brede Bestemmingsreserve'.</p>	<p>In deze begroting is € 2,35 mln. geraamd voor gebiedsgerichte en themagerichte initiatieven. Dit budget wordt ingezet voor de transitie van het landelijk gebied. De provincie werkt hierbij samen met medeoverheden,</p>

- Dit bedrag te dekken uit het ongeoormerkte deel van de brede bestemmingsreserve;
- Provinciale Staten voor het einde van 2025 te informeren over de voorgenomen inzet van (een deel van) deze middelen, inclusief een nadere onderbouwing en een voorstel voor uitvoering.

Constaterende dat:

- Provinciale Staten op 28 mei 2025 de Visie op Landbouw 2050 hebben vastgesteld;
- de uitvoering van deze visie plaatsvindt binnen de Uitvoeringsaanpak Landelijk Gebied (ULG), waarin de landbouwvisie als belangrijk bouwblok is opgenomen;
- de ULG beoogt om opgaven rond landbouw, natuur, water, klimaat en leefomgeving integraal en in samenhang aan te pakken.

Overwegende dat:

- innovatieve oplossingen vanuit de agrarische sector cruciaal zijn om de doelen van de landbouwvisie te realiseren;
- De Boerderij van de Toekomst hier een belangrijke bijdrage kan leveren in deze innovatieve oplossingen;
- een robuuste bodem- en waterkwaliteit, een veerkrachtige landbouw en gebiedsgerichte samenwerking belangrijke voorwaarden zijn voor een toekomstbestendig landelijk gebied;
- de huidige financiële kaders onvoldoende ruimte bieden om deze onderdelen krachtig te ondersteunen;
- de brede bestemmingsreserve ruimte biedt voor gerichte investeringen in provinciale prioriteiten.

gebiedspartijen en ondernemers aan een integrale uitvoeringsaanpak, waarin de opgaven op het gebied van landbouw, natuur, water, bodem en klimaat in samenhang worden opgepakt. Omdat de provincie zelf beperkt beschikt over gronden of terreinen, ligt de nadruk op regie, samenwerking en het bundelen van middelen. De uitvoeringsaanpak is gebiedsgericht, thematisch en participatief. De prioriteiten worden gefaseerd ingevuld, in aansluiting op de regionale opgaven en beschikbare middelen.

B. Overzicht reserves en voorzieningen

Reserves		2025			2026			2027			2028			2029		
Code	Omschrijving	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12	Storting	Onttrekking	Stand 31/12
Algemene reserve																
A001	Algemene reserve	5.954	-9.822	35.130	0	-210	34.920	0	0	34.920	0	0	34.920	0	0	34.920
Bestemmingsreserve																
B008	Monumenten zorg	324	-684	1.691	324	0	2.015	324	0	2.339	324	0	2.663	324	0	2.987
B009	Brede Bestemmingsreserve	12.092	-19.769	94.717	1.753	-12.682	83.788	1.753	-8.320	77.221	1.753	-1.725	77.248	1.753	-270	78.731
B025	Procesgeld gebiedsontwikkeling	1.000	-1.275	1.035	1.000	-1.175	860	1.000	-1.075	785	1.000	-975	810	1.000	-975	835
B029	Bodem	0	-400	883	0	-358	525	0	0	525	0	0	525	0	0	525
B032	Nieuwe Natuur	0	0	2.378	0	0	2.378	0	0	2.378	0	0	2.378	0	0	2.378
B035	Almere 2.0	6.700	-6.750	123	6.700	-6.750	73	6.700	-6.750	23	6.700	-6.700	23	6.700	-6.700	23
B045	Regiodeal Noordelijk Flevoland	0	-1.191	6.191	0	-3.144	3.047	0	-1.662	1.385	0	-800	585	0	-200	385
B046	Artistieke Experimenten	1.458	-470	2.202	33	-318	1.917	33	-323	1.628	33	-346	1.315	33	0	1.348
Uitvoeringsreserve																
B011	Sportaccommodaties / -	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143	0	0	143
B016	Zuiderzeelijngelden	0	-2.023	7.848	0	-1.453	6.395	0	-1.453	4.943	0	0	4.943	0	0	4.943
B027	p-MJP / POP	0	-2.969	3.633	0	0	3.633	0	0	3.633	0	0	3.633	0	0	3.633
B031	Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	-900	3.593	900	-900	3.593	900	-900	3.593	900	-900	3.593	900	-900	3.593
B040	Doorgeschoven activiteiten	0	-100	1.319	0	-100	1.219	0	-100	1.119	0	0	1.119	0	0	1.119
B044	Duurzame energie	-140	-1.500	2.685	5.400	-1.108	6.977	0	-1.111	5.866	0	0	5.866	0	0	5.866
B047	Krachtige Samenleving	0	-250	350	0	0	350	0	0	350	0	0	350	0	0	350
B048	Vitaal Platteland	0	0	7	0	0	7	0	0	7	0	0	7	0	0	7
B050	Flevoland Natuurinclusief	0	-1.385	2.972	0	-100	2.872	0	0	2.872	0	0	2.872	0	0	2.872
B052	GLB	3.654	-2.470	9.094	1.654	-2.970	7.777	654	-2.470	5.960	654	-2.654	3.960	654	-654	3.960
B054	Uitvoering coalitieakkoord	0	-725	4.188	0	-788	3.400	0	0	3.400	0	0	3.400	0	0	3.400
B057	Frictiekosten Batavialand	700	0	700	0	0	700	0	0	700	0	0	700	0	0	700
Egalisatie reserve																
B003	Personeel	921	-539	6.503	921	-619	6.804	921	-445	7.280	921	-445	7.756	921	-345	8.331
B017	Technische bijstand Europa	0	-65	459	0	0	459	0	0	459	0	0	459	0	0	459
B033	Activering vervangingsinvesteringen	454	-1.653	19.840	2.743	-2.095	20.488	2.671	-2.305	20.854	2.212	-2.305	20.760	1.820	-2.305	20.275
B036	Jaarlijks onderhoud infrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B037	Mobiliteit	-2.709	-3	125.907	1.622	-4.700	122.829	1.704	0	124.532	1.243	0	125.776	831	0	126.607
B038	Beheer en ontwikkeling natuur	850	-30	9.130	850	0	9.980	850	0	10.830	350	0	11.180	850	0	12.030
B043	Economisch programma	4.000	-2.387	17.174	83	-1.241	16.016	83	-1.211	14.889	83	-999	13.972	83	-114	13.941
B049	Informatiestrategie	0	-350	755	0	0	755	0	0	755	0	0	755	0	0	755
B051	Afschrijvingslasten Batavialand	0	-2.300	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
B053	MSNF	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000	0	0	3.000
B055	Egalisatie reserve Wet open overheid	0	0	1.524	0	0	1.524	0	0	1.524	0	0	1.524	0	0	1.524
Totaal Reserves		36.157	-60.010	365.175	23.982	-40.712	348.445	17.592	-28.125	337.911	16.172	-17.850	336.233	15.869	-12.464	339.638

x € 1.000

Meerjarig verloop reserves en voorzieningen

Eens in de 4 jaar wordt een nota reserves en voorzieningen uitgebracht, waarin het beleid wordt uiteengezet. In deze begroting is uitgegaan van de 'Nota Reserves en Voorzieningen 2020-2023' die op 13 november 2019 is vastgesteld. Voor alle bestemmingsreserves geldt dat het saldo van de reserve beschikbaar is voor de benoemde bestedingsdoelen. Voor een deel zijn de hierin opgenomen middelen al geormerkt voor specifieke activiteiten. In deze bijlage is van iedere reserve en voorziening een detailoverzicht van het verloop in weergegeven, inclusief eventuele resterende oormerken per peildatum 31 december 2026. Dit betreft een moment opname, voor veel van deze oormerken is ook na 2026 al een onttrekking/besteding in de begroting opgenomen.

Reserves

Algemene reserve (NR: A001)

De 'Algemene reserve' is noodzakelijk om te voorkomen dat bij incidentele tegenvallers ombuigingen op het bestaande beleid nodig zijn. Ook kan de reserve worden benut voor incidentele uitgaven waarvoor geen andere dekking beschikbaar is.

De gewenste omvang van de 'Algemene reserve' wordt bepaald door de beleidsuitgangspunten in de 'Nota Risico en Weerstandsvormogen 2021', waarbij het risicoprofiel van de provincie en de andere mogelijkheden die er zijn om eventuele tegenvallers op te vangen een rol spelen. Dit wordt jaarlijks in de paragraaf 'Weerstandsvormogen en risicobeheersing' in begroting en jaarstukken toegelicht.

Voor de 'Algemene reserve' is daarnaast een ondergrens vastgesteld. Deze bedraagt 5% van de begrotingsomvang voor bestemming; met de begrotingsomvang wordt bedoeld het totaal van de geraamde c.q. verantwoorde lasten in het jaar waarop de bandbreedte van toepassing is.

De 'Algemene reserve' wordt gevoed uit rekeningoverschotten waaraan geen bestemming is gegeven en incidentele meevallers.

Voor de 'Algemene reserve' bestaat geen bestedingsplan, waardoor de 'Algemene reserve' in beginsel volledig als 'vrije' ruimte kan worden beschouwd voor de weerstandscapaciteit, een en ander behoudens eventuele aangebrachte oormerken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
A001 Algemene reserve	35.130	0	-210	34.920	9.408
Af					
Kapitaallasten GOBS			-210		
			-210		
Resterend oormerk per 31-12-2026					
Calamiteitenfonds					5.000
Egalisatie meerjarenperspectief					4.408

Egalisatiereserve Personeel (NR: B003)

Dit betreft een gedelegeerde reserve waarvoor verplichtingen mogen worden aangegaan, alvorens de begroting te wijzigen. De verplichting dient te passen binnen het bestedingskader. De reserve wordt ingezet voor:

- (tijdelijke) Bovenformatieve formatieplaatsen.
- Tijdelijke dubbeling van een functie (voor maximaal 3 maanden).
- Personele knelpunten.
- Vervanging bij langdurige ziekte (langer dan zes maanden).
- Complexe personeelsdossiers en / of afvloeiingskosten.
- Organisatieontwikkeling.
- Lasten voortvloeiend uit reorganisatie bedrijfsvoering.
- Lasten voortvloeiend uit afspraken gemaakt in de cao.

Bij de Zomernota 2017 is de doelstelling van deze reserve verruimd en de naam gewijzigd (voorheen: reserve 'Personele frictiekosten'). Met ingang van 2017 worden de overschotten/tekorten op de personele budgetten voor medewerkerontwikkeling (inclusief PBDI), management development traject, duurzame inzetbaarheid en mobiliteit, en stelpost 'Versterking organisatie' bij de jaarrekening toegevoegd of onttrokken aan deze reserve. Deze bredere inzet van budgetten maakt een meer programmatische aansturing mogelijk, waardoor de budgetten beter worden benut en tijdelijk extra personeelslasten beter kunnen worden opgevangen. Hierdoor kan de directie voor wat betreft de personele budgetten beter inhoud geven aan haar verantwoordelijkheid om de bedrijfsvoering binnen de bestaande budgetten uit te voeren en zich daarbij te conformeren aan de cao.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B003 Personeel	6.503	921	-619	6.804
Bij				
Reguliere storting		921		
Af				
Friciekosten 2026: stelpost frictiekosten			-300	
Friciekosten 2026: ambtelijk vakmanschap			-274	
Friciekosten 2026: deels bovenformatief plaatsing			-8	
Friciekosten 2026: stelpost frictiekosten			-37	
			-619	

Bestemmingsreserve Monumentenzorg (NR: B008)

De reserve heeft tot doel om middelen beschikbaar te hebben om financiële bijdragen toe te kennen voor restauratie en onderhoud van rijks- en gemeentelijke monumenten, overeenkomstig het daarvoor vastgestelde beleid.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B008 Monumentenzorg	1.691	324	0	2.015	357
Bij					
Reguliere storting		28			
Decentralisatie-uitkering monumentenzorg (rijksbijdrage)		129			
Matching rijksbijdrage (Coalitieakkoord 2019-2023)		129			
Indexering (PN23-26)		38			
		324			
Resterend oormerk per 31-12-2026					
Toevalsvondsten					129
Poldertoren					228

Brede bestemmingsreserve (NR: B009)

De reserve is ingesteld om projecten te realiseren / stimuleren die belang zijn voor de provincie en bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de provincie en niet passen bij het karakter van andere reserves.

Voor een beroep op deze reserve zijn de volgende randvoorwaarden gesteld:

- Het gaat om – veelal grootschalige – projecten met substantiële effecten, uitstraling en betekenis voor Flevoland;
- Op deze reserve wordt geen beroep gedaan op grond van het feit dat bestaande budgetten of andere reserves niet toereikend zijn;
- Het gaat niet om onderwerpen die in de reguliere begroting thuishoren omdat zij met een zekere regelmaat voorkomen;
- Het gaat om publieke zaken waarvan nadrukkelijk een multipliereffect mag worden verwacht.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	94.717	1.753	-12.682	83.788	58.434
Reguliere jaarlijkse storting		1.753			
Extra middelen GLB			-1.000		
Subsidieregeling thuis en buurtbatterijen (PN26-29)			-5.400		
Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied		-10.000	0		
Subtotaal		-8.247	-6.000		
Oormerken					
Achtervang lening De-on	7.312				7.312
Kredietfaciliteit MKB Doorstartfonds	163				163
Digitalisering Statengriffie	210				210
Verbreding sluizen Kornwerderzand	2.500				2.500
Stimuleringsbudget initiatieven verduurzaming OV	500				500
Nationaal Park Oostvaardersplassen	219				219
Wereld erfgoed Schokland	500				500
Nationaal Park Nieuw Land	691		-285		406
Nota Natuur verrassend Groen	375				375
Hoogwaardig OV	1.000				1.000
GLB POP3	297		-142		297
Digicity	400		-400		0
Risicoreservering Groeifonds	1.000				1.000
Oostvaardersoevers	4.000				4.000
Batavialand	1.821				1.821
Krachtige Samenleving Zorgtafel	100				100
Stikstof maatregelen	4.021				4.021
Derving opbrengsten OV (Corona)	2.095				2.095
Human capital agenda: klimaatopgave	120				120
Landschapsvisie	540		-110		430
Omgevingsvisie en Novex	82		-82		0
Omgevingswet	293				293
Onderzoek levensbestendig wonen	78				78
Waterprogramma	517				517
Waterstofeconomie	113				113
Wind obstakelverlichting windmolens	1.475				1.475
Energieweerbaarheid	100		-400		-300
Duurzaam gebruik Flevolandse ondergrond	258				258
Bodemdaling	1.500		-500		1.000
Motie Koerhuis	171				171
Flevokust Haven	295				295
MITC	6.000		-1.040		4.960
Bestuurlijke Vernieuwing	146				146
Oekraïne noodfonds	47				47
Toezichthouders stikstof	352				352
Duurzaam / circulair inkopen	650				650
Aanleg van een vooroever	0				0
Stikstof procesgelden	540				540
N50 Ramspol en Hattermerbroek	5.000				5.000
Bereikbaarheid dorpen en buitengebieden	500				500
Agrarisch natuurbeheer	1.000		-250		750
Analyse economisch profiel	250				250
Beleefbaarheid en toegankelijkheid natuur	1.500				1.500

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B009 Brede Bestemmingsreserve	94.717	1.753	-12.682	83.788	58.434
Versterking zorglandschap	600		-250		350
Voedselonderwijs	400		-185		215
Financiële ruimte initiatieven PS	1.500		-530		970
Cultuurbeleid 25-28	0		0		0
MSNF	2.000				2.000
Initiatieven Vitale Samenleving	750		-500		250
Uitvoeringsaanpak landelijk gebied	0	10.000	-2.650		7.350
Clusterontwikkeling duurzame luchtvaart	0	500			500
Loon- en prijsontwikkeling	1.135				1.135
Totaal geoormerkt	55.116	10.000	-6.682		

Uitvoeringsreserve Sport (NR: B011)

Het doel van deze reserve betreft het versterken van provinciale maatschappelijke waarden van sport. De reserve ondersteunt de uitvoering van het sportbeleid door bijdragen te verstrekken aan grote sportevenementen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B011 Sport	143	0	0	143

Uitvoeringsreserve Zuiderzeelijngelden (NR: B016)

De reserve wordt gebruikt voor de uitvoering van het 'Zuiderzeelijngelden (ZZL)-programma'. Dit programma omvat de realisatie van projecten tot verbetering en versterking van de bereikbaarheid en economische ontwikkeling van provincie Flevoland, die kunnen worden gezien als compensatie voor het niet doorgaan van de Zuiderzeelijn. De reserve blijft in stand tot de daarmee te realiseren projecten zijn afgerond, daarna kan de reserve worden opgeheven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B016 Zuiderzeelijngelden	7.848	0	-1.453	6.395	6.395
Af					
Provinciale bijdrage projecten ZZL			-1.453		
Resterend oormerk per 31-12-2026					
Luchthavenfonds					425
Provinciale bijdrage projecten ZZL					6.395

Egalisatiereserve Technische bijstand Europa (NR: B017)

Voor de uitvoeringskosten van de Europese programma's zijn, onder de noemer technische bijstand, middelen beschikbaar gesteld. Het betreft hier salariskosten (inclusief overhead), accountantskosten en overige (declarabele) kosten. Deze uitvoeringskosten kennen geen gelijkmatig verloop. Met deze egalisatiereserve kunnen de schommelingen in de kosten van technische bijstand in een verantwoordingsjaar worden opgevangen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B017 Technische bijstand Europa	459	0	0	459

Bestemmingsreserve Procesgelden gebiedsontwikkeling (NR: B025)

Voor de uitvoering van de gebiedsprogramma's is gekozen om de benodigde expertise in te huren, in plaats van het uitbreiden van de formatie. De reden daarvan is dat de vraag naar inzet en expertise afhankelijk is van de fase waarin een gebiedsprogramma zich bevindt. Omdat er vraaggericht wordt ingehuurd is er sprake van een ongelijkmatig verloop van de proceskosten voor de gebiedsprogramma's. Het doel van de reserve is het jaarlijks beslag op de begroting te egaliseren.

Voor elke gebiedsontwikkeling wordt een bestuursopdracht door PS vastgesteld, waarbij inzicht wordt gegeven in de uitgaven die voor de gebiedsontwikkeling zullen worden gedaan.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.035	1.000	-1.175	860
Bij				
Reguliere storting		1.000		
Af				
Amsterdam Lelystad Airport			-150	
Oostvaardersoevers			-75	
Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland			-100	
Regiodeal Noordelijk Flevoland			-75	
MITC			-125	
Flevokust Haven			-50	
Markermeer/IJmeer			-50	
Batavialand			-150	
Overige gebiedsprogramma's			-125	
Procesgeld regiodeal			25	
Procesgeld gebiedsgerichte trans Water			-100	
Procesgeld Flevokust Haven onderzoeken 2026 en 2027			-200	
			-1.175	

Uitvoeringsreserve POP (NR: B027)

De reserve is ingesteld om in enig jaar niet bestede cofinancieringsmiddelen voor het 'Plattelandsontwikkelingsprogramma' (POP3) beschikbaar te houden voor latere jaren. De provinciale cofinanciering voor het programma is gelijkmatig beschikbaar. De feitelijke inzet hiervan wisselt echter van jaar tot jaar. Om die reden is deze uitvoeringsreserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B027 POP	3.633	0	0	3.633

Bestemmingsreserve Bodem (NR: B029)

Het doel van de reserve is het inzetten van middelen voor onder andere gebiedsprocessen, ABW en het ontwikkelen van pilots rond bodemdaling, bodemkwaliteit en meervoudig ruimtegebruik om de bodemkwaliteit te waarborgen en een geïntegreerde benadering ontwikkelen voor de gebiedsontwikkeling in gebieden met bodemdaling.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B029 Bodem	883	0	-358	525	525
Af					
Bodemdaling			-358		
Resterend oormerk per 31-12-2026					
Pilots grondgebruik (PN23-26)					525
Totaal oormerken					

Uitvoeringsreserve Cofinanciering EU-projecten 2014-2020 (NR: B031)

Het doel van de reserve is om de provinciale cofinanciering voor de projecten uit het 'Europese programma 2014-2020' gelijkmatig ten laste van de begroting te laten komen. De reserve wordt primair ingezet voor de cofinanciering van projecten en de uitvoering van eigen projecten, in het kader van het 'Europese programma 2014-2020'. Daarnaast worden eventuele oninbare vorderingen uit de reserve gedekt en vervult de reserve een rol bij het afdekken van het risico dat de Europese commissie de gedeclareerde programmakosten niet volledig vergoedt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	3.593	900	-900	3.593
Bij				

Reguliere storting		900		
Af				
Provinciale cofinanciering OP Kansen voor West 2014-2020			-760	
Provinciale cofinanciering Interreg V			-140	
			-900	

Bestemmingsreserve Nieuwe Natuur (NR: B032)

De in de reserve beschikbare middelen worden ingezet voor de realisatie van het 'Programma Nieuwe Natuur' en de afwikkeling van het voormalig Oostvaarderswold. Om het inzicht te verbeteren in de nog beschikbare middelen voor het programma is hiervoor een afzonderlijke reserve ingesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B032 Nieuwe natuur	2.378	0	0	2.378

Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen (NR: B033)

Op basis van de 'Koepelnota integraal infra beheer' is een totaal dekkingarrangement gemaakt voor de kosten van infrabeheer (jaarlijks onderhoud, niet jaarlijks onderhoud en vervangingsinvesteringen) voor de komende jaren. Daarbij worden de vervangingsinvesteringen geactiveerd, waarbij de kapitaallasten ('de stille lasten') worden gedekt uit het beschikbare budget voor de stille lasten (€ 4,5 mln. per jaar vanaf 2014). Dit betekent dat er in de eerste jaren ruimte binnen het stille lasten budget ontstaat, die in latere jaren nodig is om de oplopende kapitaallasten te dekken. Deze egalisatiereserve is bedoeld om de lasten van het infrabeheer in latere jaren te kunnen dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B033 Egalisatiereserve activering vervangingsinvesteringen	19.840	2.743	-2.095	20.488
Bij				
Toevoeging		2.743		
Af				
Onttrekking			-2.095	

Bestemmingsreserve Almere 2.0 (NR: B035)

Het doel van de reserve is om de voor het FVA beschikbare provinciale bijdrage beschikbaar te houden totdat deze op basis van gehonoreerde projecten tot besteding komt.

Bestedingen ten laste van de reserve 'Almere 2.0' zullen plaatsvinden op basis van door PS vastgestelde jaarprogramma's voor het FVA (inclusief eventuele tussentijds vastgestelde wijzigingen).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B035 Almere 2.0	123	6.700	-6.750	73
Bij				
Reguliere storting		6.700		
Af				
Bijdrage jaarprogramma 'Almere 2.0'			-6.700	
Jaarlijkse bijdrage 'Living Lab'			-50	
			-6.750	

Egalisatiereserve jaarlijks onderhoud Infrastructuur (NR: B036)

Door de egalisatiereserve jaarlijks onderhoud infrastructuur kunnen overlopende activiteiten in het daaropvolgende jaar worden gedekt. Het maximale saldo is € 0,75 mln. In geval van volledige uitputting van de jaarlijkse begrotingspost 'Jaarlijks Onderhoud' wordt de reserve gebruikt om de verdere kosten van het jaarlijks onderhoud te dekken.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B036 Jaarlijks onderhoud Infrastructuur	0	0	0	0

Egalisatiereserve Mobiliteit (NR: B037)

Het doel van de reserve is het egaliseren van de lasten voor openbaar vervoer, bereikbaarheid (verkeers- en mobiliteitsmanagement, en ook infrastructurele projecten) en verkeersveiligheid. Dit draagt bij aan een stabiel begrotingsbeeld, maakt het mogelijk om het beleid op lange termijn te waarborgen en te verbeteren en om de hiervoor benodigde middelen beschikbaar te houden. De voeding bestaat voornamelijk uit in het verleden aan het Provinciefonds toegevoegde structurele middelen voor verkeer en vervoer en is bedoeld ter dekking van vernoemde lasten. De storting in de reserve wordt jaarlijks geïndexeerd met de provinciale subsidie-index. De reserve draagt bij aan de ambities uit het 'Programma Mobiliteit en Ruimte', dat jaarlijks een budgettaire actualisatie kent.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B037 Mobiliteit	125.907	1.621	-4.700	122.828	5.382
Bij					
Storting Mobiliteitsmiddelen uit Provinciefonds (per saldo)		1.391			
Actualisering kapitaallasten		230			
		1.621			
Af					
Smart Mobility			-4.700		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Bijdrage N50					750
Kwaliteitsimpuls OV					2.030
Verduurzaming OV					102
Fietsmaatregelen (Coalitieakkoord 2019-2023)					2.500
Totaal oormerken					5.382

Egalisatiereserve Beheer en ontwikkeling natuur (NR: B038)

Het doel van de reserve is de realisatie van projecten en het uitvoeren van beheermaatregelen in het kader van de decentralisatie van het natuurbeleid. De reserve zorgt ervoor dat de verschillen in kasuitgaven tussen de jaren worden geëgaliseerd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B038 Beheer en ontwikkeling natuur	9.130	850	0	9.980
Bij				
Reguliere storting volgens begroting		850		

Uitvoeringsreserve Doorgeschoven Activiteiten (NR: B040)

Doel van deze reserve is het overhevelen van niet bestede budgetten voor specifieke activiteiten die over de jaargrens heen schuiven. Het gaat daarbij uitsluitend om doorgeschoven middelen voor activiteiten waarvoor geen specifieke bestemmingsreserves zijn ingesteld. Als dit laatste wel het geval is, vindt eventuele overheveling plaats via de daarvoor geëigende reserves.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B040 Doorgeschoven activiteiten	1.319	0	-100	1.219	925
Af:					
Actieplan Geluid			-100		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Actieplan Geluid					100
Transitie Landelijk gebied					675
Maatregel Ecologisch bermbeheer					150
Totaal oormerken					925

* Gedurende 2026 kan deze reserve nog worden ingezet voor overlopende werkzaamheden. Een eventueel saldo zal bij het opstellen van de jaarrekening vrijvallen, tenzij PS daartoe anders hebben besloten.

Egalisatiereserve Economisch Programma (NR: B043)

Doel van de 'Economische visie 2030' en het 'Economisch programma 2023-2028' is kwalitatieve economische groei en ontwikkeling en versterking van de brede welvaart in Flevoland. Dit wordt beoogd langs vier programmalijnen, te weten: 'Verdienvermogen mkb', 'Menselijk en sociaal kapitaal', 'Toekomstbestendig bedrijfsleven' en 'Ruimtelijk-economische ontwikkeling'. De reserve wordt ingezet ter dekking van de voorstellen. Hierbij dienen de voorstellen te voldoen aan de door PS vastgestelde kaders.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B043 Economisch Programma	17.174	83	-1.241	16.016	14.153
Bij					
Budgettaire actualisatie PPS-regeling		83			
Af					
Exploitatiesubsidie Horizon			-571		
Uitvoeringsprogramma digitalisering mkb			-300		
Werklandschappen van de Toekomst			-190		
Versterken ondernemerscultuur			-100		
PPS-regeling			-78		
Overig			-2		
			-1.241		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Internationaal Ondernemerschap					237
Human Capital Agenda/Arbeidsmarkt					1.039
Internationalisering					135
Verdienvermogen mkb (lijn 1)					4.057
Menselijk en sociaal kapitaal (lijn 2)					1.900
Toekomstbestendig bedrijfsleven (lijn 3)					3.390
Ruimtelijk-economische ontwikkeling (lijn 4)					1.895
Groefonds (Coalitieakkoord 2019-2023)					1.000
Voucherregeling (Coalitieakkoord 2023-2027)					500
Totaal oormerken					14.153

Uitvoeringsreserve Duurzame energie (NR: B044)

Het doel van de reserve is het uitvoeren van projecten binnen de opgave 'Duurzame Energie'. Aan de reserve 'Duurzame Energie' worden onttrekkingen gedaan voor projecten zoals subsidieregeling oplossingen voor netcongestie, 'Regionale Energie Strategie', initiatieven energietransitie en het actieplan 'het Goede Voorbeeld' waarmee PS hebben ingestemd.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B044 Duurzame energie	2.685	5.400	-1.108	6.977	6.621
Bij					
Thuis- en buurtbatterijen (PPN26-29)		4.400			
Netcongestie (PPN26-29)		1.000			
		5.400			
Af					
Uitvoeringskosten RES			-90		
Subsidie thuisbatterij			-1.018		
			-1.108		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Regionale Energie Strategie (RES)					1.276
Subsidie Oplossingen voor netcongestie voor bedrijven en de gebouwde omgeving					723
Subsidie thuisbatterij					1.018
Thuis- en buurtbatterijen (PPN26-29)					2.363
Netcongestie (PPN26-29)					1.000
Ontwikkeling warmtenet					187
Aanpak grootste gasverbruikers Flevoland					54
Totaal oormerken					6.621

Uitvoeringsreserve Regiodeal Noordelijk Flevoland (NR: B045)

Het doel is het reserveren van de middelen, de Rijksbijdrage en (provinciale) cofinanciering, voor de uitvoering van het 'Regiodeal programma'. De Rijksbijdrage en de regionale cofinanciering zal worden besteed aan het realiseren van de doelen die benoemd zijn in de Regiodeal, gericht het toekomstbestendig maken van het Maritiem Cluster op Urk, de verduurzaming van de IJsselmeervisserij en het verzilveren van het groeipotentieel van Noordelijk Flevoland verbonden aan smart mobility. Het kader voor de besteding is vastgelegd in de Regiodeal.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	6.191	0	-3.144	3.047	3.047
Af					
Bijdragen Regio Deal Noordelijk Flevoland			-3.144		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Regiodeal Noordelijk Flevoland					3.047

Bestemmingsreserve Fonds Culturele ontwikkeling (NR: B046)

Het doel van deze reserve betreft het financieel ruimte bieden om op het gebied van cultuur te experimenteren.

De te bereiken doelen zijn globaal:

- Met de experimenten die het Fonds mogelijk maakt, wordt de Flevolandse cultuur aantoonbaar vernieuwd en verrijkt.
- De experimenteerruimte draagt bij aan de aantrekkingskracht van Flevoland op 'creatieven'.
- Cofinanciering voor initiatieven van derden op het gebied van grootschalige kunstwerken/landschapskunst.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B046 Fonds Culturele ontwikkeling	2.202	33	-318	1.917
Bij				
Reguliere storting		33		

			33	
Af				
Incidentele middelen Cultuurnota 2025-2028				-318
				-318

Bestemmingsreserve Krachtige samenleving (NR: B047)

De reserve wordt onder andere ingezet voor:

- Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt;
- Een toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar zorglandschap dat past bij de behoeften en mogelijkheden van Flevoland.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B047 Krachtige Samenleving	350	0	0	350

Uitvoeringsreserve Fonds Vitaal Platteland (NR: B048)

De reserve wordt ingezet voor activiteiten gericht op initiatieven die de leefbaarheid van het platteland van Flevoland bevorderen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B048 Fonds Vitaal Platteland	7	0	0	7

Egalisatiereserve Informatievoorziening (NR: B049)

In de samenleving is een 'digitale transformatie' gaande: dit heeft de komende jaren de nodige impact op de digitalisering en informatievoorziening van de provincie'. Om deze de komende jaren op de het juiste niveau te brengen en te houden heeft GS de 'Informatiestrategie 2021-2024' (voor de thema's 'Data', 'Dienstverlening', 'Bedrijfsvoering', 'Innovatie' en 'Medewerker') vastgesteld. Voor elk van deze thema's wordt een groot aantal projecten en activiteiten gerealiseerd die een langere doorlooptijd hebben. De duur en kosten per jaar wisselen naar verwachting sterk, waar de inzet van een egalisatiereserve een oplossing voor kan bieden. De reserve kan worden aangewend in jaren waarin er een tekort op de programmakosten ontstaat en worden aangevuld in de jaren waarin een begrotingsoverschot ontstaat.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
B049 Informatiestrategie	755	0	0	755

Uitvoeringsreserve Flevoland Natuurinclusief (NR: B050)

In de Najaarsnota 2020 is aangekondigd dat er in 2021 een nieuw programma 'Flevoland Natuurinclusief' wordt ontwikkeld, gezien de noodzaak van een transitie naar een meer natuurinclusieve samenleving. Rijk en provincies werken samen aan een 'natuurinclusieve' agenda, waarin voor de langere termijn het perspectief, de ambities en kansen voor de samenleving in beeld worden gebracht, met versterkte aandacht voor de natuur in onze nabije omgeving, zowel binnen als buiten onze natuurgebieden. Voor het programma is een meerjarige investering nodig, welke parallel loopt aan de investeringen van het Rijk op het gebied van natuur (en stikstof). De aanpak is gericht op samenwerking met verschillende partners en de koppeling met andere belangrijke opgaven. Een groot deel van de kosten zitten in projecten van derden en andere overheden. Dit vraagt om flexibiliteit tussen de verschillende onderdelen en mogelijk ook tussen de jaren. Om deze reden wordt gebruik gemaakt van een reserve.

De reserve wordt onder andere ingezet voor de uitvoering van het programma 'Flevoland Natuurinclusief'. Dit programma is in 2021 opgesteld en bevat onder andere de volgende onderdelen:

- Actieplan Biodiversiteit;
- Bossenstrategie;
- Vermaatschappelijking natuur;
- Exotenbestrijding;
- Natuurmaatregelen stikstof.

	1/1	Bij	Af	31/12
B050 Flevoland Natuurinclusief	2.972	0	-100	2.872
Af				
Vermaatschappelijking			-100	
			-100	

Egalisatiereserve Afschrijvingslasten Batavialand (NR: B051)

Het doel van deze reserve is het dekken van de afschrijvingslasten die ontstaan door activering van de investeringen in het vastgoed Batavialand als gevolg van de doorontwikkeling.

De reserve wordt ingezet ter dekking van de afschrijvingslasten voor de investeringen in vastgoed Batavialand. De hoogte van de onttrekking is afhankelijk van de afschrijvingslasten, zoals deze voortvloeien uit de staat van activa.

	1/1	Bij	Af	31/12
B051 Afschrijvingslasten Batavialand	0	0	0	0

Uitvoeringsreserve GLB (NR: B052)

De reserve is ingesteld bij de begroting 2023 om provinciale cofinanciering beschikbaar te hebben voor de uitvoering het 'Gemeenschappelijk Landbouw Beleid GLB-NSP 2023-2027', en ook uitvoeringskosten. Het GLB-NSP is het vervolg op de programmaperiode van POP3.

De reserve heeft als doel middelen voor cofinanciering en uitvoeringslasten voor het GLB-NSP 2023-2027 beschikbaar te hebben. De feitelijke inzet van de middelen wisselt van jaar tot jaar, vanwege de relatie met de voortgang en de declaraties door derden.

In 2023 is een initiële storting opgenomen in de begroting van € 7,75 mln. Daarnaast is de jaarlijkse storting in de reserve POP3 gekoppeld aan de nieuwe reserve 'GLB', waardoor de reserve 'POP3' niet meer met het bedrag wordt gevoed.

Op 13 december 2023 hebben Provinciale Staten (PS) hiervoor de 'Subsidieverordening GLB Flevoland 2023-2027' vastgesteld en de ingestelde bestemmingsreserve 'GLB' gewijzigd naar een uitvoeringsreserve. In 2024 is gestart met de openstelling van interventies GLB en zijn de verwachte uitvoeringskosten en de provinciale cofinanciering daarvoor op de begroting gezet voor de jaarschijven 2024-2027.

	1/1	Bij	Af	31/12
B052 GLB	9.094	1.654	-2.970	7.778
Bij				
Extra middelen GLB		1.000		
Reguliere jaarlijkse storting		430		
Jaarlijkse bijdrage POP3/3+		224		
		1.654		
Af				
Cofinanciering LEADER 2023-2027			-107	
Samenwerking Innovatie EIP-GLB en uitvoeringskosten 2024			-709	
Uitvoeringskosten 2025-2028			-654	
Cofinanciering GLB 2025-2028			-500	
Extra middelen GLB 2026			-1.000	
			-2.970	

Egalisatiereserve MSNF (NR: B053)

De reserve is ingesteld als onderdeel van de besluitvorming over de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland. Voor de besluitvorming over de Jaarstukken 2022 zijn PS gevraagd om € 3 mln. van het positieve resultaat te bestemmen voor het project 'MSNF'. Deze aanvullende middelen zijn nodig als gedeeltelijke dekking van de hogere lasten die het gevolg zijn van de toegenomen investeringsomvang en de rentelasten. Hiermee wordt bijgedragen aan het terugbrengen van de terugverdiendtijd en wordt het risicoprofiel van de ontwikkeling beter beheersbaar.

Vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het niet toegestaan om bijdragen uit het eigen vermogen (reserve) direct in minderen te brengen op het te activeren bedrag van investeringen. De omvang van de kapitaallasten per boekjaar is nu nog niet concreet in te schatten, omdat die afhangt van de voortgang van de investeringen en het aanvangsmoment van afschrijven (na ingebruikname).

	1/1	Bij	Af	31/12
B053 MSNF	3.000	0	0	3.000

Uitvoeringsreserve Coalitieakkoord 2023-2027 (NR: B054)

De reserve is ingesteld bij de Programmabegroting 2024 om de incidentele middelen vanuit het Coalitieakkoord 2023-2027 "Toekomst voor het nieuwe land" beschikbaar te hebben voor de uitvoering van het coalitieakkoord.

	1/1	Bij	Af	31/12	Oormerk
B054 Uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027	4.188	0	-788	3.400	3.400
Af:					
Jubileumjaar Flevoland 40 jaar			-400		
Innovatieve woningbouw			-250		
Aanjaagteams innovatieve woningbouw			-125		
Provinciaal klimaatplan			-13		
			-788		
Resterende oormerken per 31-12-2026					
Oormerken uitvoering Coalitieakkoord 2023-2027					3.400

Egalisatiereserve Wet open overheid (NR: B055)

In de Perspectiefnota 2023-2026 zijn er door PS financiële middelen beschikbaar gesteld om te voldoen aan de Wet open overheid (Woo). De toewijzing van de middelen aan de boekjaren is niet altijd in overeenstemming met de uitvoering/implementatie. Met de egalisatiereserve wordt gewaarborgd dat de toegewezen middelen aan hun doel worden besteed. Het Rijk verwacht dat de implementatie van de Wet open overheid ongeveer 8 jaar duurt (startjaar 2022).

	1/1	Bij	Af	31/12
B055 Egalisatiereserve Wet open overheid	1.524	0	0	1.524

Uitvoeringsreserve Friciekosten Batavialand (NR: B057)

Gedurende de bouw- en ontwikkelingsfase van het Erfgoedpark Batavialand worden frictiekosten verwacht. Op basis van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeente voldoen deze kosten niet aan het activeringscriterium. Daarom kunnen de frictiekosten niet geactiveerd worden, oftewel niet ten laste van het krediet worden gebracht.

De reserve is ingesteld voor incidentele financiële dekking voor de frictiekosten. De reserve draagt daardoor direct bij aan de realisatie van het Erfgoedpark Batavialand.

	1/1	Bij	Af	31/12
B057 Friciekosten Batavialand	700	0	0	700

Voorzieningen

Grondwaterbeheer (NR: V005)

De voorziening is bestemd voor het egaliseren van jaarlijkse verschillen tussen uitgaven wegens grondwaterbeheer (inclusief schadevergoedingen) en inkomsten uit de grondwaterheffing. De bestedingsdoelen van de grondwaterheffing vloeien voort uit de Waterwet (voorheen de Grondwaterwet), artikel 7.7. De doelen zijn: maatregelen om nadelige effecten van grondwateronttrekkingen te compenseren, onderzoeken ten behoeve van het grondwaterbeleid, het grondwaterregister en schade in verband met onttrekkingen. Ook het met deze taken belaste personeel kan betaald worden uit de grondwaterheffing. Besteding aan andere doelen is niet toegestaan. De voorziening wordt gevoed uit de opbrengsten van de grondwaterheffing, voor zover die niet in het jaar van ontvangst zijn besteed.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V005 Grondwaterbeheer	437	0	0	437

Niet-jaarlijks onderhoud provinciehuis (NR: V011)

De voorziening is bedoeld om het provinciehuis inclusief de daarin aanwezige installaties in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V011 NJO provinciehuis	2.145	551	-704	1.993
Bij				
Reguliere storting		551		
Af				
Uitvoering onderhoud 2026 volgens onderhoudsplan			-704	

Pensioenen (oud) leden GS (NR: V015)

Uit de voorziening worden de pensioenaanspraken van voormalige gedeputeerden betaald. De hoogte van deze voorziening wordt vastgesteld door een externe partner. Hiervoor worden de volgende recente actuariële grondslagen gehanteerd:

- Ervaringscijfers sterftekansen ABP, inclusief kostenopslag;
- Rekenrente van DNB;
- Overlevingskansen: prognosetafels ABP met CBS;
- Pensioenrichtleeftijd (thans 67 jaar);
- Contante waarde voor het nabestaandenpensioen.

Daarnaast worden de berekeningen aangepast op basis van informatie over neveninkomsten van de betreffende pensioengerechtigden.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V015 Pensioenen (oud) leden GS	8.052	305	-348	8.008
Bij				
Reguliere storting o.b.v. actuariële berekeningen		305		
Af				
Pensioenbetalingen (oud) leden GS			-348	

Niet-jaarlijks onderhoud infrastructuur (NR: V025)

De voorziening is bedoeld om het provinciaal wegen- en vaarwegennet voor een lange periode in stand te houden; daarvoor is periodiek groot onderhoud nodig. Op basis van inspecties en rekening houdend met de aspecten bereikbaarheid, verkeersveiligheid en staat van onderhoud worden meerjaren onderhoudsprogramma's opgesteld. Op basis hiervan wordt de jaarlijkse dotatie en onttrekking bepaald. De meerjaren onderhoudsprogramma's worden éénmaal per vijf jaar aangeboden aan PS. De uitwerking vindt plaats in het jaarlijks op te stellen 'Meerjarenprogramma Beheer en Vervanging Infrastructuur' (MBVI).

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V025 NJO infrastructuur	5.375	10.864	-13.468	2.771
Bij				
Reguliere storting		10.864		
Af				
Uitvoering onderhoud 2026 volgens onderhoudsprogramma's			-13.468	

Oninbare vorderingen (NR: V035)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat vorderingen oninbaar zijn op debiteuren. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke vorderingen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V035 Oninbare vorderingen	51	0	0	51

Oninbare leningen (NR: V037)

De voorziening is bedoeld ter dekking van het risico dat uitgezette leningen oninbaar zijn. Het bedrag in de voorziening is volledig gebaseerd op specifieke leningen.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V037 Oninbare leningen	3.113	0	0	3.113

Niet-jaarlijks onderhoud vestigingen (NR: V043)

De voorziening is bedoeld om de vestigingen, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een opgesteld meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode (max. 40 jaar) een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld. In het plan is inzichtelijk gemaakt op welke onderdelen voor het niet-jaarlijks onderhoud in die periode kosten zullen worden gemaakt.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V043 NJO Vestigingen	309	104	-100	313
Bij				
Reguliere jaarlijkse storting		104		
Af				
Uitvoering onderhoud 2026 volgens onderhoudsplan			-100	

Niet-jaarlijks onderhoud NLE (NR: V044)

De voorziening is bedoeld om het pand, inclusief de daarin aanwezige installaties, in de huidige vorm voor een lange periode in stand te houden; dit gebeurt op basis van een meerjarenonderhoudsplan, waarin voor een langere periode een doorkijk wordt gegeven in de benodigde financiële middelen.

Om de vier jaar wordt een meerjarenonderhoudsplan door PS vastgesteld.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V044 NJO NLE	447	104	-32	519
Bij				
Reguliere storting		104		
Af				
Uitvoering onderhoud 2026 volgens onderhoudsplan			-32	

Spaarverlof (NR: V047)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van spaarverlof. In de CAO 2017-2018 is besloten dat met ingang van 1 januari 2018 de vervalt termijn van het bovenwettelijk verlof en aangekocht (IKB) verlof komt te vervallen. Daarnaast worden de mogelijkheden voor het extra sparen/aankopen van verlof verruimd. Werknemers mogen dan verlof sparen tot maximaal 50 x hun

arbeidsduur per week (bij een werkweek van 36 uur kan dus maximaal 1.800 uur verlof gespaard worden). Dit verlof kan bijvoorbeeld ingezet worden voor mantelzorg, een sabbatical, korter werken of eerder stoppen in aanloop naar pensionering.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V047 Spaarverlof	946	0	0	946

Duurzame waardevermindering Flevokust Haven (NR: V048)

Het doel van de voorziening is het afwaarderen van de boekwaarden van de investeringen in Flevokust Haven. In 2018 is Flevokust Haven in gebruik genomen. Zoals al werd voorzien ten tijde van het investeringsbesluit dient op moment van ingebruikname, volgens de verslaggevingsvoorschriften, door middel van een taxatie getoetst te worden of er sprake is van een zogeheten lagere marktwaarde ('impairment-toets'). Omdat de getaxeerde directe opbrengstwaarde (gebaseerd op marktconforme bedrijfseconomische rendementseisen) zowel eind 2018 als eind 2020 lager was dan de boekwaarde van de investering, moest de boekwaarde worden afgewaardeerd.

De voorziening wordt in de balans gepresenteerd onder de materiële vaste activa, namelijk als onderdeel van de boekwaarde van Flevokust Haven.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V048 Duurzame waardevermindering Flevokust Haven	4.821	0	-196	4.625
Af				
Vrijval door actualisatie marktwaarde			-196	

Niet-jaarlijks onderhoud Flevokust Haven (NR: V051)

De voorziening is bedoeld ter dekking van de meerjarige onderhoudslasten van Flevokust Haven. Dit gebeurt op basis van een geactualiseerd onderhoudsplan. Het huidige plan betreft de periode 2022-2026.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V051 NJO Flevokust Haven	577	167	-34	710
Bij				
Reguliere storting		167		
Af				
Onderhoudskosten			-34	

Vitaliteitsverlof (NR: V052)

De voorziening is bedoeld ter dekking van verplichtingen die ontstaan als gevolg van vitaliteitsverlof.

Bedragen x € 1.000	1/1	Bij	Af	31/12
V052 Vitaliteitsverlof	247	0	0	247

C. Specificatie van de verdeling van de lasten en baten over de taakvelden

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	519	519	519	519
3.9 Water, overige baten en lasten	154	154	2	2
8.1 Ruimtelijke ordening	3.554	3.392	3.292	3.142
8.2 Volkshuisvesting	481	231	231	231
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	8.782	8.704	8.704	8.704
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	13.489	13.000	12.748	12.598
Landbouw, visserij, water en natuur in balans				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	340	340	340	340
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.396	2.396	2.396	2.396
3.3 Kwantiteit grondwater	599	599	599	599
3.9 Water, overige baten en lasten	1.782	1.782	1.062	1.062
4.1 Bodembescherming	928	570	570	70
4.6 Duurzaamheid	3.422	2.872	3.055	1.055
5.1 Natuurontwikkeling	603	603	603	603
5.2 Beheer natuurgebieden	13.519	11.325	11.850	11.325
5.3 Beheer flora en fauna	1.639	1.377	1.377	1.377
5.9 Natuur, overige baten en lasten	1.334	4.823	696	696
6.1 Agrarische aangelegenheden	703	882	459	459
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	131	153	121	121
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	27.395	27.721	23.128	20.102
Bloeiende economie				
0.4 Deelnemingen	269	169	69	69
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	76	76	76	76
3.9 Water, overige baten en lasten	582	282	282	282
4.3 Geluidhinder	250	245	50	50
6.1 Agrarische aangelegenheden	132	132	132	132
6.2 Logistiek	578	578	578	578
6.3 Kennis en innovatie	365	365	365	365
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	17.601	17.084	12.158	9.467
Totaal 3 Bloeiende economie	19.854	18.931	13.711	11.020
Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	27	27	27	27
6.4 Recreatie en toerisme	2.011	2.011	2.011	2.011
7.1 Cultuur	7.585	7.381	7.405	6.709
7.2 Maatschappij	3.758	3.758	3.652	3.652
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	1.435	1.023	670	670
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	14.816	14.200	13.765	13.069
Toekomstbestendige energie en klimaat				
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	260	260	260	260
4.1 Bodembescherming	794	794	794	794
4.4 Vergunningverlening en handhaving	6.703	6.703	6.703	6.703
4.6 Duurzaamheid	8.468	8.354	6.251	6.251
4.9 Milieu, overige baten en lasten	971	958	853	853
5.9 Natuur, overige baten en lasten	500	500	500	500
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	17.695	17.568	15.360	15.360
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				

Lasten per programma naar taakveld (incl. directe personele lasten)	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	84	84	84	84
2.1 Landwegen	33.094	33.581	34.063	34.550
2.2 Waterwegen	6.519	6.850	7.309	7.701
2.3 Openbaar vervoer	40.928	41.113	41.219	41.219
7.1 Cultuur	6.601	6.603	6.603	6.603
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	17.194	11.685	11.685	11.685
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	104.419	99.915	100.963	101.842
Eigentijds bestuur				
1.1 Provinciale Staten	4.081	4.272	3.977	3.977
1.2 Gedeputeerde Staten	2.923	2.744	2.744	2.744
1.3 Kabinetszaken	102	102	102	102
1.4 Bestuurlijke organisatie	354	354	89	89
1.6 Openbare orde en veiligheid	714	714	714	714
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.136	1.724	1.565	1.565
3.9 Water, overige baten en lasten	44	44	44	44
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	131	131	131	131
Totaal 7 Eigentijds bestuur	10.483	10.084	9.365	9.365
Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering				
0.3 Geldleningen en uitzettingen	40	40	40	40
0.6 Overhead	43.564	43.365	43.520	43.967
0.7 Vennootschapsbelasting	50	50	50	50
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	2.070	2.070	2.070	2.070
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	12.614	15.650	33.346	39.615
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	58.338	61.174	79.025	85.741
Reserves				
0.8 Mutaties reserves	23.982	17.592	16.172	15.869
Totaal 9. Reserves	23.982	17.592	16.172	15.869
Totaal Lasten	290.472	280.185	284.238	284.966

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling				
3.9 Water, overige baten en lasten	-100	-100	0	0
8.1 Ruimtelijke ordening	-107	-107	-63	0
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-22	-22	-22	-22
Totaal 1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-230	-230	-86	-22
Landbouw, visserij, water en natuur in balans				
3.3 Kwantiteit grondwater	-803	-803	-803	-803
4.6 Duurzaamheid	-50	0	0	0
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-10	-32	0	0
Totaal 2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-863	-835	-803	-803
Bloeiende economie				
6.2 Logistiek	-357	-357	-357	-357
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	-613	-446	0	0
Totaal 3 Bloeiende economie	-970	-803	-357	-357
Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland				
0.6 Overhead	-10	-10	-10	-10
6.4 Recreatie en toerisme	-28	-28	-28	-28
Totaal 4 Vitale samenleving en aantrekkelijk Flevoland	-38	-38	-38	-38

Baten per programma naar taakveld	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Toekomstbestendige energie en klimaat				
4.1 Bodembescherming	-400	-400	-400	-400
4.4 Vergunningverlening en handhaving	-40	-40	-40	-40
4.6 Duurzaamheid	-3.755	-3.652	-2.672	-2.672
4.9 Milieu, overige baten en lasten	-73	-73	-73	-73
Totaal 5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-4.267	-4.165	-3.184	-3.184
Goede bereikbaarheid en infrastructuur				
2.1 Landwegen	-391	-391	-391	-391
2.2 Waterwegen	-83	-83	-83	-83
2.3 Openbaar vervoer	-2.664	-2.794	-2.863	-2.863
Totaal 6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-3.138	-3.268	-3.337	-3.337
Eigentijds bestuur				
1.2 Gedeputeerde Staten	-50	-50	-50	-50
Totaal 7 Eigentijds bestuur	-50	-50	-50	-50
Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering				
0.1 Uitkering provinciefonds	-182.767	-185.969	-202.581	-208.759
0.2 Opbrengst provinciale belastingen	-51.100	-51.350	-51.600	-52.100
0.3 Geldleningen en uitzettingen	-3.042	-2.042	-1.042	-542
0.4 Deelnemingen	-303	-303	-303	-303
0.6 Overhead	-2.991	-3.005	-3.005	-3.005
Totaal 8. Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-240.204	-242.670	-258.532	-264.710
Reserves				
0.1 Uitkering provinciefonds	-250	0	0	0
0.8 Mutaties reserves	-40.380	-28.125	-17.850	-12.464
4.6 Duurzaamheid	-82	0	0	0
Totaal 9. Reserves	-40.712	-28.125	-17.850	-12.464
Totaal Baten	-290.472	-280.184	-284.238	-284.966

D. Specificatie van incidentele baten en lasten

D1. Meerjarig overzicht incidentele en structurele lasten en baten

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2026	Incidenteel	Structureel	Totaal 2027
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	929	9.050	9.979	440	9.050	9.489
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	8.935	14.722	23.657	9.261	14.722	23.983
3 Bloeiende economie	9.443	7.128	16.571	8.532	7.117	15.648
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	2.165	11.067	13.232	1.548	11.067	12.615
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	2.604	11.920	14.525	2.304	12.092	14.397
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	8.224	86.153	94.377	2.873	87.000	89.873
7 Eigentijds bestuur	1.068	5.236	6.304	669	5.236	5.905
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	12.647	75.199	87.846	15.411	75.271	90.682
Totaal lasten	46.015	220.475	266.490	41.038	221.554	262.592
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-207	-22	-230	-207	-22	-230
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-60	-803	-863	-32	-803	-835
3 Bloeiende economie	-613	-357	-970	-446	-357	-803
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	-	-38	-38	-	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-1.255	-3.012	-4.267	-981	-3.184	-4.165
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-386	-2.751	-3.138	-517	-2.751	-3.268
7 Eigentijds bestuur	-	-50	-50	-	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-1.657	-238.547	-240.204	1.644	-244.314	-242.670
Totaal baten	-4.178	-245.581	-249.760	-539	-251.520	-252.059
Totaal saldo van lasten en baten	41.837	-25.107	16.730	40.500	-29.967	10.533
Stortingen in reserves	-31.375	-9.337	-40.712	-18.579	-9.546	-28.125
Onttrekkingen uit reserves	12.185	11.797	23.982	6.031	11.561	17.592
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-19.190	2.460	-16.730	-12.548	2.015	-10.533
Geraamd resultaat	22.647	-22.647	0	27.952	-27.952	0

x € 1.000

	Incidenteel	Structureel	Totaal 2028	Incidenteel	Structureel	Totaal 2029
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	188	9.050	9.238	38	9.050	9.088
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	4.667	14.722	19.389	1.641	14.722	16.363
3 Bloeiende economie	3.312	7.117	10.428	710	7.027	7.737
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	1.217	10.964	12.180	521	10.964	11.485
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	97	12.092	12.190	97	12.092	12.190

6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	2.652	88.269	90.921	2.652	89.147	91.799
7 Eigentijds bestuur	239	4.947	5.186	239	4.947	5.186
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	32.223	76.310	108.533	30.577	84.673	115.250
Totaal lasten	44.595	223.470	268.065	36.475	232.622	269.097
1 Fijn wonen en ruimtelijke ontwikkeling	-63	-22	-86	-	-22	-22
2 Landbouw, visserij, water en natuur in balans	-	-803	-803	-	-803	-803
3 Bloeiende economie	-	-357	-357	-	-357	-357
4 Vitale samenleving aantrekkelijk Flevoland	-	-38	-38	-	-38	-38
5 Toekomstbestendige energie en klimaat	-	-3.184	-3.184	-	-3.184	-3.184
6 Goede bereikbaarheid en infrastructuur	-	-3.337	-3.337	-	-3.337	-3.337
7 Eigentijds bestuur	-	-50	-50	-	-50	-50
8 Algemene dekkingsmiddelen en bedrijfsvoering	-7.417	-251.115	-258.532	-7.234	-257.476	-264.710
Totaal baten	-7.480	-258.907	-266.387	-7.234	-265.268	-272.502
Totaal saldo van lasten en baten	37.115	-35.437	1.678	29.241	-32.646	-3.405
Stortingen in reserves	-8.304	-9.546	-17.850	-3.024	-9.440	-12.464
Onttrekkingen uit reserves	5.192	10.980	16.172	5.197	10.672	15.869
Saldo van stortingen en onttrekkingen reserves	-3.112	1.434	-1.678	2.173	1.232	3.405
Geraamd resultaat	34.003	-34.003	0	31.414	-31.415	0

x € 1.000

D2. Meerjarig detailoverzicht incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel is een detailspecificatie van de incidentele baten en lasten (> € 0,1 mln.) opgenomen. Voor een toelichting op de desbetreffende posten wordt verwezen naar het desbetreffende programmaonderdeel en/of de productenraming.

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	170 Geo-informatie ruimte	-107	-107	-63	-
	190 Living Lab waterzuivering	-100	-100	-	-
Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		-207	-207	-63	-
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	Overige incidentele baten van geringe omvang	-10	-32	-	-
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		-10	-32	-	-
2.2 Natuur	Overige incidentele baten van geringe omvang	-50	-	-	-
Totaal 2.2 Natuur		-50	-	-	-
3.1 Economische ontwikkeling	430 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	-315	-148	-	-
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		-315	-148	-	-
3.2 Gebiedsopgaven	120 Noordelijk Flevoland	-298	-298	-	-
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		-298	-298	-	-
5.1 Regionale energiestrategie	160 SPUK CDOKE	-755	-778	-	-
	180 SPUK Ontzorgingsprogramma MKB	-500	-203	-	-
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		-1.255	-981	-	-
6.1 Openbaar vervoer	140 Regiotaxi Flevoland	-386	-517	-	-
Totaal 6.1 Openbaar vervoer		-386	-517	-	-
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	120 Provinciefondsuitkering	1.378	3.692	-6.369	-6.035
	140 Opcenten motorrijtuigenbelasting	-	-	-	-650
	160 Batig rentesaldo < 1 jaar	-3.000	-2.000	-1.000	-500
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		-1.622	1.692	-7.369	-7.185
8.2 Bedrijfsvoering	Overige incidentele baten van geringe omvang	-35	-49	-49	-49
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		-35	-49	-49	-49
9.1 Reserves	110 A001 Algemene reserve	-210	-	-	-
	120 B003 Personeel	-174	-	-	-
	150 B009 Brede Bestemmingsreserve	-12.682	-8.320	-1.725	-270
	160 B016 Zuiderzeelijngelden	-1.453	-1.453	-	-
	200 B025 Procesgeld en gebiedsontwikkeling	-1.200	-1.100	-1.000	-1.000
	230 B029 Bodem	-358	-	-	-
	240 B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	-900	-900	-900	-900

	280 B035 Almere 2.0	-50	-50	-	-
	300 B037 Mobiliteit	-4.700	-	-	-
	340 B040 Doorgeschoven activiteiten	-100	-100	-	-
	380 B043 Economisch Programma	-1.120	-1.090	-879	-
	410 B044 Duurzame energie	-1.108	-1.111	-	-
	420 B045 Regiodeal Noordelijk Flevoland	-3.144	-1.662	-800	-200
	450 B046 Fonds Culturele ontwikkeling	-318	-323	-346	-
	480 B052 GLB	-2.970	-2.470	-2.654	-654
	600 B054 Uitvoering coalitieakkoord	-788	-	-	-
	800 B050 Flevoland Natuurinclusief	-100	-	-	-
Totaal 9.1 Reserves		-31.375	-18.579	-8.304	-3.024
Baten		-35.554	-19.118	-15.784	-10.258

x € 1.000

Programmaonderdeel	Omschrijving	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap	110 Flevoland bouwt aan Nederland	253	3	3	3
	120 Beleidsontwikkeling en -beïnvloeding	161	210	155	70
	130 Aanjaagteams innovatieve Woningbouw	129	-	-	-
	170 Geo-informatie ruimte	127	127	82	17
	190 Living Lab waterzuivering	151	151	-	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	107	-52	-52	-52
	Totaal 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen en landschap		929	440	188
2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied	120 Voedseducatie	188	173	-	-
	130 Uitvoeringsaanpak Landelijk gebied	2.350	450	200	200
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	11	33	1	1
Totaal 2.1 Landbouw, visserij en landelijk gebied		2.549	656	201	201
2.2 Natuur	110 Nationaal Park Nieuw Land	517	7	7	7
	110 Uitvoeringskosten GLB	1.673	673	673	673
	120 Cofinanciering GLB	1.366	1.816	2.000	-
	120 Oostvaardersoever	-	4.000	-	-
	180 Beheer natuur	318	318	318	318
	190 Beheer agrarisch natuurbeheer	35	35	560	35
	191 ANLB / Akkervogels	263	-	-	-
	281 Flevoland Natuurinclusief beheer	100	0	0	0

	Overige incidentele lasten van geringe omvang	421	421	294	294
Totaal 2.2 Natuur		4.693	7.270	3.852	1.326
2.3 Water	110 Bodem	858	500	500	-
	110 Waterkwaliteit	831	831	111	111
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	3	3	3	3
Totaal 2.3 Water		1.692	1.334	614	114
3.1 Economische ontwikkeling	140 Ontwikkelings Maatschappij Flevoland	1.491	1.491	1.491	114
	380 Verdienvermogen mkb	19	19	-392	85
	390 Menselijk en sociaal kapitaal	247	222	196	14
	430 Ruimtelijk-economische ontwikkeling	537	356	6	6
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	16	16	16	16
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling		2.311	2.105	1.317	235
3.2 Gebiedsopgaven	050 Kapitaallasten	455	466	466	466
	110 Procesgeld overige gebiedsprogramma's	-200	-200	-200	-200
	120 Actieplan drink- en proceswater	300	-	-	-
	120 Noordelijk Flevoland	1.750	1.750	-	-
	121 Procesgeld Flevokust Haven	200	100	-	-
	141 Subsidie RDW	1.040	2.640	920	-
	142 Doorontwikkeling MITC	420	-	-	-
	160 Programma Regio Deal NF	3.159	1.662	800	200
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	9	9	9	9
Totaal 3.2 Gebiedsopgaven		7.132	6.427	1.995	475
4.1 Recreatie, toerisme en sport	Overige incidentele lasten van geringe omvang	123	123	123	123
Totaal 4.1 Recreatie, toerisme en sport		123	123	123	123
4.2 Cultuur en erfgoed	140 Museaal beleid	124	124	127	1
	190 Batavialand	111	111	111	111
	220 Stichting Kubus / cultuurparticipatie	88	99	109	14
	250 Erfgoedprogramma	193	13	13	13
	290 Regionale Culturele Infrastructuur	333	333	333	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	357	321	332	191
Totaal 4.2 Cultuur en erfgoed		1.207	1.002	1.026	330
4.3 Vitale samenleving	181 Versterking zorglandschap	257	103	-	-
	183 Initiatieven Vitale Samenleving	507	250	-	-

	Overige incidentele lasten van geringe omvang	71	71	68	68
Totaal 4.3 Vitale samenleving		835	423	68	68
5.1 Regionale energiestrategie					
	160 SPUK CDOKE	755	778	-	-
	180 SPUK Ontzorgingsprogramma MKB	526	213	-	-
	190 Subsidie thuis- en buurtbatterijen	1.019	1.019	-	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	162	164	72	72
Totaal 5.1 Regionale energiestrategie		2.461	2.174	72	72
5.2 Milieu					
	110 Klassieke milieutaken	107	107	2	2
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	23	23	23	23
Totaal 5.2 Milieu		131	131	25	25
5.3 Klimaatakkoord					
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	13	-	-	-
Totaal 5.3 Klimaatakkoord		13	-	-	-
6.1 Openbaar vervoer					
	110 Openbaar streekvervoer	2.023	2.023	2.023	2.023
	120 Beheer OV (Prov. proj. stimulering)	107	23	23	23
	140 Regiotaxi Flevoland	233	432	212	212
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	-27	15	15	15
Totaal 6.1 Openbaar vervoer		2.336	2.494	2.273	2.273
6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit					
	150 Smart Mobility	5.096	160	160	160
	180 Instrumentatie beleid	275	18	18	18
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	62	62	62	62
Totaal 6.2 Ontwikkeling en innovatie mobiliteit		5.432	239	239	239
6.3 Infrastructuur					
	120 Bijdragen aan gemeenten	413	98	98	98
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	42	42	42	42
Totaal 6.3 Infrastructuur		455	140	140	140
7.1 Bestuur					
	140 Vieren en herdenken	419	7	7	7
	200 Uitkering oud leden GS	179	-	-	-
	260 Monitor van Flevoland	154	154	-	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	166	166	159	159
Totaal 7.1 Bestuur		919	329	167	167
7.2 Provinciale Staten					
	240 Verkiezingen	76	268	-	-
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	72	72	72	72
Totaal 7.2 Provinciale Staten		149	341	73	73
8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien					
	110 Onvoorzien uitgaven	140	140	140	140
	120 Loon- en prijsontwikkeling	6.754	10.336	20.061	27.585

	130 Stelpost nieuw beleid	993	284	9.236	-854
	140 Stelpost onzekerheden	800	1.200	1.600	2.000
	200 Stelpost financiering	-	-	-	500
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	1	1	1	1
Totaal 8.1 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		8.688	11.961	31.038	29.373
8.2 Bedrijfsvoering					
	110 Capaciteitsbeheer	2.422	2.302	-	-
	120 Exploitatielasten automatisering	497	287	325	344
	150 Stelposten	504	504	504	504
	210 Leren en ontwikkelen	211	32	32	32
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	274	274	274	274
Totaal 8.2 Bedrijfsvoering		3.909	3.400	1.135	1.154
8.3 Overhead en vennootschapsbelasting					
	Overige incidentele lasten van geringe omvang	50	50	50	50
Totaal 8.3 Overhead en vennootschapsbelasting		50	50	50	50
9.1 Reserves					
	140 B008 Monumentenzorg	324	324	324	324
	150 B009 Brede Bestemmingsreserve	1.753	1.753	1.753	1.753
	200 B025 Procesgelden gebiedsontwikkeling	1.000	1.000	1.000	1.000
	240 B031 Cofinanciering EU-projecten 14-20	900	900	900	900
	290 B038 Beheer en ontwikkeling Natuur	-	-	-500	-
	300 B037 Mobiliteit	1.039	1.284	946	534
	380 B043 Economisch Programma	83	83	83	-
	410 B044 Duurzame energie	5.400	-	-	-
	450 B046 Fonds Culturele ontwikkeling	33	33	33	33
	480 B052 GLB	1.654	654	654	654
Totaal 9.1 Reserves		12.185	6.031	5.192	5.197
Lasten		58.200	47.068	49.787	41.672
Eindtotaal		22.646	27.950	34.003	31.414

x € 1.000

* Mutaties in de reserve zijn over het algemeen als incidenteel te bestempelen, tenzij het een egaliseringsreserve betreft.

E. Afkortingenlijst

AAA:	Amsterdam Airport Area
ABW:	Actieplan Bodem en Water
AER:	Assembly of European Regions
AGC:	Airport Garden City
ANLB:	Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
APPA:	Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BAC:	Bestuurlijke adviescommissie
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BBV:	Besluit Begroting en Verantwoording gemeente en Provincies
BV:	Besloten Vennootschap
BNG:	Bank Nederlandse Gemeenten
BRP:	Bruto Regionaal Product
BZK:	Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CA:	Coalitieakkoord
CBS:	Centraal Bureau voor de Statistiek
CMO:	Centrum voor Maatschappelijk Ontwikkeling Flevoland
CPB:	Centraal Planbureau
CPMR:	Conference of Peripheral Maritieme Regions
DGO:	Duurzaam gebruik van de Flevolandse ondergrond
DPIA:	Data Protection Impact Assessment
DOVA:	Decentrale OV-autoriteiten
DSO:	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DROW:	Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling en Waterbeheer
EEF:	Energie Expertisecentrum Flevoland
EFRO:	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
EHS:	Ecologische Hoofdstructuur
EU:	Europese Unie
EZK:	Economische Zaken en Klimaat
FBE:	Faunabeheereenheid Flevoland
FEA:	Flevolandse Energie Agenda
FVA:	Fonds Verstedelijking Almere
GLB:	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GR:	Gemeenschappelijke Regeling
GS:	Gedeputeerde Staten
Ha:	Hectare
HNP:	Huis Nederlandse Provincies
HOV:	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
HOF:	Wet Hof
IBT:	Interbestuurlijk toezicht
ICT:	Informatie- en Communicatie Technologie
IDA:	Interprovinciale Digitale Agenda
IDS:	Introductie Duurzaam Stortbeheer
IenW:	Infrastructuur en Waterstaat
IFA:	Investeringsimpuls Flevoland Almere
IKB:	Individueel Keuze Budget
IMCF:	Integraal Mobiliteitscentrum Flevoland
IPO:	Interprovinciaal Overleg van en voor Provincies
IT:	Information Technology
IUS:	Invasieve Uitheemse Soorten
KO's:	Koninklijke onderscheidingen
KRW:	Kaderrichtlijn Water
KPvV:	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KvW:	Kansen voor West
LAB:	Lelystad Airport Businesspark
LG:	Landelijk gemiddelde

LNV:	Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit
MAAS:	Mobility as a Service
MAB:	Meerjaren Aanpak Bedrijfsvoering
MBVI:	Meerjarenprogramma Beheer en Onderhoud Vervangingsinvesteringen Infrastructuur
MC:	Monte Carlo
MGA:	Mutual Gains Approach
MIPOV:	Model Informatieprofiel Openbaar Vervoer
MITC:	Mobiliteit en Infrastructuur Test Centrum
MJOP:	Meerjaren Onderhoudsplan Provinciehuis
MKB:	Midden- en Kleinbedrijf
MRA:	Metropoolregio Amsterdam
MRA-E:	MRA Elektrisch
MRB:	Motorrijtuigenbelasting
MSNF:	Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland
MTR:	Midterm review
MW:	Megawatt
NBA:	Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants
NDW:	Nationale Databank Wegverkeersgegevens
NJO:	Niet-jaarlijks onderhoud
NIE:	Natuurinclusieve energietransitie
NLE:	Nieuw Land Erfgoedcentrum
n.n.b.:	Nog niet bekend
n.b.:	Niet bepaald
NNN:	Natuurnetwerk Nederland
NS:	Nederlandse Spoorwegen
NSL:	Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit
NSP:	Nationaal Strategisch Plan
NV:	Naamloze Vennootschap
OFGV:	Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek
OMALA:	Ontwikkelingsmaatschappij Airport Lelystad Almere
OMFL:	Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland
OV:	Openbaar Vervoer
OV-SAAL:	Openbaar Vervoer Schiphol-Amsterdam-Almere-Lelystad
P&C:	Planning & Control
P&O:	Personeel en Organisatie
PAS:	Programmatische Aanpak Stikstof
PJ:	Petajoule
p-MIRT:	Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
PMR:	Programma Mobiliteit en Ruimte
PN:	Perspectiefnota
POB:	Persoonlijk Ontwikkelbudget
PoC-fonds:	Proof of Concept Fonds
POP3:	Plattelandsontwikkelingsprogramma 3
PS:	Provinciale Staten
RDW:	Rijksdienst voor het Wegverkeer
RES:	Regionale Energiestrategie
RHC HFA:	Regionaal Historisch Centrum Het Flevolands Archief
RIEC:	Regionaal Informatie en Expertisecentrum
RMP:	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROM:	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij
RRAAM:	Rijk-Regioprogramma Amsterdam, Almere, Markermeer
RRK:	Randstedelijke Rekenkamer
Ruddo:	Regeling uitzetting derivaten decentrale overheden
RVB:	Rijksvastgoedbedrijf
SAF:	Strategische Agenda Flevoland
SBAB:	Samen Bouwen aan Bereikbaarheid
SBA:	Stedelijke bereikbaarheid Almere
SBB:	Staatsbosbeheer

SKBN:	Stichting Kennisalliantie Bedrijventerreinen Nederland
SMWF:	Samen Maken We Flevoland
SPV:	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SRE:	Schiphol Real Estate
SUP's:	Strategische uitvoeringsprogramma's
TBES:	Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem
TBO's:	Terreinbeherende organisaties
TMI:	Technologische MKB Innovatieregeling
TWh:	Terawattuur
UP:	(college) Uitvoeringsprogramma
UvW:	Unie van Waterschappen
VNG:	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VTH:	Vergunning, toezicht en handhaving
VRN:	Voortgangsrapportage Natuur
Fido:	Wet Financiering decentrale overheden
Woo:	Wet open overheid
Wob:	Wet openbaarheid van bestuur
ZZL:	Zuiderzeelijngelden